

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**11 EYLÜL SONRASI TERÖRİZMİN KAZANDIĞI YENİ
BOYUT VE ULUSLARARASI TERÖRİZMİN TÜRKİYE'YE
YANSIMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENVER MURATOĞLU

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Yüksel METİN

ISPARTA, 2007

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZLİ YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMASI VE SÖZLÜ SINAV TUTANAĞI

İLGİ: Enstitü Yönetim Kurulu'nun 11 / 10 / 2007 Tarih ve 258 / 01 Sayılı Kararı.

Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimi gören **0730203036** numaralı **Enver MURATOĞLU**'nun hazırladığı “**11 Eylül Sonrası Terörizmin Kazandığı Yeni Boyut ve Uluslararası Terörizmin Türkiye’ye Yansımaları**” konulu TEZLİ YÜKSEK LİSANS TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMASI ve SÖZLÜ SINAVI Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin Maddesi uyarınca 05 / 11 /2007 Pazartesi günü saat 15:00'da yapılmış; sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tez savunmasının **KABULUNE / REDDİNE / DÜZELTME SÜRESİ VERİLMESİNE, OYBİRLİĞİYLE / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

SINAV JÜRİSİ

ÜYE

ÜYE

ÜYE

Yüksel METİN
Yrd. Doç.Dr.

Mehmet AKTEL
Yrd. Doç.Dr.

Muharrem GÜRKAYNAK
Yrd. Doç.Dr.

ÖZET

11 EYLÜL SONRASI TERÖRİZMİN KAZANDIĞI YENİ BOYUT VE ULUSLARARASI TERÖRİZMİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Enver MURATOĞLU

Süleyman Demirel Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi,
148 sayfa, Kasım 2007

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yüksel METİN

Bu tezin amacı, 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen saldırılar sonrası, varlığı tüm dünyada tekrar hissedilen terör kavramının, geçmişte olduğu gibi gelecekte de toplum hayatını etkileyecek küresel (uluslararası) boyutta tehlikeli bir eylem olduğunu ortaya koymaktır.

Küresel terörün sadece belirli devletleri hedef alması ve bu devletlerle sınırlı kalması artık günümüzde söz konusu değildir. Bu kapsamda eylemlerinin sayısında ve şiddetinde artış gösteren küresel terör faaliyetleri dünyanın her yerinde beklenir hale gelmiştir. ABD'deki bu terör saldırıları dünyanın birçok ülkesini olduğu gibi, bölgesinde lider ve örnek bir ülke olarak kabul edilen laik, demokratik, hukuk devleti olan ve terörle yıllardır mücadele etmekte olan Türkiye Cumhuriyeti'ni de etkilenmiştir. Bu çalışmada öncelikle terörün tanımı, tarihi gelişimi, çeşitleri, nitelikleri, uluslararası antlaşmalardaki yeri incelenmiştir. Daha sonra terörün kamuya olan etkisi kamu, medya, terör ilişkisi göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Küresel terörün Türkiye'ye etkileri, Türkiye'nin terörle mücadelede kat ettiği yol ve bu mücadelede daha da yapması gerekenler kavramsal düzeyde belirtilmeye çalışılmıştır.

Jeopolitik konumu ve deneyimleri ile uluslararası sistemde etkili bir potansiyele sahip olan Türkiye, terörden dolayı büyük kayıplara uğramış bir ülke olarak, günümüzde etkisini sürdüren küresel terörle mücadelede de millî menfaatlerini en iyi şekilde koruyabilecek politikalar geliştirmek zorundadır. 11 Eylül sonrası değişen küresel terör ve onun Türkiye'ye etkilerini anlatmaya çalıştığım çalışma bu hususları içermektedir

Anahtar Kelimeler: *Terör, Terörle Mücadele, Küreselleşme, Uluslararası Antlaşmalar, El Kaide, Asimetrik Harp, Medya,*

ABSTRACT**THE NEW DIMENSION OF TERRORISM POST 9/11 PERİOD AND ITS REFLECTIONS ON TURKEY****Enver MURATOĞLU**

Suleyman Demirel University, Department of Public Administration

Master's Degree Thesis, 148 Pages, November 2007

Supervising Professor: Asst.Prof.Dr.Yüksel METİN

The aim of this thesis is to define that terror is a global menace which will affect public, after 9/11 terrorist attacks in the USA.

It cannot be mentioned that global terrorism will aim specific countries and will be limited just in them. In this respect, it is expected that the terrorist activities will increase in terms of quantity and violence.

The terrorist attacks in the USA affected Turkish Republic which has a prolonged struggle against terrorism , and considered as a secular, democratic, the leader and model state of her region.

In this thesis first of all studied the explanation of terror, and then historical evaluation, types, specifications and the place of it in the international treaties. Afterwards considering the relation between public, media and terror it was analyzed the affect of terrorism over public. It was tried to explain the affect of global terrorism over Turkey, and the things that had been done and must be done by Turkey in the struggle against terrorism.

Turkey, which has effective potential in the international system due to her geopolitical position and experience, as being a country which has suffered a lot because of terrorism , must evaluate policies that will protect her benefits in the struggle against terrorism.

This study contains the changing form of global terror post 9/11 and its effects over Turkey.

Keywords: *Terror, Struggle Against Terrorism, Globalisation, International Treaties, Al-Qaeda, Asimetric War, Media.*

	<u>Sayfa No</u>
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRÜN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

I. Terör Kavramına Genel Bir Bakış	6
A. Terörün Tanımlanmasındaki Sorunlar	7
B. Terörün Tarihi Gelişimi	11
C. Terörün Karakteristik Özellikleri	15
II. 11 Eylül Sonrası Terörizmin Değişen Yüzü ve Uluslararası	
Terör Kavramı	18
A. Uluslararası Terör	18
B. Terörün Uluslararası Nitelik Kazanması	21
C. Uluslararası Terörün Sınıflandırılması	26
a. Siyasal Terör	26
b. Karşı Siyasal Terör	28
c. Sivil Terör	29
d. Kimyasal ve Biyolojik Terör	29
e. Nükleer Terör	31
f. Dini Motifli Terör	32
g. İdeolojik Terör	34
h. Etnik Terör	35
i. Teknolojik Terör	36
D. Uluslararası Terörün Temel Nitelikleri	37
a. Terör Örgütlerinin Yeni Örgütlenme Yapısı	38
b. Terörün Doktrin Yapısı	39
c. Etnik Köken – Terör İlişkisi	39
d. Terör Eylemlerinde Gösterilen Şiddetin Dozu	41
e. Teknolojinin Sağladığı Avantajlar	41

f. Teröristlerin Edindiği Tecrübe	45
g. Terörün Yeni Mantık Yapısı	45
h. Kitle İmha Silahları - Terör İlişkisi	46
i. Terörist İntihar Saldırıları	48
E. Terör ve 'Asimetrik Harp' Kavramı İlişkisi	55

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUKTA TERÖRLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

I. Genel	61
II. Birleşmiş Milletler'in Teröre Yaklaşımı	62
III. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün Teröre Yaklaşımı	70
IV. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın Teröre Yaklaşımı	74
V. Avrupa Birliği'nin Teröre Yaklaşımı	80
VI. İslam Konferansı Örgütü'nün Teröre Yaklaşımı	84
VII. İnsan Hakları Açısından Terörle İlgili Uluslararası Çalışmalar	87
VIII. Terörün Finansmanının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Çalışmalar	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI TERÖRÜN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

I. 11 Eylül Sonrası Türkiye'ye Karşı Yapılan Uluslararası Terör Saldırıları	97
A. Türkiye'nin Uluslararası Teröre Hedef Seçilmesinin Genel Nedenleri	101

B. Türkiye'nin Uluslararası Teröre Hedef Seçilmesinin	
Özel Nedenleri	104
II. Medyanın Dünyada ve Türkiye'de Meydana Gelen	
Uluslararası Terör Saldırılarına Etkileri	106
A. Terör Haberlerinin Medya Aracılığıyla Sunulmasının	
Kamuya Olumlu Etkileri	113
B. Terör Haberlerinin Medya Aracılığıyla Sunulmasının	
Kamuya Olumsuz Etkileri	114
C. Medyanın Denetlenmesi	119
a. Medyanın Kanuni Olarak Denetlenmesi	119
b. Medyanın Basın Yayın Kuruluşları Aracılığıyla	
Kendi Kendini Denetlemesi	121
c. Medyadan Etkilenen Toplumun Denetimi	121
III. Türkiye'nin Uluslararası Terörle Mücadelesi	122

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER	128
KAYNAKÇA	135
ÖZGEÇMİŞ	148

KISALTMALAR DİZİNİ

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	Adı geçen eser
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı
AT	Avrupa Topluluğu
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
bk.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
Böl.	Bölüm
B.	Baskı, basım
C.	Cilt
CIA	Central Intelligence Agency (ABD Merkezî Haber Alma Teşkilâtı)
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
Çev.	Çeviren, çevirmen
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
E.	Emekli
Ens.	Enstitü
Fak.	Fakülte
FATF	OECD Mali Eylem Görev Grubu
FBI	Federal Bureau of Investigation (ABD Federal Araştırma Bürosu)
FKÖ	Filistin Kurtuluş Örgütü
Gnkur.	Genelkurmay
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
H.A.	Harp Akademisi
K.H.O.	Kara Harp Okulu
MASAK	Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MGK	Millî Güvenlik Kurulu
MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
M.Ö.	Milâttan Önce
M.S.	Milâttan Sonra
MSB	Millî Savunma Bakanlığı
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı)

ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı)
Org.	Orgeneral
OSCE	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
Prof.	Profesör
RTÜK	Radyo Televizyon Üst Kurulu
S.	Sayfa
SBF	Siyasal Bilgiler Fakültesi
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	Türk Silâhlı Kuvvetleri
TTK	Türk Tarih Kurumu
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)
USA	United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)
Yard. Doç.	Yardımcı Doçent
Yay.	Yayın
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Dünya üzerindeki bütün ülkelerden yüzlerce televizyon kanalı, 11 Eylül 2001 günü Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen eşi benzeri görülmemiş bir olayı, yine ABD televizyon kanalları aracılığıyla, izleyicilerine naklen ve canlı olarak aktardılar.

Bugüne kadar tam anlamıyla belirlenemeyen kuvvetlerin örgütleyip, finanse ettiği teröristler tarafından kaçırılan dört sivil yolcu uçağı, ABD'nin New York şehrinde bulunan Dünya Ticaret Merkezi'nin İkiz Kuleleri ile ABD Savunma Bakanlığı binası Pentagon'a intihar saldırısı gerçekleştirerek, beklenmedik, benzersiz terör saldırılarında bulundular. Bu saldırı eylemlerini planlayanlar, örgütleyenler, gerçekleştirenler, sanıldığı gibi gerçekten kandırılmış, kışkırtılmış kişiler değil, eylemin sonuçları hakkında fikir yürütmüş bir örgüttür.¹

Soğuk savaş dönemi sonrasının tartışmasız en önemli gücü olan ve 'Füze Kalkanı Projeli Dünya Jandarması'² görevine soyunmuş olan Amerika Birleşik Devletleri'nin kendinden emin gücünü ve dokunulmazlığını ayaklar altına alan bu saldırılarda, İkiz Kuleler enkaz olup tarihin dönüm noktasının başladığı yer olarak toza toprağa karıştı. Ayrıca ABD Savunma Bakanlığı binası Pentagon'da bu saldırılardan zarar gördü. Her ne amaçla yapılmış olursa olsun, kabul edilemeyecek olan bu terörist saldırılar, yalnızca binlerce masum insanın ölümüne değil, aynı zamanda Amerikan toplumunun kendi 'Amerikan Vatandaşlığı'na duyduğu sonsuz güven duygusunun da İkiz Kuleler'in yıkıntıları arasında kaybolmasına neden olmuştur.

11 Eylül 2001 sabahı ABD'deki önemli noktalara yapılan bu terörist saldırılar, Amerikan ve dünya kamuoyunun büyük çoğunluğunda şaşkınlık ve nefret duyguları yaratmıştır. Bütün dünya istihbarat servisleri, Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA) ve Amerikan Federal Soruşturma Bürosu (FBI) atlatılarak Amerikan havayollarına ait sivil uçaklarla böylesine dehşet verici bir eylemin hiç beklenmedik bir biçimde gerçekleştirilmiş olması, ilk etapta yanıtlanması güç soruları da

¹ Volkan YARAŞIR, **11 Eylül: Gerçeğin Çölüne Hoş Geldiniz**, GENDAŞ Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 116

² Mehmet CİVELEK, **Küreselleşme ve Terör, II. Kitap, Terörizm, Saldırganlık, Savaş, Ütopya** Yayınevi, Ankara, 2001, s. 22

beraberinde getirmiştir. Amerikan Başkanı George Bush, bu saldırıyı ABD'ne karşı açılmış bir savaş olarak nitelendirmiştir.³ Fakat bu savaş belli gerekçelere dayanan ve devletler hukukunda yer alan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik son çözüm olarak uygulanmış, en az iki ülke arasında olan bildiğimiz anlamda bir savaş değildi. Fakat sonuçları itibarıyla ABD'de bir savaş etkisi yaratmıştır. Ayrıca bu savaşta savaşın taraflarından biri ortada yoktu, kim olduğu ve nerede olduğu kesin olarak bilinmiyordu.

ABD'ne saldıran görünmeyen düşman, uluslararası boyutta da büyük bir savaş etkisi yaratmıştır. Saldırıların arkasında kimlerin bulunduğu ve bu saldırılar sonucunda oluşacak yeni dünya düzeninden kimlerin faydalanabileceği hakkında bütün dünyada çeşitli senaryolar ileri sürülmüştür. Fakat bunların kesin sonucu, mantıklı ve belgeli açıklaması yapılamamıştır. Somut verilere dayanmayan bu düşünceler kanıtlanamadığından, komplo teorisi türünden açıklamalar olmaktan ileriye gidememiştir. Fakat, somut veri olmamasına rağmen ABD hükümeti bu saldırıları planlayan, finanse eden, uygulayan ve destekleyenlerin aranmasını tek bir bölgede sürdürmek istememektedir. Bunun yerine, terörün ülke içi ve dışı boyutlarının da bulunabileceğini, bunların yerel ve küresel dünya politikalarıyla ilişkili olduğunu değerlendirmektedir. ABD'ye yapılan bu saldırıların ardından dünyada siyasi, hukuki, askerî ve sosyal açıdan geri döndürülemez bir hareketlenme oluşmuştur. Herkesin saldırı tarihinden beri düşünüp dile getirdiği gibi, dünya düzeninde hiçbir şey artık eskisi gibi olamayacaktır.⁴

Terörist saldırılar sonucunda dünya genelinde güvenlik gereksinimi ve tehdit algılamasında önemli değişimler olduğu görülmektedir. Görünmeyen düşmana karşı, diğer ifadeyle küresel (global) veya aynı anlamda kullanacağımız uluslararası teröre karşı yeni savaşta, klasik askeri savaş yöntemleriyle mücadele zor olacağı için, bu değişim gerekli görülmektedir. Nitekim Kuzey Atlantik Paktı (NATO) Konseyi'nin 12 Eylül 2001 tarihli kararı, ABD'ne yapılan terör saldırısını müttefiklerin tamamına yapılmış kabul ederek, Washington Antlaşması'nın 5'nci maddesindeki ortak

³ Ece ERTEM, "ABD Politikasında 11 Eylül Değişimi", CNN TÜRK, 11 Eylül 2005
<http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?PID=524&HID=1&haberID=84058>, (22.12.2006)

⁴ Mensur AKGÜN, "Eskisi Gibi Olmayacak", HÜRRİYET, 19 Eylül 2004

savunma yükümlülüğünün uygulanmasını (ilk kez) gündeme getirmiştir.⁵ Bu kararlar 11 Eylül terör saldırıları, NATO üyesi bir ülkeye yönelik yapılmış bir saldırı olarak değerlendirilmiştir. NATO Konseyi'nin 5'nci maddeye bu kapsamda gönderme yaparak terörün uluslararası saldırı yönünü vurgulaması, bu örgütün gelecekte daha önemli ve gerekli olacağını, işbirliği ve operasyon alanını genişleteceğini göstermektedir.

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu da saldırı sonrası bir öneri hazırlayarak terörü yeniden tanımlamıştır. Buna göre, birey veya grupların bir veya birden fazla ülkeye, o ülkenin halkına, siyasal ve ekonomik veya toplumsal yapısına zarar vermeye veya yok etmeye yönelik girişimleri terör sayılmıştır.⁶

Terörün bugünkü boyutu ile terör örgütleri, kendi aralarında işbirliğini geliştirerek eylemlerini dünyanın herhangi bir ülkesine taşıyabilmektedirler. Ermenistan gibi bazı ülkeler açıktan veya örtülü olarak hala teröre destek vermektedirler. ABD'yi hedef alan son terör eylemi, uluslararası işbirliği ve ortak çaba olmaksızın, terörle mücadelede başarılı olunamayacağını açıkça ortaya koymuştur. 11 Eylül terör eylemlerinden sonra teröre karşı savaş açan ABD'nin 2001 yılından itibaren askeri harcamaları tırmanışa geçmiştir. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) tarafından hazırlanan yıllık raporda, dünyada askeri harcamaların 2005 yılında 1 trilyon 118 milyar dolara ulaştığı ve bu rakamın yüzde 48'inin ABD'ye ait olduğu belirtilmiştir.⁷ Savunma politikalarının şeklinin değişmesi ve bunun yeni silah sistemlerinin geliştirilmesini öngören yeni bir düzene kayması boşuna değildir. 11 Eylül sonrası yeni anlayışın temeli terörün, savaşın ve barışın ABD'ye göre yeniden tanımlanmasıdır. Savaşın ve barışın ABD'ye göre yeniden tanımlanması ise günümüzde "Teröre Karşı Uluslararası İşbirliği" şeklinde isimlendirilmektedir.⁸

Böyle bir ortamda şekillenecek bu yeni savaş biçiminde uluslararası dengeler yeniden oluşacaktır. Yeni savaşta düşman olarak görülmek istenen kişi, grup veya

⁵ Paul FRICH, "Yeni Başlangıçlar", **NATO Dergisi**, Yaz 2002

http://www.nato.int/docu/review/2002/issue2/turkish/analysis_pr.html >, (16.01.2005)

⁶ İbrahim CANBOLAT, "Yeni Savaş Değil, Yeni Model", **RADİKAL**, 3 Ekim 2001

⁷ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü WEB Sayfası, **Ayın Tarihi**
<http://www.byeqm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/2006/haziran2006.htm>>, (14.07.2006)

⁸ YARAŞIR, a.g.e., s. 118

devlet, doğrudan terörist ilan edilebilecek, savaş ilanına gerek duyulmadan vurulabilecektir. Böylelikle güçlü devletlerin çıkarlarına ilişkin yeni denge ve politikalar daima geçerliliğini koruyacaktır.

Yıllarca terörle iç içe yaşamak zorunda kalmış, teröristler tarafından vatandaşları öldürülmüş, terör nedeniyle ekonomik olarak yıpranmış fakat hiçbir devletten terörle mücadelesinde destek görememiş NATO üyesi Türkiye'nin yöneticileri ve sıradan vatandaşları, 11 Eylül sonrasında gelişen bu hızlı süreci çok dikkatli bir şekilde takip etmişlerdir. Türkiye'nin terörle mücadelesini desteklemekten uzak bir siyaset izleyen dünya ülkeleri, ilk kez teröre karşı bu denli kapsamlı, katılımlı ve koordineli bir harekâta girişmiş ve ilk kez muhalif ülkelere rağmen terör konusunda ortak tavır sergilemeye başlamışlardır.

Fakat bugün bile, 11 Eylül saldırılarından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin yanında olduğunu her fırsatta tekrarlayan birçok ülke gibi, Avrupa ülkelerinin birçoğunun da halen terör kavramından ne anladığı pek belirgin değildir. Dünyadaki terörist eylemlerin büyük bir bölümü 'Terörle mücadelede sonuna kadar ABD'nin yanındayız' diyen ülkelerde faaliyet gösteren bir takım örgütler tarafından idare ve finanse edilmektedir. Ancak bu örgütler kendilerine taraftar bulma açısından, demokrasiyi benimsemiş ülkelerde başarılı olamamaktadırlar. Çünkü konuşma, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün söz konusu olduğu ve siyasal katılımın herkese aynı ölçüde açık olduğu bu tür ülkelerde, terör örgütleri bunları kullanmak yerine, amaçlarına terör vasıtasıyla ulaşmak isterlerse demokratik toplumdan destek göremezler.⁹ Fakat bu ülkelerde insan hak ve özgürlükleri adına tanınan serbestlik, düşman olarak görülen diğer ülkelerin huzurunu bozmak ve bölmek için faaliyet gösteren PKK gibi çeşitli terör örgütlerinin teşkilatlanma, finans, plânlama ve eylem faaliyetlerine kolaylıklar sağlamaktadır.

Geçmişten günümüze kadar terörle mücadele sadece bir güvenlik sorunu olarak algılanmıştır. Terörle mücadele eden güvenlik güçlerimiz edindikleri tecrübelerle, terörün sürekli değişim gösteren taktiklerine rağmen terör eylemlerinin azaltılması konusunda başarılar elde etmeye başlamışlardır. Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizdeki terör sorununun da tamamen çözüme kavuşturulabildiğini

⁹ Tayyar ARI, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, ALFA Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003, s. 559

söyleyemeyiz. Zira terör, bir ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik ve siyasi unsurlarından beslenmektedir.¹⁰ Bu çerçevede terörle mücadelede kesin bir sonuç elde edebilmek için, en az güvenlik güçleri kadar ülkemizin bilinçli bütün vatandaşlarına büyük görevler düşmektedir. Biz de terörle mücadelede üzerimize düşen bir görev olarak algıladığımız uluslararası terörün, diğer bir ifade ile küresel terörün kazandığı yeni boyutu, terörün nedenlerini, dünya ve ülkemize yansımalarını, kamu üzerindeki etkilerini, 11 Eylül 2001 tarihi sonrasını dikkate alarak ve eylem sahaları sadece Türkiye olan terör örgütlerini (Bölücü terör örgütü PKK-KADEK, DHKP-C, Hizbullah v.s. gibi) çerçeve dışında bırakarak bu çalışmamızda anlatmaya çalışacağız. Bu tezde belirtilen görüş ve yorumlar yazara aittir. Herhangi bir kamu kuruluşunun görüşünü yansıtmamaktadır.

¹⁰ Davut, ERDOĞAN, ‘‘Terör ve Terörizm Olgusunun Analizi’’, T.C. İç İşleri Bakanlığı, Strateji Merkezi Başkanlığı WEB Sayfası
<http://birimweb.icisleri.gov.tr/strateji/ic_guven/Belge/tahlil.html>, (11.05.2006)

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖRÜN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

I. Terör Kavramına Genel Bir Bakış

Temel insanî değerlerin ve demokrasi anlayışının bir gereği olarak kişi hak ve özgürlüklerine sahip çıkma, geliştirme, bu özgürlüklere işlerlik kazandırma ve kullanılabilir hale getirme ile onların yok olmasına neden olma arasındaki ince sınırın yeniden tanımlanmasına gerek vardır. Terör örgütleri haklarını aramak adı altında diğer insanların her türlü temel özgürlüğüne engel olmakta, mala ve cana zarar vermektedirler.

Bütün dünya ülkeleri, teknolojideki gelişmeler ve bunun getirdiği ulaşım, bilgiye erişim, haberleşmedeki sürat ve insan hayatını kolaylaştıran yeniliklerin, eski çağlardan beri var olan öldürme, yakma, tahrip etme ve bombalama gibi terör amaçlı eylemlere yeni boyutlar eklediği gerçeğiyle karşı karşıyadır. Bu teknolojik imkânlardan son derece istifade eden örgütler yeni terör eylemleriyle ön plana çıkmışlardır.

Terör kavramını tam olarak tanımlamak ya da herkes tarafından kabul görmüş tek ve genel tanımdan bahsetmek mümkün değildir.¹¹ Bir ülke için terör eylemi olarak kabul edilen bir saldırının, tanım uyumsuzluğu nedeniyle başka bir ülkede adi suç veya siyasi suç kapsamına konulması terörle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Terörle mücadeleyi olumsuz yönde etkileyen terörün tanımlanması konusuna özel olarak çok taraflı bir anlaşma taslağı hazırlanması çalışmaları uluslararası örgütler nezdinde sürdürülmektedir.¹² Fakat henüz terörün tanımı ile ilgili gerçek anlamda uluslararası bir başarı kazanılamamıştır. Bu nedenle öncelikle terör hakkında devletler arasındaki tanım uyumsuzluğunun acilen giderilmesi gerekmektedir.

¹¹ Abdullah TORUN, ‘‘Siyasal Terörizm: Neden ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme’’, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 3, Sayı 1, Ocak 2003, s. 157

¹² Sadi ÇAYCI, ‘‘Terörle Mücadele ve Birleşmiş Milletler’’, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM)**, 2 Aralık 2004

A. Terörün Tanımlanmasındaki Sorunlar

Bu çalışmada ilk önce terör ve terörizmin tanımını yapmaya kalkışmak öylesine yapılması gereken basit bir işmiş gibi algılanabilir. Hâlbuki terör veya terörizmin tanımı konusu, belki de bu çalışmayla ilgili olarak karşılaşılabilecek problemlerin en büyüklerindedir. Özellikle de konu uluslararası (küresel) terör ise en önemli sorun hiç şüphesiz tanım sorunudur. Terörün birden fazla tanımının olması, ahlaki ve siyasi değerlendirmelerdeki farklılıklar nedeniyle, aynı kişinin aynı fiilden dolayı ülke sınırının bir tarafında özgürlük savaşçısı, sınırın diğer tarafında ise en affedilmez suçları işlemiş bir hain olarak değerlendirilmesi, terörün tanımlanması ve ortadan kaldırılmasının önündeki en büyük engeldir.¹³ Sınırın her iki tarafında bulunan otoritelerin terörist tanımı konusunda anlaşmaları halinde terörle mücadele daha kolay yürütülebilecektir.

Terör kelimesi Latince kökenlidir ve 'korkudan titreme veya korkudan titremeye neden olma' anlamına gelmektedir.¹⁴ Terör, kökleri çok eskilere dayalı olan bir kavramdır. Bir toplumda bir grubun, halkın direnişini kırmak için ortaya çıkardığı korku olarak da ifade edilmektedir. Diğer bir tanımla terör; şiddetin esas olarak sadece terörü yok etmeye çalışan devletin asker, polis, kamu ve özel kesime ait ekonomik yerlere değil, savaşçı olmayan, genellikle silahsız sivil gruplara da yöneltilmesiyle ortaya çıkan bir eylem biçimidir.¹⁵ Bir başka ifadeyle terör 'dehşet' demektir.¹⁶ Tüm bu tanımlara rağmen 'Terör' zamanımızda en yaygın bir biçimde tartışılan ve aynı zamanda en az doğru olarak anlaşılan konulardan biridir.

Terör denildiğinde, tehdit, şiddet, baskı, sindirme, yıldırma, korkutma yöntemleriyle bir toplumun temel düzenini sarsmayı, meşru yönetimi çökertmeyi, ülke bütünlüğünü parçalamayı, ulusal birliği yok etmeyi, siyasal ve ekonomik düzeni yıkmayı, kamu düzenini, genel sağlığı bozmayı amaçlayan eylemlerin hepsi akla gelmektedir. Türk hukukunda ise (12 Nisan 1991 tarih ve 3713 Sayılı) Terörle Mücadele Kanununun 1 nci maddesine göre terör kavramının, '*baskı, cebir ve şiddet,*

¹³ Hamide ZAFER, *Sosyolojik Boyutuyla Terör*, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1999, s. 4

¹⁴ Sertaç BAŞEREN, "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme", *Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayını*, Ankara, 2000, s. 13

¹⁵ Doğu ERGİL, *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980, s. 1

¹⁶ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), *Türkçe Sözlük*, MEB Yayınları, Ankara, 1996, s. 2855

*korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemler*¹⁷ şeklinde tanımlanmış olduğunu görmekteyiz. Yasada yer alan bu tanım, terör kavramının içine girdiği düşünülen bütün durumları kapsama düşüncesine dayandırılabilir. Bu tanıma bakılarak terörün niçin karmaşık bir kavram olduğu ve niçin herkes tarafından kabul edilebilecek, genel ve kapsayıcı bir tanımının yapılmasının zor olduğu da anlaşılabilir.

Devletlerin terörle mücadeleye başlamaları geçmiş tarihlere uzanmasına rağmen, terörü konu alan belgeler terör tanımı konusunda hiçbir ortak yenilik getirmemiştir. Bunu şu şekilde açıklamak mümkündür. Terör çok genel ifadeyle devlete ve onun unsurlarına yönelik şiddet içeren eylemler şeklinde olduğundan, siyasal sistemlerdeki farklılıklardan dolayı bu kavramın anlamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Batılı devletlere göre uluslararası terör, şahıs veya grupların yabancılara karşı uyguladığı, siyasi amaçlı, askeri olmayan şiddet kullanımudur. Ayrıca bir devletin menfaatlerine zarar veren, bir devleti veya uluslararası teşkilatı belirli davranışa zorlayan davranış şekli de terördür.¹⁸ Günümüzde yoğun ve yaygın bir konu niteliği kazanan ve hemen hemen her ülkeyi şu veya bu şekilde etkileyen, son derece ciddi bir konuma gelmiş olmasına rağmen henüz üzerinde tam bir görüş birliğine varılmış bir tanımı bulunmayan terör veya terörizmin, en kısa sürede ortak bir tanımının yapılması, terörle mücadele için ilk adım olacaktır. Konuya ilişkin temel problemlerin çözülebilmesi için bu ortak tanımlamaya tüm dünyanın acil ihtiyacı bulunmaktadır.

¹⁷ Bkz, "12 Nisan 1991 Tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu", **Resmi Gazete**, Sayı 20843, 12.04.1991

¹⁸ ZAFER, a.g.e., s. 4

Terörizm, demokrasilerde istikrarsızlık yaratmak amacıyla şiddete dayalı örgütlü bir korkutma eylemidir.¹⁹ Çok genel bir ifadeyle, terörün, bilinçli, planlı ve bir siyasal amaç güdülerek yürütülmesi, terörizm olarak ifade edilebilir. Türkçe sözlüğe göre ise terörizm, ‘siyasi bir amaca ulaşmak için yıldırma hareketlerini düzenli bir biçimde kullanma, tedhişçilik’ demektir.²⁰ Yani terörizmde yasadışı, siyasal ve stratejik amaçlarını gerçekleştirmek isteyen bir grubun veya devletin, bilinçli ve planlı bir şekilde, şiddet kullanması ve şiddet kullanma tehdidinde bulunması söz konusudur.

Terörizmi, diğer suç oluşturan eylemlerden ayıran unsur, masum insanların da isteyerek ve hesap edilerek hedef olarak seçilmesidir. Bir pazar yerinde, alışveriş merkezinde, hatta bir ibadethanede bombaların patlatılması veya yayılım ateşiyle yoldan geçen insanların ölümüne sebebiyet verilmesi bir eylem planı hatası değildir. Bilakis bu eylemler teröristlerin daha önceden planlayarak yaptıkları saldırılardır. Nitekim terör örgütleri gelişen iletişim teknolojisi ile birlikte, örgütün sesini geniş kitlelere duyurması ve daha fazla insanı korkutması, paniğe itmesi nedeniyle sivil halka yönelik eylemlere daha sık başvurur olmuşlardır. Kurbanın ayırım gözetilmeden belirlenmesi, halk arasında korkunun yayılmasına neden olmaktadır. Böyle bir ortamda insanlar terör eylemlerine rast gele hedef olarak seçiliyorlarsa, toplum içinde hiç kimsenin güvenlik içinde olduğundan bahsedilemez. Potansiyel hedef olarak seçilen kişiler kendilerini korumak için hiçbir şey yapamazlar. Çünkü teröristler kendi kurallarına göre yargılar, planlar ve kendi seçtiği yer ve zamanda harekete geçer. Bu da terör eylemlerinin yer ve zamanının önceden tahmin edilemeyeceğini ve keyfiliğini ortaya koymaktadır.²¹ Terör bu etkilerinden dolayı tamamen acımasız, tahrip edici ve insanlık dışı özelliklere sahiptir.

Terör, büyük çaplı korku veren ve bireylerde yılgınlık yaratan bir eylem durumunu ifade ederken, terörizm, siyasal amaçlar için mevcut durumu yasadışı yollardan değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli terör eylemlerini

¹⁹ Rengin Ö. GÜN, ‘‘Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu’’, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2000, Cilt 2, Sayı 4, s. 80

²⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), *Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998, s. 2200

²¹ İzmir Emniyet Müdürlüğü WEB sayfası, ‘‘Terör Olayları ve Mücadele’’

<<http://www.izmirpolis.gov.tr/bilginize/teror.asp>>, 21.11.2005

kullanmayı bir yöntem olarak benimseme durumunu belirtir.²² Terör çoğunlukla barış zamanı işlenebilen savaş suçudur. Her türlü eylemi terörist yapan veya yapmayan kullanılan yöntem ve bu eylemden beklenen amaçtır.

Terörizm, bireylerin ve azınlıkların şiddete dayanan, kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasi eylemdir.²³ Terörizm, hesaplı ve siyasi amaçlı bir şiddet biçimidir. Amacı, eylemlerden kitlelerin etkilenmesini sağlamaktır. Terörist için cinayet, adam kaçırmaya, bombalama eyleme yönelik amaç değil, araçtır. Dahası terörist için eylem, eylemin yapıldığı yerden bölgeye, bölgeden dünyaya yayılan tehdit edici bir mesajdır. Bu mesajı besleyen nedenleri doğru analiz edip, gerekli cevabı vermek ve verilmek istenen mesajların dağıtımının durdurulmasını sağlamak gerekir.²⁴

Terörizm, siyasi hedeflere ulaşmak için toplumun demokratik ikna ve eylem yoluyla barışçı davranışına karşılık, hukukun üstünlüğünü ve devlet otoritesini tanımadan, terörle mücadele esnasında demokratik otoriteleri halka karşı şiddet kullanmaya yöneltmeyi amaçlar. Terör örgütleri ise kendi güç ve doktrinleri ile sağlayamadıkları halk desteğini ve ayaklanmasını sağlamak için, tarihsel görevlerinin olduğuna inandırılmış çeşitli unsurlardan oluşur. Siyasi hedeflere ulaşmak için tahrip edici silahlarla donanmış olarak, ahlaki hiçbir temeli bulunmayan, insan hayatını hiçe sayan yöntemler kullanırlar. Geleneksel politik suçlardan farklı olarak, masum insanları hedef alan ve hiçbir savaş kuralı tanımayan, örgütlü, sistematik, öldürme, kaçırmaya, korkutma ve tahrip eylemlerini her zaman kullanabilirler.²⁵

Yıldırma, cana kıyma, malı yıkıp yakma, korkutma, tedhiş anlamları olan terör, hedefe ulaşmak için korkuyu, dehşeti, şiddeti, ölümler ve hatta katliamları kullanan karmaşık bir metot, vahşi bir yoldur.²⁶ Bu kısa terör tanımı da bir ihtiyacın sonucudur ve hiç şüphesiz, terör kavramını bütün yönleriyle ifade etmemektedir. Bu

²² Ataöv TÜRKKAYA, "Terörün Arkasında Kim Var?", *New Perspectives Quarterly-Türkiye Dergisi*, Cilt 5, 2003, s. 14

²³ Büyük Larousse Ansiklopedisi, Cilt 22, s. 11445

²⁴ Hilmi ÖZKÖK, "Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu", ANADOLU AJANSI, 23 Mart 2006

http://www.aa.com.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=129&Itemid=90

(02.04.2006)

²⁵ Atilla ŞEHİRLİ, *Türkiye'de Bölücü Terör Hareketleri ve Devletin Aldığı Tedbirler*, Burak Yayınları, İstanbul, 2000, s. 96

²⁶ Türk Dil Kurumu, a.g.e., s. 2200

vahşi yol mahalli, bölgesel veya küresel, siyasi ve ekonomik olarak tüm dünyayı etkileyebilmektedir. Bu özelliklerine rağmen hala bugün dünyada neyin terör olduğu veya olmadığını açıkça ortaya koyacak, adil ve tatmin edici bir tanım yapılamamaktadır.²⁷ Aksine, hemen hemen her devletin, ulusal ve uluslararası örgütün kendisine göre değişik bir terör tanımı vardır. Üzerinde anlaşmaya varılmış ortak bir tanımın yakın bir gelecekte oluşturulabilmesi de beklenilmemelidir.²⁸

B. Terörün Tarihi Gelişimi

Dünya tarihini yakından inceleyecek olursak, tüm devletlerin zaman zaman mücadele etmek zorunda kaldığı bir terör hareketi olduğunu görmekteyiz. Bu nedenle terör 20'nci yüzyıla özgü, tarihsel anlamda yeni bir olgu olarak kabul edilmemelidir.

İlk örneklerinin incelenmesi halinde Milattan Sonra (M.S.) 66–73 tarihleri arasında faaliyette bulunan “Sicarii” örgütüne kadar uzanılacak bir terör tarihçesi yazmanın mümkün olduğu da bilinmektedir.²⁹ Bağnaz bir Yahudi grubu olan ve bugünkü İsrail topraklarında faaliyet gösteren örgüt, Roma yönetimine karşı mücadele etmiş ve kurbanlarını esas olarak ılımlı Yahudiler arasından seçmiştir. Halk için hayati öneme sahip hububat depolarını yakmışlar ve sulamada kullanılan su kanallarını tahrip etmişlerdir. Düşmanlarını, ‘Sica’ adını verdikleri ve elbiselerinin altında gizledikleri küçük kılıçlarla öldürmelerinden dolayı kendilerine “sicarii” adı verilmiştir.³⁰

11'nci yüzyılda Hasan Sabbah isimli bir kişinin liderliğinde “Haşhaşınlar” adı verilen grup çeşitli eylemler yapmıştır. Dinsel motif ve amaçlara sahip olan bu grubun üyeleri, haşhaş alışkanlıkları ve uyuşturucu olarak eylem yapmalarıyla tanınmışlardır. İsmailiye Mezhebi'nin bir kolu olan ve İran'da faaliyet gösteren bu grubun özellikle siyasette söz sahibi önemli kişilere suikastlar düzenledikleri ve bunu siyasi kimliğe sahip kişiler üzerinde etkili olabilmek için bir yöntem haline

²⁷ Ümit ÖZDAĞ ve Metin ÖZTÜRK, “Terörizm İncelemeleri”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayını**, Ankara, 2000, s. 1

²⁸ ÖZDAĞ ve ÖZTÜRK, a.g.m., s. 1

²⁹ HÜRRIYET, “Terör İnsanlık Kadar Eski”, **Hürriyet**, 12 Eylül 2001

³⁰ Yılmaz ALTUĞ, **Terörün Anatomisi**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 9

getirdikleri bilinmektedir.³¹ 13 ncü yüzyılda Moğollar tarafından yok edilen Haşhaşinler yüksek memurları, valileri, halifeleri ve Kudüs'ün Haçlı Kralı Conrad'ı öldürmüşler ve Selahattin Eyyübi'ye de suikast girişiminde bulunmuşlardır.³² Son derece disiplinli ve sistematik bir gruptan oluşan örgüt, bugünkü dinsel nitelikli terörist örgütlenmelere de ilkel bir model teşkil etmiştir.

Geçmişte Selçuklu Devleti, Osmanlı İmparatorluğu ve diğer tüm eski devletlerin uğraştığı konulardan en önemlileri iç karışıkların bastırılması ve isyanların önlenmesi olmuştur. Geçmiş dönemlerde eşkıya, haydut olarak adlandırılan bu kişiler günümüzde amaç ve teknik yönünden değişmişler ve terörist olarak adlandırılmışlardır. Eşkıya veya günümüz tanımıyla teröristin tek amacı vardır; o amacı da mevcut devlete karşı gelmek ve bu devletin yıkılması için her şeyi yapmaktır.³³ Bu amaçlar doğrultusunda geçmişten günümüze kadar bütün devletler düşman oldukları devleti yıkmak için bütün eşkıya veya teröristleri desteklemişlerdir.

16'ncı yüzyıldan 18'nci yüzyılın sonlarına kadar Avrupa'daki bazı devletler, dış siyasi hedeflerine ulaşabilmek için, günümüzde terör örgütlerini kullandıkları gibi, denizlerde dehşet ve korku salan korsanları ve onların gemilerini kullanmışlardır. Daha sonraki dönemlerde de dünyanın değişik yerlerinde bu şekilde korku veren korsan olayları ortaya çıkmıştır.³⁴ Devletler bu korsanları himaye etmişler ve kendi devletleri adına serbestçe hareket etmelerine müsaade etmişlerdir. Böylece devletler uzak denizlerde bile korsanlar aracılığıyla güç ve egemenliklerini diğer devletlere göstermişlerdir.

Modern dönemin literatürü insan hak ve özgürlüklerinin ön plana çıkmaya başladığı 1789 Fransız İhtilali'nden hemen sonra yeni bir kelime edinmiştir. Bu kelime 'Terör'dür. Bu dönemle birlikte, 'siyasal amaçlı şiddet'³⁵ tarif eden bir terim olarak uluslararası terminolojiye girmiştir. 1793–1794 yılları arasında Fransa'da 'Jakobenler Dönemi' olarak isimlendirilen bir dönem yaşanmıştır. Jakobenler yönetim şekli olarak başta anayasal bir monarşiyi savunmuşlardır. Fakat Fransa

³¹ ALTUĞ, a.g.e., s. 11

³² HÜRRIYET, "Terör İnsanlık Kadar Eski", *Hürriyet*, 12 Eylül 2001

³³ RAMAZAN ÖZEY, *21nci Asrın Ufkunda Türkiye*, Marifet Yayınları, İstanbul, 1996, s. 84

³⁴ ZAFER, a.g.e., s. 10

³⁵ HİKMET SAMİ TÜRK, "Uluslararası Terörün Siyasi, Askeri ve Hukuki Boyutları", *Türkiye Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Vakfı Açılış Konuşması*, 17 Kasım 2001

<<http://www.basin.adalet.gov.tr/b74.htm>>, (14.08.2005)

kralının Fransız ihtilaliyle birlikte ülke dışına kaçırmaya kalkışması onları cumhuriyet rejimine yöneltmiştir. Jakobenler Cumhuriyet rejimini ülkede yerleştirmeye çalışırken, kendilerine karşı çıkan insanları toplu şekilde giyotin denilen idam araçlarıyla öldürerek terör uygulamışlardır.³⁶ Jakobenler Döneminin yaşandığı, terörün egemenliğinin ilan edildiği bu dönemde Fransa’da yaklaşık 300 bin kişi tutuklanmış ve 17 bin kişi öldürülmüştür.³⁷

Tarihi gelişim içinde terörle mücadele ilk kez 1937 tarihli ‘Tedhişçiliğin Önlenmesine ve Cezalandırılmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesi’ ile kapsamlı bir biçimde uluslararası hukukun konusu olmuştur. 1963 yılında imzalanan ‘Uçaklara Karşı İşlenen Suçlara veya Diğer Fiillere İlişkin Tokyo Sözleşmesi’, 1970 tarihli ‘Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında La Haye Sözleşmesi’, 1973 tarihli ‘Diplomatlara, Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkındaki Sözleşme’ ile bu tür eylemlerin suç sayılarak cezalandırılması hükme bağlanmıştır.³⁸

Daha kapsamlı bir metin olan 1977 tarihli ‘Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi’ ile uçak kaçırma, uçaklara saldırı, diplomatlara ve uluslararası korunan kişilere saldırı eylemleri, adam kaçırma, rehin alma, bomba, roket, otomatik ateşli silahlar ve bombalı mektup veya koli kullanılarak gerçekleştirilen eylemler’’ terör eylemi sayılmıştır.³⁹ Bu eylemlerden birini gerçekleştirmek, teşebbüs etmek veya suç ortağı olmak bu sözleşmeye göre terör suçu sayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle terör, adam kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerinin tamamına verilen bir addır.⁴⁰

Ancak Suçluların İadesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nin siyasi suçluların iadesini yasaklamış olması, iade talebiyle karşılaşan ülkenin, topraklarında bulunan ve iadesi istenen kişi veya kişilerle ilgili olarak terör suçlusu veya siyasi suçlu değerlendirmesi yapmasını gerekli kılmaktadır.⁴¹ Siyasi nedenlerle adi suçlar işlenebileceği yönündeki görüş ile “Benimki siyasi suçlu veya direnişçi, seninki ise

³⁶ İsmet BERKAN, “Jakoben Dedirten”. **RADİKAL**, 8 Kasım 1999

³⁷ Faruk ÖRGÜN, **Küresel Terör**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, 2001, s. 60-61

³⁸ Vefa TOKLU ve Bahadır SÖNMEZ, **Uluslararası İlişkiler**, Kara Harp Okulu Yayınları, Ankara, 1996, s. 4-12

³⁹ TOKLU ve SÖNMEZ, a.g.e., s. 4-11

⁴⁰ ERGİL, a.g.e., s. 4

⁴¹ Doğan SOYARSLAN, **Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998, s. 136

terörist” yaklaşımı⁴² terörün daha geniş alanlara yayılması için uygun ortam oluşturmaktadır. Oysaki hangi siyasi görüş doğrultusunda olursa olsun, toplumda etki yaratmak için terörist stratejilere başvuran herkesin terörist olduğunu kabul etmek gerekir.⁴³ Bu durum ile birlikte, suçluların iadesini engelleyen, ölüm cezasının uygulanması gibi, ülkelerin kendi iç hukuk sorunları da terörle etkin mücadelenin önünü tıkamaktadır. Bütün bu sorunların yanı sıra, yeni imkân ve teknikler nedeniyle terörün kaydettiği aşama, sadece devlet çapında alınan tedbirlerle teröre karşı güvenliğin sağlanmasını imkânsız kılmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde New York’ta ikiz kulelere yapılan uçaklı intihar saldırılarından sonra, terörün kötü etkilerini hissetmeye başlayan ve dünya çapında etkili bir kurum olan Avrupa Birliği de, terörün ortak tanımını, üye ülkelerin terör eylemlerine ve teröristlere karşı uygulayacakları yaptırımları ortak karara bağlamıştır. Buna göre terör eylemlerinin ortak özelliği “bir ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasi ve anayasal yapılarını sarsmak veya yıkmak amacıyla bilerek ve kasten yapılmış olması”⁴⁴ olarak belirginleşmektedir. Bu etkin ve geniş bir topluluk tarafından yapılmış olan bu tanımlamanın, üzerinde yapılacak yorumlar sonucunda bütün dünya ülkeleri tarafından kabul gören bir tanım halini alıp almayacağını zaman gösterecektir.

Uluslararası hukuk çevrelerince kabul edilecek bir terör tanımı, bugün dünya siyasetine hâkim devletlerin ve terörden kazanç sağlayan uluslararası şirketlerin politik ve stratejik planlarını engelleyecektir. Devletler arasındaki politik çıkar hesapları veya ideolojik baskılar nedeniyle üzerinde anlaşılabilen bir terör ve terörizm tanımı yapılamamaktadır.⁴⁵ Terörü kendi menfaatleri doğrultusunda tanımlayan bu devletler terörü de kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmaktadırlar. Bir tarafta devlet kurma hakkına ve özelliğine sahip milletlerin bağımsızlık mücadeleleri terör olarak nitelendirilirken, diğer taraftan devletlerin kendi elleriyle yaptıkları terör, meşru müdafaa olarak adlandırılmaktadır. Terör ve terörizm yalnızca siyasi amaçlara ulaşmak için kimi örgütler, topluluklar ve toplumlarca başvurulan bir

⁴² Bengi SEMERCİ, “Terörün Sınırlarını ve Nedenlerini Anlamada Psikiyatri”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, Aralık 2005, s. 86

⁴³ BAŞEREN, a.g.m., s. 3

⁴⁴ Güven ÖZALP, “AB Nihayet Terörü Gördü”, **MİLLİYET**, 7 Aralık 2001

⁴⁵ Abdullah TORUN, “Siyasal Terörizm: Neden ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 3, Sayı 1, Ocak 2003, s. 158

eylem biçimi değil, aynı zamanda devletlerin diğer devletleri zor duruma sokmak için ellerinden yıllardır bırakmadıkları bir silahtır.

Bazı devletler terörü milli hedeflerine ulaşmak için bir silah olarak kullanmakta ve uluslararası güç dengeleri yer yer terör üzerine kurulmaktadır. Sempati duyulan terörist hareketlere politik menfaatlerden dolayı hoşgörü gösterilmesi, halen terör suçlarının siyasi suçlar sınıfına alınmamış olması ve milli bağımsızlık hareketlerini terör eylemlerinden ayırma güçlüğü⁴⁶ terörün tanımının yapılmasını ve terörle mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Buna göre, terörün ortaya çıkış koşullarını bilen veya bilinçli olarak terör yaratan ve bu terör ortamından beslenerek ulusal hedeflerine ulaşan kimi ülkelerin, terörle mücadeleye katkıda bulunabileceklerini ummak boş bir beklenti olmalıdır.⁴⁷ Dolayısıyla Birleşmiş Milletler'in terörizmle mücadele için, tüm dünya devletlerinin de tam desteğini alabileceği, uluslararası hukuk alanında tanınacak ve geçerli olacak bir terör tanımını acilen ortaya koymasına zamanımızda daha fazla ihtiyaç vardır.

C. Terörün Karakteristik Özellikleri

Terör, sınırlı insan kaynağı gerektiren, maliyeti ucuz, ani vuruş özelliği ile son derece etkili bir yöntem ve silahtır. Bir hedefe yönlendirilmiş olmakla birlikte, iletişim olanakları sayesinde aynı anda pek çok farklı kesimi aynı anda etkileme gücüne sahiptir. Büyük tesis ve organizasyon gerektirmeyen, gizli nitelikleri nedeniyle kaynağında yok edilmesi son derece zor bir yapıya sahiptir. Kurum, kuruluş, kişi ve devletlerle bağlantıları daima vardır. Fakat doğasında bulunan gizlilik prensibi nedeniyle bu ilişkilerinin ispatlanması neredeyse imkânsızdır.⁴⁸ Terörle mücadelede karşınızdaki savaşılabileceğiniz muhatap bulmak çoğunlukla zordur. Tüm bu nedenlerle terör günümüz ve yakın geleceğin şiddeti esas alan, mücadele etmesi gerçekten zor olan yeni bir savaş yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁴⁶ Yücel ACER, "Terörizm Kavramı Açısından Ermeni Terörü ve Genel Nitelikleri", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını**
<<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=44>>, (14.03.2006)

⁴⁷ Ercan ÇİTLİOĞLU, **Gri Tehdit Terörizm**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 14

⁴⁸ ÇİTLİOĞLU, a.g.e., s. 18

Terör gelişen ve değişen dünya koşulları ile birlikte değişiklik göstermekte, gelişen teknolojiye bağlı olarak elde ettiği yeni imkân ve kabiliyetleri ile etkisini her geçen gün arttırmaktadır. Demokratikleşme alanında atılan adımlar terörü nicelik olarak azaltmakla birlikte, demokratik ortamlarda terör eylemlerinin etkinliği özellikle kitle iletişim araçlarının etkisiyle daha da artmaktadır. Ülkelerin sosyo-ekonomik şartlarından ve mevcut yapıdaki eksikliklerden kaynaklanan terör faaliyetleri, bir süre sonra bazı güçlerin kontrolüne girmekte veya bir takım devletlerce istismar edilmeye uygun sorunlar haline getirilmektedir.

Başlangıçta terörist faaliyetlerin amacı, ulusal veya uluslararası ortamda benimsenme, kabul edilme, taraftar toplama, kaynak yaratma ve destek sağlamadır. Bu konuda strateji ise, basın ve yayın organlarının dikkatini çekecek olayları gündemde tutmaktır. Bu olaylar uçak ve tanınmış kişileri kaçırma, rehine alma ve daha çeşitli sansasyon yaratabilecek ve kamu oyunun dikkatini çekecek türden olaylar olabilir.⁴⁹

Terör hareketleri zaman zaman ortaya çıkmakta, bazen önemini yitirmekte ve bilahare yeniden daha etkili şekilde gündeme gelmektedir. Terörün hız kazandığı bu dönemlerde uluslararası siyasi ilişkiler ile ekonomik stratejiler arasında çok yakın ilişki gözlenmektedir. Ekonomik koşullar, siyasi ortam ve etnik durum terörün ortaya çıkmasını tetikleyebilmektedir. Afganistan, Irak ve çeşitli Afrika ülkelerinde siyasi ortamın belirsiz olduğu zamanlarda, terörün artarak ortaya çıkması bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Terörün önlenmesinin ve yok edilmesinin yalnızca ülke sınırları içinde başarılacağı düşüncesi doğru değildir. Çünkü terörün üretildiği noktalar çeşitlidir. Terör ülke sınırları dışında, diğer ülkelerde fiziki varlığıyla örgütlenerek maddi ve manevi olarak desteklenmekte ve yine bu ülkeler tarafından daima himaye edilebilmektedir.⁵⁰ Ülkelerdeki siyasi veya ekonomik dengesizlik ve aksaklıkların, bundan yararlanmak isteyen kişilerin ortaya çıkmasına yol açtığı ve bir takım güçler ile devletlerin terörü hedeflerine ulaşmada bir araç ve baskı unsuru olarak gördükleri sürece, terör dünyada küresel bir sorun olarak varlığını sürdürmeye devam edecektir.

⁴⁹ ALTUĞ, a.g.e., s. 19

⁵⁰ Mehmet Ali BAL, *Savaş Stratejilerinde Terör*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 69

Teröre başvuran grupların, eylem taktikleri ve yürüttükleri gizli faaliyetin bir gereği olarak, hedef seçimi ve eylem zamanı konusundaki inisiyatiflerini kullanmada sınırsız davranabilmeleri, onları avantajlı hale getirmektedir. Terör eylemlerinin, zamanından önce haber alınarak önlenmesi veya faillerinin yakalanmasının güçlüğü de terörün etkisini arttırmaktadır.⁵¹ Ayrıca teröristler, eylemlerinde kendilerini sınırlayan ahlaki veya insani çok fazla engel tanımadıklarından dolayı psikolojik bir üstünlüğe sahip olmaktadır.

Terör örgütlerine katılanların rasyonel davranmayan, psikolojik sorunlarla boğuşan, insanlar olduğu ve yaşadıkları ruhsal bunalımların onları bu tür eylemlere itebileceği söylenebilir. Ayrıca bu kişilerin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar⁵² da bu kişileri terör örgütlerine katılmaya sevk edebilir.

Herhangi bir kişi suç teşkil eden bir fiili işlediği esnada, bunu hiç kimsenin görmemesini arzu ederken, terörist bunun tam tersine mümkün olduğu kadar fazla kişinin bu fiilden haberdar olacağı ve toplum üzerinde büyük etki bırakacak şekilde işlemeyi tercih etmektedir. Böylece yapacakları eylem kamu üzerinde ne kadar çok korku yarattırsa, o derecede yaptıkları eylemin etkili olacağına inanmaktadırlar. İnsan davranışlarını anormal yollarla (bombalama, adam kaçırma, suikast gibi) şiddet kullanarak etkilemek isteyen terör örgütleri, kendilerini eylem yapmak dışında seçenekleri olmayan yurtsever insanlar olarak gizlemek isterler. Bu nedenle terörist örgütler taraftar bulma açısından, toplumun kabul edebileceği etkili bir neden olmaksızın eylem yapmaktan çoğunlukla kaçınırlar.⁵³

⁵¹ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, "Terörün Kanlı Yüzü", **Anadolu'ya Haberler**, 21 Eylül 2001
<<http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/ANADOLUYAHABERLER/AHA75.htm>>
(24.12.2005)

⁵² İhsan BAL, **Terör Nedir, Neden Terörist Olunur?**, USAK Yayınları, Ankara, 2006, s. 14-15

⁵³ Dinçer HACIHAFIZOĞLU, "Terörist Grupların Örgütlenmesi ve Yönetimi", **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayını**, Ankara, 2000, s. 29

II. 11 Eylül Sonrası Terörizmin Değişen Yüzü ve Uluslararası Terör Kavramı

A. Uluslararası Terör

Terörizm, siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli şiddet kullanmayı yöntem olarak benimseyen yasadışı ve insanlık dışı bir kavramdır. Bu nedenle, uluslararası terör de bir yasadışı bir sistem dışından, yıkılmak istenen düzene karşı silahlı mücadele olarak da tanımlanabilir. Eylemin bir yönüyle ulusal sınırları aşması, teröre uluslararası bir nitelik kazandırmaktadır. Demokrasi rejiminin tamamen oturmadığı, daha çok totaliter rejimlerle yönetilen Baltık, Afrika ve Orta Asya ülkelerindeki, siyasi iradeyi değiştirmek için yapılan halk ayaklanmalarını⁵⁴ terör olarak adlandırmak tam olarak doğru olmaz. Bu ülkelerdeki halk ayaklanmalarının hedefi hükümetin ve politik gücün varlığını yok ederek, halkın sahip olması gereken haklarının tekrar elde edilmesini sağlamaktır. Terörist örgütlerin ise hedefleri daha sınırlıdır. Bu tür bir örgüt, hükümetin siyasetini değiştirmeye veya bir gruba özel haklar ve ayrıcalıklar verilmesine, daha sonra toprak istemeye yönelik olabilir.⁵⁵

Terör ve terörizmle ilgili olarak medyada da en çok kullanılan kavramların başında uluslararası terör gelmektedir. Dünyada meydana gelen terör olaylarını göz önüne alarak söyleyebiliriz ki artık günümüzde terör kavramı ‘uluslararası’ kavramıyla birlikte kullanılmaktadır.⁵⁶ Terör eyleminin ulusal veya uluslararası nitelikte olup olmadığını anlamak için terörle ilgili birkaç unsurun iyi tespit edilmesi gerekir. Buna göre bazı stratejik kazanımlar için terör doğrudan bir dış politika aracı olarak kullanılıyorsa, devlet ulusal hedeflerine ulaşmak için teröre destek sağlıyorsa, başka ülkeleri hedef alan terör örgütlerinin ülkesinde barınmasına hoşgörü gösteriyorsa uluslararası terörden bahsedilebilir.⁵⁷

⁵⁴ Saltanat KIDIRALİEVA, “Kırgızistan 24 Mart Devrimi’nin Yankıları”, **Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını** <<http://www.tasam.org/modules.php?name=News&file=article&sid=355>>, (13.12.2005)

⁵⁵ ALTUĞ, a.g.e., s. 20

⁵⁶ Atilla YAYLA, “Terörizmin Çeşitleri ve Temel Özellikleri”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 45, Ankara, 1990, Sayı 1-4, s. 358

⁵⁷ Metin O. ÖZTÜRK, “11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizm ve Terörle Mücadele”, **2023 Dergisi**, Sayı 11, Mart 2002 <<http://www.2023.gen.tr/mart2002/inceleme.html>>, (15.10.2005)

Uluslararası terörde terörist amacına ulaşabilmek için dünyanın neresinde olursa olsun, masum insanların hayatlarına son vermek, onların vücut bütünlüklerini ihlal etmek, temel özgürlükleri tehdit ve tehlike altına sokmak yolunu seçmektedir.⁵⁸ Uluslararası terörün diğer önemli bir özelliği ise, şiddet eylemi maksadının doğrudan doğruya hedef halk kitlesi veya insan grupları arasında dehşet, korku veya ilgi çekme hali yaratmaktan ibaret bulunmasıdır.⁵⁹ Hareketin, halkın, kamunun dikkatini belirli amaçlar güden gruplar üzerine çekici ve devleti ağır bir takım tepkilere başvurmaya mecbur kılıcı özellikte bulunması da uluslararası terörün diğer bir niteliğini oluşturmaktadır.

Son yıllarda yaşanan terör olayları da gösteriyor ki, günümüzde terörün en önemli özelliği uluslararası nitelik kazanmasıdır. Bir terör eyleminin uluslararası suç olabilmesi için hukuka aykırı bir şekilde adam öldürme, ağır yaralama veya hürriyeti tahdit suçlarını işleyen veya bu eylemlere teşebbüs eden kimse suçu vatandaşı bulunduğu devletin toprakları dışında işlemiş ve bu eylem neticelerini orada doğurmuş olmalıdır.⁶⁰ Vatandaşı olduğu devletin toprakları dışında hedef devletin vatandaşı olan veya olmayan bir kişiye veya silahlı kuvvetlerine mensup bir kişiye karşı suç veya eylem işlenmiş olmalıdır. Bir devletin veya uluslararası bir teşkilatın menfaatlerine zarar vermeye kalkışmakta uluslararası bir suçtur.

Artık teröristler eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke ile sınırlı kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Dolayısıyla teröristler, uluslararası karmaşık bağlantılarını ve modern teknolojiyi de kullanarak, milletlerarası etki yapan eylemler düzenlemektedirler.

Terörde amaç toplum içerisindeki korkuyu artırarak yeni bir devlet kurmak gibi somut siyasi hedeflere ulaşmak, terörist eylemler vasıtasıyla ülke içerisindeki siyasi değişikliklerin gerçekleşmesini sağlamaktır.⁶¹ Terör örgütleri uluslararası terörle dünya kamuoyunun dikkatini bu sorunlara çekerek, ülkenin uluslararası

⁵⁸ Bülent ARAS, ‘‘Yeni Terör’’, **RADİKAL**, 17 Temmuz 2006

⁵⁹ Abdullah TORUN, ‘‘Siyasal Terörizm, Neden ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme’’, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, s. 157
<<http://www.trakya.edu.tr/Enstituler/SosyalBilimler/Dergi/dergi.c.3.pdf>>, (10.09.2005)

⁶⁰ Hamide ZAFER, **Milletler Arası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında Ceza Hukukunda Terörizm**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 72

⁶¹ HÜRRIYET, ‘‘Polis kaçırın PKK’lılara Müebbet İstemi’’, **Hürriyet**, 26 Mayıs 2006

arenadaki dış politikasını etkilemek ve böylece bu ülkeyi dış politikada zor durumda bırakarak uluslararası camiada mahkûm etmek isterler. Böylece isteklerini de tüm dünyaya bildirmiş olurlar.

Terörün 11 Eylül saldırıları ile uluslararası bir boyut kazandığını söylemek tam anlamıyla doğru olmaz. 11 Eylül'ün uluslararası arenadaki önemi, önceleri terörü kendi çıkarları açısından değerlendiren ve niteleyen ülkelerin, bu evrensel öldürücü virüsün gerçek gücünü bir ölçüde de olsa algılamalarına ışık tutmuş olmasıdır. Bu itibarla, terörün uluslararası boyut kazanması, sadece ABD ve müttefiklerinin değil, çok sayıda ülkenin uyguladığı menfaat temin etme politikalarının bir ürünü ve sonucudur.⁶²

Uluslararası bağlantıları olmakla birlikte 1990'lara kadar sınırlı bölgelerde faaliyet gösteren terör örgütleri küreselleşmenin getirdiği yeniliklerden yararlanarak ve yine küreselleşmeden kaynaklanan olumsuzlukları taraftar toplama ve eylemlerini meşrulaştırma unsuru olarak kullanarak, uluslararası boyutta faaliyet göstermeye başlamışlardır. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu birçok ülkenin uzun yıllardır zarar gördükleri ve fakat haklı mücadelelerini diğer devletlere anlatamadıkları terör eylemleri karşısında, uluslararası kuruluşların önlemler almaya başlaması, ancak 11 Eylül 2001 terör eylemlerinden sonra başlamıştır. Terör küreselleşen dünyanın en önemli güvenlik sorunu haline gelirken, teröre destek verdiği belirtilen ülkeler, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok ülke tarafından yakın takibe alınmışlardır. Teröre destek verdiği söylenen ülkeler uluslararası toplumdan dışlanmaya başlanmıştır. Dünya teröre destek veren ve vermeyen veya ABD'nin yanında yer alan veya yer almayan ülkeler şeklinde bir ayrıma tabi tutulurken, terörist ilan edilen ülkeler 11 Eylül'den önce olduğu gibi, 11 Eylül'den sonra da çeşitli zamanlarda ambargo, silahlı müdahale gibi yaptırımlara uğramışlardır. Bu ülkeler arasında Irak ve Afganistan da bulunmaktadır.⁶³ ABD ve onun yanında yer alan ülkeler sadece terörist ülkeleri değil, teröre yataklık ettiği söylenen ülkeleri de hedef seçtiğinden, günümüzde hangi ülkelerin ABD'nin hedefi durumunda olduğu

⁶² Nüzhet KANDEMİR, "Terör Meşru Olmayan Çıkar Politikalarının Ürünüdür", *New Perspectives Quarterly-Türkiye Dergisi*, Cilt 5, 2003, s. 43

⁶³ HÜRRIYET, "Afganistan'a Ambargo", *Hürriyet*, 15 Kasım 1999

konusu iyice belirsizleşmiştir.⁶⁴ ABD'nin 2001 yılında Afganistan'a yaptığı askeri harekât da bu ülkenin teröre destek verdiği gerekçesine dayanmaktadır.⁶⁵

Öte yandan, 11 Eylül 2001'den itibaren geçen süre zarfında, uluslararası terörle mücadelede önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte terör daha uzunca bir süre ne zaman, nerede, kimi hedef alacağı tahmin edilemeyen küresel bir sorun olmaya devam edecektir. Nitekim, 12 Ekim 2002'de Bali Adası'nda meydana gelen ve 200 kişinin ölümüne neden olan kitlesel terör eylemi⁶⁶, Mayıs 2003'te Suudi Arabistan'ın Riyad kentinde gerçekleştirilen terör saldırısı⁶⁷, 11 Mart 2004 tarihinde İspanya'nın Madrid kentinde ETA Terör örgütü tarafından trenlere yapılan 62 kişinin öldüğü ve 250 kişinin yaralandığı terör saldırıları,⁶⁸ 7 Temmuz 2005 tarihinde İngiltere'nin başkenti Londra'da 45 kişinin ölümüne 150'si ağır yaklaşık 1000 kişinin yaralanmasına neden olan metro saldırısı⁶⁹ bu durumu doğrular niteliktedir.

B. Terörün Uluslararası Nitelik Kazanması

Dünya üzerindeki gelişmelere baktığımız zaman genelde küreselleşmenin birinci sonucu olarak dünyanın küçülmesi görülmektedir. Yani herkes, dünyada olup bitenlerden anında haber almakta ve en azından fikri yönden etkilenmektedir. Küreselleşmenin ikinci sonucu, bağımsız nitelikli devletlerin egemenliklerinin tehdit edilmesidir. Üçüncü bir sonuç olarak, terörün dünya çapında yaygınlaşması karşımıza çıkmaktadır. Gerek bağımsız devletlerden bağımsızlıklarını isteyen grupların terörist saldırıları, gerekse gittikçe yaygınlaşan ve bireysel olarak da kullanılabilen teknolojik silah olanakları, örneğin, canlı bombalar veya silaha dönüştürülebilen yolcu uçakları, uluslararası terörü daha da yaygınlaştırmaktadır.⁷⁰

⁶⁴ YARAŞIR, a.g.e., s. 119

⁶⁵ Mehmet AKTEL, *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2003, s. 149

⁶⁶ MİLLİYET, "2002 Yılı Nasıl Geçti?", *Milliyet*, 27 Aralık 2002

⁶⁷ CNN TÜRK, "Saldırlarda El Kaide Şüphesi", *CNN TÜRK*, 7 Temmuz 2005
<http://www.cnnurk.com/HABER/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=109455>, (10.11.2005)

⁶⁸ RADİKAL, "Hesabını Pahalı Ödeyecekler", *Radikal*, 11 Mart 2004

⁶⁹ CNNTÜRK, "Londra'da Metro Saldırısı", *CNN TÜRK*, 7 Temmuz 2005
<http://www.cnnurk.com/DUNYA/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=109388>, (10.11.2005)

⁷⁰ Emre KONGAR, *Küresel Terör ve Türkiye*, Remzi Kitapevi, 2001, s. 29

Kötü yönde zenginlerin daha zengin, fakirlerin daha fakir olmaları ve iyi yönde insan hakları, demokrasi kavramlarının yaygınlaşması diğer sonuçları olarak sayılabilir.

Toplum içindeki dışlanmışlık inancı kişileri yabancılaşmaya ve daha sonra ayrılıkçı teröre sevk edebilir. Soğuk Savaş ortamının baskıcı ortamı Sovyetler Birliği yönetimindeki milletlerin bağımsızlık ve ayrı devlet kurma isteklerini engellemiştir. SSCB'nin parçalanmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni dünya düzeni, bir yerde bastırılmış toplumların isteklerini ifade etmelerine, hatta eylem düzenine geçmelerine fırsat vermiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını kazanan ülkeler ve kazanmak için mücadele veren Çeçen, Abhaz gibi milletler, Rusya'dan askeri, siyasi ve ekonomik baskı görmüşlerdir. Bu ülke veya milletler bağımsızlıklarını kazanmak için hem Rus güvenlik güçlerine karşı kuvvet uygulamak zorunda kalmışlar, hem de Rusya'dan terörist saldırılar görmüşlerdir.

Yerküreyi adeta bir köye dönüştüren küreselleşme ve gelişen teknoloji, teröre de küresel nitelik kazandırarak yeni bir boyut eklemiştir. Çalışmamızda bahsettiğimiz gibi 11 Eylül ve sonrası terör saldırıları artık küresel terör olarak adlandırılmaktadır. Terör örgütlerinin diğer ülke ve gruplardan küresel destek almadan başarıya ulaşması, varlığını sürdürmesi hemen hemen imkânsızdır. Özellikle eğitim, teşkilatlanma, finans ve silah temini için dış desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu özelliği ile terör uluslararası bir nitelik kazanmaktadır. Terör; yabancılara veya yabancılara ait hedeflere yöneltilirse,⁷¹ hükümetler veya birden fazla devlet tarafından beslenen unsurlarca yapılırsa, bir yabancı hükümetin veya uluslararası örgütün siyasi mekanizmasını etkilemek için yapılırsa da uluslararası nitelik kazanmaktadır.⁷²

Günümüzde görüyoruz ki uluslararası terör iki değişik biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi devletler arasında düşük yoğunluklu bir çatışma stratejisi uygulayarak, orduları kullanmadan ve geleneksel anlamda savaşa girmeden terörü yine düşman olarak değerlendirilen devleti yok etmek için kullanmaktır. Rusya, İran, Irak, Ermenistan, Suriye, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi yıllardır bu şekilde bölücü terör örgütlerini Türkiye'ye karşı kullanmaktadırlar. İkinci

⁷¹ T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, "Terör ve Terörizm" <<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>>, (10.11.2005)

⁷² YILMAZ, a.g.e., s. 23

olarak da devletler ve onların ittifakları ile devlet dışı aşırı uç terör örgütleri arasındaki çatışmalar olarak belirtilebilir. Türkiye'nin yurt içinde terör örgütüne karşı hiçbir devletin yardım ve desteği olmaksızın, yalnız başına mücadele vermesini ve bir NATO üyesi ülke sıfatıyla terörle mücadelede ABD'nin yanında yer alarak Afganistan'da askeri güç bulundurmasını örnek olarak verilebiliriz.

Terörle mücadeleye yönelik çalışmalar yapan strateji uzmanları Arquilla, Ronfeldt ve Zanini terörist stratejilerin 3 değişik biçimde yorumlanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar:⁷³

1. Devletler arası ilişkilerde diplomasinin kirli bir aracı olarak,
2. Ordular kullanılmaksızın uygulanacak bir savaş stratejisi olarak,
3. Küresel gelişmeler sonucu yeni bir dünya düzeninin işareti olarak.

Diplomasinin kirli bir aracı olarak terör, siyasi veya stratejik bir amaçla güç kullanımı veya kullanma tehdidi yoluyla karşı taraftan istenen bazı taleplerin yerine getirilmesini hedefler. Terörün bir savaş stratejisi olarak kullanıldığı durumlarda ise hedef, karşı tarafa en fazla zararın verdirilmesidir. Terörün içerdiği şiddet savaş çağrışımı yapmakta, terörün kuralsız oluşu ise onu savaştan ayıran en önemli özelliğini oluşturmaktadır. Savaşın hiçbir türünde kuralsızlık yoktur. Savaşın uluslararası ve ulusal kuralları 12 Ağustos 1949 tarihinde Cenevre'de hukuken belirlenmiştir.⁷⁴ Terör ise savaşlar için belirlenmiş, insan haklarını korumaya ve kollamaya yönelik tüm ulusal ve uluslararası antlaşmaları reddederek masum insanları hedef alan⁷⁵ uluslararası bir tehdit haline gelmiştir. Üçüncü durum olan yeni dünya düzeni işareti ise bu yöntemlerin, yaygınlaşarak yeni dünya düzenindeki çatışmaların genel karakterini belirlemesidir.⁷⁶

⁷³ Haluk ÖZDEMİR, "11 Eylül: Post-Modern Savaşın Miladı veya Dış Politika Mücadelelerinin Görünmeyen Boyutu", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2002, Cilt 7, Sayı 1, s. 153

⁷⁴ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Askeri Adalet İşleri Başkanlığı, **12 Ağustos 1949 Tarihli Harp Esirlerine Yapılacak Muamele İle İlgili Cenevre Sözleşmesi** <<http://www.adalet.msb.gov.tr>>, (12.11.2005)

⁷⁵ İhsan BAL, "İstihbaratın Değişen Seyri: Ulusal Güvenlik İstihbaratı ve Kriminal İstihbarat", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını** <<http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?type=1&id=199>>, (28.06.2005)

⁷⁶ Suat İLHAN, **Terör Neden Türkiye ?**, NU-DO Yayıncılık, Ankara, 1998, s. 21

Dünya savaşları, ülkeler arası ikili savaşlar, bitmek bilmeyen iç mücadeleler, ihtilaller, ülkeler arasında şiddetlenen rekabetler, ulaştırma ve iletişim alanındaki gelişmeler, ideolojik fırtınalarla dolu yirminci yüzyıl kanlı ortamında tüm ülkelerde terörü büyütmüş, geliştirmiş ve özellikle son yıllarda ona yeni boyutlar kazandırmıştır.⁷⁷ Uluslararası terör yüzyılımızda tüm dünya ülkelerini tehdit eden bir tehlike haline gelmiştir. Günümüzde uluslararası boyutlara ulaşan terör, kapalı rejimlerden ziyade, kamuoyunun etkili olduğu, hür ve demokratik rejimlerde daha etkili olmaktadır. Bilgi ve teknoloji sistemlerindeki baş döndürücü hızın da etkisiyle, insanların, sermayenin ve teknolojinin sınır tanımayan dolaşım kolaylığı dünyayı etkilemeye devam etmektedir.

Bunun yanında gelişmiş ülkeler lehine avantajlar sağlayan küreselleşme bazı devletler, rejimler ve örgütler tarafından kabul edilemez görülmektedir. Bununla beraber küresel gücün gelişimi karşısında uluslararası suç ve terör örgütleri kendilerine göre haklılık gerekçelerine sahip olmuşlardır.⁷⁸ Dünyada meydana gelen askeri ve politik güç dengeleri nedeniyle, hedef devlete doğrudan müdahale, arzu edilen sonuçların alınmasını güçleştirmekte, çoğu zaman imkânsız hale getirmektedir. Bu durumda, tercih edilen en kolay ve en ekonomik yöntem, hedef devleti terör tehdidi ile yıpratmak, gelişmesini güçlenmesini önlemek, uygun ortam yaratıldığında o devletten taviz koparmaktır. Uluslararası arenada çok geniş eylem alanı bulabilen terörün alınan ve alınabilecek ortak tedbirlere rağmen, uzun süre her devlet için en büyük küresel tehdit olacaktır.

Terörist eylemlerin uygulanmasında zaman zaman azalmalar görülmesine rağmen dünyada birçok ülke terörist saldırılara maruz kalmaktadır. Olay türü itibariyle bombalama, silahlı saldırı, kundaklama, adam kaçırma olayları, uluslararası terörde ilk sıraları almaktadır. Teröristler, insan hayatını hiçe sayan, masum insanları hedef alan ve hiçbir savaş kuralı tanımayan, geleneksel politik suçlardan farklı, metodik, örgütlü, sistematik, öldürme, kaçırma, korkutma, tahrip gibi kitle zayıfatına sebep olabilecek eylemleri⁷⁹ kullanmaktadırlar. Bunun yanında, ülke bütünlüğünü

⁷⁷ Necdet YALKUT, "Son Gelişmeler Işığında Terör ve Anarşi", *Adalet Dergisi*, 1984, Sayı 5, s. 124

⁷⁸ Nurullah AYDIN, *Yeni Yüzyıl İçin Ulusal Stratejiler*, Atlas Kitapçılık, Ankara, 2003, s. 17

⁷⁹ Osman GÜVENİR, *Türkiye'de Terör*, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1980, s. 84

tehdit edebilecek ve ekonomik değerlerini sekteye uğratabilecek imkân ve kabiliyetlere de daima sahiptirler.

Terör hareketleri dünyanın hemen her yerinde görülürken, Türkiye'nin bulunduğu bölgede, özellikle de Ortadoğu'da yoğunluk arz etmektedir. Ortadoğu'da ırk ve mezhep bakımından oldukça farklı sosyal bir yapı bulunmaktadır. Ayrıca, bölgenin jeopolitik öneminin yanı sıra dünya piyasalarına yön veren petrol kaynakları da mevcuttur. Uluslararası çıkar çatışmalarından dolayı terör bu bölgede yaygın bir mücadele yöntemi olarak kullanılmaktadır. Diğer taraftan halen bölgede çoğu Osmanlı İmparatorluğu sonrası kurulmuş çeşitli iktidarlar ve emirlik, krallık isimleri altında dikta rejimleri mevcuttur. Bu rejimler, özellikleri itibariyle, terörü himaye etmiş veya en azından rejimlerinin devamı için zaman zaman teröre başvurmuşlardır. Bir kısmı ise, tamamen açıktan terör örgütlerine destek sağlamışlar ve günümüzde hala menfaatleri uğruna destek sağlamaya devam etmektedirler.

Geniş ölçekli terörist saldırılar sonucunda, dünyanın tek kutbunu oluşturan süper güç ABD'nin, askeri gücünü etkin hale getirerek dünyanın uzak köşelerinde operasyon düzenlemesi, uluslararası terörün dış politika üzerinde artan etkisine somut bir örnektir. Terörist saldırıların gerçekleştirildiği gün ABD'de ve dünyadaki bütün Amerikan askeri üslerinde ordu en yüksek alarm durumu olan "delta" alarmı⁸⁰ durumuna getirildi. İki gün sonra Amerikan Başkanı Bush, ellibin yedek askerin göreve çağırılması için Pentagon'u görevlendirmiştir. Pentagon da, otuzbeşbin Amerikan vatandaşını askeri göreve çağırmıştır.⁸¹ Başkan Bush, saldırılardan bu yana yaptığı çeşitli konuşmalarda da "savaş" sözcüğünü sık sık kullandı. Bütün bunlar, bir çatışma yöntemi olarak uluslararası terörün, devletler arasındaki doğrudan savaşlarla yavaş yavaş iç içe geçmeye başladığını göstermektedir. Daha sonra değineceğimiz "asimetrik savaş" kavramı da çok önem arz etmektedir. Çünkü bu kavram, uluslararası ilişkilerdeki aktör çeşitlenmesinin, savaş gibi yalnızca devletler tarafından yürütülen faaliyetleri de etkilemesi ile direkt olarak ilişkilidir.

⁸⁰ MİLLİYET, "ABD Ordusu'nda Savaş Durumu Alarmı Verildi", *Milliyet*, 12 Eylül 2001

⁸¹ RADİKAL, "35 Bin Yedek Asker Göreve Çağırılıyor", *Radikal*, 14 Eylül 2001

C. Uluslararası Terörün Sınıflandırılması

Ulusal ve uluslararası terörün ana sınıflandırması altında terörün pek çok çeşidi bulunmaktadır. Bu çeşitlilik kullanılan araçlar, açıklanan amaçlar, uygulanan metotlar ve destek alınan kaynaklara göre oluşturulabilmekte ve bu çeşitlilik artırılabilir. Biz bir ayrıma tutabilirsek terörün başlıca çeşitleri, siyasal terör, karşı siyasal terör, sivil terör, biyolojik ve kimyasal terör, nükleer terör, dini terör, etnik terör, ideolojik terör ve teknolojik (siber) terör olarak adlandırılabilir.⁸²

a. Siyasal Terör

Siyasal terör devlet terörü olarak da adlandırılabilir. Merkezinde devlet kimliğindeki iktidar bulunmaktadır ve kamuya karşı zor kullanma en önemli aracıdır. Demokratik devletlerde toplum düzenini muhafaza etmekle görevli olan devlet organları, mevcut düzene yönelen saldırıları uzaklaştırmak, etkisiz kılmak, toplumu bu saldırılardan korumak amacıyla, devletin resmi organlarını kullanarak meşru savunmada bulunmak için, yetki ve sorumlulukları aşmamak kaydı ile şiddet kullanabilirler.⁸³ Devlet yönetimini elinde bulunduran güçlerin, ayrıcalıklarını ve güçlerini yitirmemek kaygısıyla, buyrukları altındaki resmi kuruluş ve gruplar aracılığıyla aşırı şiddete başvurarak karşıtlarını yok etmeyi veya en azından onları sindirmeyi amaçlayan hareketlere devlet terörü denmektedir.⁸⁴

Siyasi, ekonomik, kültürel ve etnik çeşitli sebeplerden dolayı devlete ve mevcut rejime karşı olan grupların, yönetim için tehlikeli olmaları veya olma ihtimallerinin bulunması, bu grupların istek ve arzularını dile getirmede teröre başvurmaları, yönetimleri zaman zaman karşı terör uygulamalarına sevk etmektedir. Devletin güvenliğini sağlamak bahanesiyle –ki bu devletler çoğunlukla diktatör rejimlerdir- devletin gücünü elinde bulunduranlar, devletin siyasal ideolojisini veya devletin çeşitli kademelerindeki yöneticilerinin ideolojilerini, çıkarlarını korumak için devletin kurumlarını kullanmaktadırlar. Özellikle de devletin güvenliğini sağlamakla görevli güvenlik güçlerini, kendi siyasi iktidarlarını vatandaşlarına karşı korumak amacıyla kullanmaktadırlar. İşte bu noktada da uygulama tamamen ‘devlet

⁸² YAYLA, a.g.e., s. 358

⁸³ ZAFER, a.g.e., s. 60

⁸⁴ Ruşen KELEŞ ve Artun ÜNSAL, **Kent ve Siyasal Şiddet**, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1982, s. 2

terörü' şekline dönüşebilmektedir.

Devlet terörü, daha çok totaliter rejime sahip devletlerin veya iç karışıklıkları yaygın olan ülkelerin başvurduğu bir araçtır. Bu nedenle, totaliter devlet yönetimlerinin, iktidarlarını kuvvetlendirebilmek, yönetimleri altında bulunan vatandaşlara yaygın şiddet ve baskı uygulamak yolu ile daha fazla iktidarda kalabilmek için bu metotlara başvurdukları ileri sürülebilir. Otoriter rejimlerin hüküm sürdüğü ülkelerde devlet terörü, herhangi bir gizlemeye gerek duyulmadan, devletin üniformalı kuruluşları tarafından icra edilmektedir.

20'nci yüzyıl sonuna doğru kendisini terörist grup ve oluşumların tehdidi altında gören birçok devlet, terörist olarak gördükleri bu grupları ve özellikle de lider kadroyu ortadan kaldırmak için yarı resmi anti terör timleri kurmuşlardır. Bu tip anti terör faaliyetlerine en çok Latin Amerika Ülkelerinde rastlanmaktadır.⁸⁵ Bu timler kendilerine verilen yetki ile terörist unsur, uyuşturucu mafyası ve kanun kaçaklarıyla kendilerine özgü yöntemlerle savaşmaktadırlar.

Devlet destekli terör devletin kendi istihbarat birimleri aracılığıyla yönettiği ve yönlendirdiği eylemler biçiminde olabileceği gibi, bir başka terör örgütünün desteklenmesi şeklinde ortaya çıkabilir.⁸⁶ Özellikle devlet terörü soğuk savaş ve bloklar arası sertliğin yerini genel bir yumuşama havasına terk ettiği 1980'li yıllardan itibaren, yıpratma, istikrarsızlaştırma amacına yönelik olarak bölgesel planda kendisini gösteren bir terör modeli olarak ortaya çıkmıştır. Bu model bir devletin milli menfaatlerini gerçekleştirmek amacıyla, diğer devlete karşı terörü dış politikada pazarlık aracı veya koz olarak kullanması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Su meselesi ve Hatay Sorunu nedeniyle Suriye'nin, Ege ve Kıbrıs Sorunu nedeniyle Yunanistan'ın terör örgütlerini desteklemesi bu türdendir.⁸⁷ Bu ülkelerin özellikle barınma, eğitim ve lojistik konularda teröristlere sağladığı imkânlar Türkiye'nin terörle mücadelesinin uzamasına, zaman ve insan kaybı ile birlikte çok önemli ekonomik zararlara uğramasına neden olmuştur.

⁸⁵ Hamit ERSOY, "Ulusal Çıkar Aracı Olarak Uluslararası Politikada Terörizm", **1 nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000, s. 993

⁸⁶ ARI, a.g.e., s. 544

⁸⁷ Taner TAVAS, "Terörizmin Psikolojisi ve Hedefleri", **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayını**, Ankara, 2000, s. 17

Sansür, işkence, haberleşmenin engellenmesi, ani ev baskınları ile sık ve nedensiz ifade alma gibi eylemlerle de siyasal terör gerçekleştirilmekte, bunlar yeterli olmazsa doğrudan silahlı eylem yolu seçilebilmektedir. Böylece iktidardakiler teröriste dönüşmekte, karşı görüştekiler rejim aleyhtarı ilan edilerek, yasal olmayan uygulamalar yasallaştırmaya çalışılmaktadır.

b. Karşı Siyasal Terör

Siyasi terör devletin iktidarı elinde tutmak için kendi halkına karşı uyguladığı terördür. Fakat terör eylemlerini sadece siyasi amaçlı olarak düşünmek terör kavramını daraltmak olur.⁸⁸ Toplum üzerinde geniş çapta korku ve dehşet yaratan, siyasi amaçlar yerine, sosyal ve kişisel çıkarları hedefleyen terör eylemleri adi terör olarak adlandırabileceğimiz eylemlerdir. Çoğunlukla terör araç kundaklama, darp v.s. gibi basit adi amaçlar için de işlenebilmektedir.⁸⁹ Toplum içinde halen devam edebilen kan davaları, toplantı, miting, gösteri, yürüyüş sonralarında topluma ve devlete yönelik intikam hırslının mallara yöneltilerek şiddetle tatmini, yalnızca ekonomik çıkar için yapılan organize çete ve adam öldürme eylemleri de adi amaçlarla gerçekleştirilen terör eylemlerine örnek olarak verilebilir.

Karşı siyasal terörü ise kişilerin devlete karşı uyguladığı terör olarak tarif edebiliriz. Karşı siyasal terör devletin kurumsal varlığını ve yönetimini tehdit eder. Siyasal sistemi yıkmayı hedefleyen gruplar, devlete karşı topluluklar halinde harekete geçme arayışı içindedirler ve bu yönde çalışırlar.⁹⁰ Ayrılıkçı hareketlerle devleti yıkmayı hedefleyen gruplar, devlet sistemini yıkarak kendi bağımsız yönetimlerini kurmayı hedeflerler. Çoğunlukla şiddet eylemleri kullanarak eylemlerini duyurmak isterler. Bir devlete karşı beslediği kin nedeniyle o devleti hedef alan gruplar, şiddet kullanarak o devletten bir nevi öç almayı hedeflerler. Türkiye'ye karşı ASALA terör örgütü vasıtasıyla Ermenilerin yurt dışında diplomatlarımıza karşı uygulamış olduğu terör⁹¹ bu konuda en iyi örnektir.

⁸⁸ Köksal BAYRAKTAR, *Siyasal Suç*, İstanbul, 1982, s. 152

⁸⁹ Doğan SOYARSLAN, "Şiddet ve Terör", *Yargıtay Dergisi*, 1984, Cilt 10, s. 424

⁹⁰ GÜN, a.g.m., s. 12

⁹¹ Şükrü ELEKDAĞ, "Washington'da Propaganda Savaşları", *MİLLİYET*, 18 Ekim 2000

c. Sivil Terör

Sivil terör kent terörü olarak da adlandırılmaktadır. Bu gruptakiler demokratik toplumların istikrarını bozmayı hedefler. Menkul ve gayrimenkullere zarar verme, öldürme amaçlı bombalama, silah ve füze kullanma, adam kaçırma, rehin alma, uçak kaçırma, haraç alma, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, şantaj yaparak gözdağı verme taktikleriyle amaçlarına ulaşma arayışındadırlar.⁹² Orta Doğu'da faaliyet gösteren Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), İngiltere'de faaliyet gösteren İrlanda Kurtuluş Örgütü (IRA), Türkiye içinde faaliyet gösteren bölücü terör örgütü PKK-KADEK ve İspanya'da faaliyet gösteren Bask Bölgesi'nin Bağımsızlığı Hareketi (ETA) gibi örgütler, sivil terör yolunu kullanan bölgesel terörist yapılanmalara en iyi örneklerdir.

d. Kimyasal ve Biyolojik Terör

Biyolojik terör, kişiler, gruplar veya hükümetler tarafından gerek ideolojik, gerekse politik veya finansal kazanç sağlamak amacıyla hastalık yaratıcı etkenlerin açık veya gizli şekilde kamu üzerine yayılmasıdır. Modern dünya geçmişte bağımsızlık çatışmaları, ırk ayrımı, sıcak savaş, soğuk savaş, toplumsal ayrımcılık, ölümcül salgın hastalıklar gibi birçok korkutucu tehditle yüz yüze gelmiştir. Yaşandıkları dönemlerde kamuoyunun ve basın dikkatini çeken bu tür felaketlerden sonra içinde yaşadığımız bilgisayar çağı daha az tanıdık ve daha korkutucu tehditleri beraberinde getirmiştir. Bunlar siber terör, elektromanyetik bombalar ve en önemlisi olan biyolojik ve kimyasal silahlardır.⁹³

Kimyasal ve biyolojik terör unsuru uluslararası sistemde söz sahibi olamayan grupların, uluslararası sistemde söz sahibi olma hedeflerini gerçekleştirme çabalarıyla doğmuştur. Kimyasal toksitler ve biyolojik hastalıklar kısa sürede kitlesel imha kabiliyetleri olması bakımından oldukça etkili bir terörist yöntemdir.⁹⁴ Kimyasal ve biyolojik silah araştırmaları büyük finansal destek ve beyin gücü

⁹² GÜN, a.g.m., s. 13

⁹³ Yavuz SEZEN, "Biyolojik Silahlar, Tanımlanmaları ve Korunma Yöntemleri", **Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Fen Fakültesi Dergisi**, 2003, s. 14

⁹⁴ İbrahim SEMİZOĞLU, "Siber Terörizm ve Biyolojik Silahlar", Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı WEB sayfası, 15.03.2002
<<http://www.kpl.gov.tr/tr/siberteror.htm>>, (14.02.2006)

gerektirmektedir. Bu bakımdan genellikle devletlerin birbiri aleyhinde, olası bir savaş sırasında kullanmak üzere ürettikleri silahlar kontrol yetersizliği nedeniyle kolaylıkla teröristlerin eline geçebilmektedir. Bu silahların yarattığı tehdit oldukça büyük olduğundan, anılan tehdit unsuru ile hedefe ulaşılmaya çalışılmaktadır. Yayılma riski, etkileyeceği alan ile etki süresi ve şekli bakımından terörün en korkunç türlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kimyasal ve biyolojik silahlar kitle imha silahları kapsamında olup son yıllarda bazı ülkeler ve bunların desteklediği değişik gruplar tarafından elde edilebilmekte ve terör amacıyla kullanılmaktadır.⁹⁵

Kimyasal ve biyolojik silahları üretmek oldukça kolaydır. Basit laboratuvar ve tarımsal ürünlerle üretimleri mümkün olabilmektedir.⁹⁶ Ucuza mal edilebilir, satın alınabilir veya kolaylıkla bir tesisten çalınabilir. Bu silahların üretimlerini uluslararası kontrolden saklamak olasıdır. Herhangi bir kimyasal sanayi tesisi, değişik amaçlı laboratuvarlar, aşı üretim enstitüleri bu çeşit maddelerin üretimleri için uygun yerlerdir. Tespit edilmeleri zor ve zaman alıcıdır. Havayla geniş alanlara yayılarak etkilerini kullandıkları yerin dışındaki alanlarda da gösterirler. Psikolojik etki oluşturarak toplumları yılgınlığa düşürür. Hem sivil hem de askeri kurumların biyolojik ve kimyasal silahlara karşı savunmaları için büyük finansal kaynaklara ihtiyacı vardır. Bu nedenlerle kimyasal ve biyolojik terör, terörist grupların zaman içerisinde kullanabilecekleri en önemli tehditlerden birisi olarak değerlendirilmelidir.

11 Eylül saldırıları kimyasal, biyolojik, nükleer ve bunlar gibi kitle imha silahları kullanılarak gerçekleştirilebilecek terörist saldırılara karşı hazır olmamızın gerekliliğini bir kez daha göstermiştir. Devletlerin kitle imha silahlarıyla yapılabilecek saldırılara hazır olması maksadıyla NATO Tarafından “Sivil Olağanüstü Hal Planlaması Eylem Planı” yapılmasına karar verilmiştir.⁹⁷ Teröre karşı kullanılacak bu Eylem Planı riskleri tayin etmek ve devletlerin kitle imha silahlarına karşı savunmasızlığını azaltmak için bilgi paylaşımının gerekliliğini göstermiştir. NATO üyesi ülkeler böylece terör saldırıları karşısında

⁹⁵ Turan KARAYILANOĞLU, **Kimyasal ve Biyolojik Terörizm**, Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Yayınları, Ankara, 2003, s. 1

⁹⁶ Erol DEMİR, “Biyolojik Ajanların Biyo-Terör Amacıyla Kullanılması”, **BİYOTEK, Biyo-teknoloji Sektör Dergisi**, Sayı 16

<<http://www.biyotek.com.tr/makaleler/sayi16/biyoteror.doc>>, (17.11.2005)

⁹⁷ NATO, **Ortaklık Yoluyla Güvenlik Broşürü**, NATO Yayını, Belçika, 2005, s. 32

kullanabilecekleri ulusal olanaklarını belirten belgeler hazırlamışlar ve gerekli olabilecek malzemelerden stoklar oluşturmaya başlamışlardır.

e. Nükleer Terör

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılması ile değişen dünya dengeleri uluslararası teröre yeni bir boyut eklemiş ve nükleer terör kavramı doğmuştur. Soğuk savaşın sona ermesi ve SSCB'nin çöküşüyle oluşan siyasal boşlukta kontrolsüz kalan nükleer silahların, terörist grupların eline geçtiği veya her an geçebileceği değerlendirilmelidir. Asya ve Orta doğudaki siyasi belirsizlik ve kontrol eksikliğinden dolayı radyoaktif özellikli maddeler teröristler tarafından kolayca elde edilebilir. Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu Başkanı El Baradei nükleer teknolojinin terör örgütlerinin eline geçebileceğini ve nükleer teknolojinin yakın bir gelecekte terörist eylemlerde kullanılabileceğini belirtmiştir.⁹⁸ Bu nedenle bütün ülkeler nükleer teknolojinin terör örgütlerinin eline geçmemesi için verecekleri mücadelede ortak hareket etmelidir.

Nükleer etkili silahların çeşidine ve miktarına göre terörist saldırıların türü de eylemler içerisinde değişiklik gösterebilecektir. Nükleer silahların veya bu silahların yapılabileceği atık maddelerin soğuk savaş sonrası denetimden yoksun ortamda ele geçirilme ortamı uygundur.⁹⁹ Nükleer eylemlerin dünya kamuoyunda göstereceği etki ise son derece büyüktür. Kullanımı, insanlığı geri dönüşü olmayan bir yola sürükleyebilir. Bu nedenlerden ötürü, nükleer terör tehdidi toplum üzerinde çok etkili bir özelliğe sahiptir. Nükleer silahlar yayıldıkça bunların bölgesel çatışmalarda kullanılması ve kontrol mekanizmalarının yetersizliği yüzünden terör örgütlerinin eline geçmesi ihtimali ve eylemlerde kullanılma tehlikesi de artacaktır.¹⁰⁰ Bu nedenle nükleer terörün 21'nci yüzyılda uluslararası terörün en etkili çeşitlerinden birisi ve dünyanın en önemli tehdidi olacağı düşünülmelidir.

⁹⁸ BBC Haber Ajansı, "BM Nükleer Terör Yarışı Konusunda Uyardı", **BBC**, 8 Kasım 2004
<http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/11/041108_nuclear_threat.shtml>, (05.11.2005)

⁹⁹ Raşit GÜRDİLEK, "Dördüncü Kuşak", **Bilim Teknik Dergisi**, Ağustos 2004, s. 13

¹⁰⁰ İtler TÜRKMEN, "Kitle İmha Silahları", **Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV) Yayınları**
<<http://www.obiv.org.tr/ilter113.htm>>, (04.01.2006)

f. Dini Motifli Terör

İnsan tabiatı gereği insanlık tarihini en fazla etkileyen unsurlardan birisi “din” olmuştur. İnsanoğlu, kendisine hükmetme gücünü sağlayan, devlet ve iktidara sahip dini arkasına alma ihtiyacı duymuştur. Çünkü din çok yönlü bir meşrulaştırma gücüne sahiptir. Bu nedenle din maalesef çoğu kez insanoğlunun dünyevi hedeflerine ulaşmak için kullandığı bir araç konumuna düşmüştür. Hâlbuki din, insanlığı diğer canlılardan ayıran, kötü düşünce ve davranışlardan koruyan ve onu varoluş amacına uygun hale getiren ilkelerdir. İnsanlığa insanca yaşanabilecek bir dünya kurması için hediye edilen ilahi değerlerdir.

Küreselleşmenin hızla etkilerini gösterdiği dünyamızda ilk küreselleştirilen olgulardan biri maalesef daha önce bahsettiğimiz gibi terör olmuştur. Küreselleşen dünyanın insanlığa en kötü etkilerinden biri olan “küresel terör” kendisine örtü olarak da ‘Din’ kavramını seçmiştir. Hâlbuki bütün ilahi dinler ve özellikle İslam Dini asla teröre, vahşete ve zulme izin vermez. Çünkü dinlerin varlık sebepleri terörü, vahşeti ve haksızlığı ortadan kaldırmaya yöneliktir. Fakat İslam dini, küreselleşen dünyamızda yok etmek için geldiği vahşet, terör gibi her türlü kötülüğün, ‘İslami terör’ kavramıyla birlikte varlık sebebi olma suçlaması ile karşı karşıya kalmıştır.¹⁰¹ Bu suçlamalara zemin hazırlayan, İslami söylemler ve simgeler kullanan birtakım terör örgütlerinin, İslam adına hareket ettiklerini söylemeleridir. Oysa bu söylemlerin İslam dini ile ilgisi olamaz. Bu örgütler İslami söylemlere sığınarak sadece güçlü devletlerin, uluslararası dev şirketlerin dünyanın geleceği ile ilgili projelerine araç olmaktadır. Zira Din ve terör asla yan yana anılabilecek iki kelime değildir. Ayrıca terör din merkezli bir sorun değildir. Hiçbir surette terörün dini olmaz, hiçbir semavi din asla terörü beslemez.¹⁰²

Özellikle 11 Eylül sonrası terörle din arasında ilişki kurulmaya çalışılmaktadır. Özellikle İslam dini ile terör kavramı arasında yakın ilişki olduğunu söyleyenler bulunmaktadır. İslam dini ile terör arasında ilişki kurulması hem bu dine, hem de bu dine mensup kişilere yapılan büyük haksızlıktır. Her türlü dine mensup kişiler arasından terörist çıkabilir. Bunun için küresel boyutta terörle mücadelenin

¹⁰¹ Fikret BİLA, “Terör Zirvesinin Sonuçları”, **MİLLİYET**, 26 Mart 2006

¹⁰² Bülent ARINÇ, **Diyanet İşleri Başkanlığı 3’ncü Din Şurası Konuşması**, 20.09.2004
<http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari_sd.aciklama?p1=9949>,
(01.12.2005)

başarısında, dinin kendisinin değil, o dine mensup teröre başvuran kişilerin hedef alınması ve bu konunun kamuoyuna da bu şekilde yansıtılması çok önemlidir.

Bugün bazı Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlar buna uymasalar da, Tevrat'ta, İncil'de ve Kuran'da şiddet, cinayet ve dolayısıyla terör çok açık ve net bir şekilde yasaklanarak lanetlenmiştir. İslam Dini'nin kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'de: 'Kim bir kimseyi yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu diriltirse (yani bir insanı ölümden kurtarır, onun yaşamasına sebep olursa) bütün insanları diriltmiş gibi olur',¹⁰³ şeklinde buyurulmuştur. Bu kutsal kitabı okuyan ve İslam Dini'ne gerçekten inanan bir Müslüman'ın bu ayete göre teröre başvurması ve sebepsiz yere insan öldürmesi asla mümkün değildir. Bu nedenle İslam Dini ve terör kavramsal olarak dahi yan yana getirilemez. Barış ve esenliği sağlamak, insanlığın dünya ve ahiret hayatını huzura kavuşturmak için gelen¹⁰⁴ hiç bir kutsal din, asla terörün kaynağı olarak gösterilemez. İslam'ın teröre karşı tavrı bu kadar açık ve net iken, İslam'ı terörün arkasına yerleştirme girişimleri, hiç şüphesiz dünyayı küreselleştirmeye çalışanların ve daha önceleri ülkelerin iç sorunu olarak görülen terörü küresel hale getirmeye çalışanların geleceğe yönelik plan, proje ve hedefleri ile doğrudan ilgilidir.

Dini terörün radikal değer sistemlerini meşrulaştırma ve gerekçelendirmeye yönelik değişik bir dünya görüşü vardır. Radikal dinci terör örgütlerine göre sisteme karşı gösterilecek şiddet en önemli kutsal eylem ve ilahi görevdir. Terör eylemi bu düşünceyle terör örgütüne göre insanüstü, ilahi bir boyut kazanır. Eyleminin ilahi bir eylem olacağına inan teröristi de hiçbir ahlaki ve pratik kısıtlama yıldıramaz.¹⁰⁵ Radikal terör örgütleri toplum üzerinde çok etkili terörist eylemler gerçekleştirerek, dini-politik amaçlarını bir an önce gerçekleştirmeyi hedeflerler. Toplum içerisindeki ayrımcılık, din temeline dayalı faktörler üzerine kurulmuştur. Kendi dini inançları doğrultusunda bir yönetim sistemi kurmak için de hiçbir eylemden kaçınmazlar.

Terör örgütleri amaçları gerçekleştirilene kadar şiddet kullanımını dini bakımdan uygun bulduklarından, terör hareketleri masum halk adına oldukça

¹⁰³ Kuran'ı Kerim, Türkçe Meali, **Maide Suresi**, Ayet 32

¹⁰⁴ T.C.Başbakanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı WEB Sayfası, **Dini Bilgiler; İslam'ın Gayesi** <<http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dinibilgi.asp?id=114&yid=2&sayfa=2>>, (09.08.2005)

¹⁰⁵ Fang FINJING, 'Dini Terörizm Faaliyetleri ve Mücadele Yöntemleri', **Küresel Terör ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2006, s 153

tehlikeli şekillere bürünebilmektedir. Zira gerçekleştirilen eylemlerin Tanrı adına olduğu ve bu yolda yapılacak mücadelenin cennetin kapısını açacağı inancı, terörist grupların ölümden korkmaksızın, masum halka karşı acımasız terörist eylemleri yapabilmesine sebep olmaktadır.

g. İdeolojik Terör

11 Eylül olayları ile birlikte terör eylemleri adı birer eylem olmaktan çıkmış, ideolojik bir boyut taşımaya başlamıştır. Bu ideolojik boyutun altında ülkeler arası gelişmişlik farkından kaynaklanan yeni düzen ve bu düzenin korunması için güçlü ülkelerin göstermiş oldukları roller önem taşımaktadır. Az gelişmişlik, kültürel anlamda aşağılanma, sistemden dışlanma gibi nedenler¹⁰⁶ güçsüz ülkelerin kendilerini gösterirken terör yöntemlerine başvurmalarına sebep olabilmektedir.

İdeolojik terör siyasal görüşlerin kutuplarına göre şekillenen, sağ ile sol kanat olmak üzere iki alt grupta toplanan, amaçlar doğrultusunda siyasal ve felsefi sistemleri gerçekleştirmeye çalışan terör çeşididir. İdeoloji unsurunun yer almadığı şiddet içeren bir hareket terör olarak adlandırılmaz.¹⁰⁷ İdeolojiler, ilgili toplum kesimlerinin doğru veya yanlış bilinçlenmesinde, siyasal çatışmaların yönlendirilmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Her ideolojik çatışma genellikle belirli toplum kesimlerinin çıkarları arasındaki bir çatışmanın yansımasıdır.¹⁰⁸

Terör milli, dini, ahlaki, etnik, sosyal, kültürel gibi toplumsal değerlere sözde hizmet amacıyla oluşturulmuştur. Ahlaki, dini, milli, sosyal, kültürel değerlere dayandığı iddia edilen terörü de ideolojik terör olarak değerlendirmek gerekir. Bu nedenle belirli bir siyasal düzeni değiştirmeyi amaçlamayan fakat hükümetlerin veya devletlerin belirli konulardaki tutumunu şiddet uygulayarak değiştirmeyi amaçlayan örgütsel faaliyetler de ideolojik terör olarak değerlendirilebilir.¹⁰⁹ Terörist eylemler içindeki gruplar, ait oldukları ideolojiyi öncelikle belirli bir coğrafyada egemen kılmak ve daha sonra tüm dünyaya aynı ideolojiyi yaymak amacını hedeflemişlerdir.

¹⁰⁶ Davut ATEŞ, “Küreselleşme Ne Kadar Tek Boyutlu?”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Temmuz 2006, s. 36

¹⁰⁷ Necati ALKAN, **Psikolojik Harekat, Terörizm ve Polis**, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 72

¹⁰⁸ Ahmet Taner KİŞLALI, **Siyaset Bilimi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1999, s. 111

¹⁰⁹ ZAFER, a.g.e., s. 75

İrkçı bir yayılcılık niteliği vardır. Nazi Almanya'sı ve yeniden canlanan Neo-Naziler ideolojik terörün çarpıcı örneğidir.¹¹⁰ Dünya ve ülkemizdeki 'etnik' veya 'dini' bir temele dayanan ideolojik terör hareketleri incelendiği zaman görülmektedir ki, terör bir 'amaç' değil 'araç' konumundadır.¹¹¹

h. Etnik Terör

Devletlerin bütünlüğünü ve kurumsal kimliğini tehdit eden belirli bir etnik grubun, siyasal taleplerini gerçekleştirmek amacıyla gerçekleştirdikleri eylemlerdir. Genellikle terörün nedeni etnik ayırım inancından kaynaklanmaktadır. Küçük ayrılıkçı gruplar millet olma iddiasıyla politik sınırlar çizmek, yani içinde yaşadığı halktan ve bağlı olduğu devletten çoğunlukla silahlı mücadeleye girerek ayrılmak ister.¹¹² Bu küçük ayrılıkçı grupların terör eylemleri sonucunda, etkilenen kitlelerin devlete karşı örgütlü bir şekilde harekete geçmelerini ve nihayetinde terörün siyasallaşması ile siyasal taleplerini elde etmeyi hedefler. Devlete karşı terör ile benzer nitelikleri bulunmaktadır. Ancak NATO'nun önleyemediği Kosova ve Bosna gibi örneklerde görüldüğü gibi etnik temizlik hareketlerine de girişebilmektedir.¹¹³ Bu bakımdan uluslararası barışa ciddi bir tehdit de oluşturmaktadır.

Etnik terör çoğu defa iktidar gücünü paylaşmanın değil, özerklik ve muhtemelen de ülkeden kopuş peşindedir.¹¹⁴ Etnik, ideolojik veya dinî kimliği her ne olursa olsun terör olayları maddi zarardan çok manevi zarar verme peşindedir. Terör eylemine maruz kalan veya yalnızca şahit olan insanların yaşadığı can güvenliği korkusu, devlet otoritesine duyulan inancı azaltmaktadır.¹¹⁵ İş bu noktaya geldiğinde de eylem tamamlanmış, asıl amacına ulaşmış olmaktadır.

¹¹⁰ GÜN, a.g.m., s. 85

¹¹¹ Sadi SOMUNCUOĞLU, "Terörün Meşrulaştırılması", *Yeniçağ Gazetesi*, 22 Nisan 2006
<<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/yazidetay.asp?AuthorID=101&ArticleID=287>>, (24.05.2006)

¹¹² Abdullah BUKSUR, "Ekstreminizm ve Terörizm", *Global Strateji Dergisi*, Ankara, 2006, Sayı 6, s. 70

¹¹³ Gareth EVANS, "Koruma Yükümlülüğü", *NATO Dergisi*, Nisan 2002

<<http://www.nato.int/docu/review/2002/issue4/turkish/analysis.html>>, (04.12.2005)

¹¹⁴ Tuncer TOPUR, *Milli Güvenlik ve Türkiye*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 168

¹¹⁵ Özlem AKCAN, "Terör Psikolojiye Saldırıyor", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Online Dergisi*, Ekim 2005, Sayı 94

<<http://www.istanbul.edu.tr/iletim/index.php?tm=2&sahypa=habaroka&haberno=612&tarih=>>, (23.10.2005)

1. Teknolojik Terör

İnsan yaşamında kaçınılmaz şekilde yer almaya başlayan bilgi ve iletişim teknolojileri, yeni ekonomi ve iletişim modellerinin vazgeçilmez araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu teknolojilerin ürünleri olarak doğan internet, etkileşim, katılım ve paylaşım ortamı yaratarak saydam ve hesap verilebilir iyi yönetimlerin oluşup gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu değişim devlet yönetimini, ekonominin yapısını, ülkenin rekabet gücünü, insan gücü profilini ve mesleklerin yapısını değiştirmeye başlamıştır.¹¹⁶ Dolayısıyla teknoloji terörün de aynı koşullar altında hareket şeklini değiştirmesine neden olmuş ve siber terör kavramının terminolojiye girmesine neden olmuştur.

Teknolojik gelişmeler insanların hayatını kolaylaştırdığı kadar, teröristlerinkini de kolaylaştırmış ve terörün yeni bir boyutunu ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişmeler, terörist araçların çeşitliliğini artırmış, ulaşılabilir kılmış ve fiyatlarının da ucuzlamasını sağlamıştır. Telekomünikasyonda yaşanan gelişmeler, taşınabilir telefonlar, bilgisayar ve internet sistemleri teknolojik terörü kolaylaştıran etmenlerdendir.

Teknolojik terör, siber terör veya modern terör olarak da adlandırılmaktadır. Teknolojik terör diğer ifadeyle siber terör, terörün teknik yönden en gelişmiş çeşidi olarak kabul edilmektedir. Teröristler bilgisayar teknolojisini ve internet sistemlerini kullanarak kurumların ve ülkelerin bilgi güvenliğini tehdit edebilmektedir. Bu sistemler aracılığıyla devletlerin gizli ve stratejik bilgilerini ele geçirerek bunları terörist eylemlerini hazırlamada veri olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca terör örgütleri internet ortamını örgütlerinin etkili propagandasını yapmak için kullanmaktadırlar.¹¹⁷

Hayatın büyük bir bölümünün bilgisayar sistemleriyle düzenlendiği bir ortamda, terör örgütleri saatlerce veya günlerce bu sistemleri kilitleyerek yaşamı felce uğratabilirler. 'Hacker' olarak da adlandırılan yasadışı bilgisayar kullanıcılarının ulusal ve uluslararası bilgisayar sistemlerine verebilecekleri ekonomik zararlar çok fazladır. Yaşanan gelişmeler o kadar hızlı oluşmaktadır ki

¹¹⁶ AKTEL, a.g.e., s. 102-103

¹¹⁷ Can TÜZÜNER, "Terör Anketi", MİLLİYET, 29 Ocak 2005

çoğu yönetim hukuki anlamda bu sanal dünyayı düzenlemekte yapıları gereği çok yavaş kalmaktadır. Bu nedenle bu yönetimler yasaklama, engelleme türü önlemlerle siber alanda güvenliği sağlamaya çalışmaktadır.¹¹⁸ FBI ve diğer ülkelerdeki denetleme kurumları siber güvenlik olgusuna eğilmeye başlamışlardır. Siber güvenliğin ticari anlamda yarattığı zararı kesin olarak tespit etmek kolay değildir. Temelde bilginin elde edilme değerinin saptanmasının yanı sıra, sonuçta zararların milyar dolar seviyelerine ulaşması, siber güvenliğin kontrol altında tutulması gerektiğini göstermektedir.¹¹⁹

D. Uluslararası Terörün Temel Nitelikleri

Bütün dünyanın en büyük problemlerinden biri sayılan uluslararası terörün organizasyon, strateji, teknoloji ana sınıfları altında 9 temel hususta değişim gösterdiği görülmektedir.¹²⁰ Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- a. Terör örgütlerinin yeni örgütlenme yapısı,
- b. Terörün doktrin yapısı,
- c. Etnik köken terör ilişkisi,
- d. Terör eylemlerinde gösterilen şiddetin dozu,
- e. Teknolojinin sağladığı avantajlar,
- f. Teröristlerin edindiği tecrübe,
- g. Terörün yeni mantık yapısı,
- h. Kitle imha silahları terör ilişkisi,
- ı. Terörist intihar saldırıları.

¹¹⁸ AKTEL, a.g.e., s. 151

¹¹⁹ NTVMSNBC, 'Siber Tehdit Milyarları Buluyor', NTV, 4 Eylül 2003
<<http://www.ntvmsnbc.com/news/232107.asp>>, (06.08.2005)

¹²⁰ Bruce HOFFMAN, Michele ZANINI and John ARQUILLA, **Countering The New Terrorism, Project Air Force**, Santa Monica, 1999, s. 41
<http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR989/MR989.ackno.pdf>, (23.07.2005)

a. Terör Örgütlerinin Yeni Örgütlenme Yapısı

11 Eylül öncesinde terör eylemleri tanımlanmış, siyasi, toplumsal ve ekonomik araçlara sahip ve yerleri kolaylıkla tespit edilebilir örgütlere mensup teröristler tarafından gerçekleştirilmekteydi. Günümüzde de terör örgütlerinin gerçek liderleri olmasına karşılık, daha çok eylemin amacı bu oluşuma liderlik yapmaktır. Bu örgütlenme ve operasyon biçimi, alıştığımız terör örgütlerinden farklı bir yapılanmayı karşımıza çıkarmaktadır. Bu yeni yapılanmada lider veya teşkilatın yok edilmesi terör şebekesinin yok edilmesi anlamına gelmemektedir.¹²¹ Etnik milliyetçiliğe dayanan İrlanda Kurtuluş Örgütü (IRA), bölücü terör örgütü PKK ve dini motifli yapılanmayı temel almış HİZBULLAH, HAMAS ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) gibi örgütlerin yapıları 11 Eylül öncesinin örgütlenme yapısına uymaktadır.

Bu örgüt modellerinde hiyerarşik yapının ve yapı içerisindeki lider kadroların etkinliğinin çok yüksek olduğu ifade edilebilir. Yeni terör sisteminde de teröristlerin bir hiyerarşik yapı içerisinde olmaları doğaldır. Ancak örgütlenme modeli, sıkı bir hiyerarşik yapıdan bilgi çağına uygun bir yapıya dönme eğilimi göstermektedir. Gruplar içerisinde büyük adama dayalı liderlik anlayışı yerini daha ademi merkezîyetçi bir yapıya bırakmaktadır.¹²²

Terör örgütlerinin geçirdiği yapısal dönüşümün en önemli etkenlerinden birisi de örgüt üyesi militanların niteliğidir. Bugün hala birçok örgütte ağırlıklı olarak profesyonel eylemciler önemli yer tutmaktadır. Fakat eylemlerde kullanılan amatörlerin çoğalması terörist eylemlerin etkinliğinin ve öldürücülüğünün artmasına yol açmaktadır. Örgüt üyesi niteliği taşımakla beraber çok daha amatör olan teröristler kitaplar veya internet ortamından birçok bilgiler alabilmektedir.¹²³ Bu kişilerin keşfedilebilmeleri ihtimallerinin de az olması, onları profesyoneller kadar öldürücü bir hale getirilebilmektedir. Bu amatör eylemciler üzerinde merkezi bir komuta otoritesinin yokluğu, hedefler ve ölü ve yaralı sayısı ile ilgili kısıtlama veya sınırlamaları da ortadan kaldırmaktadır. Yeni örgütlenme modeli, daha etkin ve kontrolsüz teröristlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

¹²¹ Bülent ARAS, “Uluslararası Yeni Terör”, **RADİKAL**, 17 Temmuz 2005

¹²² HOFFMAN, ZANINI and ARQUILLA, a.g.e., s. 42

¹²³ HÜRRİYET, “İnternette Bomba Tarifi Ele Verdi”, **Hürriyet**, 2 Mart 2002

Örgütlenme modelinin değiştiğine önemli bir örnek de, örgütlerin küçük, birbirinden bağımsız gruplar oluşturup, bunlar aracılığıyla faaliyet göstermeleridir. Bu nedenle istihbarat servislerinin, sürekli farklı yapılanması olan örgütleri takip etmekte etkin olan yöntemleri yetersiz kalmakta, güvenlik güçleri ve istihbarat birimlerinin şüphelenip, izleyebileceği bir örgüt bulunamamaktadır. Bu gevşek örgütlenmeli terörist örgütler bazı devletler veya hükümet dışı organizasyonlar tarafından kendi menfaatleri doğrultusunda kolaylıkla kontrol edilebilmektedir.

b. Terörün Doktrin Yapısı

Soğuk Savaş sonrasında uluslararası terörün yeni özelliklerinden biri de, örgütlerin ideolojik konumlanmalarındaki değişimlerdir. Terör organizasyonundan söz edebilmek için siyasi bir fikir, ideoloji etrafında belirli bir hedefe yönelik olarak hareket eden insanların varlığı söz konusu olmalıdır.¹²⁴ 1960'lar ve 1970'ler boyunca terör örgütleri çoğunlukla siyasi olarak aşırı sol ve aşırı sağ kanatlarda yer almışlardır. 19 Mayıs 1964 tarihinde Filistin Kurtuluş Örgütü'nün kurulması,¹²⁵ 11 Şubat 1979 tarihinde İran İslam Cumhuriyeti'nin kurulması¹²⁶ ile din, terörün özellikle ideolojik boyutunda ön plana çıkan önemli bir olgu olmaya başlamıştır. Orta Doğu kökenli sözde İslamcı hareketlerin (sözde çünkü İslam Dini ve diğer kutsal dinler, bu örgütlerin yaptıkları insanlık dışı terörist eylemlere kesinlikle karşıdır) yanı sıra Japonya'da faaliyet gösteren Güneş Tarikatı gibi oluşumlar da dine dayalı terör örgütleri olarak ortaya çıkmışlardır.¹²⁷

c. Etnik Köken – Terör İlişkisi

Soğuk Savaş döneminde terör, çoğunlukla bir devletin başka bir devletin istikrarını bozmaya yönelik politikalarının aracı olarak kullanılmıştır. Bu da devlet

¹²⁴ Necati ALKAN, **Psikolojik Harekat, Terörizm ve Polis**, Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı (TEMÜH) Yayınları, Ankara, 2000, s. 71

¹²⁵ BBC Haber Ajansı, "1964-FKÖ'nun Kuruluşu", **BBC**, 16 Temmuz 2005
<<http://www.bbc.co.uk/turkish/ortadogu/1964.shtml>>, (15.02.2007)

¹²⁶ Britannica Online Encyclopedia, **History of İran İslamic Republic**,
<<http://www.britannica.com/ebi/article-202892?ct=>>>, (14.02.2007)

¹²⁷ Serhat ERKMEN, "11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı", **Stratejik Analiz Dergisi**, Sayı 18, Ekim 2001, s. 6

destekli terör kavramını doğurmuştur. Bugün yeni dünya düzeninin istikrarsızlığı içinde terörün doğrudan sebeplerinden biri, toplumun çoğunluğu veya bir kısmı tarafından ayrıma tabi tutulduğu iddia edilen gruplara yönelik sorunların varlığıdır. Bu sıkıntılar giderek eşit haklar kazanmak veya ayrı devlet kurmak için sosyal bir harekete dönüşmektedir. Bu geniş hareket içindeki uç noktalardaki grupların başvuracağı yol büyük ihtimalle terördür. Pratikte de terör sıklıkla bu durumlarda ortaya çıkmıştır. SSCB'nin çöküşü ile ortaya çıkan belirsiz durum, milletlerin bağımsızlık hareketleri ve sonrasında terör faaliyetleri için son derece uygun ortam oluşturmuştur.

Her ne kadar terör eskiden beri varlığını sürdürse de, bugün karşılaşılan terör, bölücü söylemlere ve eylemlere dayanmaktadır. Başka bir deyişle, günümüz dünyasında etnik kimlik talepleri, özellikle ayrılıkçı gruplar tarafından dile getirilmektedir. Terörün ülke içerisindeki etnik kimlik kavgasını fazlasıyla körüklediği de söylenebilir.

Milliyetçilik kavramının ortaya çıkmaya başladığı halk grupları kendi bağımsız devletlerini kurmak için kendilerini terör eylemlerine vasıta olarak seçebilirler. Böyle durumlarda teröristler topluma kendilerini 'milli bağımsızlık savaşçıları' olarak göstermek isterler.¹²⁸ Bu görüntüleriyle mücadelelerini haklı bir zemine oturtmaya çalışırlar.

Terörü önlemenin yolu ve demokrasinin vazgeçilmezi, cinsiyet, etnik köken, din ve inanç farkı gözetmeksizin bütün vatandaşlarının eşitliğinin ve güvenliğinin teminat altına alınmasıdır.¹²⁹ Aksi takdirde söyleyebiliriz ki, dünya üzerinde etnik hareketlerin özellikle de etnik ayrılıkçı hareketlerin sebebiyet verebileceği yıkıcı terör hareketleri başlayabilir. Bu tür hareketlerin çok yıkıcı olmaları bir yana, önlem alınmadığı takdirde iç savaşa dönüşme ihtimalleri de yüksektir.

¹²⁸ Hamide ZAFER, **Sosyolojik Boyutuyla Terör**, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1999, s. 23

¹²⁹ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, **Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 22.02.1999 tarihli, Filipinler Ateneo Üniversitesi Ziyareti Konuşması** <<http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/TURKHABER/1999/25Subat/T4.htm>>, (14.12.2005)

d. Terör Eylemlerinde Gösterilen Şiddetin Dozu

11 Eylül öncesi daha merkeziyetçi bir örgütlenme modeli olan teröristler hedeflerini seçerken çok daha titiz davranırlardı. Çoğu kez eylemlerinde sivil halkın zarar görmesinden kaçınmaya çalışan bu örgütler, hedeflerini belirlerken düşman gördükleri düzenin en önemli sembollerini hedef seçerek hareket ederlerdi.

Bugün gelinen noktada, hedef belirlemedeki mantık hemen hemen aynıdır. Fakat eylemlerdeki şiddet dozunun artması, yeni dönem terörünün yeni bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. 1990 sonrasında terör eylemlerinde kullanılan teknoloji ve saldırı silahlarının çeşitliliği yüzünden ölen ve yaralananların sayısı artmıştır. Terör eylemlerindeki şiddet boyutunun artma nedenlerinden en önemlisi, terör örgütlerinin eskiden daha az kanlı eylemler sonucunda elde edilen etkinin, bugün ölü sayısının artmasıyla gerçekleştiğini düşünmeleridir. 11 Eylül 2001 tarihinde New York'da Dünya Ticaret Merkezi İkiz Kuleler'e yapılan kanlı terörist eylem bu düşüncenin tipik bir örneği olarak nitelenebilir. Söz konusu bu terörist saldırılar 2749 kişinin ölümü veya kaybolması ile sonuçlanmıştır.¹³⁰

Büyük devletlerin ve uluslararası şirketlerin politik menfaatleri gereği teröre verdikleri destek artmıştır. Böylece terör örgütlerinin halkın maddi desteğine olan ihtiyacı gün geçtikçe azalmıştır. Bu faktörde terör örgütlerinin halka uyguladıkları şiddet dozunun arttırmalarının önündeki engelleri ortadan kaldırmaya başlamıştır.

e. Teknolojinin Sağladığı Avantajlar

Teknolojik terör kavramı yeni bir terörist profili tanımlamasını da beraberinde geliştirmiştir. İyi eğitilmiş ve bilgisayar teknolojisini iyi kullanabilen bu tarz teröristleri “beyaz yakalı teröristler” olarak tanımlamak mümkündür.¹³¹ Teknolojik terör diğer bir ifadeyle siber terör, teröristlerin yakalanma riskini azaltmaktadır. Bilgisayar sistemleri terörist eylemlere karşı korunmasız hedeflere dönüşmektedir.

¹³⁰ Anadolu Ajansı, “11 Eylül Saldırıları'nın 3. Yıldönümü”, A.A., 10 Eylül 2004
<http://www.aa.com.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=49&Itemid=90>, (15.10.2004)

¹³¹ Nazife BAYKAL, “Bilgi Teknolojisinin, Ulusal Güvenlik ve Ulusal Güvenlik Stratejisi İle İlgili Boyutu”, **Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyumu**, İstanbul, 2004

Terörist eylem için can güvenliğini tehlikeye atmamaktadır. Bu nedenlerle 21'nci yüzyılda teknolojik terörün insanlık için çok ciddi tehlikeler yaratacağından korkulmaktadır. Örnek olarak tüm ekonomik işlevlerini bilgisayar teknolojisi ile yürüten ABD ve Batı Avrupa'nın, sağlık sistemleri, finans, ulaşım ağı, güvenlik, telekomünikasyon ve askeri sistemler gibi bilgisayar ağlarının çökmesi çok ciddi ve onarılmaz tehlikeler yaratabilir. Üstelik siber terörde saldırının nereden geldiğini tespit etmek ve bu saldırıyı bertaraf edebilmek hiçte kolay değildir. Bu anlamıyla bilgisayarın düşman olarak nitelenen devlete karşı, bir savaş aletine dönüştüğünü belirtmekte yarar vardır.

Siber terör aynı zamanda bilgi savaşları şekline de gelmiştir. Ancak siber terör, bilgisayarı yalnızca savaş aleti olarak değil, aynı zamanda reklâm yapma ve taraftar toplama aracı olarak da kullanılmaktadır. İnternet WEB sistemleri sayesinde terörist örgütlerin çoğunun artık web sayfaları da bulunmaktadır.¹³² Bu sayfalar, terörün propagandasını yapmak ve kendilerine karşı olanların düşüncelerini çürütmeye çalışmak amacıyla da taşımaktadır. Tüm web sayfaları internette tüm dünya kamuoyuna açık olduğundan, terörist örgütlerin birbirleri hakkında bilgi edinmeleri de bu sistemlerle mümkün olmaktadır. Bahsedilen kolay bilgilenme imkanı, örgütlerin amaç ve ideolojilerin çakışması sonucunda, tehlikeli işbirliklerinin doğması tehlikesini de içermektedir. Tüm bu nedenlerle teknolojik terörün gelecek yüzyılda uluslararası sistemin ve barışın en önemli tehdit unsurlarından biri olacağı söylenebilir.

Siber terör, ideolojik, politik veya dini amaçlı olarak bilgi sistemini ve onu kullanan kişileri hedef alarak korku salma, çökertme, tehdit gibi usullerle baskı yaratmakta, manevi ve daha çok maddi zararlar vermektedir. Siber terör diğer terör taktiklerine göre birçok avantaja sahiptir. Birincisi maliyeti düşüktür. Büyük silah cephaneliklerine, lojistik desteğe gerek duymaz. İkincisi eylemler için fazla elemana ihtiyaç duyulmaz ve üyeler zorlanmadan eyleme ikna edilebilir. Bir militanı intihar saldırısı veya son derece riskli diğer tür eylemlere ikna etmektense, bilgisayar üzerinden belki de kendinden binlerce kilometre uzaktaki bir bilgisayar sistemine

¹³² Mehmet ÖZCAN, "Siber Terörizm ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını**
<<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=87>>, (24.11.2005)

saldırmaya ikna etmek çok daha kolaydır. Aynı sebepten dolayı militan bulmak da daha kolaydır. Saldırıyı düzenleyen kişi eylem alanından çok uzakta olduğu için, kimi zaman yaptığı eylemin ne kadar tahrip edici etkileri olabileceğinin farkında bile olmayabilir. Bu sebeple siber terör eylemi gerçekleştirmek için para karşılığı eleman bulunabilir. Hatta kimi zaman, bilgisayar kullanıcılarının bilgisayarlar hakkındaki uzmanlıklarını ispat etmek amacıyla siber terör eylemi için kendileri bile istekli olabilirler. Üçüncü olarak siber terör eylemleri geride çok az iz bırakmaktadır. Eylemi gerçekleştirdikten eylem bölgesini terk etmek için tek yapmak gereken internet bağlantısından çıkmaktır. Üstelik eylemi gerçekleştirmek için eylem yapılan yere yakın bulunmak da gerekmemekte, dünyanın herhangi bir yerinden internete bağlı bir bilgisayar vasıtasıyla siber terör eylemi kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Dördüncü olarak yapılan eylemler internet aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaştırılarak daha çok sayıda insana mesaj verebilme imkânı doğmaktadır. Eskiden geniş kitlelere mesaj vermek amacıyla eylem yapan siber teröristler, artık tüm toplumu etkileyebilecek eylemlerde bulunabilirler. Örneğin siber terör aracılığıyla bütün bir şehrin elektriklerini kesme, finans merkezlerine saldırma, otobüs, metro, uçak seferlerini aksatma, PTT, Telekom, acil servis, polis, itfaiye teşkilatı vs gibi merkezleri felç etme faaliyetleriyle hayatın akışını değiştirip insanlara çok büyük sıkıntılar verebilirler.¹³³ Bir terörist kundaklama eyleminin ardından itfaiye ve hastanelerin telefonlarının kesilmesi veya bilgilerin değiştirilmesi, kundaklama olayının çok vahim şekilde sonuçlanmasına yol açabilir. Bilgisayarların ve sistemlerin çökertilmesi, bilgilerin silinmesi, vergilerin silinmesi, yatırım hesaplarında veya alışverişlerde yapılan sahtecilik ve tehdit gibi yollarla yapılan saldırılar milyarlarca dolar maddi kayba neden olmaktadır.

Ancak siber terör örgütlerinin silahlı örgütlerin yerini alması ve bu silahlı örgütlerin ortadan kalkması çok zordur. Çünkü terör doğası gereği dehşet ve bu dehşetin reklâmı amacını gütmektedir. Siber eylemler, intihar saldırıları, bombalama, kundaklama gibi eylemlerin yarattığı dehşeti asla meydana getiremezler. Ancak tam da bu yüzden siber terör, silahlı terör taktiklerinin tamamlayıcısı ve yedeği durumunda bulunacaklardır. Çünkü teröristler daha fazla etki yaratabilmek için

¹³³ Mehmet ÖZCAN, “Yeni Milenyumda Yeni Tehdit”, **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını**
<<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=12>>, (14.03.2006)

yaptıkları eylemleri dünyaya duyurmak isterler. İnternet ise bu vahşeti topluma sunma ve terörün propagandasını yapmada yalnızca etkili bir araç olabilmektedir. Bu nedenle terörist örgütler siber terörü eylemlerini daha etkili göstermek için kullanmak istemektedirler.

Gelecekte internet, hayatımızda daha önemli bir yer kaplayacaktır. Büyük ihtimalle de çocuklarımız eğitimlerinin bir kısmını bilgisayar karşısında internet aracılığıyla yapacaklardır.¹³⁴ Çocukların eğitim gördüğü internet sitelerinin siber teröristler tarafından içeriğinin değiştirilip, ders konularının yerine terör örgütleri tarafından öldürülen insanların ve eylemlerin şiddetini gösteren anların fotoğrafların konması çocuklarımız ve toplum üzerinde çok kötü etki yaratacaktır.

Dünyanın şimdiye kadar adından en çok söz ettiren ve en etkili eylemlerini yapmış olan terör örgütü köklü bir geçmişe sahip terör örgütlerinden biri değil, zengin bir Arap olan Bin Laden'in kurduğu El Kaide örgütüdür. Bin Laden grubunun bilgi teknolojisiyle çok sıkı bir şekilde muhatap olması da bir tesadüf değildir. Bu örgütün internet yoluyla haberleşmesi, eylem emirlerinin internet yoluyla dağıtılması¹³⁵ ve bu yolla bilgi alışverişinde bulunmaları, bu sayede de örgüt elemanlarının zor deşifre edilmesi ve zor yakalanması, silahlı teröristlerle siber teröristlerin işbirliğini doğrulayan kanıtlardır.

Terörün önlenmesine yönünde devletler de teknolojiden son derece faydalanmaktadır. Örneğin ABD Enerji Bakanlığı soğuk savaş döneminde istihbarat amacıyla kullandığı bazı gelişmiş teknolojileri Amerikan Federal Araştırma Bürosu (FBI) ile paylaşmaktadır. Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte ABD Enerji Bakanlığı tarafından FBI'a devredilen teknolojiler arasında suç mahallerinde delil bulmayı kolaylaştıran taşınabilir kimyasal analiz makineleri, cep telefonlarına girilip girilmediğini kontrol eden ve internet suçlarını tespit eden yazılımlar bulunmaktadır. Ayrıca video, ses kaydetmek ve yer belirlemek amacıyla kullanılacak küresel yer

¹³⁴ Mustafa ERGÜN, "İnternet Destekli Eğitim", **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1998, Sayı 1
<<http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun5.htm>>, (8.11.2005)

¹³⁵ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü WEB Sayfası, **ABD Saldırıları**, <http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/abd_saldiri/abd_08x03x02.htm>, (08.03.2003)

belirleme aletleri (GPS), nükleer tespit teknolojisi ve uyuşturucu madde tahlil laboratuvarları da terörle mücadele için verilmiştir.¹³⁶

Soğuk Savaşın bitmesinin ardından dünyanın tek süper gücü olarak kalan ABD, askeri ve ekonomik olarak dünyada rakipsiz hale gelmiştir. Bu nedenle askeri ve ekonomik alanda ABD'yle yarışamayan ülkelerin ABD'ye karşı siber teröre destek vermeleri mümkündür. Pentagon rakamlarına göre ABD'nin yalnızca savunma altyapısına şimdiye kadar yapılan saldırı sayısı 23.662'dir.¹³⁷ Ancak bunların 413'ü art niyetli olarak askeri ve siyasi amaçlarla gerçekleştirilmiştir.¹³⁸ Devletler siber terör örgütlerini mali olarak destekleyerek, siber terör faaliyetleriyle hasım devletlere istedikleri gibi zarar verebileceklerinin artık farkındadırlar. Bu nedenle devletler siber teröre karşı önlem almak için yeterli çabayı göstermelidirler.

f. Teröristlerin Edindiği Tecrübe

Soğuk Savaş sonrasında uluslararası terör niteliğinin değişme nedenlerinden birisi de geçmiş deneyimlerden ders alınmasıdır. Her yeni terörist herhangi bir konuda önceki tecrübelerden faydalanarak, önceki teröristlerden daha tecrübeli, daha akıllı, yeni duruma kendisini hazır tutabilen, yakalanması daha zor bir kişi haline gelebilmektedir.¹³⁹ İletişim imkânlarının akıl almaz bir hızla arttığı bilgi çağında teröristler, Eylemler hakkındaki tecrübelerine daha hızla ulaşan, tecrübelerden faydalanan, daha zeki davranabilen terörist özelliklerine sahip olmuşlardır. Örgüt üyeleri kendilerinden öncekilerin yaptıkları hataları görerek yeni eylem tarzları geliştirmekte ve geliştirmeye devam etmektedir.

g. Terörün Yeni Mantık Yapısı

¹³⁶ MİLLİYET, 'FBI'a Enerjik Destek', *Milliyet*, 24 Mayıs 1998

¹³⁷ Robyn WEISMAN, 'Pentagon Computers Hacked 215 Times in Past Year', *Newsfactor Magazine*, 18 May 2001
<http://www.newsfactor.com/story.xhtml?story_id=9862>, (14.01.2006)

¹³⁸ 'Pentagon Says It is Under Daily Computer Attack', *High Tech Magazine* 18 May 2002
<<http://hightechmagazine.com/ManageArticle.asp?C=130&A=102>>, (27.09.2005)

¹³⁹ Ali ÖZCAN, 'Terör Eylemlerinin Stratejik Anlamı', *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını*
<<http://www.usakgundem.com/haber.php?id=823>>, (12.07.2006)

Terör örgütlerinin davranış şekillerinde görülen bir diğer değişiklik de terörün mantığının değişmesidir. Eskiden terörist gruplar sadece eylemi hemen üstlenip eylemi neden yaptıklarını anlatırlar ve aynı zamanda eylemleri ile övünürlerdi. Yeni düzene ve onun mantık yapısına göre örgütlenmiş terörist gruplar, yaptıkları eylemleri çoğu kez üstlenmemektedirler.

Son yıllarda ön plana çıkan özellikle radikal dinci örgütler, gerçekleştirdikleri çok sayıda büyük eylemi üstlenmemişlerdir. 1995'te Tokyo metrosundaki sarin gazı saldırısı,¹⁴⁰ 11 Eylül 2001'deki İkiz Kuleler saldırısı hiçbir örgütün direkt olarak üstlenmediği olaylardır. (Bu olaylardan İkiz Kuleler saldırısı, Afganistan'da icra edilen harekât esnasında 2001 Aralık ayında Usame Bin Ladin tarafından üstlenilmiştir.¹⁴¹) Bu olayların üstlenilmemesinin iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi, bu örgütler gerçekleştirdikleri eylemleri üstlenmeseler de medya aracılığıyla isimleri tüm dünyaya duyurulmaktadır. İkincisi, saldırganlar eylemleri üstlenmeyerek sorumluluktan kaçmaya ve özellikle onları destekleyen ülkelere uluslararası ortamda rahat hareket etme imkânı sağlamaya çalışmaktadırlar.

h. Kitle İmha Silahları - Terör İlişkisi

Teröre ilişkin en önemli korkulardan birisi de kitle imha silahlarının teröristler tarafından kullanılmasıdır.¹⁴² Soğuk Savaş döneminin bu tehdit edici silahları devletlerin sıkı kontrolünde olduğundan dolayı muhafaza edilmeleri daha kolaydı. Devletlerin uluslararası hukuk açısından diğer devletlere karşı kitle imha silahlarını kullanmaları daha zordu. Bununla birlikte teröristlerin, uluslararası topluma ve kendi taraftarlarına karşı devletlerin sahip olduğu türden herhangi bir sorumlulukları olmadığından, bu tür silahları herhangi bir zamanda kullanabilme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu ileri sürebiliriz. Kitle imha silahları toplu

¹⁴⁰ Terör ve Güvenlik WEB Sayfası, **Dünyadaki Terör Örgütleri; (Güneş Tarikatı) Aum Shrinkyo Örgütü**, 19.11.2004
<<http://www.terorvegüvenlik.net/index2.php?option=content&task=view&id=29&pop=1&page=0>>, (17.01.2006)

¹⁴¹ ANADOLU AJANSI, "El Kaide'nin Üstlendiği veya Bu Örgüte Atfedilen Saldırıları", A.A., 10 Eylül 2004
<http://www.anadolujansi.com.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=49&Itemid=90>, (02.03.2006)

¹⁴² İler TÜRKMEN, "Kitle İmha Silahları", **HÜRRİYET**, 22 Şubat 2005

ölümlere neden olabildiği için toplu yaşanan yerlere, sansasyon yaratabilecek tesis ve kişiler üzerinde kullanılabilir. Toplu yaşamın ve aktivitelerin görüldüğü metro, hava alanları spor merkezleri, okullar bu silahların kullanılabileceği potansiyel hedefler arasında bulunmaktadır.¹⁴³

Terör örgütlerinin eski Doğu Bloku ülkelerinden veya terörü destekleyen ülkelerden sağlayabilecekleri kitle imha silahlarını kullanabilecekleri korkusu, 11 Eylül 2001 tarihine kadar da hissedilen, fakat hakkında çok fazla endişe duyulmayan bir konuydu. Ancak, 11 Eylül olaylarında binlerce masum kişinin hedef alınması, kitlesel terörist saldırılarının her an gerçekleştirilebileceğine dair olan korkunun da artmasına neden olmaktadır.

Zira elinde kitle imha silahı olan bir terör örgütü yeni bir 11 Eylül eylemi sonrasında milyonlarca Amerikalıyı yok edebilirdi.¹⁴⁴ Örnek olarak ABD'de yayımlanan San Francisco Chronicle gazetesi, Mısır'da görülen bir terör davasında, İslami Cihad örgütünün askeri komutanı ve Bin Ladin'in yardımcılarında birinin ifadesini yayınlamıştır. Gazeteye göre El Kaide eski Doğu Bloku ülkelerinden kimyasal ve biyolojik silahlar satın almıştır. Gazeteye göre Ladin'in adamları Güneydoğu Asya'dan şarbon, Çek Cumhuriyeti'ndeki bir laboratuardan da botulinum adlı bakteri satın almıştır. Gazete, ayrıca örgütün bazı havalandırma sistemlerine sinir sistemini etkileyen siyanid gazı verilmesi planlarını da yazmıştır.¹⁴⁵

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte kitle imha silahlarının kontrol dışı kullanılma riski gerçekten artmıştır. Teröristler ve bunların destekçisi devletlerin elinde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların şu an için bulunup bulunmadığı, varsa da ne seviyede olduğu tespit edilememektedir. Terör örgütlerinin elinde bu silahlar şimdilik yoksa da, kısa bir süre içinde elde edebilecekleri değerlendirilebilir. Küreselleşen dünyada ırkçı, ayrılıkçı grupların, dinci radikal grupların ve bir takım dinsel tarikatların kitle imha silahlarını elde etme, bunları kullanma ihtimalleri ve çabaları insanlık için büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

¹⁴³ Levent KENAR, "Kitle İmha Silahlarına Karşı Savunmanın Tıbbi Boyutu", **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Sayı 3, 2004, s. 246

¹⁴⁴ RADİKAL, "Sürpriz: Bush'a Destek Artıyor", **Radikal**, 25 Eylül 2006

¹⁴⁵ AKŞAM, "Ladin'de Yok Yok", **Akşam**, 23 Ekim 2001

21'nci yüzyıl başlarında siyasi amaçlı hareket eden eski tip teröristlerin yerini, dini veya etnik grupların yönlendirdiği terörist grupların aldığı görülmektedir. Dini veya etnik amaçlı hareket eden teröristler hangi yolla olursa olsun amaçlarına ulaşmaya en kararlı olanlardır. Siyasi amaçlı teröristlerin aksine, radikal dinci terör örgütleri kitlesel ölümlerden çekinmemektedir. Etnik ve dini kökenli aşırı uçlar, rast gele ölüm saçmaya ve kitle ölümlerine neden olacak silahları kullanmaya en yakın terörist gruplardır.

Yukarıda belirttiğimiz ifadeleri destekleyen bir takım olaylar da yaşanmıştır. Bunlardan en önemlisi 20 Mart 1995'te Aum Shinri Kyo (Yüce Gerçek) tarikatının Tokyo Metrosu'na düzenlediği sarin gazı saldırısıdır. Saldırıda toplam 12 kişi ölmüş, binlerce kişi gazdan etkilenmiştir.¹⁴⁶ Bu örnek, teröristlerin nükleer, kimyasal, biyolojik silahlara erişme ve onları kullanma olanaklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, terörün yıkıcılığa ve yok ediciliğe yönelik genel bir değişim içinde olduğu görülmektedir. Tehditlerin yoğunluğu çoğunlukla teröristlerin elde edebileceği kitle imha silahlarından kaynaklanmaktadır. Terör en etkili saldırıyı kitle imha silahı olarak kullandıkları yolcu uçaklarıyla 11 Eylül'de New York'ta yapmıştır¹⁴⁷ ve bunun etkisi günümüzde bile hala devam etmektedir. Bu eylemler sonrasında toplanan NATO üyesi devletlerin bakanları, diğer ülkelerden NATO üyesi ülkelere, halklarına, topraklarına, altyapı ve güvenlik kuvvetlerine yöneltilecek ve özellikle de kimyasal, biyolojik, radyolojik veya nükleer silahları içeren terörist saldırıları veya saldırı tehditlerini caydırmaya, engellemeye, bunlara karşı korunmaya olunması¹⁴⁸ konusunda anlaşmış bulunmaktadırlar.

1. Terörist İntihar Saldırıları

İntihar saldırılarında intihar faaliyeti, ses getirecek eylemin en zorunlu ve zor olan kısmını teşkil etmektedir. İntihar terörü saldırganın kendi hayatını kaybedeceği bilinci ve kararlılığıyla saldırıyı gerçekleştirmesi ön şartına bağlıdır. Saldırganın olaydan sağ kurtulma şansının olduğu silahlı saldırılar veya saldırganların eylem sonrasında kendilerini öldürdükleri durumlar intihar saldırısı olarak söylenemez.

¹⁴⁶ AKŞAM, "Tarikat Lideri Aklını Kaçırıldı", **Akşam**, 22 Haziran 2005

¹⁴⁷ RADİKAL, "Kitle İmha Terörü", **Radikal**, 13 Mart 2004

¹⁴⁸ Daniel HAMILTON ve Timothy GARDEN, "Karşı Karşıya", **NATO Dergisi**, Sayı: Yaz 2002

İntihar saldırısında saldırganın “kendisini öldürmek suretiyle başkalarının ölmesine sebep olması” esastır. Son dönemde artan intihar saldırıları, siyasî ve askerî amaçlarına ulaşamayan grupların son çare olarak başvurdukları bir yöntemdir.¹⁴⁹ 1990’lı yıllara gelinceye kadar dünyada, terör eylemleri içinde yaygın ve yoğun sistematik intihar saldırıları görülmemekteydi. Bu açıdan bakıldığında bu saldırılar yeni bir terör eylemi şekli olarak değerlendirilebilir.

11 Eylül 2001 tarihinde New York’ta kaçırılan uçakların İkiz Kuleler’e çarptırılması ile doruğa çıkan planlı, sistematik intihar saldırıları asıl olarak 1980’li yılların başında Arap İsrail çatışmalarıyla birlikte Orta Doğu’da başlamıştır. Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında tüm dünyada süratle yayılma eğilimi göstermiştir. Günümüzde Irak’ta sivil ve askeri hedeflere karşı gerçekleştirilen bombalı terörist intihar eylemlerinin Türkiye’deki hedeflerinin askeri birlikler ve turistik bölgeler olduğu görülmektedir.¹⁵⁰ Bu bombalı İntihar saldırılarının asıl amacı azami derecede tahribata yol açarak panik yaratmak, halkın moral ve direncini yıkmaktır. Günümüzde yasadışı terör örgütleri bombalı intihar eylemleri gerçekleştirerek güç gösterisi yapmakta topluma etki etmeye çalışmaktadırlar.¹⁵¹ En büyük otorite olan devleti bu saldırılar karşısında etkisiz konuma düşürerek halkın gözünde devlete olan güveni yok etmeye çalışmaktadırlar.

İntihar saldırılarında, saldırının gerçekleştirilmesinden önce saldırganı tespit etmek çok güç olmakta, dolayısıyla son derece sıkı güvenlik önlemlerine rağmen bu eylemlerin engellenmesi mümkün olamamaktadır. Saldırganların, eylemlerinin amacına göre en iyi zaman ve en uygun yeri tespit etme fırsatları vardır. Bu avantajlarıyla güvenlik kuvvetlerinin bir adım önündedirler. Eylemi gerçekleştiren, planlayan ve lojistik destek sağlayan grupların birbirlerinden farklı olmalarından, hatta eylemi gerçekleştirecek saldırganın, eylemi ne zaman ve nerede gerçekleştireceğini kendisinin de kısa süre öncesine kadar bilmemesinden dolayı, bu

¹⁴⁹ BBC Haber Ajansı, “Taktik Savaşının Küçük Piyonları”, **BBC**, 13 Temmuz 2005
<http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2005/07/050713_suicidebombers_history.shtml>, (12.02.2006)

¹⁵⁰ T.C. Emniyet Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şubesi WEB Sayfası, **PKK Terör Örgütüncü Gerçekleştirilen İntihar Eylemleri**
<<http://tem.iem.gov.tr/biliyormusunuz/biliyormusunuz4.php>>, (05.08.2005)

¹⁵¹ Suat BEGEÇ, “Yönetimde Yeni Küresel Tehdit: Terörizm ve Bombalı İntihar Eylemi”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Genelkurmay Basımevi, Eylül 2006, s. 2-3

eylemler öncesinde istihbarat yapabilmenin zorluğu önemli bir sorun haline gelmektedir.

İntihar saldırıları seçilmiş hedeflere ulaşma ve mümkün olan en fazla tahribata sebep olma açısından terör örgütlerinin günümüzde tercih ettikleri bir eylem türüdür. Medyanın ilgisini çekecek ve geniş kitlelere duyurulacak sarsıcı bir eylem türüdür. Başarı şansının yüksek, engellenme riskinin düşük olması ve propaganda etkisinin yüksek olması, bu eylemin örgütlerce hem bir topluma yönelik bir eylem tehdidi, hem de eylem olarak kullanılmasının en başta gelen sebepleridir. Terörist amacın başarılması açısından intihar saldırıları önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, intihar eylemcileri ekonomik olarak ucuza mal edilmiş, belli bir hedefe yönlendirilmiş canlı güdümlü füzeler¹⁵² olarak da nitelendirilebilir.

İntihar saldırıları terör örgütlerinin propagandasının yapılması açısından etkinliği yüksek eylemlerdir. İntihar saldırıları aracılığıyla örgütler toplum üzerinde baskı kurma amaçlarına fazlasıyla ulaşmaktadırlar. Yapılmak istenen intihar saldırıları çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilmektedir. Bunlardan en yaygını kişinin üzerine yerleştirdiği bombaları eylem yerinde patlatması şeklindedir.¹⁵³ Saldırılarda genelde karakollar, yol kontrol noktaları, halkın yoğun olarak bulunduğu sivil hedefler örneğin pazarlar ve yolcu otobüsleri tercih edilmektedir.¹⁵⁴ Canlı bombalarca gerçekleştirilen intihar saldırıları, 1994 yılında İsrail Hebron'da 29 Müslüman'ın bir cami içinde öldürülmesi olayından sonra yaygınlaşmıştır. Bu saldırı kamuoyunda Hebron Katliamı¹⁵⁵ olarak bilinmektedir. Bomba yüklü araçlarla özellikle askeri hedeflerin içine dalmak veya askeri ve sivil hedeflerin yanında patlatmak da bir başka intihar eylemi türüdür. Özellikle Ortadoğu'da gerçekleştirilen intihar saldırıları genellikle bu şekilde gerçekleştirilmiştir.

Bazı intihar saldırılarında, gerçekleştirilen birinci saldırının hemen ardından yardım gayesiyle toplanan kalabalığa ikinci bir intihar saldırısının düzenlendiği ve

¹⁵² RADİKAL, "Canlı Füzeler", **Radikal**, 31 Aralık 2004

¹⁵³ T.C. Emniyet Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şubesi WEB Sayfası, **İntihar Eylemleri** <<http://tem.iem.gov.tr/biliyormusunuz/biliyormusunuz4.php>>, (05.08.2005)

¹⁵⁴ BBC Haber Ajansı, 'Operasyona Rağmen İntihar Eylemleri', **BBC**, 29 Mayıs 2005 <http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2005/05/050529_iraq-violence.shtml>, (02.09.2005)

¹⁵⁵ CNN TÜRK, 'Özel Dosyalar, 1994 Goldstein Katliamı', **CNN TÜRK**, 25 Şubat 1994 <http://cnnturk.com/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=313&haberid=2885>, (12.11.2005)

ikinci saldırıda daha fazla can kaybı olduğu görülmüştür. Örneğin, 30 Temmuz 1997 günü Kudüs'ün en büyük sebze ve meyve pazarında birbirine 40 metre mesafeyle ve peş peşe iki intihar saldırısı düzenlenmiş ve saldırıda 15 kişi ölmüş ve 157 kişi yaralanmıştır.¹⁵⁶

Eylemin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için eylemcilere uyuşturucu verildiği de bilinmektedir. Mesela, ülkemizde eylem yapan ve yakalanan bölücü terör örgütü militanlarının yapılan kan tahlillerinde uyuşturucuya rastlanmıştır.¹⁵⁷

Bir insanın durup dururken terörist olması çok kolay bir olay değildir. Bir kişiyi teröre iten güçler ve örgütler olmadıkça ve terör öğretilmedikçe bu birey terörist olamaz.¹⁵⁸ İntihar eylemcileri örgütler tarafından özel olarak seçilmekte ve eğitilmektedir. Eyleme zihnen hazır hale gelen terörist eylem talimatını gerçekleştirmektedirler. Eylemciler, terör eylemine hazır hale getirilebilmek için çok yoğun bir şekilde yetiştirilirler. Bu eğitim süreci psikolojik ağırlıklıdır. Canlı bomba kendisini ölüme hazırlarken psikolojik olarak 'benlik' hissini yüceltir.¹⁵⁹ Yoğun telkin altında eylemci, yapacağı işin büyüklüğüne ve önemine inandırılır. Dolayısıyla eylemci için de yapacağı iş çok büyük ve çok önemlidir.

İntihar eylemlerini bilinçli olarak üstlenen ve uygulayanların bireysel psikolojilerinde yeteri kadar adanmışlık duygusu ile risk alma potansiyeli, acımasızlık ve kendisini böyle bir eylemi yapmaya layık görme gibi temel duygular yatmaktadır.¹⁶⁰ İnanmış bir terörist için uğruna mücadele ettiği dava hiçbir fedakârlıktan kaçınılmaması gereken en yüce kavramdır. Kendisi bu mücadelede ölse bile davasının yaşayacağına inanmaktadır. Davasının yaşaması ve diğer terörist arkadaşlarının mücadeleye devam etmesi intihar eylemcisinin en büyük amacıdır. Uğruna mücadele ettiği düzenin kurulacağına ve eylemi sonrasında unutulmayacağına duyduğu inanç teröristleri yapacakları intihar eylemi için motive

¹⁵⁶ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü WEB Sayfası, **Aym Tarihi** 30 Temmuz1997

<<http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/1997/temmuz1997.htm>>, (27.11.2005)

¹⁵⁷ MİLLİYET, 'Canlı Bomba Uyuşturucu Aldı', **Milliyet**, 07 Nisan 1999

¹⁵⁸ BAL, a.g.e., s. 297

¹⁵⁹ SEMERCİ, a.g.m. s. 87

¹⁶⁰ Güngörmüş KOHA, **Uluslararası Çatışma Alanları ve Türkiye'nin Güvenliği**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 148

eden unsurlardır.¹⁶¹ Teröristlerin yapacağı intihar eylemleri inandırıldıkları davaları ile bütünleşmiştir. Kendileri ölse bile davalarının ve isimlerinin yaşayacağı inancı, intihar eylemcilerini motive eden unsurlardandır. İnanılan amaca bağlılık ve bu amaç için hayatını feda etme arzusu dini motifli radikal terör örgütlerinde, aşırı milliyetçi ve etnik terör örgütlerine göre daha yoğun şekilde bulunmaktadır.

Teröristin veya intihar eylemcisinin direnme gücünü kıran iki temel etken vardır. Bunlardan biri teröristin temel inanç ve amaçlarına yönelik kuşku duymaya başlaması, diğeri ise silahlı savaşın başarısızlığa mahkûm olduğunun bilincine varmasıdır.¹⁶² Bu nedenle intihar eylemcisi kendisini eylemi öncesinde ölecek bir insan olarak düşünmemektedir. Düşman olarak gördüğü toplum üzerinde oluşturacağı etki ve inandığı davasına yönelik vereceği mesajın etkisini eyleminden önce zihninde oluşturmaktadır. Eyleminin toplum üzerinde yaratacağı etkisini, ölecek ve zarar görecektir birçok masum insanı aklına getirmeksizin yaşamaya başlamaktadır. İntihar eylemi sonunda meydana gelecek ölüm, terör eylemcisine göre bir son değil, mutlu ve huzurlu sonsuz bir hayatın başlangıcıdır. İntihar eylemcisi bu şekilde inanmakta, inandırılmakta ve yetiştirilmektedir.

Yukarıda terörün çeşitlerini ve uluslararası niteliklerini anlatmaya çalıştık. Terörün uluslararası nitelik kazanması ve eylemlerini tüm dünyada artırmasının birçok nedeni vardır.¹⁶³ Son yıllarda haberleşme ve ulaşım alanındaki teknolojik gelişmeler çok hızlı şekilde olmuştur. Teröristler eylemleriyle ilgili her türlü iletişim ve bilgi alışverişini bu haberleşme vasıtalarıyla yapabilmekte, malzeme ve personel ihtiyaçlarını ulaşım vasıtalarıyla kolaylıkla temin edebilmektedir. Teknolojik yeni buluşlarla yeni silah ve teçhizatlar da gelişmiştir. Bu imkânlardan terör örgütleri en iyi şekilde faydalanmaya çalışmaktadır. Mali yönden finanse edilen terör örgütleri her türlü silah ve teknolojiye kolaylıkla sahip olabilmektedir.

Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında kendileri için bir çıkış noktası bulamayan ve uluslararası arenada hakkını elde edemeyen bazı devletler, terörü engelleri aşmada bir araç olarak görmektedir. Bu devletler kendi politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak ve rakiplerini etkisiz kılabilmek için terörü menfaatleri

¹⁶¹ CİVELEK, a.g.e., s. 22

¹⁶² T. Barış KILIÇALP, **Vikingler'den Teröre ve Teröristlere İSVEÇ**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 60

¹⁶³ İLHAN, a.g.e., s. 5

doğrultusunda kullanmaktadır. ABD ve batılı devletlerin daha önceleri El Kaide Terör Örgütü'nü Rus'lara karşı kullanmaları¹⁶⁴, günümüzde ise PKK'ya destek vermeleri örnek olarak verilebilir. Bazı ülkeler de ideolojilerini yaymak için terörü yöntem olarak seçmişlerdir. İran'ın dine dayalı devlet rejimini diğer ülkelere de yaymak için HAMAS ve HİZBULLAH gibi radikal terör örgütleriyle, PKK'ya destek vermesi dikkati çeken bir konudur.

Günümüzde terör eylemleri uluslararası olma niteliğinin bir sonucu olarak, genelde, icra edildiği ülkeden başka bir ülkede planlanmakta ve eylemlere değişik ülkelerden insanların karıştığına, hatta çeşitli terör örgütlerinin birbirleriyle işbölümü ve ittifak içerisine girdiklerine tanık olunmaktadır. Aynı amaçlar için eylem yapan terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, para temini ve eylem yöntemleri konusunda işbirliği artmaktadır. El Kaide Terör Örgütü'nün eylemleriyle ilgili olarak diğer radikal dinci terör örgütleriyle işbirliği yapmış olabileceği söylenebilir.

Ülkemizde faaliyet gösteren terör örgütleri her ne kadar yerel düzeyde faaliyet yürütmüş olsalar da uluslararası bağlantıları daima olmuştur. Özellikle sol, sağ ve bölücü terör örgütlerinin tamamının ideolojileri Türkiye'ye dışardan sokulmaya çalışılmış ideolojilerdir. Bu çerçevede sol terör örgütleri Lenin, Mao, Tito gibi kişilerin ürettiği fikirleri¹⁶⁵, din eksenli radikal terör örgütleri de Humeyni gibi kişilerin ürettiği fikirleri Türkiye'nin koşullarına uyarlamaya çalışmışlardır. 1980'li yıllardan sonra ise birçok dünya ülkesi Türkiye'de faaliyet yürüten örgütlere barınma, lojistik destek sağlama, eğitim gibi yardımlarda bulunmuşlardır.¹⁶⁶ Bölücü başı Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra bile PKK-KADEK ve DHKP-C gibi terör örgütlerine uluslararası desteğin hala sürdüğü gözlenmektedir.

Yerel terör örgütleriyle uluslararası terör örgütlerinin bağlantıları geçmişte daima olmuştur, günümüzde vardır ve gelecekte de olmaya devam edecektir. Her ne

¹⁶⁴ Çağrı ERHAN, "ABD'nin Orta Asya Politikası ve 11 Eylül Sonrası Yeni Açılımlar", **Stradigma Dergisi**, Ekim 2003, Sayı 9, s. 3

http://www.stradigma.com/turkce/kasim2003/vizyon_sayi_10.pdf, (21.08.2005)

¹⁶⁵ Necati ALKAN, "Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi", **Stradigma Dergisi**, Ekim 2003, Sayı 9, s. 2

¹⁶⁶ Ertan BEŞE ve Mehmet ÖZCAN, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri ve Terörizm Faktörü", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK)Yayını**

<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=162>, (14.11.2005)

kadar yerel bir görüntü çizse de, bir örgütün uluslararası destek olmadan yaşayabilmesi mümkün görülmemektedir. Uluslararası terör örgütlerinin de yerel terör örgütlerini taşeron olarak kullandıkları bilinmektedir. Bunun yanında uluslararası terör örgütleri, ekonomik açıdan da zengin olduklarından teknolojiyi yerel örgütlere göre daha üst düzeyde kullanabilmektedirler. Örneğin, 11 Eylül saldırılarını düzenleyen El-Kaide militanları Boing 767 gibi üstün teknolojiyle donatılmış bir yolcu uçağını en üst düzeyde kullanabilecek şekilde pilotluk eğitimi almış militanlardı.¹⁶⁷ Kökten dinci hareketlerde yer alan insanlar genelde iyi eğitim almış, fakat batılı devletlere karşı düşmanca duygular besleyen kişilerdir. Fakat çoğunlukla bu kişiler eğitimlerini çağdaş bir ekonomide değerlendirmek isteyen fakat fırsat yokluğu nedeniyle hüsrana uğramış ve bu nedenle sisteme düşman olmuş zeki ve hırslı bireylerdir.¹⁶⁸

Terör uluslararası politikanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Büyük devletlerin çoğu tarafından örtülü savaş planı çerçevesinde terör örgütleri kullanılmıştır. Bu nedenle teröre kavramsal bir tanım oluşturmak ve teröre karşı uzun süreli bir ittifak oluşturmak zor olacaktır. Esasen 11 Eylül 2001 sonrası, ABD’de teröre karşı oluşturulacak ittifak konusunda da ciddi görüş ayrılıkları başlamıştır. Amerikalıların bir kısmı, ABD’nin terörle başarılı mücadelesi için uluslararası arenada geniş bir koalisyon kurulmasını istemiştir. Diğerleri başarılı bir koalisyonun mümkün olduğunca az üyeden oluşması gerektiğini ileri sürmektedirler. Büyük ve küçük herhangi bir koalisyonun ABD’nin terörle mücadelede hareket alanını daraltacağını ileri sürenler de vardır. Bunlar ise ABD’nin tek başına hareket etmesini önermektedir. Geniş koalisyon, dar koalisyon, tek başına hareket gibi seçeneklerin hepsinin ortak zorluğu karşılaşılabilecek düşmanın belirsizliğidir. Önümüzdeki dönemde ABD öncülüğünde gerçekleşen yeni bir yapılanma dönemine girilmesi ve bu dönemde ABD’nin politik hedeflerini gerçekleştirmek için AB ülkeleri, Rusya, Çin ve diğer ülkelerle daha fazla ortak karar almak zorunda kalacağı görülmektedir.¹⁶⁹

¹⁶⁷ CİVELEK, a.g.e. s. 32-33

¹⁶⁸ CİVELEK, a.g.e., s. 329

¹⁶⁹ “ABD Başkanı George W. Bush’un 2 Şubat 2005 Tarihli ‘Birliğin Durumu’ Konulu Konuşması”, **Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi (TÜRKSAM)**, 11 Şubat 2005 <<http://www.turksam.org/tr/yazilar.asp?kat=20&yazi=160>>, (26.11.2005)

E. Terör ve ‘Asimetrik Harp’ Kavramı İlişkisi

11 Eylül 2001’de birkaç eğitimli El Kaide terör örgütü üyesi pilotun, üstün silah ve savunma sistemleri teknolojisine sahip dünyanın tek süper gücü olan ABD’de Savunma Bakanlığı Pentagon ve Dünya Ticaret Merkezi İkiz Kuleler’e saldırmasıyla birlikte, ‘Asimetrik Harp’ isimli yeni bir kavram karşımıza çıkmıştır. Oysa asimetrik harp hiç de yeni bir olay veya yeni bir savaş şekli değildir. En eski uygarlıklardan itibaren, yüzlerce, hatta binlerce yıldan beri daha zayıf olanlar, kuvvetli düşmanlarının teknik ve sayısal üstünlüğünü yok etmek için değişik yollar ve yöntemler aramışlardır. Fatih Sultan Mehmet 1453 yılında, surlar arkasındaki Bizans İmparatorluğu’nun hiç tahmin edemeyeceği şekilde, gemilerini karadan hareket ettirip, Haliç’e indirerek asimetrik bir etki yaratmış ve İstanbul’u fethederek bir çağa son vermiştir.

2500 yıl önce Sun Tzu, ‘Savaşmadan kazanmak en iyisidir’¹⁷⁰ demiş ve ‘En az çabayla, en çok işi gerçekleştirmek’ felsefesini ortaya koymuştur. Bu düşünce her ne kadar felsefi ise de, aynı zamanda ekonomiktir. Bu gün sadece teknoloji ve sayısal üstünlükten yoksun fakir ülke veya örgütler değil, her yönden üstün ve zengin ülke ve örgütler de, rakipleri ile sürdürdükleri mücadelelerde ekonomiyi ön planda tutmakta ve en az harcama ve çabayla, en fazla faydayı sağlamayı kendileri için temel prensip olarak görmektedirler.

Sun Tzu, ‘Usta saldırı, karşıtların nasıl savunacaklarını bilmedikleri saldırıdır. Usta savunma, karşıtların nasıl saldıracaklarını bilmedikleri savunmadır. Bu nedenledir ki, yüksek surlar ve derin hendekler güvenliği, sağlam zırhlar ve etkin silahlar kuvvetli olmayı sağlayamazlar’¹⁷¹ demiştir. Eski bir Çin askeri strateji uzmanı olan Zhuge Liang, M.Ö. 3’ncü yüzyılda ‘Akıllılar dövüşmeden önce kazanır, cahiller ise kazanmak için dövüşür’¹⁷² demiştir.

Simetrik harpler pahalı ve uzun bir zaman periyodunda icra edilen, yıkıcı harplerdir. 1’nci ve 2’nci Dünya Savaşları, İran-İrak Harbi simetrik harplere örnek

¹⁷⁰ Sun TZU, **Savaş Sanatı**, (Çeviren: Şule KILIÇASLAN), Form Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 9

¹⁷¹ TZU, a.g.e., s. 24

¹⁷² Liang ZHUGE ve Jin LIUM, **Savaş Sanatında Ustalaşmak**, (Çeviren: Sibel ÖZBUDUN), Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 12

olarak verilebilir. Asimetrik Harp düşmanın zayıf taraflarını istismar etmek ve kuvvetli taraflarından kaçınmaktır. Bu konu ile ilgili, Sun Tzu M.Ö. 500 yılında ‘Eğer düşman kuvvetli ise, ondan kaç. Eğer düşman kuvvetleri birleşirse, onları parçala. Hazırlıksız olduğu yerden taarruz et. Beklenmediğin yerden ortaya çık’¹⁷³ demiştir.

Terör günümüz için en büyük asimetrik tehdittir. Terör olaylarının yaratabileceği asimetrik etkileri şu şekilde belirtebiliriz:¹⁷⁴

1- Bize göre olağandışı tehditler kullanır. Yolcu uçaklarıyla veya bomba yüklü araçlarla intihar saldırısı yapmak olağandışı eylemlerdir.

2- Savaş hukukuyla belirlenmiş silahlar dışında yolcu uçaklarıyla saldırılar ve canlı bomba, bombalı araçlar gibi belirsiz ve beklenmeyen silahlar kullanır.

3- Planlarımıza, beklentilerimize ve karşı koyma kabiliyetlerimize uygun olmayan eylemler gerçekleştirir. Çoğunlukla istihbarat yönünden kuvvetli değilsek çoğunlukla bu eylemlere karşı önlem alamayız.

4- Bu terörist saldırılar askeri ve sivil değerlerimizi yıpratır. Bu saldırılar ülkemizin temel değerlerine ve güçlü yanlarına yönelebilir. Ülke içindeki huzur ortamını yok etmek isteyen örgütler ses getirecek ve vatandaşları etkileyecek eylemler yapmak için çaba harcamaktadırlar.

5- Bu tehdit ve saldırılara karşı ani cevap vermek zordur. Karşınızda bir muhatap veya belirli bir düşman yoktur. Terörist eylemini yapar, öldürür, yakar, yıkar ve kaçar. Bu nedenle bu saldırılara cevap vermek zordur.

6- Bu tehdit altında yaşamak zorunda kalan sivil halk yıpranır. Sürekli patlama, şiddet, kan gören ve sürekli böyle bir eylem beklentisi olan halk sokağa çıkamaz olur. İnsan terör ortamında kendi adına bir şey yapamayacağı gibi toplum adına da hiçbir yararlı şey yapamaz duruma gelir.

¹⁷³ TZU, a.g.e., s. 24

¹⁷⁴ Hasan KONİ, **Makro Terörizmin Yayılışı ve Alınacak Önlemler**, (Derleyen: Emin DEMİREL), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2002, s. 145

7- Teröre karşı mücadelede terörist-sivil ayrımı yapmak zordur. Güvenlik kuvvetlerinin teröristlere karşı düzenledikleri operasyonlarda veya eylem anında teröristlerle çıkan çatışmalarda sivil vatandaşlar da hayatlarını kaybedebilmektedir.

Küreselleşme dönemindeki terör eylemlerinin önceki dönemlerden en büyük farkı, kullanılan yöntemlerdeki değişimdir. Tokyo'daki sarin gazı saldırısı, 11 Eylül'de yolcu uçaklarının bomba gibi kullanılması gibi göstergeler, akla hayale gelmeyen yöntemlerin de, bundan böyle terör örgütleri tarafından kullanılacaklarının kanıtıdır. Bu durumda, geleneksel terörle mücadele yöntemleri de aciz kalmaktadır. Evrim geçirmiş bu yeni terör biçimi tarif ettiğimiz gibi, 'asimetrik tehdit' olarak adlandırılmaktadır. Asimetrik terör tehdidi, yarattığı ani ve hazırlıksız durum nedeni ile ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik sistemlerinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Düşük seviyede kuvvet ve teknoloji kullanarak düşman veya rakip olarak görülen ülkeleri tehdit etmektedir.¹⁷⁵

Dünya gündemine 11 Eylül saldırılarıyla giren asimetrik harp kavramı, son yıllarda asker ve strateji uzmanlarının üzerinde en çok durduğu kavramlardandır. Terör alanında da yer bulan asimetrik harp kavramını 'savaş dışı araçlarla bir devlet veya topluma karşı yapılan saldırı' şeklinde tanımlamak da mümkündür. Uluslararası terörün hedefindeki ülkelerin tehdit algılamalarını değiştiren bu yöntemde amaç, düşük seviyede kuvvet ve teknoloji kullanarak karşı tarafı hazırlıksız yakalamaktır. Asimetrik tehdit olarak nitelenen terörün klasik harpten farkı, karşılıklı kuvvetler arasındaki aşırı dengesizliktir. Terör bu farkı kullandığı stratejiyle kapatmak ister. Nitekim 11 Eylül saldırıları, terör tehdidinin bu durumunu ortaya koymuştur. Milyonlarca dolar yatırılan savaş araç ve gereçlerine dayanan ABD'nin savunma stratejisi, yaklaşık 20 kadar terörist karşısında aciz kalmıştır.¹⁷⁶ Devletler, 11 Eylül 2001 intihar saldırılarından sonra, tüm dünyada daha güçlü bir şekilde hissedilen uluslararası terör tehdidine karşı, işbirliği içerisinde mevcut savunma mekanizmalarını geliştirecek yeni düzenlemelere gitmek durumundadırlar. ABD'nin Küresel Trendler 2015 isimli raporunda da insanların korkularını kasten istismar

¹⁷⁵ T.C. Milli Güvenlik Kurulu (MGK) WEB Sayfası, **Asimetrik Savaş**
<<http://www.mgk.gov.tr/sss.html>> (08.07.2005)

¹⁷⁶ AKŞAM, "Asimetrik Tehdit", **Akşam**, 2 Haziran 2005

ederek, acı ve ölümden başka hiç bir şey vaat etmeyen terör örgütlerine karşı galip gelineceğine olan inanç¹⁷⁷ ifade edilmiştir.

Çağımızda artan riskleri nedeniyle geleneksel olarak ordular arasında yürütülen savaşlar, düşük yoğunluklu çatışmalar grubu altında sınıflandırılacak yeni çatışma yöntemlerine dönüşmektedir. Düşük yoğunluklu çatışmalar, doğrudan veya dolaylı olarak yürütülebilir. Düşük yoğunluklu doğrudan çatışma durumunda taraflar kullandıkları askeri gücü ve çatışmanın kapsamını bilinçli olarak sınırlı tutarlar. İki ülke arasında yürütülen bir savaş yerine, kısıtlı bir askeri gücün belirli bir bölgede kullanıldığı çatışmalar bulunmaktadır. Örneğin Türkiye ve Yunanistan 1974 Kıbrıs çıkartmasında çatışmayı yalnızca Kıbrıs'la sınırlı tutmuşlardır. Buna rağmen doğrudan doğruya yürütülen çatışmaların yoğunluğunun artması ve yayılması riski oldukça yüksektir. Dolaylı çatışma durumlarında ise taraflar doğrudan doğruya karşı karşıya gelmektense aralarındaki çatışmaları yürütmek için başka grupları kullanabilirler. İşte burada uluslararası terörün devletler arasında bir düşük yoğunluklu dolaylı çatışma yöntemi olarak kullanıldığını görüyoruz. Suriye ve Yunanistan'ın PKK'yı destekleyerek Türkiye ile dolaylı olarak savaşması bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

11 Eylül örneğinde görüldüğü gibi, asimetrik stratejiler yoluyla karşı tarafa verdirilen kayıpların, klasik anlamda ordular arasında yürütülen bir savaşta verdirilebilecek kayıplardan farksız olabileceği görülmüştür. Devletler arasında kullanılan asimetrik stratejiler, doğrudan doğruya terörist grupları desteklemek şeklinde olabileceği gibi, iç savaşlar sırasında ayrılıkçı grupların mücadelelerini desteklemek şeklinde de ortaya çıkabilir. Günümüzdeki İsrail Filistin çatışmalarını, 1973'te gerçekleşen Arap-İsrail Savaşı'nın¹⁷⁸ düşük yoğunluklu ve dolaylı bir devamı olarak görebiliriz.

Amerikan kaynaklarına göre 1980'de dünya çapında 489 olarak tespit edilen terör eylemlerinin sayısı, 1987'de 666'ya tırmanmış, ilerleyen yıllarda 400-500 Aralığında seyretmiştir. 2001 yılında meydana gelen terörist eylemlerin sayısı ise

¹⁷⁷ CIA, ABD Dışişleri Bakanlığı Broşürü, "Terörizm Şebekesi", 2001, s. 1
<<http://www.cia.gov/cia/reports/globaltrends2015/>>, (02.03.2006)

¹⁷⁸ HÜRRIYET, "50 Yıldır Bitmeyen Savaş", *Hürriyet*, 3 Nisan 2002

348'dir.¹⁷⁹ Terör eylemlerinin sayısal olarak azalması, bu eylemler neticesinde verilen zararların da azaldığı anlamına gelmemektedir. Teröristlerin bir tek asimetrik terör eylemiyle ülkelere verdiği maddi ve manevi zararın miktarı da çok yüksek olmaktadır.

Suriye'nin, GAP projesine olan itirazlarını, Türkiye ile doğrudan savaşa girmek yerine PKK terörünü destekleyerek sürdürdüğünü, dolayısıyla ortaya çıkmakta olan bu yeni asimetrik çatışma türüne ayak uydurduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında yine Rusya ve Yunanistan'ın da aynı örgüte verdikleri lojistik destek de düşük yoğunluklu dolaylı bir savaştan başka bir şey değildi. Yeni çağda devletler, kendi ordularını kullanarak gerilimi artırmak yerine daha küçük grupları dolaylı yollardan destekleyerek, diğer devletlerle aslında savaşmaktadırlar. Zaten bu nedenle Türkiye, 1999 yılında devam etmekte PKK terörüyle mücadele için askeri birlikleriyle Suriye sınırına yığınak yapınca¹⁸⁰ (yani bu düşük yoğunluklu çatışmayı geleneksel anlamda ülkeler arası klasik bir savaşa dönüştürmekle tehdit edince) PKK lideri Öcalan Şubat 1999'da Suriye'den sınır dışı edilmiştir.¹⁸¹ Sağlanan anlaşma sonucu Türkiye'nin bütün taleplerini kabul eden Suriye, terörist başı Öcalan'ın bir daha ülkesine girmesine izin vermeyecek, örgüt elemanlarını yargılayacak, PKK'nın ticari faaliyetlerine izin vermeyecek ve PKK kamplarındaki faaliyetleri yasaklayacaktır.¹⁸²

Asimetrik savaş geleneksel savaşlardan farklı yöntemlerle yürütülmektedir. Bu tür savaşlar, ilan edilmemiş savaşlar olarak da görülebilir. Çünkü ortada kendisine karşı savaş ilan edilebilecek gözle görülebilen gerçek bir muhatap yoktur. Terör örgütleri somut hedeflere sahipken, terörle mücadele etmek zorunda olan devlet bu tür açık bir hedefe sahip değildir. Örneğin son terörist saldırılarda teröristlerin somut hedefleri olan ABD'nin güç sembollerini¹⁸³ temsil eden yapılarıydı. New York'taki Dünya Ticaret Merkezi ABD'nin ekonomik gücünü ve

¹⁷⁹ ABD Küresel Terörizm Raporu, 2001 (**Patterns of Global Terrorism 2001**)
<

¹⁸⁰ CİVELEK, a.g.e., s. 216

¹⁸¹ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, "Daily Star: Türkiye Suriye İlişkileri", 6 Mart 2002

¹⁸² Oktay PİRİM ve Süha ÖRTÜLÜ, **PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü**, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999, s. 83

¹⁸³ Yapı ve Kredi Bankası Güncel Kitaplar, (Derleme), 11 Eylül, **Bir Saldırımın Yankıları**, Yapı Kredi Bankası Yayınları, s. 20

merkezini, Pentagon onun askeri merkezini ve üçüncü hedef olduğu iddia edilen Beyaz Saray da siyasal merkezini temsil etmektedir.¹⁸⁴ Oysa ABD'nin ve diğer bütün ülkelerin mücadele etme girişimlerinde buldukları uluslararası terörün, yukarıda bahsedilen hedefler gibi tamamen yerle bir edilebilecek somut bir hedef olmadığı açıktır. Saldırıyı planladığı iddia edilen Bin Ladin'in yakalanmasının veya öldürülmesinin ve hatta El Kaide örgütünün çökertilmesinin bile, yüz yılımızın asimetrik tehdidi uluslararası teröre karşı yapılan bu savaş açısından çok büyük önemi yoktur.

Asimetrik savaş stratejilerinin gelecekte daha da yaygınlaşacağı, dayanaksız bir öngörü değildir. NATO Daimi Konseyi'nin tarihinde ilk kez bu tür bir olay karşısında 5'nci maddeyi gündeme getirmesi bunun bir göstergesidir.¹⁸⁵ 5'nci maddenin öngördüğü koşulların varlığına karar verilmesi, uluslararası ilişkilerde, askeri bir ittifakın teröre karşı mücadelesini ifade eden yeni bir boyutu daha simgelemektedir. Uluslararası teröre karşı ilan edilen savaş, yine geleneksel olmayan bazı yöntemlerle yürütülmek zorundadır.

Ülkeler terör örgütlerinin avantajını azaltmak için asimetrik mücadeleyi düşünmeli, koruyucu tedbirleri almalı, bunun yanı sıra kendi imkân ve kabiliyetlerini kullanarak düşman unsur olarak görülen örgütler üzerinde asimetrik etki yaratmalıdırlar. Bunun için de bir asimetrik savaş çeşidi olan küresel terör kavramı iyi anlaşılmalı ve buna göre asimetrik savunma tedbirleri daima göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü bir devlete ve topluma karşı inandırılmış ve ölümü göze almış teröristten daha büyük asimetrik silah ve tehdit yoktur.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Yapı ve Kredi Bankası Güncel Kitaplar, a.g.e., s. 102

¹⁸⁵ Metin ÖZTÜRK, "11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizm ve Terörle Mücadele", **2023 Yayınları**, Sayı 11, Mart 2002, s. 39

¹⁸⁶ Yapı ve Kredi Bankası Güncel Kitaplar, a.g.e., s. 91

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUKTA TERÖRLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

I. Genel

Günümüz tehdit değerlendirmesinde önceliği alan terör, devletleri tehdit etmekte ve onların egemenlik alanlarını sınırlandırmaktadır. Küreselleşen terör örgütleri, tek başına bir devletin ortadan kaldıracılabileceği ve mücadele edebileceği tehdit konusu olmaktan çıkmış, bu nedenle de devletler arası işbirliği zorunlu hale gelmiştir.¹⁸⁷

Teröre karşı uluslararası çabalar Milletler Cemiyeti döneminden zamanımıza kadar sürdürülmüştür. 20'nci yüzyılın ilk büyük çaplı savaşı da, Avusturya - Macaristan İmparatorluğu veliahdının Sırp uyruklu bir kişi tarafından terörist bir saldırıya uğramasıyla başlamıştır.¹⁸⁸ Bu nedenle o yıllardan itibaren teröre karşı bir takım önlemler alma çabaları zorunlu bir ihtiyaç olmaya başlamıştır. 1937 yılında terörün önlenmesi ve cezalandırılmasına yönelik sözleşme hazırlanmış ve üye devletlerce imzalanmıştır. Sözleşmede adı geçen 'teröristin iadesi veya cezalandırılması' ilkesi de üye devletler tarafından benimsenmiştir. Fakat bu ilkenin gereklerini yerine getirmek 'terör suçlusu ve siyasi suçlu' ayırımı yapmadaki zorluklardan dolayı o günden bugüne kadar tam anlamıyla mümkün olamamıştır.¹⁸⁹

İnsanlık için zamanımızın en tehlikeli tehdidi kabul edilen terörle mücadele konusunda Birleşmiş Milletler çapında da yoğun çalışmalar yürütülmektedir. Terör teriminin uluslararası alanda sıklıkla kullanılmaya başlandığı 1970'lerin başından itibaren Birleşmiş Milletler, terörü önlemeye yönelik çeşitli sözleşmelerin hazırlanmasına öncülük etmiştir. Bunlar arasında, 1963 yılında imzalanan 'Uçaklara Karşı İşlenen Suçlara veya Diğer Fiillere İlişkin Tokyo Sözleşmesi', 1970 tarihli 'Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında La Haye

¹⁸⁷ Mustafa KAYAR, **Türk - Amerikan İlişkilerinde IRAK**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 287

¹⁸⁸ Erdal ŞAFAK, "Kapanmayan Hesap", **SABAH**, 31 Temmuz 2004

¹⁸⁹ Deniz Ülke ARIBOĞAN, "Terörizme Karşı Kurumlar arası Koordinasyon", **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2006, s. 128

Sözleşmesi', 14 Aralık 1973 tarihli, 'Uluslararası Korunan Kişilere ve Diplomatik Görevlilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi', 17 Aralık 1979 tarihli 'Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme', 15 Aralık 1997 tarihli 'Terörist Bombalamaların Engellenmesi Uluslararası Sözleşmesi', 9 Aralık 1999 tarihli 'Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi' gibi sözleşmeler sayılabilir.¹⁹⁰ Söz konusu sözleşmeler de maalesef terör faaliyetlerinin tamamıyla ortadan kalkmasını sağlayamamaktadır.

İkiz Kuleler'e yapılan 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında, Birleşmiş Milletler'de yürütülmekte olan terörün amaçları ve engellenmesine yönelik her türlü faaliyete ve çalışmalara hız verilmiştir. Terörle mücadeleyi BM Şartı'nın 'Barışı Tehdit, Barışın İhlali ve Saldırı Hareketlerine Karşı Alınacak Tedbirler' başlığını taşıyan 7'nci Bölümü çerçevesinde değerlendiren Güvenlik Konseyi, 1368 ve 1373 sayılı kararları alarak, terörün önlenmesine yönelik çabalara tüm gücüyle destek vermeyi kabul etmiştir.¹⁹¹ Bütün ülkelere çağrıda bulunularak, devletlerin teröre karşı bir araya gelmelerini, terör suçunu işleyenleri, onlara yardımcı olup destekleyenleri ve eylemler için para yardımı yapanları adalete teslim etmelerini istemiştir.¹⁹²

Birleşmiş Milletler'de yürütülen çalışmalar, dünya çapında terörist faaliyetlerin sona erdirilmesi yönünde kısmen etkili olmakla birlikte, bu etkinin derecesi beklentileri karşılamaktan uzaktır. Teşkilatın hazırladığı sözleşmelerin hiçbirinde ve oluşturulan çalışma gruplarının raporlarında, terörün kapsamlı bir tarifinin hala yapılamamış olması düşündürücüdür.

Terörün önlenmesi konusunda uluslararası kuruluşlar çapında yapılan çalışmalar şu şekilde sıralanabilir:

II. Birleşmiş Milletler'in Teröre Yaklaşımı

Birleşmiş Milletler'den önce varlığını sürdüren Milletler Cemiyeti, eski adıyla Cemiyet-i Akvam, 1935 yılında Kopenhag konferansında 'Terörün Önlenmesi

¹⁹⁰ UN, Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, "BM Terörizm Konusunda Ne Yapıyor?" <http://www.un.org/unic_tur/sss_terrorizm.htm>, (15.09.2005)

¹⁹¹ Çağrı ERHAN, "Küreselleşme Döneminin Tehditleriyle Mücadele", *Stradigma Dergisi*, Haziran 2003

¹⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanakları, *Birinci Oturum*, 29 Temmuz 2003 <<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil1/ham/b11201h.htm>>, (18.10.2005)

ve Cezalandırılması' ve 'Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulması' konularında iki sözleşme hazırlamış ve bunlar 16 Kasım 1937 de Cenevre'de imzalanmıştır. Teröre karşı uluslararası dayanışma ve koordinasyona yönelten bu çaba, hiç kuşkusuz hukuksal açıdan atılan çok önemli bir adımdır.¹⁹³ Fakat bu çabalar sözleşmelerin yürürlüğe girebilmesi için yeterli olamamıştır.

Terörle mücadele konusunda uluslararası ilişkiler bakımından en önemli konu suçluların iadesidir. Çoğu durumda devletlerin kendilerine göre yaptıkları farklı terör tanımlarından dolayı, terör fiilleriyle siyasal suç kavramı birbirine karıştırıldığından, suçluların iadesi usulü uygulanamıyordu. Bu suretle teröristler kolaylıkla cezadan kurtulabiliyorlardı. 'Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 8'nci Maddesine göre, terörle ilgili olarak "teröristi ya iade et veya kendin cezalandır" ilkesi benimsenmiştir.¹⁹⁴ Böylece terör ile siyasal suç kavramında anlaşamama durumunda suçluların cezasız kalmaları önlenmiş olacaktır. Böylece sözleşmeye taraf olan ülkeler terör suçlusunu ya diğer ülkeye teslim edecekler veya ülkelerinde bizzat kendileri yargılayıp cezalandıracaklardır.¹⁹⁵ Sözleşme, terör ile ilgili bilgilerin tek merkezde toplanmasına da olanak sağlamaktadır. Ancak, bu sözleşme bazı ülkeler tarafından imzalanmışsa da, 2'nci Dünya Savaşının yaklaşması nedeniyle yürürlüğe girememiştir. Buna rağmen terör kavramının ilk kez Milletler Cemiyeti'nde ciddi olarak ele alınması açısından önem taşımış ve daha sonraki yıllarda diğer uluslararası kuruluşlara terör kavramının değerlendirilmesi yönünde yol göstermiştir.¹⁹⁶

1945 tarihli Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 1'nci maddesi / 1'nci bendine göre BM'in amacı¹⁹⁷ uluslararası barış ve güvenliği korumaktır. Bu amaçla, barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmaktır. Saldırı veya barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkin ortak önlemler almaktır. Barışın

¹⁹³ T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, "Uluslararası Sözleşmelerde Terör"

<<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm7.htm>>, (01.11.2005)

¹⁹⁴ T.C. İskenderun İlçe Emniyet Müdürlüğü WEB Sayfası, **Terörizm**
<http://www.iskenderun.pol.tr/anti_teror.asp>, (12.02.2006)

¹⁹⁵ BAYRAKTAR, a.g.e., s. 167

¹⁹⁶ Aslan GÜNDÜZ, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, S.52

¹⁹⁷ BM Enformasyon Merkezi (UNIC), **Birleşmiş Milletler Antlaşması İlkeleri**, Ankara, Temmuz 2000, s. 4 <http://www.trncpresidency.org/tr/belgeler/bm_antlasmasi.pdf>, (12.11.2006)

bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini veya çözümlenmesini barışçı yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmektir.

Birleşmiş Milletler Antlaşması 2'nci madde 4'ncü bendine göre: ‘Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne veya siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletler’in amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidinde veya kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar’¹⁹⁸ şeklinde yazılı olarak ifade edilmiştir. BM Antlaşması'nın bu hükümlerini, özellikle devletler tarafından desteklenen uluslararası terör açısından görmek gerekir.

Birleşmiş Milletler (BM), terörle mücadele konusunda devletler arasında BM şartlarına uygun bir şekilde ‘Dostane Münasebetler Kurma ve İşbirliği Yapılmasına Dair Milletlerarası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri’ ile kimsenin teröre destek olmamasını istemiştir.¹⁹⁹ Buna göre BM’e üye devletler, bir devletin toprak bütünlüğünü ve siyasal bağımsızlığını hedef alan oluşumlara, hiçbir şekilde taraf olmamak yükümlülüğü altındadırlar. Çünkü bir devletin, bir başka devletin egemenliğini, ülke bütünlüğünü, siyasal bağımsızlığını hedef alan silahlı terör örgütlerine doğrudan veya dolaylı olarak destek vermesi, uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler açısından, o devlete yapılmış bir saldırı sayılmaktadır. Hatta günümüzde, hedef devletin yaşamsal çıkarları açısından ağır sonuçlar doğurabilecek silahlı bir saldırı ihtimali karşısında bile, bir devletin kendini savunma amacıyla kuvvet kullanabilme hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir.

BM Antlaşması'nın 51'nci maddesine göre²⁰⁰: ‘*Bu antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel veya ortak meşru savunma hakkına halel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları*

¹⁹⁸ **Birleşmiş Milletler Antlaşması**, İnci Bölüm, Amaçlar ve İlkeler, Madde 1
<<http://www.stradigma.com/turkce/kasim2003/belgeler/bilresmismillet.doc>>, (21.12.2005)

¹⁹⁹ Pulat TACAR, **Terör ve Demokrasi**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 86

²⁰⁰ **Birleşmiş Milletler Antlaşması**, VII. Bölüm: Barışın Tehditi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler, Madde 51, s. 16
<<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhak/pdf01/3-30.pdf>>, (22.12.2005)

önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirileceği ve Konsey'in iş bu antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması veya yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemeyeceği" belirtilmiştir. Böylece BM bir devletin, bir başka devletin egemenliğini, ülke bütünlüğünü, siyasal bağımsızlığını hedef alan silahlı terör örgütlerine doğrudan veya dolaylı olarak destek vermesini, uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler açısından, o devlete yapılmış bir saldırı saymaktadır. Günümüzde, hedef devletin yaşamsal çıkarları açısından ağır sonuçlar doğurabilecek silahlı bir saldırı ihtimali karşısında bile, bir devletin kendini savunma amacıyla ABD örneğinde olduğu gibi, kuvvet kullanmaya hakkı olduğu kabul edilmektedir.

Birleşmiş Milletler'in sayılan amaçlarını gerçekleştirmek için uyacağı ilkeler ise şunlardır;²⁰¹

1. Üyeler yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getireceklerdir,
2. Üyeler herhangi bir devletin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı kuvvet kullanmaktan veya tehditten kaçınacaklardır,
3. Üyeler Birleşmiş Milletler örgütünün girişimlerini destekleyecekler ve kendisine karşı zorlayıcı önlemler alınmış bir devlete yardım etmekten kaçınacaklardır,
4. Örgüte üye olmayanlar da barış ve güvenliğin gerektirdiği ölçüde Anlaşma ilkelerine uygun davranmak zorunda bırakılacaklardır,
5. Saldırı eylemine karşı ve barışı korumak için Birleşmiş Milletler örgütüne alınacak zorlama önlemleri dışında Birleşmiş Milletler örgütü, bir devletin milli yetki alanına giren işlere karışmayacaktır,

27 Ocak 1977 tarihinde, 'Terörün Önlenmesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi' kapsamlı bir metin oluşturularak imzalanmış ve 1978'de yürürlüğe girmiştir. Strazburg'da Türkiye dâhil 17 ülke tarafından onaylanmış bulunan bu belgeyi, sadece Malta ve İrlanda tasdik etmemiştir.²⁰² Sözleşmenin amacı, terör eylemi yapanların her ne sebeple eylem yapmış olurlarsa olsunlar, mutlaka ceza almalarını

²⁰¹ Ö. Rengin GÜN, "Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Örgütlenme İlkeleri ve Örgüt Yönetimi Açısından İncelenmesi" *Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi*, C. 2, Sayı 2, 2000, s. 14 <<http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi05/gun.htm>>, (14.03.2006)

²⁰² TACAR, a.g.e., s. 86

sağlamaktır. Bu amaçla sözleşme, terör suçlarının mağdur ülkeye iadesi konusuna ağırlık vermektedir.

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 30'ncü maddesi²⁰³ ve Avrupa Konseyi Temel İnsan Hakları ve Özgürlüklerine dair Avrupa Sözleşmesi'nin 17'nci maddesi²⁰⁴ ve BM kapsamındaki Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'nin 5'nci maddesinde²⁰⁵ belirtilen 'özgürlükleri yok etme özgürlüğünün tanınmayacağı' vurgulanmıştır. Ayrıca BM Sözleşmesi 'Uluslararası Ekonomik ve Sosyal İşbirliği' isimli 9'ncü Bölüm 55'nci Madde 'c' Fıkrasında²⁰⁶ belirtilen 'ırk, cinsiyet, dil veya din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine bütün dünyada etkin biçimde saygı gösterilmesini kolaylaştıracaktır' ifadesi bulunmaktadır.

BM'in gözetiminde terör konusunda özel düzenlemelere gidildiği de görülmektedir. Diplomatik dokunulmazlığı olan kişilerin korunması, uçak kaçırılmalarının önlenmesi gibi konularda yapılan çok taraflı düzenlemeler bu çerçevede belirtilebilir. BM çerçevesinde terör eylemleriyle etkili mücadele için uluslararası sözleşmeler veya bildirimler hazırlanmakta, imzaya ve onaya açılmaktadır. Terörle mücadeleye destek verdiğini belirtip, aynı zamanda PKK gibi terör örgütlerine gizlice destek veren, Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa gibi demokratik ülkelerin de imzalayıp onayladığı sözleşme, bildiri ve karar gibi uluslararası öneme sahip yazılı metinlerin bazıları şunlardır:²⁰⁷

a. 14 EYLÜL 1963 tarihinde Tokyo'da imzalanan, 'Uçak İçinde İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemler Hakkında Sözleşme',

b. 16 ARALIK 1970 tarihinde Lahey'de imzalanan 'Uçağın Hukuka Aykırı Olarak Ele Geçirilmesinin Ortadan Kaldırılması Hakkında Sözleşme',

²⁰³ UNICEF, **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**, 10.12.1948
<<http://www.unicef.org/turkey/pdf/gi17.pdf>>, (14.09.2005)

²⁰⁴ Avrupa Konseyi, **İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme**,
<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/3BAA147F-29C9-48CE-AF64-FB85A86B2433/0/TUR_Conven.pdf>, (12.11.2005)

²⁰⁵ BELGENET, **BM Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi**, 16.12.1966
<<http://www.belgenet.com/arsiv/bm/bmsiyasihak.html>>, (14.09.2005)

²⁰⁶ BELGENET, **Birleşmiş Milletler Antlaşması**, 9'ncü Bölüm, Uluslararası Ekonomik ve Sosyal İşbirliği, Madde 55
<<http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/bmsarti-09.html>>, (15.09.2005)

²⁰⁷ UN, United Nations WEB Page, **Conventions on Terrorism**,
<<http://untreaty.un.org/English/Terrorism.asp>>, (14.11.2005)

c. 23 EYLÜL 1971 tarihinde Montreal'de imzalanan 'Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Eylemler Sözleşmesi' ve buna Ek 24 ŞUBAT 1988 Tarihli Protokol,

d. 14 ARALIK 1973 tarihinde New York'ta imzalanan 'Diplomatik Görevliler Dahil Uluslararası Alanda Koruma Altındaki Kimselere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Sözleşme',

e. 17 ARALIK 1979 tarihinde New York'ta imzalanan 'Rehin Almaya Karşı Sözleşme',

f. 10 MART 1988 tarihinde Roma'da imzalanan 'Güvenli Deniz Taşımacılığında Yasaya Aykırı Eylemlerin Ortadan Kaldırılması Hakkında Sözleşme',

g. 01 MART 1991 tarihinde Roma'da imzalanan 'Kıta Sahaneliği Üzerinde Yerleştirilmiş Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Hukuk Dışı Eylemlerin Kaldırılması Hakkında Protokol',

h. 01 MART 1991 tarihinde Montreal'de imzalanan 'Arama Amaçlı Plastik Patlayıcıların Markalanması Hakkında Sözleşme',

ı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 09 ARALIK 1994 tarihli 'Uluslararası Terörizmi Ortadan Kaldırmak İçin Alınacak Önlemler' başlıklı bildirgesi,

i. 20 Mayıs 1999 tarihinde New York'ta imzalanan 'Terörist Bombalamaların Ortadan Kaldırılması Hakkında Uluslararası Sözleşme',

j. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör saldırılarından sonra alınan '1373 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararı',

k. 27 Eylül 2001 tarihinde New York'ta imzalanan 'Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme',

l. 13 Nisan 2005 tarihinde New York'ta imzalanan 'Nükleer Terörizmin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme.'

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi ANNAN'ın 3 Nisan 2000 tarihli '21'nci Yüzyılda BM' adlı raporunda 'Yeni Yüzyıl, Yeni Tehditler' başlığı altında²⁰⁸ milletlerin, kendilerini bekleyen tehditlerin belirlenmesi ve gereğinin yapılması için yöneticilerine güvendikleri belirtilmiştir. Ayrıca üye devletler yeni bir görev anlayışını paylaşırlarsa Birleşmiş Milletler'in bu tehditlerin, özellikle de terör tehdidinin yok edilmesi için gerekli yardımları yapacağı belirtilmiştir. 8 Eylül 2000 tarihli 'Birleşmiş Milletler Yeni Bin Yıl Bildirgesi'nde²⁰⁹ ise terör bağlantısı açısından önemli olarak niteleyebileceğimiz kararlar alınmıştır. Bu kararda suç, terör,

²⁰⁸ Kofi ANNAN, "21. yy.'da Birleşmiş Milletler", BELGENET, 03.04.2000
<http://www.belgenet.com/arsiv/binyilzirve_01.html>, (19.12.2005)

²⁰⁹ United Nations Millennium Declaration, (BM Binyıl Bildirgesi), 6-8 Eylül 2000, 5 ve 9'ncü Md.
<<http://www.un.org/millennium/>>, (19.12.2005)

silahlar ve bunların tümünün eskiye oranla çok daha büyük bir hızla hareket ettiği, insanların kendi ülkelerinden çok uzaklarda meydana gelen terör olaylarından ürküntü duyduğu belirtilmiştir. Halkların devletlerinden bu konularda çözüm yolları bulmalarını bekledikleri, uluslararası teröre karşı ortak eylem içine girilmesi ve mümkün olan en kısa zamanda konuyla ilgili tüm uluslararası anlaşmalara bütün ülkelerin katılmasının beklendiği vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler'in terörle mücadelesi daha da artarak devam etmiştir. Ancak yine de 11 Eylül saldırılarını önleyememiştir.

11 Eylül saldırılarından sonra da uluslararası terörün veya diğer ifadeyle terörizmin önlenmesi konusunda Birleşmiş Milletler'de çeşitli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerden birincisi terörün önlenmesine yönelik 'Kapsamlı Terörizm Sözleşmesi Çalışmaları'dır.²¹⁰ Bu çalışma, terörün hiçbir haklı nedeni olamayacağı ve teröristlerin hiçbir şartla ve hiçbir yerde barındırılmayacağı ile ilgilidir. Her ne amaçla yapılmış olursa olsun hiçbir terörist eylemin haklı gösterilemeyeceği belirtilmiştir. ABD'ye yapılan terör saldırıları sonrası El Kaide Örgütü lider ve üyelerinin dünyanın her yerinde aranmaları, devletlerin bu kişilerin ülkelerinde barınmalarına izin vermemeleri istenmiştir.

İkinci gelişme 12 Eylül 2001 Tarihli 1368 Sayılı karardır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararında BM Antlaşmasının amaç ve ilkeleri tekrar teyit edilmiştir.²¹¹ Buna göre uluslararası barış ve güvenliğe yönelik terör tehdidine karşı her türlü araçla mücadele etmeye karar verilmiş, bu karar ile saldırı kınanmıştır. BM anlaşmasından doğan sorumluluklara uygun olarak saldırıya cevap vermek ve uluslararası terörün bütün biçimleri ile mücadele etmek için, gerekli bütün adımları atmaya hazır olduğu bildirilmiştir. Böylece Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin terörle mücadelede ortak karar alarak birlikte hareket etme imkânına kavuşması sağlanmıştır. ABD'nin 11 Eylül saldırıları sonrasında Birleşmiş Milletlerin desteğini alması bu kararla sağlanmıştır. Fakat bu karar Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde uluslararası bir destek görmesine faydası olmamıştır.

²¹⁰ T.C. Adalet Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, **Avrupa Birliği Konseyi Basın Bildirisi**, Brüksel, 13 Temmuz 2005

<http://www.abgm.adalet.gov.tr/JHA-13%20july%202005.pdf>, (01.05.2005)

²¹¹ Sertaç BAŞEREN, "Uluslararası Hukuk Açısından ABD'de Gerçekleştirilen Terörist Saldırıları Üzerine Bir Değerlendirme", **Kocaeli Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2001, s. 70

Üçüncü gelişme ise Terörizme Karşı Komite'nin kurulmasıdır. 28 Eylül 2001 Tarihli 1373 Sayılı Karar ile Terörizme Karşı Komite (CTC-Counter-Terrorism Committee) Kurulmuştur.²¹² Kısacası 1373 sayılı karara 'Antiterörizm Kararı' da denebilir. 1373 sayılı Karar terörle mücadelede yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Kararda sadece 'terörist eylemler' teriminin kullanılması ve bu eylemlere karşı alınacak tedbirlerin, neleri içerdiğinin açık şekilde ortaya konulması dikkati çekmektedir. 1373 sayılı karara göre²¹³ terör eylemleriyle ilgili olarak para tedarik edilmesi ve toplanması önlenecek, teröristlerin mali kaynakları dondurulacak, terörist eylemleri yapan, destekleyen, planlayan ve finanse edenler adalete teslim edilecektir. Devletler terör eylemlerinde yer alan kişi ve kuruluşları herhangi bir şekilde desteklemekten kaçınırken, terör eylemlerinin yapılmasını önlemek için gerekli tedbirleri alacaklar, eylemleri gerçekleştirenler hakkında gerekli yasal yaptırımları uygulayacaklardır. Terör eylemlerinin finansmanı nedeniyle, cezai soruşturma ve kovuşturmalardaki kanıtları toplamada, adli ve idari alanlardaki bilgi alışverişlerinde mümkün olan en geniş çapta işbirliğinde bulunacaklardır.

Bu kararda da dikkat çeken en önemli unsur terör ve teröristin tanımının hala yapılmamış olmasıdır. Bu ise 1373 Sayılı Kararın uygulanmasında ülkelerin kendi terör ve terörist yorumlarının halen önemli olduğunu göstermektedir. Kendi kanunlarında yazan tanıma ve kendi menfaatlerine göre devletler terör örgütlerine yönelik yasal uygulamalarını sürdürmektedirler.

BM Güvenlik Konseyi, 1373 Sayılı Kararın uygulanmasını izlemek için bir Güvenlik Konseyi Komitesi tesis etmiştir. BM Güvenlik Konseyinin 26 Mart 2003 tarihli ve 1535 sayılı kararı ile Terörizme Karşı Komite yeniden yapılandırılmıştır.²¹⁴ Temel vazifesi 1373 (2001) sayılı kararın uygulanmasındaki sorunları gidermek olan bu komite, BM Güvenlik Konseyine üye devletlerden oluşan kurulun rehberliği

²¹² UN, United Nations Security Council, **Counter Terrorism Committee**
<<http://www.un.org/sc/ctc/>>, (14.11.2005)

²¹³ UN, United Nations Security Council, **Resolution 1373**, Adopted by Security Council At Its 4385th Meeting on 28 September 2001
<<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>>, (15.11.2005)

²¹⁴ UN, Counter-Terrorism Committee Executive Directorate-CTED, **Countering Terrorism**, Partner Bodies and Organizations
<<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/286/41/PDF/N0428641.pdf?OpenElement>>, (14.11.2005)

altında, Terörizme Karşı İcra Direktörlüğü (Counter-Terrorism Committee Executive Directorate-CTED) tarafından desteklenecektir. Terörizme Karşı İcra Direktörlüğü bu anlamda, genel kurula ve başkana danışmanlık yapacak, komite kararlarının icrasını takip edecektir. 1373 sayılı karar gereklerinin yerine getirilmesinde ilgili devletlere yardımcı olunmasını kolaylaştıracak, takip için gerekli tüm bilgilerin toplanmasına nezaret edecektir. Tüm ülkeler, bu kararın uygulanması yönündeki girişimlerini 90 gün içinde Komite'ye bildireceklerdir.²¹⁵ Ülkeler bu konudaki kararlarını ve kararlılıklarını zaman zaman bildirmektedirler. Ancak halen bütün üyelerin terörün önlenmesine yönelik olarak yeterli kararlılığı gösterdikleri söylenemez.

III. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün Teröre Yaklaşımı

Roma'da toplanan NATO zirvesinde 7-8 Kasım 1991 tarihlerinde kabul edilen 'Stratejik Konsept Belgesi'²¹⁶, İttifak'ın Soğuk Savaş sonrasında yeni bir görev tanımı yapmakta zorlandığını ortaya koymuştur. Stratejik Konsept'te NATO'nun temel amacı olan üyelerinin güvenliğini sağlamakla ilgili aşağıda belirtilen dört ana kavrama vurgu yapılmıştır. Bunlar:²¹⁷

a. Demokratik kurumların daha çok geliştirilmesinin gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca hiçbir ülkenin herhangi bir NATO üyesi ülkeyi tehdit edemeyeceği belirtilmiştir. Kuvvet kullanma tehdidiyle hiçbir devletin baskı kuramayacağı şekilde Avrupa'da istikrar ve güven ortamı tesis edilmesinin gerekliliği ortaya konmuştur.

b. Kuzey Atlantik Antlaşması'nda belirtilen risk oluşturan muhtemel gelişmelerle ilgili çabaların uygun bir şekilde koordinasyonu için bir organizasyon yapma zorunluluğu vurgulanmıştır.

c. Üye ülkelerin topraklarına yönelik tehdit ve saldırıları caydırmak gerekmektedir. Bu nedenle NATO üyesi ülkeler işbirliği çabalarını geliştireceklerdir. NATO üyesi ülkeler üye bütün ülkeler tarafından ortak bir şekilde savunulacaktır.

²¹⁵ UN, Security Council, Resulation 1373 (2001), 28 September 2001
<<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>>, (17.10.2005)

²¹⁶ Duygu BAZOĞLU, "NATO'nun Misyonu Değişti", **MİLLİYET**, 27 Mart 1999

²¹⁷ NATO WEB Sayfası, **NATO'nun Kuruluşuna İlişkin Antlaşma**, 4 Nisan 1949
<<http://www.nato.int/docu/other/tr/treaty-tr.htm>>, (02.03.2006)

d. Avrupa’da stratejik dengeyi korumak gerekmektedir. Stratejik dengenin sağlanıp sürdürülebilmesi için üye bütün devletlerin desteğine ihtiyaç vardır.

Bunlardan 1’nci maddede ifade edilen tehdit tanımı, esasen tehdidin bundan böyle de yine devletlerden algılanacağı mantığına dayandırılmıştı. Hâlbuki küreselleşme çağında oluşmakta olan yeni uluslararası düzen, devlet kaynaklı tehditlerin yanında, ondan daha ağırlıklı olarak devlet dışı birimlerden algılanacak tehditleri içerecektir.

İttifak’ın kuruluşunun 50’nci yılı vesilesiyle Nisan 1999’da Washington’da toplanan zirvede kabul edilen ‘Yeni Stratejik Konsept’le getirilen yeni tehdit tanımlamaları, aradan geçen 8 yılda nelerin değiştiğini ortaya koymaktadır.²¹⁸ Yeni Stratejik Konsept’te, NATO’nun bundan böyle üyelerini sadece doğrudan saldırıya karşı değil, aynı zamanda Avrupa’da istikrarsızlığa neden olabilecek, ittifak üyelerinin dolaylı yoldan da olsa olumsuz etkilenmelerine yol açabilecek risk faktörlerinden ve gelebilecek tehditlere karşı da savunacağı vurgulanmıştır. Bu risk faktörleri Yeni Stratejik Konsept’in 20’nci ve 24’ncü maddelerinde, etnik ve dinsel rekabet, bölgesel uyuşmazlıklar, yetersiz veya başarısız reform gayretleri, insan hakları ihlalleri, devletlerin dağılması, kitle imha silahlarının yayılması, terörizm, sabotaj ve örgütlü suçlar olarak sayılmaktadır.²¹⁹

NATO’nun yeni dönemin tehditlerini algılamakta ve değerlendirmekte zorlanmasına benzer biçimde, Sovyetler Birliği’nin sahnedeki çekilmesiyle tek süper güç olma özelliğini elde eden ABD de, ulusal güvenliğe yönelik muhtemel yeni tehditleri tahmin etmekte zorlanmıştır. Sovyetler Birliği’nin (SSCB) henüz resmen ortadan kalkmadığı Ağustos 1990 ile Nisan 1991 döneminde yaşanan Körfez Krizi’nin hemen ardından, Ağustos 1991’de hazırlanan ‘ABD’nin Ulusal Güvenlik Stratejisi’nde, ABD’nin ezeli rakibini kesin bir mağlubiyete uğratmasından

²¹⁸ Emel ÜRESİN, “Avrupa Atlantik Bölgesi’nde Barış Ve Güvenlik”, **Türkiye Genç İşadamları Derneği (TUGİAD) Dergisi** <<http://www.elegans.com.tr/arsiv/49/html/emel.html>>, (18.02.2006)

²¹⁹ NATO, **The Alliance’s Strategic Concept**, Approved by the Heads Of State And Government Participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C. on 23rd and 23th April 1999 <<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm>>, (23.01.2006)

kaynaklanan güven artışının, aynı zamanda yeni düzen karşısındaki şaşkınlığının izlerini birlikte görmek mümkündür.²²⁰

İki kutuplu dönem sonrasında, özellikle etnik temel üzerine kurulup işletilen, devlet destekli uluslararası silahlı terör faaliyetleri, en önemli güvenlik riski olarak kabul edilmektedir. NATO'nun 1991 tarihli Yeni Stratejik Konsepti'nden sonra, terörle mücadeleyi de içeren ve NATO kapsamında 24 Mayıs 2000'de Florensa'da yapılan Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantısı sonrasında yayınlanan ortak bildirimlerin hemen hepsinde ve özellikle 61'nci maddesinde²²¹ kaynakları, nedenleri ve amaçları ne olursa olsun, uluslararası terörün eylem, yöntem ve uygulamaları kınanmıştır. Ülkelerin toprak bütünlüklerini tehdit eden bu suçların güvenlik barış ve istikrara yönelik çok ciddi tehdit oluşturduğu, terörün önlenmesi için mümkün olabilecek işbirliğinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Uluslararası terör suçlarının hiçbir koşulda ve yerde asla haklı gösterilemeyeceği ve ittifakın terörle mücadele konusundaki tüm çabalarının destekleneceği vurgulanmıştır.

ABD'de yaşanan terörist saldırıdan sonra NATO Konseyi; 12 Eylül 2001 tarihinde, saldırının dışarıdan yönlendirildiğinin tespit edilmesi halinde, NATO'nun saldırıyı 5'nci madde çerçevesinde bir eylem olarak değerlendireceğini kabul etmiştir.²²² Konsey; ABD'nin NATO'ya verdiği bilgiler ışığında, 3 Ekim 2001 tarihinde, anılan saldırıların dışardan yönlendirildiğinin tespit edildiğini kabul ederek, 5'nci maddenin²²³ uygulamaya konulduğunu ilan etmiştir. NATO tarihinde ilk kez, antlaşmanın 5'nci maddesini işletme kararı almak suretiyle 11 Eylül tarihli saldırıları her bir NATO üyesi ülkenin topraklarına yapılmış bir saldırı olarak kabul etmiştir.²²⁴ Böylelikle, ABD'nin uluslararası lider rolünün tamamen pekiştiği ve NATO'nun ABD dış politikasının tatbikine yönelik en etkili unsur haline dönüştüğü görülebilir.

²²⁰ Nejat ESLEN, "ABD'nin Yeni Savunma Stratejisi", **AKŞAM**, 20 Nisan 2005

²²¹ NATO, **Kuzey Atlantik Konseyi Bakanlar Toplantısı Sonuç Bildirgesi**, Florensa, 24 Mayıs 2004,

<<http://www.nato.int/docu/other/tr/2000/p00-052tr.htm>>, (06.01.2006)

²²² BAŞEREN, a.g.m., s. 70

²²³ UN, **The North Atlantic Treaty**, Article 5

<<http://www.nato.int/docu/basicxt/treaty.htm#Art05>>, (02.08.2005)

²²⁴ Christopher BENNETT, "Terörizmle Savaşmak", **NATO Dergisi**, İlbahar 2003

<<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue1/turkish/art2.html>>, (04.12.2005)

11 Eylül eylemlerinden sonra NATO'nun tarihinde ilk defa Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5'nci maddesini işleterek, terör saldırısına maruz kalan ABD'ye yardım için harekete geçmesi, ittifakın terörle mücadeleye verdiği önemi göstermektedir. Bahsi geçen NATO Antlaşması'nın 5'nci maddesi gereği taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da kendilerinden birine veya daha fazlasına yöneltilecek silahlı bir saldırının, hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceğini belirtmişlerdir. Eğer böyle bir saldırı olursa, BM Antlaşması'nın 51'nci maddesinde²²⁵ tanımlanan bireysel veya kolektif öz savunma hakkını kullanacakları ifade edilmiştir. Her birinin, Kuzey Atlantik Bölgesi'nde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile uyum içinde, silahlı güç kullanımı da dâhil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak, saldırıya uğrayan taraf veya taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır.²²⁶

NATO açısından bakıldığında, terör konusunda gerekeni yapmamak ABD'nin NATO İttifakı'na olan ilgisini kaybetme riskini getirecektir. ABD'nin, NATO'nun görevleri konusundaki politik fikir birliğini daha ileri taşıması için ittifakı zorlaması Müttefikler arasında çatlaklara ve hatta bazı Müttefik ülkelerde politik huzursuzluğa yol açabilecektir. Uluslararası teröre karşı savaş konusu, büyük olasılıkla daha uzun yıllar politik ve stratejik gündemin en önemli konusu olmaya devam edecektir.

ABD, 5'nci maddenin uygulanması çerçevesinde, NATO'dan sekiz somut talepte bulunmuştur. Konsey 4 Ekim 2001 tarihinde söz konusu taleplerin karşılanması için gerekli kararı almıştır. Konseyin kararları içerisinde bulunan; 'terörist tehditlerle karşı karşıya bulunan veya bulunması muhtemel müttefiklere ve diğer ülkelere destek verilmesi' konusu Türkiye açısından da çok önem taşımaktadır. Diğer yedi talep, Afganistan harekâtında, ABD'ye sağlanacak destek ile ilgilidir.²²⁷ Ancak, ABD'nin öncülüğünde Afganistan ve Irak'ta yürütülen savaş öncesinde ve

²²⁵ , **Birleşmiş Milletler Antlaşması**, VII. Bölüm: Barışın Tehditi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler, Madde 51

<<http://www.stradigma.com/turkce/kasim2003/belgeler/bilresmismillet.doc>>, (21.12.2005)

²²⁶ T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, "Terör ve Terörizm"
<<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>>, (10.11.2005)

²²⁷ NATO, Lord ROBERTSON, **NATO Secretary General, on the North Atlantic Council Decision on Implementation of Article 5 of Washington Treaty following the 11 September Attacks against the United States**, Statement to the Pres, 4 October 2001
<<http://www.nato.int/docu/speech/2001/s011004b.htm>>, (15.12.2005)

savaş esnasında ittifak üyeleri arasında su yüzüne çıkan görüş ayrılıkları, NATO alanında ileriki tarihlerde meydana gelebilecek bunalımlara karşı takınılacak tavrın belirlenmesinde benzer zorlukların yaşanabileceğinin de işaretlerini vermektedir.

6-7 Aralık 2001 tarihlerinde Brüksel'de düzenlenen NATO Dışişleri Bakanları toplantıları 11 Eylül terör saldırılarından sonra bu düzeyde yapılan ilk ittifak toplantısı olması nedeniyle özel önem taşımıştır.²²⁸ Söz konusu toplantılarda NATO tarihinde ilk kez terörle mücadele konusunda özel bir bildiri yayımlanmıştır. Bu bildiriye, müttefik ülkelere karşı yapılan silahlı terörist saldırıların 12 Eylül 2001 tarihli Washington Antlaşmasının 5'nci maddesi uyarınca ittifakın kolektif savunmasıyla doğrudan bağlantılı bir husus olduğu ve bu çerçevede, terörle mücadele konusunda ittifakın çalışmalarda bulunma kararlılığı teyit edilmiştir.

21-22 Kasım 2002 tarihlerinde Prag'da teröre karşı mücadelenin de görüşüldüğü NATO zirvesi yapılmıştır.²²⁹ Terör tehdidi karşısında güçlerin birleştirilmesi yönündeki ortak tutum, Prag zirvesinde başlatılan Terörizme Karşı Ortaklık Eylem Planı vasıtasıyla somut bir boyut kazanmıştır. Bu eylem planı siyasi fikir alışverişi ve pratik önlemler yoluyla bu bölgede işbirliği yapılması ve uzmanlık alışverişi için uygun bir ortam sağlamaktadır. Bu plan sınır güvenliği ve terörle ilgili eğitim ve tatbikatlar konusundaki bilgi paylaşımı ve işbirliğinin iyileştirilmesine imkan tanımıştır. Ayrıca terörist saldırılara karşı savunma için gereken işbirliğinin ve böyle bir saldırının sonuçlarıyla baş edebilmek için gereken yeteneklerin geliştirilmesine olanak sağlamıştır.²³⁰

IV. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın Teröre Yaklaşımı

19 Kasım 1999 tarihinde İstanbul'da 54 ülkenin katılımıyla toplanan AGİT Zirvesi'nde kabul edilen 'Avrupa Güvenlik Şartı' veya diğer ismiyle 'İstanbul Şartı'²³¹, AGİT'in küreselleşme dönemindeki önceliklerini ve gerçekleştirmeyi

²²⁸ NATO, **Foreign Ministers Meetings**, 6-7 December 2001
<<http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-150e.htm>>, (06.02.2006)

²²⁹ NATO, **Prague Summit**, 21-22 November 2002, .
<<http://www.nato.int/docu/basicxt/b021122e.htm>>, (18.12.2006)

²³⁰ NATO, **Ortaklık Yoluyla Güvenlik Broşürü**, NATO Yayını, Belçika, 2005, s. 15

²³¹ OSCE, **Istanbul Summit**, 1999, November 1999
<http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_en.pdf>, (28.02.2006)

istediği hedeflerini ortaya koymuştur. Avrupa Güvenlik Şartında karşılaşılabilecek risk ve tehditlerle tek bir devlet veya kuruluşça başa çıkılmasının mümkün olmadığı, diğer uluslararası kuruluşlarla mutlaka işbirliği yapılmasının gerektiği belirtilmiştir. İnsan hakları, azınlık hakları, temel özgürlükler, demokrasi ve hukuk kavramlarının AGİT'in temel düşünceleri olduğu teyit edilmiştir. Avrupa Güvenlik Şartı'nda, 20'nci yüzyılın son on yılında AGİT bölgesinde önemli başarılarla tanıklık edildiği, önceden varolan gerginliklerin yerini işbirliğine terk ettiği, ancak devletler arasında çatışma tehlikesinin tamamen yok edilemediği vurgulanarak, eski döneme ait bölünmelerin geride bırakıldığı Avrupa'da yeni risk ve tehditlerin belirdiğinin altı çizilmiştir.²³² Bu tehditlerin devletler arası anlaşmazlıklar kadar, toplum içi uyuşmazlıklardan da kaynaklandığının ifade edildiği Avrupa Güvenlik Şartı'nda güvenlik ve barışın ancak vatandaşlar arasında güvenin tesis edilmesi ve devletler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesiyle sağlanabileceği belirtilmektedir.

Avrupa Güvenlik Şartı'nda uluslararası terör, şiddet, aşırılık, örgütlü suç ve uyuşturucu kaçakçılığının güvenliğe karşı tehditler olarak ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Nedeni ne olursa olsun ve ne şekilde tezahür ederse etsin terörün kabul edilemez bir olgu olduğu, her türlü terörist faaliyetin hazırlanışının ve mali destek bulmasının önlenmesi için çabaların artırılacağı, teröristlerin topraklarında üslenmelerine izin vermeyecekleri²³³ vurgulanmıştır..

AGİT belgelerinde sürekli vurgulanan diğer konu, yeni tehditlere karşı çok taraflı işbirliğinin artırılmasıdır. Nitekim İstanbul Şartı'nda AGİT'e üye devletler, üyesi buldukları diğer kurum ve kuruluşların AGİT'in İşbirliğine Dayalı Güvenlik Platformu'yla uyumlu olarak çalışmaya dikkat edecekleri²³⁴ belirtilmiştir. AGİT belgelerine yansıyan çok taraflı işbirliği çağrılarına rağmen bu işbirliğinin istenilen düzeye ulaştığını söylemek mümkün değildir. AGİT üyesi ülkeler zaman zaman kendi bölgesel çıkar ve önceliklerini ön plana çıkararak, AGİT'in genel öncelikleriyle uyuşmayan eylem ve davranışlar içine girebilmektedir. Bir yandan bu tür eylemlerin önlenmesi yönünde yeterli caydırıcı mekanizmaların var olmaması,

²³² AGİT, **Avrupa Güvenlik Şartı**, Karşımızdaki Ortak tehditler
<<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhak/pdf01/459-476.pdf>>, (03.04.2005)

²³³ RADİKAL, "Rusya'yla Sonunda Uzlaştılar", **Radikal**, 20 Kasım 1999

²³⁴ AGİT, **Avrupa Güvenlik Şartı**, İstanbul, 19 Kasım 1999
<<http://www.tbmm.gov.tr/agitpa/sil3/osce/www.osce.at/osze/od/istanbul.htm>>, (17.12.2005)

diğer yandan da teşkilatın görev alanına giren bazı konuların başka örgütlerce üstlenilme yoluna gidilmesi, AGİT'in etkinliğinin giderek azalmasına yol açmaktadır. Bütün bu sorunlara rağmen AGİT'ten çok şeyler beklenmektedir. AGİT'in terör ve terörizmle mücadelesinde²³⁵ AGİT Anti Terörizm Birimi'nin aynı zamanda organize suçlarla da mücadele edeceği, AGİT karargâhındaki tüm kurum ve kuruluşların terörizmle mücadele alanında Anti Terörizm Birimi'ne her türlü desteği sağlayacağı²³⁶ belirtilmiştir. Terörün mali kaynaklarının kesilmesi, terörle mücadelede yeni imkân ve kabiliyetlerin geliştirilmesine öncelik verilmesi, 'Bilgi Değişim Ağı'nın oluşturulması²³⁷ AGİT'in terörle mücadeledeki diğer öncelikleri olarak belirtilebilir.

9 Ekim 2001 tarihli AGİT Sintra-Portekiz Toplantısı'nda,²³⁸ ABD'ye yapılan saldırı kınanmıştır. Terörün önlenmesine ilişkin olarak uluslararası terör, vahşi saldırı, organize suçlar ve uyuşturucu kaçakçılığının güvenliği tehdit ettiği bildirilmiştir. Sebebi ne olursa olsun, hiçbir terörist eylem ve gösterinin kabul edilemeyeceği, AGİT tarafından terörist faaliyetlerin hazırlanması ve mali olarak desteklenmesinin önlenmesi için çabaların artırılması gerektiği belirtilmiştir.

AGİT'in 1975 yılından itibaren terörle ilgili olarak günümüze kadar yapmış olduğu çalışmaları şöyle özetleyebiliriz:²³⁹

1. 1975 Helsinki Nihai Senedi:²⁴⁰ Bu senede göre, Kanada'nın batısındaki Vancouver'den Rusya'nın doğusundaki Vladivostok'a kadar uzanan bir coğrafyada, 54 ülkeyi değer ve taahhütleri etrafında bir araya getiren AGİT bu geniş alanda çatışmaları önlemede, uyuşmazlıkları çözümlenmede, istikrar ve güvenliğin tesisi ile

²³⁵ T.C. Genel Kurmay Başkanlığı WEB Sayfası, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı <http://www.tsk.mil.tr/uluslararası/avrupaguv_p.htm>, (15.02.2006)

²³⁶ OSCE, Action Against Terrorism Unit, 4 December 2001 <http://www.osce.org/publications/atu/2004/11/13544_47_en.pdf>, (2.06.2006)

²³⁷ Türk Silahlı Kuvvetleri WEB Sayfası, Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı <<http://www.tsk.mil.tr/uluslararası/avrupaguv.htm>>, (07.09.2005)

²³⁸ OSCE, Parliamentary Assembly Standing Committee Issues Declaration on the Fight Against Terrorism, 10 October 2001 <<http://www.osce.org/item/6297.html>>, (19.02.2006)

²³⁹ OSCE, Commitments and International Legal Instruments Relating To Terrorism, <http://www.un.org/docs/sc/committees/1373/osce_reference_guide.pdf#search='osce%201983%20madrid%20terrorism'>, (21.02.2006)

²⁴⁰ OSCE, Conference on Security and Co-Operation in Europa Final Act, Helsinki 1975 <http://www.osce.org/documents/mcs/1975/08/4044_en.pdf>, (21.02.2006)

korunup güçlendirilmesinde önemli roller üstlenmektedir.²⁴¹ AGİT, ayrıca, Doğu Avrupa ile Orta Asya ve Kafkasya Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarının güçlendirilmesi ve uluslararası camiaya entegre edilmelerine çalışmaktadır. Demokrasi, insan hakları ve serbest piyasa ekonomisi anlayışlarının bu ülkelerde yerleştirilmesi çalışmalarında ve devletlerin terörist eylemlere doğrudan veya dolaylı şekilde yardım etmekten kaçınmaları konusunda önemli işlevler üstlenmektedir.

2. 1983 Madrid Belgesi:²⁴² Toplantıya katılan devletler, uluslararası ilişkilerde şiddet kullanılması dâhil terörü kınamakta, terörün masum insanların canına kastettiğini, insan haklarını ve temel özgürlükleri yok ettiğini belirtmektedir. Terörle mücadele için ikili ve çok taraflı işbirliği özendirilmektedir. Ülkelerin kendi topraklarının terör eylemlerinin hazırlanmasına, bu iş için kullanılmasına, bunları yapanların o ülkede barındırılmasına müsaade etmemeleri gerektiği bildirmektedir. Bu eylemlerin finanse edilmeyeceği, teşvik olunmayacağı veya hoş görülmeceği, diplomatik konsolosluklar ile bunların personelinin güvenliğinin sağlanacağı vurgulanmaktadır.

3. 1986 Stokholm Konferansı:²⁴³ Uluslararası terör dahil, her türlü terörle mücadele edilmesi, üye ülkelerden kendi topraklarını terör eylemleri için kullanılmasına müsaade etmemeleri istenmiştir.

4. 1986-1989 Viyana Konferansı:²⁴⁴ Konferansa katılan ülkelerin, nerede ve kim tarafından işlenirse işlensin, bütün terör suçlarının yöntemlerini ve uygulamalarını kayıtsız şartsız kınadıkları ve hiçbir şart altında terörün haklı çıkarılamayacağını kabul ettikleri bildirilmiştir. Terörün ortadan kaldırılması için işbirliği halinde çalışmada kesin kararlılık belirtilmiştir. Devletlerin başka bir ülkenin rejiminin zorla yıkılmasına yönelik terör eylemlerinin icrasına yardım eden, örgütleyen, kışkırtan, kişi, grup veya örgütlerin yasadışı faaliyetlerini kendi

²⁴¹ BELGENET, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, (AGİT) **Helsinki Nihai Senedi**
<<http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/hns1975.html>>, (23.02.2006)

²⁴² OSCE, Commitments and International Legal Instruments Relating To Terrorism, Other References to Terrorism in OSCE documents, **Madrid Follow-up Meeting, Final Document**, 1983, P.23
<http://www.un.org/docs/sc/committees/1373/osce_reference_guide.pdf#search='osce%201983%20madrid%20terrorism'>, (21.02.2006)

²⁴³ OSCE, Document of the Conference on CSBMs and Disarmament in Europe, **Stockholm 1984-86**
<http://www.osce.org/documents/html/pdftohtml/4261_en.pdf.html>, (19.02.2006)

²⁴⁴ OSCE, **Concluding Document of the Third Follow-up Meeting**, Vienna 1986-89
<http://www.osce.org/documents/mcs/1986/11/4224_en.pdf>, (22.02.2006)

topraklarında önlemleri istenmiştir. Terörist hareketlere dâhil olan kişilerin iade ve takibini emniyet altına almak için tedbir alacakları kaydedilmiştir.

5. 1990 İnsan Boyutlu Kopenhag Toplantısı Belgesi:²⁴⁵ Kendi ülkesinin veya bir başka ülkenin siyasi düzenini yıkma çalışmasından vazgeçmeyi reddeden şiddet ve terör kınanmakta ve üye ülkelerin terörle mücadeledeki sorumlulukları vurgulanmıştır.

6. 1990 Paris Şartı:²⁴⁶ Katılan devletlerin, bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünü ihlal eden faaliyetlere karşı mücadelede işbirliğine kararlı oldukları belirtilmiştir. Terörün her eylem, yöntem ve uygulamasını kayıtsız şartsız suç unsuru olarak kabul ettikleri ve terörün ortadan kaldırılması için ikili ve çok taraflı işbirliği çerçevesinde çalışacakları ifade edilmiştir.

7. 1992 Helsinki Bildirisi:²⁴⁷ Katılan ülkelerin, terörün bütün eylem, yöntem ve uygulamalarını kayıtsız şartsız kınadıkları, güvenlik, demokrasi ve insan haklarına yönelik bu tehdidi ortadan kaldırmak için işbirliğini geliştirmeye kararlı oldukları belirtilmiştir.

8. 1993 Viyana İnsan Hakları Dünya Konferansı Deklarasyonu:²⁴⁸ Egemen ve bağımsız ülkelerin toprak bütünlüğü ve siyasi birliğini tamamen veya kısmen tehlikeye düşürecek her tür hareketin kabul edilmeyeceği veya teşvik edilemeyeceği bildirilmiştir. Devletlerin güvenliğini tehdit ederek ve yasal hükümetlerin istikrarını hedef alarak, insan haklarının, temel hürriyetlerin ve demokrasinin yıpranmasını, yıkılmasını amaçlayan terörden korunma ve mücadelede işbirliğini geliştirmek için gerekli tedbirlerin alınacağı kaydedilmiştir.

²⁴⁵ OSCE, **Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE** (1990)

<http://www.osce.org/publications/odihr/2005/09/16238_447_en.pdf#search='copenhagen%201990%20osce%20human'>, (26.02.2006)

²⁴⁶ OSCE, **Charter of Paris For A New Europa**, Paris 1990

<http://www.osce.org/documents/mcs/1990/11/4045_en.pdf#search='charter%20of%20paris%201990%20osce'>, (26.02.2006)

²⁴⁷ OSCE, **Helsinki Summit Declaration**, 1992

<http://www.osce.org/documents/mcs/1992/07/4046_en.pdf>, (27.02.2006)

²⁴⁸ UN, **Vienna Declaration and Programme of Action**, 12 July 1993

<[http://193.194.138.190/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://193.194.138.190/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument)>, (26.02.2006)

9. 1994 Budapeşte Belgesi:²⁴⁹ Terörün hiçbir şekilde haklı görülemeyeceği, terörün desteklenemeyeceği, terörle mücadele için uluslararası işbirliği yapılacağı vurgulanmıştır. Teröristlerin yargılanması ve sınır dışı edilmesi konusundaki uluslararası sözleşmelere uyulacağı tekrarlanmıştır.

10. 1996 Lizbon Belgesi:²⁵⁰ Terör, örgütlü suç, uyuşturucu, silah kaçakçılığı, kontrolsüz göç ve çevre kirliliğinin AGİT üyelerinin ortak sorunu olduğu belirtilmiştir. Belgede terörün her çeşidi ile mücadele edileceği vurgulanmış, terörle mücadele konusunda uluslararası camianın aldığı önlemleri tamamlayıcı tedbirler alınacağı belirtilmiştir.

11. 1999 İstanbul Şartı:²⁵¹ Maruz kalınabilecek risk ve tehditlerle tek bir devlet veya kuruluşça başa çıkılmasının mümkün olmayacağı vurgulanmıştır. AGİT'in bu konuda etkin kılınabilmesi için diğer uluslararası kuruluşlarla terörün önlenmesi konusundaki işbirliğinin güçlendirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir.

12. 2001 Bükreş Eylem Planı:²⁵² 11 Eylül saldırısından sonra, dünyadaki duyarlılığa paralel olarak Aralık 2001 başında Bükreş'te toplanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı üyesi 55 ülke, terörle mücadele amacıyla "Eylem Planı" kabul etmişlerdir. Örgüt Dışişleri Bakanlarının Bükreş'te yaptıkları toplantıda kabul edilen planda, AGİT üyelerinin terör tehditlerinden yılmayacakları, tersine ellerindeki her türlü imkanı kullanarak ve uluslararası yükümlülüklerine uyarak terörle mücadele edecekleri vurgulanmıştır. AGİT, Bükreş Eylem Planıyla terörle savaşın ana ilkelerini ortaya koymuştur. Planda, terörün din veya milliyetinin olmayacağı vurgulanarak, üyelerin terörle mücadelede bilgi alışverişini artıracakları, terörist kişi ve grupların hareketlerini engelleyecekleri, sınırlarda denetim yapacakları belirtilmiştir.²⁵³ AGİT, bu plânı ile BM çerçevesinde küresel ve bölgesel çaptaki iş birliğine dayalı, teröre karşı yürütülecek gayretlere ters düşmeyeceğini, bilakis bu

²⁴⁹ OSCE, **Budapest Document**, 1994, Toward A Genuine Partnership in A New Area
<http://www.osce.org/documents/mcs/1994/12/4048_en.pdf>, (25.02.2006)

²⁵⁰ OSCE, **Lisbon Summit**, 1996, 3 December 1996
<http://www.osce.org/documents/mcs/1996/12/4049_en.pdf>, (28.02.2006)

²⁵¹ OSCE, **Istanbul Document**, 1999
<http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_en.pdf>, (28.02.2006)

²⁵² OSCE, **Ninth Ministerial Council Concludes with Declaration and Action Plan Against Terrorism**
<http://www.osce.org/mc/item_1_6448.html>, (25.02.2006)

²⁵³ T.C. Genel Kurmay Başkanlığı WEB Sayfası, **Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı**
<http://www.tsk.mil.tr/uluslararası/avrupaguv_p.htm>, (24.02.2006)

gayretleri destekleyecek ve tamamlayacak tarzda kararlarını yürürlüğe koyacağını belirtmiştir.

V. Avrupa Birliği'nin Teröre Yaklaşımı

Avrupa Birliği 21 Eylül 2001 tarihli AB Olağanüstü Brüksel Zirvesi'nde, 11 Eylül tarihinde ABD'ye yapılan saldırıyla ilgili olarak, terörün dünya ve Avrupa için çok ciddi bir tehlike oluşturduğu ve teröre karşı mücadelenin AB'nin öncelikli hedefi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği, fanatik dinci terörist gruplar ile İslam dünyası arasında kurulan direkt ilişkiyi reddettiğini bildirmiştir. AB zirvede terör ve terörizmle ilgili şu kararları almıştır:²⁵⁴

a. ABD ile dayanışma ve işbirliği: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı (BM-GK/1368 sayılı) gereğince, ABD'nin terörle mücadele için yaptığı karşı müdahalesi yasalıdır. Avrupa Birliği suçluların adalete teslim edilmesine yönelik süreçte ABD ile işbirliği yapacaktır.²⁵⁵ AB, Birleşmiş Milletler gözetiminde, teröre karşı geniş global koalisyon çağrısında bulunmuştur.

b. Avrupa Birliği'nin terör ile mücadele politikası: Terörün önlenmesi için üye ülkelerin İçişleri ve Adalet Bakanlıkları ile üye ülke istihbarat birimleri arasında yoğun işbirliği yapılması istenmektedir. Karşılıklı iletişim, işbirliği ve teröre karşı ortak hareket etmenin terörle mücadelede etkili sonuçlar alınmasında etkili olacağı belirtilmiştir. Avrupa Tutuklama Emri (ATE) yolu ile üye ülkeler arasındaki güven açısından arzu edilen seviyeyi yansıtmayan terör suçluların iadesi süreci hızlandırılacaktır.²⁵⁶ Avrupa tutuklama emri, istenilen kişinin herhangi bir AB ülkesinde yakalanır yakalanmaz doğrudan ve süratle ilgili adli otoriteye teslim edilmesini sağlayacaktır. Avrupa tutuklama emrine ilişkin yaklaşım, "Bir üye ülkenin egemen yetkilerini kullanarak çıkardığı bir kararın diğer ülkelerce de uygulanması"

²⁵⁴ EU, **Terrorism**, Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting on 21 September 2001
<http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/criminal/terrorism/doc/european_council_action_plan_21_09_2001_en.pdf>, (18.02.2006)

²⁵⁵ UN, **Security Council Condemns, 'in Strongest Terms', Terrorist Attacks on United States, Resolution 1368**, (2001)
<<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/SC7143.doc.htm>>, (14.11.2005)

²⁵⁶ Gijss de VRIES, "Terörizmle Mücadele", **NATO Dergisi**, Sonbahar 2005
<<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/turkish/interview.html>>, (02.02.2006)

olarak belirginleşmektedir. Hakkında Avrupa tutuklama emri çıkarılan kişinin AB üyesi ülkenin vatandaşı olması ilkesi söz konusudur. İlk ölçüt olarak vatandaşlık değil, ilgili kişinin ana ikametgâhının bulunduğu yer esas olarak belirlenmiş durumdadır. Avrupa tutuklama emrinin uygulanma alanı da 25 AB üyesi olarak belirlenmiştir.²⁵⁷

Sivil özgürlükler ve insan hakları standartlarına sadık kalarak terörle mücadelede daha etkin politikalar üretme çabaları AB'nin temel gündem maddelerinden biridir. Biyometrik kimlikler, DNA analizi, AB çapında veri tabanları, sınır denetimlerinin sıkılaştırılması gibi uygulamalar Londra'daki bombalı eylemler gibi terör eylemlerini önlemede yeterli olamamaktadır.²⁵⁸ Bu tedbirlere ek olarak öncelikle farklı ırksal ve dinsel kökenli kişilere yönelik eşit tutum sergilemek gerekmektedir. Terörle mücadelede kullanılan yöntemlerde mutlaka hukukun üstünlüğü ve yasaların demokratik süreçlerden geçirilerek oluşturulması ilkelerine sadık kalınmalıdır.

c. Uluslararası hukuki çerçevenin geliştirilmesi: Avrupa Birliği terörün önlenmesi için diğer uluslararası kuruluşların hazırlamış oldukları sözleşmeleri de benimsemektedir. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar bünyesindeki terörle mücadeleyle ilgili anlaşmaları Avrupa Birliği desteklemektedir. Örnek olarak Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler çapında Hindistan teklifi olarak bilinen 'Uluslararası Terörizmle Mücadele Genel Sözleşmesini' çeşitli engellemeler yapmak isteyen Rusya'ya rağmen desteklemeye devam etmektedir.²⁵⁹

d. Teröre finansal desteğin sona erdirilmesi: 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrasında kara para aklanmasının ve teröre para aktarılmasının önlenmesi konusunda gerekli mali eylem planları koordineli bir şekilde devreye konulmaya başlanmıştır. 9 Aralık 1999 tarihinde kabul edilen 'Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nin uygulanması konusu, 11 Eylül saldırıları sonrasında daha önemli hale gelmiştir. Özellikle terör eylemlerinin

²⁵⁷ Güven ÖZALP, "Tutuklama Emri Siyasi Bir Karar", **MİLLİYET**, 12 MAYIS 2005

²⁵⁸ Derya DEMİRLER, "Derya, Zor Zamanlarda İnsan Hakları-Güvenlik Dengesini Kurmak: Türkiye'de Avrupa Değer ve Yargılarını Tartışmak", **TESEV Çalıştay Raporu**, 26 Kasım 2006, Ankara, s. 2

²⁵⁹ INTERFAKS, "Rusya Federasyonu Dışişleri Bakan Yardımcısı Y.FEDETOV'un Demeci", **Interfaks Haber Ajansı**, 26 Ocak 2004
<http://www.turkey.mid.ru/reliz-7_t.html>, (24.12.2005)

gerçekleştirilmesinin önlenmesi ve finansmanının önüne geçilmesine yönelik anlaşmalar ikili ve çoklu ülkeler arasında yapılmaya başlanmıştır.²⁶⁰ Bu durum ülkemizin güvenlik politikası gereği öteden beri teröre ve terörün desteklenmesine karşı verdiği mücadelenin haklılığını ortaya koymaktadır.

Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Bakanları, Eylül 2001 tarihinde "Eylem Plânı" gereğince 'Anti-Terör Önlem Paketi'ni benimsemişlerdir.²⁶¹ Bununla ilgili karar, 6 Aralık 2001'de kesinleşmiştir. Birlik, yürütülen çalışmalar sonrasında terörizmin ortak tanımı üzerinde anlaşmıştır. Varılan uzlaşma çerçevesinde sendikal eylemler, küreselleşme karşıtı gösteriler terör eylemleri kapsamı dışında tutulmaktadır.

Üye ülkelerin terör eylemlerine ve teröristlere karşı uygulayacakları yaptırımlar ortak karara bağlanmıştır. Buna göre terör eylemlerinin ortak özelliği 'bir ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasal ve anayasal yapılarını sarsmak veya yıkmak amacıyla bilerek ve kasten yapılmış olması' olarak belirginleşmektedir. Birlik, teröristlere yönelik yaptırımlarda da ortak bir noktada buluşmaktadır. Bu çerçevede bir terörist grup liderine verilecek asgari cezanın 15 yıl olması öngörülmektedir. Terörist grubun yönetim kadrosunda olmayıp da sadece bu gruba üye olanlar için ise bu süre sekiz yıl olarak belirlenmiştir.²⁶² AB gibi etkin bir topluluk tarafından alınmış olan bu kararın, bütün dünya ülkeleri tarafından benimsenip uygulanabilecek bir karar halini alıp almayacağını zaman gösterecektir.

AB'nin oluşturduğu terörle mücadele mekanizmasının uygulanmasına ışık tutacak temel konunun 'terör örgütleri' listesi olduğu görülmektedir. Bu çerçevede 27 Aralık 2001 tarihinde kabul edilen konsey kararları²⁶³ terörist ilan edilen kişi ve kuruluşların AB ülkelerindeki varlık ve alacaklarının dondurulması gibi önlemleri içermektedir. 'Özel Tedbirlerin Uygulanmasına İlişkin Ortak Tutum Kâğıdı'nın ekini oluşturan terör örgütleri listesinde, Kuzey İrlanda, Filistin, Yunanistan veya İspanya

²⁶⁰ AKTEL, a.g.e., s. 255

²⁶¹ UN, **Selected United Nations Activities to Address Terrorism**, September 2001
<<http://www.un.org/News/dh/infocus/overview.htm>>, (15.01.2006)

²⁶² MİLLİYET, "AB Nihayet Terörü Gördü", **Milliyet**, 7 Aralık 2001

²⁶³ EU, Council Common Position of 27 December 2001, **Combating Terrorism**,
<http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/l_344/l_34420011228en00900092.pdf>,
(17.03.2006)

bağlantılı örgütlerin (IRA, FKÖ, 17 Kasım, ETA) yanı sıra, 23 örgüt ve 36 şahıs ismi bulunmaktadır.²⁶⁴

11 Eylül olayları Türkiye'ye karşı faaliyet gösteren çeşitli terör örgütlerinin uluslararası terör listelerine girmeleri yönünde uygun bir ortam yaratmıştır. AB, Türkiye'nin büyük çabaları sonucunda, hazırladığı terör listesine PKK Terör Örgütünü de dâhil edeceğini bildirmiştir.²⁶⁵ Takip eden dönemde PKK dâhil Türkiye'de faaliyet gösteren çeşitli terör örgütlerini listesine dâhil etmiştir.²⁶⁶ AB'nin PKK'nın ismini KADEK olarak değiştirmesinden sonra PKK'yı terör örgütleri listesine dâhil ettiğini açıklaması²⁶⁷ ise, terörle mücadelede konusunda Türkiye'ye karşı ikili bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

16–17 Aralık 2004'te toplanan Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi, Brüksel Zirvesi'nde terörle ilgili bazı hususlara değinmiştir.²⁶⁸ Bu zirvede AB Konseyi'nin devam etmekte olan terör tehdidiyle, AB'nin kurulduğu ilkelere uygun olarak, uluslararası alanda mücadele etme yönünde kesin kararlı olduğu, terörle mücadelede insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı olunacağı, demokrasi ve temel hakların terör tarafından yok edilmesine izin verilmeyeceği belirtilmiştir. Terörün nedenlerinin incelenmesi ve terörist örgütlerin iletişimlerinin izlenmesi, Europol'le işbirliğinin güçlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca sınır ve belge güvenliği alanında, biyometrik verinin (yüz resmi ve parmak izleri) AB pasaportlarına eklenerek güvenliğin artırılması istenmiştir. Üye ülkelerden terörün finansmanı ile mücadele etmeleri ve terör örgütlerinin banka hesaplarının dondurulması istenmektedir.

Kişisel bilgilerin toplanması ve incelenmesi konusunda, “özel hayata saygı” hususuna özellikle dikkat etmek gerekmektedir. Bu nedenle kişisel bilgilerin

²⁶⁴ Ertan BEŞE ve Mehmet ÖZCAN, “Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri ve Terörizm Faktörü”, **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını** <<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=162>>, (14.11.2005)

²⁶⁵ AKŞAM, “Teröristlerin İade Korkusu”, **Akşam**, 4 Mayıs 2002

²⁶⁶ Can BUHARALI, “Avrupa Güvenlik Belgesi - AB, Türkiye ile Daha mı Güvenli Olacak?”, **Görüş Dergisi**, Haziran, 2004, s. 18

²⁶⁷ MİLLİYET, “AB Göz Boyadı”, **Milliyet**, 1 Mayıs 2002

²⁶⁸ BELGENET, **AB Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirisi**, 16 – 17 Aralık 2004 <http://www.belgenet.com/arsiv/ab/brukselzirve_122004.html>, (18.03.2006)

toplanması ve kullanılması konusu hukuka uygun olmalı ve ulaşılmak istenen amaçla orantılı olmalıdır.²⁶⁹

Günümüzde AB’de kullanılan şahsi bilgilerin depolanması bireyin mahremiyet hakkı ve serbest dolaşım hakkı açısından sakıncalı durum oluşturmaktadır. AB üyesi ülkeler arasında bu konuda standart bir uygulama yoktur. Uygulamalarda şahsi bilgilerin toplanmasında gereklilik ve orantısallık ilkelerine mutlaka riayet edilmelidir.²⁷⁰ Belirli bir süre sonra bu şahsi bilgiler mutlaka silinmeli, erişiminin ve bilgilerin dolaşımının sınırlı tutulmasına dikkat edilmelidir.

VI. İslam Konferansı Örgütü’nün Teröre Yaklaşımı

İslam Konferansı Örgütü’nün (İKO) 7’nci Zirve Toplantısında, terörle mücadele konusunda mutlak kararlılık vurgulanırken, çeşitli kararlar alınmıştır. Toplantıda üye devletlerin kendi ülkelerinde terörist eylemlerin planlanmasına, organize edilmesine, uygulanmasına, bu eylemlerin başlatılmasına ve bunlara katılım olmasına müsaade edilmeyeceği belirtilmiştir. Terör eylemcilerinin kendi ülkelerine sızmasına, bunların o ülkede tek başlarına veya toplu olarak ikamet etmelerine, finanse edilmelerine, silahlandırılmalarına, örgütler için eleman toplanmasına, bu elemanlara eylemleri için yer ve kolaylık sağlanmasına engel olunacağı²⁷¹ bildirilmiştir. Bu konularda ulusal yasalar, uluslararası sözleşmeler ve ikili anlaşmalar çerçevesinde üye ülkeler arasında yapılması gereken işbirliği artırılmalıdır. Terörist eylemlere katılanlar eylemin yapıldığı ülkeye teslim edilmeli, bu kişilere siyasi sığınma hakkı verilmemelidir. Zirvede ayrıca İslam Dini ilkelerinin terörün her türünü yasakladığı belirtilmiştir.

İKÖ’nün terör konusunda aldığı kararlar, bu örgüte üye ülkelerin çoğunluğunun ulusal kurtuluş hareketlerinin meşruiyetini savunması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu konu kapsamında İslam Konferansı Örgütü Sekizinci Zirve

²⁶⁹ Yüksel METİN, “ Terörle Mücadele ve İnsan Hakları”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, Aralık 2005, s.124

²⁷⁰ Derya DEMİRLER, “Zor Zamanlarda İnsan Hakları-Güvenlik Dengesini Kurmak: Türkiye’de Avrupa Değer ve Yargılarını Tartışmak”, **TESEV Çalıştay Raporu**, 26 Kasım 2006, Ankara, s. 2

²⁷¹ TACAR, a.g.e., s. 91

Toplantısının 9-11 Aralık 1997 tarihinde Tahran'da aldığı 53/8 sayılı kararla²⁷² 'Birleşmiş Milletler Teşkilatı Altında Terörizmin Tarifi ve Terörizmin Halkların Ulusal Mücadelesinden Farkının Belirlenmesi Konusunda Bir Uluslararası Konferans Toplanması' istenmiştir.²⁷³ Karara göre BM Teşkilatı altında terör ve terörizmin tarifi ile terörün halkların ulusal kurtuluş mücadelesinden farkının belirlenmesi konusunda bir uluslararası konferans toplanması istenmektedir. Kararda özet olarak tüm terörist hareketler kınanmaktadır. Terörün nedeni ortadan kaldırılmadan, terörist eylemlere son verilemeyeceğini vurgulanmaktadır. Öte yandan kendi kaderini tayin için savaşanların ulusal kurtuluş hareketleri desteklenmektedir. Bu kuvvetler ulusal mücadeleleri için savaşabilecekler ve düşmana karşı kuvvet kullanabileceklerdir. Bu kararlar ulusal kurtuluş hareketleri içerisinde Filistin Kurtuluş Örgütü, HAMAS, Çeçen Milisler gibi örgütlerde girmekte ve bu örgütler İKO tarafından terör örgütü olarak adlandırılmamaktadır.²⁷⁴

28 Haziran - 2 Temmuz 1999 tarihleri arasında Burkina Faso'nun başkenti Ouagadougou'da yapılan İslam Konferansı Örgütü 26'ncı Dışişleri Bakanları Toplantısında İKÖ çerçevesinde hazırlanmış olan "Uluslararası Terörizm ile Mücadele Sözleşmesi"²⁷⁵ bakanlar tarafından kabul edilmiştir. Ancak bu toplantının sonucunda da tüm dünyayı tatmin edebilecek terörün önlenmesiyle ilgili kararlar alınamamıştır.

İKÖ Üye ve Gözlemcileri ile AB Üye ve Aday Ülkeleri Dışişleri Bakanları, Türkiye Dışişleri Bakanı'nın davetine uyarak, dünyadaki mevcut siyasi duruma ilişkin değerlendirmelerini paylaşmak ve uygarlıklar arasında anlayış ve uyumu teşvik etmek amacıyla, 12-13 Şubat 2002 tarihlerinde İstanbul'da ortak bir forumda bir araya gelmişlerdir. Bu forumda 11 Eylül terör olayları ve bunun yansımaları, ön yargıların ortaya çıkmasını önlemek için farklı kültürler arasında hoşgörü ve

²⁷² UN, Resolution No. 53/8, **On Convening of An International Conference unde the Auspices of the UN Define Terrorism and Distunguish it from Peoples Struggle for National Liberation** <<http://www.oic-un.org/8/8pol.htm#53>>, (14.03.2006)

²⁷³ TACAR, a.g.e., s. 92

²⁷⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Basın Açıklamaları, 'TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın İKOPAB Konferansında HAMAS konulu Özel Gündem Maddesi Yoktur Açıklaması', 11 Nisan 2006 <http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalari_sd.aciklama?p1=33565>, (18.06.2006)

²⁷⁵ UN, Organization of the Islamic Conference, Annex to Resulation No: 59/26-P, **Convention of the Organisation of the Islamic Conference on Combating International Terrorism** <<http://www.oic-un.org/26icfm/c.html>>, (17.03.2006)

anlayışın güçlendirilmesi gereği ortaya konmuştur.²⁷⁶ Toplantıda 11 Eylül 2001’de yaşanan korkunç saldırıların tamamen vahşi terör eylemleri olduğu ve dini, kültürel veya herhangi başka bir gerekçe ile olayların mazur gösterilemeyeceği vurgulanmıştır. Forumda, ülkemizin yıllardır dile getirdiği terör ve terörizm kavramının küresel bir sorun olduğu, hangi nedenle olursa olsun meşrulaştırılmayacağı ve ona karşı mücadelenin uluslararası işbirliği gerektirdiği gerçeği yeniden teyit edilmiştir.²⁷⁷ Terörün her çeşidi ile BM çerçevesinde, BM Şartı ve kararlarına uygun olarak, mücadele edilmesinde ortak sorumluluğun bulunduğu belirtilmiştir.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, 16–17 Ekim 2003 tarihlerinde Malezya’da düzenlenen İslam Konferansı Örgütü 10’ncü Dönem Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’ne katılmıştır.²⁷⁸ Cumhurbaşkanı Sezer, bu zirvede yaptığı konuşmada, gerek İslam dünyasının yapması gereken reformlar, gerekse Türkiye’nin Irak politikasına ilişkin önemli açıklamalar yapmıştır. Cumhurbaşkanı Sezer terörle ilgili mesajında²⁷⁹ dünyamızın, tüm insanlığı hedef alan uluslararası terör tehdidiyle karşı karşıya olduğunu, yıllarca teröre hedef olan Türkiye’nin, ikili, bölgesel ve uluslararası planda terörle mücadele alanında gösterilen bütün çabalara katılmakta olduğunu belirtmiştir. Ayrıca terörün dini ve ulusunun olmadığını, uluslararası toplumun teröre karşı savaşını tam bir birlik içinde sürdürmesinin gerektiğini ve çıkış noktası veya biçimi ne olursa olsun, teröre asla hoşgörü gösterilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Ayrıca kısa adı İKÖPAB olan İslam Konferansı Örgütü Parlamento Birliği’nin 4’ncü Konferansı’nın organizasyonu Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ev sahipliğinde 11–12 Nisan 2006 tarihleri arasında Türkiye’de yapılmıştır. Bu toplantıda terörle mücadelenin Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında yürütülmesi ve

²⁷⁶ BELGENET, **İstanbul İKO - AB Ortak Forumu Basın Bildirisi**, 12 - 13 Şubat 2002
<<http://www.belgenet.com/arsiv/ab/iko-ab-05.html>>, (20.03.2006)

²⁷⁷ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, **Anadolu’ya Haberler**, 15 Şubat 2002
<http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/anadoluyahaberler-yeni/2002/subat/ah_15_02-02.htm>, (14.03.2006)

²⁷⁸ HÜRRIYET, “İKO Zirvesi Başladı”, **Hürriyet**, 16 Ekim 2003

²⁷⁹ BELGENET, **Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER’in tarihlerinde Malezya’da düzenlenen İKÖ 10’ncü Dönem Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi Konuşması**, 16 Ekim 2003
<http://www.belgenet.com/2003/sezer_161003.html>, (14.12.2005)

İslam ülkeleriyle Batılı ülkeler arasındaki ilişkilerde İslam ülkelerinin çifte standarda maruz kalan konumundan kurtarılması²⁸⁰ gibi hususlar ele alınmıştır.

Belirttiğimiz gibi İKÖ'nün teröre bakışı diğer uluslararası kuruluşlardan biraz daha farklıdır. Filistin-İsrail, Rusya-Çeçenistan gibi gerilim alanlarının bulunması nedeniyle alınan resmi kararların, ulusal kurtuluş hareketleri ile terör hareketleri arasında sıkışıp kaldığı görülebilmektedir. Bu nedenlerle İKÖ'nun terörün önlenmesi yönünde gerçekçi adımlar atabilmesi kolay olmayacaktır.

VII. İnsan Hakları Açısından Terörle İlgili Uluslararası Çalışmalar

Her insanın özgürlük ve kişi güvenliği hakkı vardır. “Kişi özgürlüğü” kavramı özgürlüğün keyfi biçimde yok edilmesini önlemeye çalışırken, “güvenlik hakkı” özgürlük hakkı kullanımının hukuken güvence altında olmasını ifade eder.²⁸¹

Terör örgütleri yaptıkları insanlık dışı eylemlere bahane olarak, hak, hukuk ve adaletin bütün insanlara eşit uygulanmadığı hususunu öne sürmektedirler. Örgütler de bilmektedirler ki, kanlı terör eylemlerine ancak hak arama söylemleriyle taraftar bulabileceklerdir. İnsan haysiyeti, yaşama hakkı, diğer hak ve özgürlükler, terörün mantığı içinde gerektiğinde çığnenebilir kavram olmaktan öte başka bir anlam ifade etmemektedir. Böylece, insan kavramı terörün uygulanması için bir araç haline getirilmektedir.²⁸² İnsan terör eylemleri uğruna kişiliğinden, değerlerinden, kimliğinden, kısacası kendi varlığından koparılıp, bir meta haline getirilerek hayatı hiçe sayılmaktadır.

Bütün hakların merkezinde insan bulunmaktadır. Hak kavramı ise insana ait olan ve hukuk tarafından korunan, hak sahibine bu korunmadan yararlanma yetkisi veren davranış özgürlüğüdür.²⁸³ Davranış için hak sahiplerine yetki veren haklar bu hak sahipleri arasında dağıtılır ve her bireyin bu paylaşımında eşit olarak yer alması

²⁸⁰ Bülent ARINÇ, TBMM Başkanı'nın İKÖPAB 4'ncü Konferansı Hakkındaki Basın Toplantısı, 11 Nisan 2006

<http://www.tbmm.gov.tr/baskan/ikopab_acilis_11042006.htm>, (16.04.2006)

²⁸¹ Abdülkadir KAYA, “Adalete Erişim İçin Sürekli Mesleki Gelişim: İnsan Hakları”, Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Proje Yayını, 2006, İstanbul, s. 43

²⁸² TAVAS, a.g.e., s. 19

²⁸³ Gülşen YILMAZ, “Değişen Dünya İçin Yeni Bir Anlayış: Hakların Yeniden Tanımlanması ve Yeni Planlama Yaklaşımı”, Başkent Üniversitesi, İ.İ.B.F. Pivolka Dergisi, Sayı 11, Ocak 2004, s. 8

sağlanır. Hak ve özgürlük ilişkisinin belirlenmesinde temel olarak alınan husus ölçülülüktür. Bu ilkeye göre özgürlüğü sınırlamada kullanılan aracın, bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir. Sınırlamada kullanılan aracın bu amaç için gerekli olması ve amaçla aracın ölçülü bir oran içinde bulunması gerekir.²⁸⁴ Bu ilke terörle mücadelede hak veya özgürlüklerin belirlenmesi ve sınırlanması konusunda hem yasa koyucuya hemde yasayı uygulayan yürütme unsurlarına yol göstermektedir.

Terör eylemleri insan haklarının en büyük ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü her türlü insan hakkının temelinde, insan haklarına ilişkin tüm evrensel sözleşme ve belgeler vardır. Anayasamızın 17'nci maddesinde belirtilen 'Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.'²⁸⁵ cümlesiyle yerini almış olan insanların yaşama ve kişiliğini geliştirme hakları koruma altına alınmıştır. Bu hakları ortadan kaldırmaya yönelik her eylem insan haklarının en ağır ihlalidir.

Terör büyük ölçüde halk üzerinde korku yaratmakla ilgilidir. Demokratik rejimlerin çok parçalı yapısı düşünüldüğünde devlet mekanizmaları terör saldırılarıyla kolaylıkla yıkılabilmektedir. Bu saldırılarla insanlara devletin zayıf olduğu görüntüsü verilip halk üzerinde korku yaratmak zor olmamaktadır. Terör her ne kadar bütün ülkeyi tehdit edemese de insanlara kendilerini buldukları ortamda güvensiz hissettirmekte, kişisel güvenlik ve özgürlük kavramını zayıflatmaktadır.²⁸⁶

Özgürlük hakkı kişinin fiziksel özgürlüğüyle ilgilidir. Alınan özgürlüğü kısıtlayıcı önlemin süresi, etkileri, uygulama şekli gibi bir dizi ölçüt dikkate alınarak kişinin özgürlüğünün ne ölçüde kısıtlandığı tespit edilebilir. Özgürlükten yoksunluk ile özgürlüğün kısıtlanması arasındaki fark herhangi bir önlemin özelliğinden çok, bu

²⁸⁴ METİN, a.g.m., s.131

²⁸⁵ Bkz. "7 Kasım 1982 Tarihli 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982)", **Resmi Gazete**, Sayı 17863, 9.11.1982

²⁸⁶ Richard MATTHEW, "Sarkaç Etkisi: Teröre Karşı Demokratik Tepkilerde Görülen Değişiklikleri Açıklamak", **Toplumsal Konular ve Kamu Politikaları İncelemeleri**, C. 5, 2005, s. 226
<http://turkish.turkey.usembassy.gov/uploads/images/J7_lq8NbKO6JQY8dq-Kw_g/shambaugh.pdf> (10.10.2006)

önlemin yoğunluğundan kaynaklanmaktadır.²⁸⁷ Her türlü terör hareketi ne sebeple yapılmış olursa olsun insanların en temel hak ve özgürlüklerini yok etmektedir.

Devletler yetki alanları dâhilinde bulunan herkesin temel haklarını her türlü terör eylemine karşı korumak zorundadır.²⁸⁸ Teröre karşı devlet kendi vatandaşlarının can ve mal güvenliğini korurken, kendisine kanunlarla verilmiş olan yetki ve sorumluluklarını kullanır. Terör eyleminin ne zaman, nerede, ne şekilde olacağı önceden kestirilemediği için teröre karşı devlet tarafından önlem almak gerçekten zordur. Terör daima devlete karşı meydan okur.²⁸⁹ Buna rağmen devlet teröre karşı terörist yöntemlerle mücadele edemez. Bu nedenle devlet terörle mücadeleyi insan hakları çerçevesinde, yasal yollardan, demokratik yöntemlerle yapmalıdır.

Devletler yetki alanları dâhilinde bulunan herkesin temel haklarını, özellikle de yaşama hakkını terör eylemlerine karşı korumaya yönelik olarak tedbir almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük devletin ilkeleri uyarınca terörle mücadelesini tamamen haklı bir zemine oturtur.²⁹⁰ Bu nedenle devletlerin terörle mücadele konusunda aldığı tüm tedbirlerin her tür keyfiyetten ve ayrımcı ya da ırkçı muameleden uzak, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü gözetilen tedbirler olması ve uygun denetime tabi olması gerekmektedir.

Türkiye'nin de katıldığı 48'nci Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun, 'İnsan Hakları ve Terörizm' konulu karar tasarısında Birleşmiş Milletler terörizmi 'insan hakları ihlali' olarak kabul etmiştir.²⁹¹ BM Genel Kurulu'nun insan haklarıyla görevli sosyal komitesi olan 3'ncü Komitesi'ne Türkiye'nin sunduğu terörizmi insan hakları ihlali olarak kabul eden karar tasarısı, 20 Aralık 1993 tarihinde oybirliğiyle kabul

²⁸⁷ Abdülkadir KAYA, "Adalete Erişim İçin Sürekli Mesleki Gelişim: İnsan Hakları", **Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Proje Yayını**, 2006, İstanbul, s. 44

²⁸⁸ METİN, a.g.m., s. 124

²⁸⁹ Şeref ÜNAL, "Terörizm ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi", **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları**, Ankara, 2000, s. 88

²⁹⁰ **Avrupa Konseyi, İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler**, Avrupa Konseyi Basımevi, Eylül 2002, s. 10
<http://www.jp.coe.int/programmes/turkey/GuidelinesHumanRights_Terrorism_TUR.pdf>, 21.09.2005

²⁹¹ UN, **Human Rights and Terrorism**, Resulation Adopted By The General Assembly, 14 February 1994
<<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/067/82/PDF/N9406782.pdf?OpenElement>>, (05.04.2005)

edilmiş²⁹² Kabul edilen bu karar 23 Aralık 1994 tarihinde BM İnsan Hakları Komisyonu'nda 'İnsan Hakları ve Terörizm' başlığıyla tekrarlanmıştır.²⁹³

Terör bugüne kadar, uluslararası hukukta adi suç kavramı çerçevesinde ele alınmakta ve uluslararası insan hakları sistemi dışında tutulmaktaydı. Fakat BM Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993 tarihinde aldığı bu kararla teröristlerin en önemli insan hakkı olan "Yaşama Hakkını" ihlal ettikleri vurgulanmıştır.²⁹⁴ Terörist eylemler, ülkelerin toprak bütünlüğü ve güvenliğini tehdit eden, meşru hükümetleri istikrarsızlaştıran, çoğulcu sivil toplumu tehlikeye atan ve devletin ekonomik ve sosyal gelişmesi üzerine olumsuz etkilerde bulunan eylemler olarak belirtilmiştir. Daha sonra bu tasarı Genel Kurul'da kabul edilerek, BM Genel Kurulu kararı haline gelmiştir. Türkiye'nin yoğun çalışmaları ve çabaları sonucu teröristlerin başta hayat hakkı olmak üzere insan haklarını ihlal ettikleri, tüm BM üyesi ülkelerin onayladıkları bir karar ve milletlerarası bir belge olmuştur. Buna göre, bugüne kadar Birleşmiş Milletler Örgütünde yerleşmiş olan "insan haklarının ancak devletler, hükümetler ve onların görevlileri tarafından ihlal edilebileceği" anlayışı kırılmış, bu alanda yeni bir yaklaşım kabul ettirilmiştir. Karar ile kadın, çocuk ve yaşlı demeden masum insanları katleden terör örgütleri şiddetle kınanmış ve terörist eylemlerin en temel insan haklarının ihlalini hedefleyerek ülkelerin güvenliğini ve çoğulcu sivil toplum yapısını tehdit ettiği vurgulanmıştır.

Son yıllarda Birleşmiş Milletler çerçevesinde, Türkiye'nin de katılımıyla daha başka kararlar da alınmıştır. Bunlardan sonuncusu ve en önemlilerinden biri olan 17 Nisan 1998 tarihli, 'İnsan Hakları ve Terörizm' başlıklı karardır. Bu karara göre²⁹⁵ uluslararası camia terörü ortadan kaldırmak için işbirliğine çağrılmıştır. Terör eylemlerinin hiçbir şekilde haklı gösterilemeyeceği, insan haklarının yerleşmesi uğruna teröre başvurulamayacağı belirtilmiştir. Teröristlerin insan haklarını ihlal ettiği, terörün insanların korkusuzca yaşayabilecekleri huzurlu bir ortamı ortadan kaldırdığı ifade edilmiştir. Terör örgütlerinin diğer suç örgütleriyle işbirliği

²⁹² TACAR, a.g.e., s. 82

²⁹³ UN, **Documentation Centre, 49/185. Human Rights and Terrorism**, 23 December 1994
<<http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r185.htm>>, (04.04.2006)

²⁹⁴ UN, **Human Rights and Terrorism**, A/RES/48/122, 85th Plenary Meeting, 20 December 1993
<<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r122.htm>>, (05.05.2006)

²⁹⁵ UN, **Documentation Centre, 1998/47, Human Rights and Terrorism**, 4 April 1998
<<http://www.un.org/documents/ecosoc/cn4/res/ecn4res199847.htm>>, (07.06.2006)

yaptıkları, bu nedenle teröre karşı mücadelede işbirliğinin artırılmasının gerektiği, teröre karşı alınacak önlemlerin insan hakları ve hukuka uygun olmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Yukarıda belirtilen ‘İnsan Hakları ve Terörizm’ konulu karar, 115 lehte ve 57 çekimser oyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir.²⁹⁶ Türkiye, Birleşmiş Milletler çerçevesinde terörle mücadele konusunda bu gibi kararların alınmasına öncülük eden ülkelerden biridir Bu kararın Genel Kurulda oylanmasında batı medeniyetine mensup bazı ülkeler çekimser oy kullanmışlardır. Çekimser oy kullanmalarının sebebi ise, terörün insan hakkı ihlali olduğu hususunun karara yazılı ve resmi olarak belirtilmesidir. Çekimser oy kullanan batı ülkelerine göre insan hakkı ihlalleri, sadece devletler tarafından yapılabilir. Türkiye ile Batılı Devletler arasında terör konusundaki temel görüş ayrılığı da budur. Bu başarı sayesinde, düne kadar pek çok ülkenin ‘Terör insan haklarını ihlal etmez, yalnız devlet ve hükümet uygulamaları insan haklarını ihlal eder’ şeklindeki anlayış tarihe karışmış olacak ve bütün devletler terör karşısında etkin önlem almak zorunda kalacaklardır.

Devletlerin terörle mücadele faaliyetleri esnasında, insan haklarının vatandaşın güvenliğinin sağlanması için, istemeden de olsa dolaylı olarak kısıtlanması bu mücadelenin istenmeyen sonuçlarından biridir. Terör tehlikesine karşı bölgesel veya yerel olarak kişi hak ve özgürlüklerinin kısmen veya tamamen kısıtlanması söz konusu olabilir.²⁹⁷ Hava alanlarında yapılan kontrollerin sıklaştırılması, ihbarlar üzerine yapılan ev ve araç aramaları, sıkıyönetimle beraber uygulanan sokağa çıkma yasağı bu tip kısıtlamalardandır.

VIII. Terörün Finansmanının Önlenmesine Yönelik Uluslararası Çalışmalar

Terörün mali kaynakları kurutulmadan bu alandaki mücadelede mesafe almak günümüzde mümkün değildir. Terörün önlenmesine yönelik etkili önlemlerin oluşturulması ve benimsenmesi amacıyla, finansmanının engellenmesi, faillerinin

²⁹⁶ Hasan PULUR, ‘‘Onlara Göre, Bize Göre Terörizm’’, **MİLLİYET**, 3 Aralık 1999

²⁹⁷ Turgut TARHANLI, ‘‘İnsan Hakları ve Terörizm: Küresel Terör ve Türkiye Sempozyumu’’, **Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Daire Başkanlığı (ATASE)**, 29 Mayıs 2002

yargılanması ve cezalandırılması için devletler arasında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Uluslararası toplum nasıl örgütlü suçlarla mücadele alanında kara para aklanmasının önlenmesi ve cezalandırılmasını temel bir strateji olarak görüyorsa, aynı görüş terörle savaş açısından terörün finansmanı için de geçerlidir.

11 Eylül saldırılarının ardından kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele birlikte anılır olmuştur. Terör örgütleri de tıpkı mafyalar gibi, faaliyetlerini finanse edecek gelirlerini, özellikle uluslararası mali dolaşımın içinde aklamaktadırlar. Bu noktada kara para aklamalarının önlenmesi ve cezalandırılması, terörün finansmanının engellenmesine de yarayacaktır. Ancak terör örgütlerinin bir kısım gelirleri yasal ticari faaliyetlerin gelirleri ile yardım kampanyalarından sağlanan paralar veya bireysel bağışlara da dayanmaktadır. Kaynağı meşru olan dolayısıyla kara para olarak nitelendirilemeyecek söz konusu gelirler, gizli dolaşımlara sokularak, silah satın almak veya eylemcilerin geçimlerini sağlamaları amacıyla örgüt üyelerine tahsis edilmektedir. Dolayısıyla kara para aklamada gelirin nereden geldiği, terörün finansmanının önlenmesinde ise gelirin nereye gittiği soruşturulmaktadır.²⁹⁸

BM ve Avrupa Birliği terörist eylemci şüphesi altında bulunan kişi ve örgütlerin listesinin yapılması için çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu listede yer alacak kişi ve örgütlerin üye devletlerde bulunan mal varlıklarının dondurulması ve bunlara yeni finans kaynakları temininin yasaklanması kabul edilmiştir. Bu önlemlerle terörün finans kaynaklarının yok edilmesi amaçlanmaktadır.²⁹⁹

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 17 Aralık 1996 tarih ve 51/210 Kararının, 3'ncü paragrafının (f) bendinde³⁰⁰, kurul devletleri, uygun iç düzenlemeler yapmaya davet etmiştir. Teröristlerin gerek doğrudan, gerekse de dolaylı gelirlerinin örgütler aracılığıyla veya aynı zamanda terör faaliyetlerinin finansmanı amacıyla kullanılmasının önlenilmesi istenmiştir. Ayrıca silâh kaçakçılığı, uyuşturucu trafiği

²⁹⁸ MİLLİYET, "Modern Cihadın Parasal Kaynakları", *Milliyet*, 26 Kasım 2003

²⁹⁹ Faruk TURHAN, "Almanya'da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı 5, Aralık 2005, s. 134

³⁰⁰ UN, *Documentation Centre, 88th Plenary Meeting, 51/210. Measures to Eliminate International Terrorism*, 17 December 1996
<<http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm>>, (07.01.2006)

ve haraç toplama gibi kanunsuz eylemler yoluyla para toplayan örgütlerin finansmanının önlenmesi için devletlerin ek tedbirler almasının gerekliliği hatırlatılmıştır. Gerektiği takdirde, yasal sermayelerin serbest dolaşımına hiçbir şekilde zarar getirmeksizin, terörist amaçlara hizmet edeceğinden şüphelenilen malî kaynakların önlenmesi istenmiştir. Bu hareketlerin engellenmesi için hukuki düzenlemeler oluşturulması ve bu tür malî kaynakların uluslararası hareketleri konusunda bilgi değişiminin yoğunlaştırılması konusuna değinilmiştir.

Ayrıca terörün finansmanı konusunun uluslararası toplumu bütünüyle ve ciddi şekilde kaygılandığı vurgulanmıştır. Uluslararası terör eylemlerinin sayı ve etkisinin, teröristlerin elde edebildikleri malî kaynaklarla orantılı olduğu, mevcut çok taraflı hukuki belgelerin terörün finansmanı konusuna yeteri kadar eğilmediği ifade edilmiştir. Terörün finansmanının engellenmesi, faillerinin yakalanıp cezalandırılması suretiyle terörün engellenmesine yönelik etkili önlemlerin oluşturulması amacıyla devletler arasında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine acilen ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.³⁰¹

Birleşmiş Milletler tarafından 9 Aralık 1999 tarihinde hazırlanan ve ülkemiz tarafından 10 Ocak 2002 tarih, 4738 sayılı yasa ile onaylanan ‘Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’³⁰² terör eylemlerini finanse etmeye yönelik filleri ayrı bir suç olarak öngörmüştür. Bu nedenle terörün finansmanında kullanıldığından şüphelenen malvarlıkları üzerine tedbir konulmasına ilişkin hükümler getirmiştir. Sözleşmenin 18’nci maddesi ile terörün finansmanını engellemeye yönelik olarak banka gizliliği ilkesi sınırlandırılmıştır. Bankalar ve finansal kuruluşlara kimlik tespiti ve şüpheli işlem bildirimlerini yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Sözleşme, terörün finansmanının engellenmesini, teröre parasal destek sağlanmasının suç sayılmasını ve bu suçun ağır cezalara tabi tutulması için gerekli önlemlerin alınmasını ve taraf devletler arasında işbirliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Sözleşme teröre mali destek sağlama suçu için getirdiği tanımda, yapılacak parasal yardımın doğrudan olduğu kadar, dolaylı olarak da yapılabileceğini

³⁰¹ T.C. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK), **Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme**
<<http://www.masak.gov.tr/tr/terormevzuat.htm>>, (10.04.2006)

³⁰² UN, **Treaty Collection, International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism**, 1996
<<http://untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv12.pdf>>, (17.12.2005)

belirtmektedir. Ayrıca sözleşme taraf devletlere, kendi sınırları içerisinde olduğu kadar sınırları dışında da terörün finansmanının önlenmesine yönelik olarak, diğer devletlerle işbirliği yapmaları gerektiğini belirtmektedir.

11 Eylül saldırılarının ardından, 29–30 Ekim 2001 tarihlerinde Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Uluslararası Mali Eylem Gücü (FATF), kara para aklama ile mücadele görevi ve terörün finansmanının önlenmesi konularını görüşmek için Washington’da toplanmıştır.³⁰³ FATF terörizmin finansmanının da önlenmesini kapsayacak şekilde tavsiye kararları almıştır. Uluslararası Mali Eylem Gücü’nün (FATF) aldığı tavsiye kararlara göre³⁰⁴ bütün ülkeler ‘Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ni³⁰⁵ onaylamalı, tam olarak uygulamalı ve terörün finansmanının önlenmesi için uluslararası işbirliği yapmalıdır. Ülkeler, terör eylemlerinin finansmanının önlenmesine ilişkin bütün Birleşmiş Milletler Kararlarını, özellikle 1373 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararını³⁰⁶ derhal yürürlüğe koymalıdır. Bu kararlar sonucu terörün finansmanı yasal olarak suç haline getirilmeli ve terör örgütlerinin para ve malvarlıklarının dondurulması için gerekli önlemler alınmalıdır. Devletler para ve fon transferlerinde havaleyi yapan ve havale yapılan kişilere ilişkin tüm bilgilerin (isim, kimlik ve vergi numarası, adres, hesap numarası) temin edilmesi için gerekli bütün önlemleri almalıdır. Belirtilen hususların uygulamaya konulmasıyla birlikte, terör örgütlerine yapılacak finansal yardımların engellenmesi konusunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

OECD Mali Eylem Görev Grubu (FATF), 11 Eylül saldırılarının ardından kara para aklamanın yanı sıra, terörün finansmanı ile mücadeleyi de kapsamına

³⁰³ OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development, **FATF to Hold an Extraordinary Meeting** <http://www.oecd.org/document/4/0,2340,en_2649_33717_2382398_1_1_1_1,00.html>, (19.10.2005)

³⁰⁴ Türkiye Barolar Birliği WEB Sayfası, **Terörün Finansmanı ile Mücadeleye İlişkin FATF Özel Tavsiyeleri** <[http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Mali_Eylem_Gorev_Grubu'nun_\(FATF\)_Terorun_Finansmani_](http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Mali_Eylem_Gorev_Grubu'nun_(FATF)_Terorun_Finansmani_)>, (18.02.2006)

³⁰⁵ UN, **International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, 1999** <<http://untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv12.pdf#search='financing%20of%20terrorism%201999%20UN'>>, 11.04.2006

³⁰⁶ UN, **Security Council Resolution 1373**, 28 September 2001 <<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>>, (24.01.2006)

almıştır. FATF denetimleri sırasında, terörün finansmanı ve kara para aklama konularında devletlerin yeterli yasal düzenlemeye sahip bulunup bulunmadığına, uygulamada zaafiyet gösterip göstermediğine ve uluslararası işbirliğine açık olup olmadıklarına bakmaktadır. FATF kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele için Türkiye'yi de denetlemektedir. Daha önce 1994 ve 1998 yıllarında FATF'ın incelemesine giren Türkiye, 3'ncü tur ülke denetimleri kapsamında 2006 yılı içinde yeniden büyüteç altına alınmaktadır.³⁰⁷ Böylelikle, Türkiye, üçüncü kez OECD'nin finansal denetiminden geçmiş olacaktır.

FATF, OECD kriterlerine göre hazırlanan, kara para aklama ve terörizmin finansmanı konusundaki 251 soruyu, yanıtlanması istemiyle Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu'na (MASAK) göndermiştir. MASAK da, bu soruları, Adalet ve İçişleri Bakanlıkları ile Emniyet Genel Müdürlüğü, BDDK, SPK, Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı'nın da aralarında olduğu kamu kuruluşlarına iletmiştir. MASAK, Türkiye'nin bu konudaki bütün uygulamalarına yer veren 251 soruya verilecek yanıtları, 2006 yılı içinde OECD'ye gönderecektir.³⁰⁸ Kamu kuruluşlarından gelen yanıtlar da, yine MASAK koordinatörlüğünde oluşturulan hukuk ve finans gruplarınca kontrol edilmeye başlanmıştır. Bu çalışmanın tamamlanmasının ardından MASAK yönetimi, 251 soruya verilen yanıtları son bir kez daha gözden geçirecek ve kara para aklama ve terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda OECD'ye verecektir.³⁰⁹

OECD Mali Eylem Görev Grubu'nun Türkiye ve incelemeye alınan diğer ülkelerde yanıt aradığı bazı sorular şunlardır:³¹⁰

- a. Ülke yasalarında terörizmin finansmanın ayrı bir suç sayılıyor mu?
- b. Kara para aklama suçunun doğrudan veya dolaylı suç gelirini temsil eden bütün varlıkları kapsıyor mu?

³⁰⁷ SHOW TV, "Kara Parayla Mücadele Başlıyor", **Show Tv**, 13 Mart 2006, <<http://www.showtvnet.com/haber/guncel/21032005/karapara.shtml>>, (17.03.2006)

³⁰⁸ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Basın Bülteni, **OECD Hakkında Bilgi Notu** <<http://www.ibb.gov.tr/IBB/Popup/tr-TR/PrinterFriendlyBasinBultenleri.aspx?CultureId=tr-TR&BultenId=924>>, (26.10.2005)

³⁰⁹ RADİKAL, "OECD'den Kara Para Atağı", **Radikal**, 13 Mart 2006

³¹⁰ MİLLİYET, "Terörizmin Finansmanı Suç Sayılıyor mu?", **Milliyet**, 13 Mart 2006

c. Yasalar, aklanan mal varlığının, suç gelirinin, kara para aklama ve terörizmin finansmanından elde edilen gelirlerin, öncül suçların işlenmesinde kullanılan araçların veya mal varlığına tekabül eden değerlerin müsadere edilmesi için her türlü tedbiri almış mı?

d. Mali kuruluşlar, 'müşterilerini tanı' ilkesi çerçevesinde, müşterilerinin sürekli veya geçici, gerçek veya tüzel kişi olup olmadığına bakmaksızın kimliğini tespit ediyor mu?

e. Mali kuruluşların isimsiz veya hayali isimlere ait hesaplar tutmasının önüne geçilmiş mi?

f. Finansal kuruluşlar, rutin olmayan ve kara para almaya veya terörizmin finansmanı ile bağlantı riski taşıyan elektronik transferleri toplu olarak yapıyor mu?

Bu sorulara alacağı cevaplar sonucunda OECD, Türkiye'nin terörizmle mücadelede, kara para aklanması ve terörist örgütlerin finansmanının önlenmesine yönelik çabalarını değerlendirmiş olacaktır.

Buraya kadarki çalışmamızda uluslararası kuruluşların kendi çaplarında terör ve terörizmle mücadele etmeye çalıştıkları fakat evrensel düzeyde mücadele yöntemlerini ise tam anlamıyla tespit edemedikleri anlatılmaya çalışılmıştır. Ülkelerin bugünkü anlamdaki politikaları gereği, uluslararası hukuka uygun terörle etkin mücadele edebilecek etkili uluslararası kurum ve kuruluşların oluşturulma sürecinin daha uzun yıllar alabileceği değerlendirilebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI TERÖRÜN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

I. 11 Eylül Sonrası Türkiye'ye Karşı Yapılan Uluslararası Terör Saldırıları

Türkiye, yaklaşık otuz yıldan beri terörün her türlüünü yaşamış, bununla mücadele etmiş ve halen etmekte olan bir ülkedir. Bu süreç içerisinde, Türkiye'yi siyasi ve ekonomik açıdan yıpratmak isteyen ülkeler tarafından terör bir araç olarak kullanılmıştır. Nitekim ülkemiz, terörden dolayı birçok insanını kaybetmiş ve ekonomik olarak çok büyük ekonomik zararlara uğramıştır. Yapılan araştırmalar terörün Türkiye'ye maliyetinin 100 milyar doların üzerinde olduğunu³¹¹ göstermektedir.

Nitekim 1980 öncesinde yaşanan sol-sağ çatışmasında binlerce vatandaşımız hayatını kaybetmiş, bir o kadarı da yaralanmıştır. 1980'den sonra ise otuz bin insanımız bölücü terör yüzünden yaşamını yitirmiştir. 90'lı yıllardan itibaren ise dini değerleri istismar eden radikal dini terör örgütleri, birçok insanımızı din adına öldürmüşlerdir. 2000'li yılların başından itibaren ise, daha önceleri Türkiye'yi parçalamak için yabancı devletlerin bir araç olarak kullandığı terör acımasız taktik ve eylemleriyle terörü destekleyen bu ülkeleri de tehdit etmeye başlamıştır.

Türkiye'nin otuz yıldan bu yana terör sorunuyla uğraşmasının en önemli nedeninin sahip olduğu jeopolitik konumu ve tarihi geçmişi olduğu söylenebilir. Türkiye sahip olduğu bu özellikleri nedeniyle, tarih boyunca toprakları üzerinde bazı menfaat beklentileri içinde olan ve ülkemize yönelik kötü emeller besleyen ülkelerin hedefi olmuş, olmaya da devam etmektedir. Nitekim bu ülkeler Türkiye'ye karşı faaliyet yürüten terör örgütlerine uzun yıllar eğitim, teşkilatlanma, barınma ve finans konusunda yardımcı olmuşlardır. Örneğin, bölücü terör örgütü PKK-KADEK'e hangi ülkelerin destek verdiği terör örgütü ele başı Abdullah Öcalan'ın kendi ağzından, dünya kamuoyuna açık bir şekilde yapılan yargılamasında net olarak

³¹¹ İbrahim CERRAH, "PKK Terörünün Sosyoekonomik ve Kültürel Nedenleri", **1nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000, s. 396

ortaya konmuştur. Bu ülkeler Abdullah Öcalan'ın ifadesine göre Yunanistan, Rusya, Suriye ve diğer ülkelerdi.³¹² Bundan dolayı ülkemizde meydana gelen terör olaylarını, dış düşmanların, laik ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak ve parçalamak için yürüttüğü faaliyetler olarak algılamalıyız.

Türkiye, Ermeni terör örgütlerinin faaliyetlerinin sona erdiği yıllardan bu zamana kadar uluslararası terör örgütlerinin hedefi olmamıştı. Ancak, son yıllarda uluslararası ilişkilerdeki ani değişimler genelde Türkiye'yi, özellikle de dünyanın ekonomik, tarihi ve kültürel merkezlerinden İstanbul'u, dini motif altında faaliyet göstermeye çalışan terör örgütlerinin hedefi konumuna getirmiştir. Bu çerçevede 15 Kasım 2003 tarihinde Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagogları'na aynı anda intihar saldırıları düzenlendi, bu saldırılarda toplam 27 kişi hayatını kaybetti, 300'ün üzerinde insan yaralandı.³¹³

20 Kasım 2003 tarihinde de Taksim'deki İngiltere Başkonsolosluğu'na ve Levent'teki HSBC Bankası binasına aynı anda düzenlenen intihar saldırılarıyla 27 kişi yaşamını yitirdi, 450'ün üzerinde insan yaralandı. 70'in üzerinde otomobil ile 8'i yeraltında ve 12'si de yerüstünde olmak üzere toplam 20 katlı olan HSBC Bank Genel Müdürlük binasının yer üstündeki ilk altı katı kullanılamaz hale geldi.³¹⁴

Günümüzde küresel terör, diğer ifade ile uluslararası terör, özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'deki Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a düzenlenen saldırılardan sonra üzerinde en çok konuşulan, tartışılan ve çözüm yolları üretilmeye çalışılan sorunlardan biri haline gelmiştir. 15 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da Yahudi cemaatine ait sinagoglara yönelik düzenlenen intihar saldırıları ile 20 Kasım 2003 tarihinde Taksim'deki İngiltere Başkonsolosluğu'na ve Levent'teki HSBC Bankası binasına eş zamanlı düzenlenen bombalı intihar saldırıları³¹⁵, bu küresel terör tehlikesinin Türkiye'ye yönelik yansımaları olarak kabul edilebilir.

15 Kasım'da, Neve Şalom ve Beth İsrail Sinagogları'na, 20 Kasım'da da İngiliz HSBC Bank ile İngiltere Başkonsolosluğu'na bomba yüklü araçlarla yapılan

³¹² PİRİM ve ÖRTÜLÜ, a.g.e., s. 102

³¹³ MİLLİYET, "İkiz Dehşet", *Milliyet*, 21 Kasım 2003

³¹⁴ MİLLİYET, "İstanbul'da Terör... İki Bombalı Kamyonet Dehşet ve Ölüm Saçtı", *Milliyet*, 20 Kasım 2003

³¹⁵ CNNTÜRK, "El Kaide'nin Dünya Turu", *CnnTürk*, 8 Temmuz 2005

<http://www.cnnurk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=1060&haberid=109550>, (15.01.2006)

eş zamanlı bu bombalama eylemleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tarihinde gördüğü en büyük ve en dehşetli terör saldırıları oldu. Bu saldırılarla birlikte tüm dünyanın dikkatleri tekrar El-Kaide terör örgütüne çevrildi. Levent ve Beyoğlu'nda gerçekleşen terörist saldırılar yasadışı İBDA/C ve El Kaide terör örgütü adına üstlenildi.³¹⁶ Dini motifli İBDA-C örgütünün bu şekilde daha önce gerçekleştirdiği büyük çaplı terör eylemi bulunmamaktadır. Güvenlik birimleri tarafından eylemi gerçekleştiren militanlarla El Kaide terör örgütünün doğrudan bir bağlantısı tespit edilememiştir. Bununla birlikte, eylemin yapılış şekli, suç unsurları ve örgüt mensuplarının yakalanması, suç faillerin belirlenmesi, eylemcilerin ideolojileri ve eylemcilerden bazılarının Pakistan ve Afganistan'da eğitim görmüş olmaları³¹⁷ nedeniyle İstanbul'daki terör saldırılarının da El Kaide örgütüyle bağlantılarının olabileceği söylenebilir. Bu terörist eylemleri gerçekleştirip yakalanan sanıklardan 14'ü tahliye edilmiştir.³¹⁸ Kalan diğer sanıkların yargılanmalarına Kasım 2006 tarihi itibarıyla halen devam edilmektedir.³¹⁹

İstanbul'daki İngiliz Başkonsolosluğu ile HSBC Bank'a yönelik saldırıların sorumluluğunu da yine El Kaide'ye bağlı Ebu Hafız El Masri Tugayları üstlenmiştir.³²⁰ İstanbul saldırılarını üstlenen El Kaide bünyesindeki Ebu Hafız El Masri Tugayı'nın Musevilere ait iki mabede saldırması, İngiliz Başkonsolosluğu ile uluslararası en büyük bankalardan biri olan HSBC Bankasını bombalaması küresel terörün Türkiye'yi de hedefleri arasına aldığını göstermektedir.

15 - 20 Kasım 2003 tarihlerinde gerçekleşen bu saldırılar, hem Türkiye'ye hem de dünyaya yönelik önemli mesajlar içermektedir. İstanbul'da gerçekleşen saldırılar 11 Eylül 2001'de başlayan ve birçok ülkede gerçekleştirilen bombalı terör saldırılarının devamıdır.³²¹ İstanbul'da yapılan bombalı eylemlerle ilişkili olabilecek

³¹⁶ MİLLİYET, "İBDA/C ve El-Kaide Adına Üstlenildi", **Milliyet**, 21 Kasım 2003

³¹⁷ Turgut DEMİTEPE, "Orta Asya'da Radikalizm ve Terör", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını**
<<http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=50&lm=58649JLFD0932&ln=TR>>, (12.06.2006)

³¹⁸ RADİKAL, "El Kaide Davasında 14 Tahliye", **Radikal**, (15 Kasım 2006)

³¹⁹ MİLLİYET, "El Kaide Davasına AB'ye Uyum Molası", **Milliyet**, 1 Haziran 2004

³²⁰ MİLLİYET, "Hain Saldırıları El Kaide Üstlendi", **Milliyet**, 22 Kasım 2003

³²¹ Ümit ÖZDAĞ, "İstanbul Bombaları", **Stratejik Analiz Dergisi**, Ocak 2004, s. 33

El Kaide örgütü ve El Kaide bağlantılı örgütlerce Türkiye’de ve dünyanın diğer ülkelerinde gerçekleştirilmiş olan terör eylemlerini şu şekilde belirtebiliriz:³²²

11 Eylül 2001- ABD’nin New York, Washington ve Pennsylvania eyaletlerinde yolcu uçaklarıyla düzenlenen intihar saldırılarında 2976 ölü.

20 Mart 2002 – Peru’nun başkenti Lima’daki ABD elçiliği önünde patlama; dokuz ölü, 30 yaralı.

11 Nisan 2002 – Tunus’un Cerbe Adası’ndaki sinagog önünde patlama; 14 Alman, 5 Tunuslu ve 1 Fransız ölü.

8 Mayıs 2002 – Pakistan Karaçi’de otel önünde patlama; 11 Fransız askeri ve 3 Pakistanlı ölü.

14 Haziran 2002 – Pakistan Karaçi’de ABD Büyükelçiliği önünde patlama; 11 ölü 45 yaralı.

12 Ekim 2002 – Endonezya’nın Bali kentindeki eğlence merkezinde patlama; 202 ölü, yüzlerce yaralı.

28 Kasım 2002 – Kenya’nın Mombasa kentinde daha çok İsrail vatandaşlarının kaldığı otel önünde patlama, 15 ölü.

12 Mayıs 2003 – Suudi Arabistan’ın başkenti Riyad’da yabancıların kaldığı binada patlama; 9’u Amerikalı toplam 35 ölü.

16 Mayıs 2003 – Fas’ın Kazablanka kentinde beş ayrı patlama; 12’si intihar bombacısı 45 ölü, 60 yaralı.

7 Haziran 2003 – Afganistan’ın başkenti Kabil’de otobüste patlama, 4 Alman barış gücü askeri ile 1 Afganlı ölü, 31 yaralı.

5 Ağustos 2003 – Endonezya’nın Başkenti Cakarta’da otel önünde patlama; 10 ölü, 150 yaralı.

19 Ağustos 2003 – Bağdat’ta BM binasında patlama; BM Irak temsilcisi dahil 20 ölü.

15 Kasım 2003 – İstanbul’da iki sinagogda patlama; 27 ölü, 300 yaralı.

20 Kasım 2003, İstanbul’da İngiltere Başkonsolosluğu ve HSBC Bank önünde patlamalar; 27 ölü, 450 yaralı

11 Mart 2004 – İspanya’nın Madrid kentinde trenlere terör saldırısı 62 ölü, 250 yaralı

7 Temmuz 2005 –İngiltere’nin başkenti Londra’da metro saldırısı 45 ölü, 150’si ağır yaklaşık 1000 yaralı

³²² Erdal GÜVEN, ‘‘Kaide İktidarı İstiyor’’, **RADİKAL**, 21 Kasım 2003

İstanbul'daki terör eylemleri sonrasında Türkiye'de yapılması planlanan bir çok uluslararası organizasyon iptal edildi. Pek çok Batı ülkesi vatandaşlarını Türkiye'ye seyahat etmemeleri konusunda uyardı. Dünyada bazı ülkeler dışişleri bakanlıkları resmi internet sitelerinden Türkiye'yi güvenli olmayan ülke ilan ettiler.³²³ Yine bu ülkeler geçici bir süre için bile olsa Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına vize vermeyi kestiler.³²⁴ Bir anlamda terör olayların yarattığı algı sonucunda, Türkiye'ye karşı bir izolasyon politikası uygulandı. Sadece bu sonuç bile, bu terör olaylarının insanlar üzerinde yaratması istenen etkinin çok iyi planlandığını göstermektedir.

El Kaide terör örgütü militanları, ABD'nin Afganistan'a askeri müdahalesinden sonra dünyanın pek çok ülkesine dağılmışlardır. Bu örgütün Ortadoğu'dan Avrupa kentlerine, oradan da Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar birçok alt bağlantısının olduğu söylenebilir. Dünyanın birçok yerinde örgütlenmiş olan bu terör örgütünün Türkiye'de de militanlarının olması, Türkiye'nin uluslararası alanda faaliyet yürüten bu örgütle mücadelesinde uluslararası işbirliği içerisinde olmasını zorunlu hale getirmektedir.

A. Türkiye'nin Uluslararası Teröre Hedef Seçilmesinin Genel Nedenleri

Amerika Birleşik Devletleri, 11 Eylül saldırılarından sonra terörle dünya çapında mücadele çerçevesinde önce Afganistan'a, ardından da Irak'a askeri operasyon düzenlemiştir. Türkiye bu operasyonlarda müttefiki olan ABD'nin yanında olduğu görüntüsü vermiştir. Afganistan'da yapılan harekâta da Birleşmiş Milletler çatısı altında asker göndermiştir. Türkiye ABD'nin Irak'ta icra ettiği savaşa doğrudan katılmamıştır. Fakat Irak'ta tekrar demokratik düzenin sağlanması konusunda da ABD'nin yanında bir görüntü sergilemiştir. ABD'nin Afganistan'da düzenlediği askeri operasyonla dağılan El Kaide örgütü militanları, ABD'yle müttefik olan bütün ülkelere karşı eylem yapma kararı almıştır. Türkiye de terör örgütlerine hedef gösterilmiş ülkeler arasındadır. El Kaide'nin terör saldırıları için Türkiye'yi hedef seçmesi tamamen planlıdır ve tesadüf olmaktan uzaktır.

³²³ Ali SAYDAM, "Terörün Arkasında Kim Var", *New Perspectives Quarterly-Türkiye Dergisi*, Cilt 5, 2003, s. 57

³²⁴ RADİKAL, "Vizeler Durduruldu", *Radikal*, 21 Kasım 2003

Radikal İslami rejim taraftarları Türkiye'den, onun batılılaşma eğiliminden, laikliğinden ve Amerika ile yakın müttefik olmasından dolayı nefret etmektedirler. Bu anlamda, İstanbul'da düzenlenen saldırılar, Türkiye'nin Batı'ya yönelişinin, ABD ile olan yakın bağlarının bir bedeli gibidir ve saldırılara hedef seçilmesine neden olmuştur.

İsrail Devleti'yle Türkiye'nin ekonomik, siyasi ve askeri ilişkileri sürmektedir.³²⁵ Filistin halkını politikalarıyla yok ettiği söylenen İsrail ile ilişkileri olan bütün ülkeler El-Kaide terör örgütünün hedefleri arasındadır. Türkiye de hedefte olan bu ülkelerden biridir. Saldırıyla Türkiye'ye ABD ve İsrail'le yaptığı işbirliği dolayısıyla teröre hedef seçildiği mesajı verilmek istenmiştir. Ayrıca saldırılar, İsrail Devleti'yle ilişkilerin geliştirilmemesi ve batı ülkeleri ile işbirliği yapılmaması konusunda bir nevi Türkiye'ye uyarı niteliğindedir.

Bugüne kadar El-Kaide terör örgütü her ne kadar İsrail devleti hudutları içerisinde hiçbir saldırı düzenleyemese de, dünyanın değişik yerlerindeki Yahudi hedeflerine terör saldırıları düzenlemiştir.³²⁶ En son İstanbul'da, Musevilerin gittikleri sinagoglara yapılan eş zamanlı bombalı saldırılar da Yahudilere karşı yapılan saldırıların Türkiye'deki devamıdır.

Türkiye tüm dinlerin ve medeniyetlerin beşiği, demokratik, laik, insan haklarına saygılı, Ortadoğu bölgesinde teokratik ve baskıcı rejimlerle yönetilen ülkelere örnek olabilecek bir devlet yapısına sahip tek model ülkedir. Müslüman bir ülke olan Türkiye'de demokrasinin sistemleşerek diğer İslam ülkeleri için örnek teşkil etmesi El-Kaide zihniyetine sahip, radikal, bağınaz İslami rejim isteyen gruplar için büyük bir tehlike olarak kabul edilmektedir.³²⁷

Türkiye'nin Irak'a, müttefiki ABD kuvvetlerine yardım etmek için asker göndermeye ilk anlarda taraftar olması nedeniyle, terör saldırılarının Türkiye'de yapılması, terör eylemleri hedeflerinin çok da rast gele seçilmediğini göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri Irak'ta demokratik bir yönetim şekli yerleştirmeye çalıştığını belirtmektedir. Türkiye ise, modern, demokratik ve laik bir Müslüman

³²⁵ HÜRRİYET, "Peres: Türkiye- İsrail İlişkileri Çok İyi ve Anlamlı", **Hürriyet**, 30 Ekim 2006

³²⁶ Cengiz ÇANDAR, "Post-Terörizm", **TERCÜMAN**, 18 Kasım 2003

³²⁷ Cengiz ÇANDAR, "Terörizmin ve Fanatizmin Türkiye'ye Savaş İlanı", **TERCÜMAN**, 21 Kasım 2003

ülke olması nedeniyle kurulduğu günden bu güne Irak gibi Orta Doğu'daki birçok devlet için tek uygun yönetim modelidir.³²⁸ Türkiye, kendisini günümüz dünyasına İslam ülkeleri arasında laik bir demokrasinin işleyebildiği tek örnek ülke olarak göstermektedir. Dini motifli terör örgütleri de dışardan destek alarak bu örneği bozmaya, böyle bir örneğin asla olamayacağını kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla Türkiye'nin örnek oluşturacak bu yapısına engel olmak ve fırsat bulduğunda yıkmak radikal dini motifli terör örgütlerinin amaçlarından biridir.

Ülkemizde meydana gelen terör saldırılarının din kavramıyla bir ilgisi olamaz. Çünkü Türkiye ve özellikle de İstanbul bütün kutsal kabul edilen dinlere mensup insanların birlikte huzur içinde yaşadığı bir ülkedir. Türk Diyanet İşleri Başkanlığı'nın başlattığı ve tüm dünyaya örnek gösterilebilecek 'Dinler Arası Diyalog' süreci de ülkemizde devam etmektedir. Özellikle de Müslüman, Hıristiyan ve Musevi din adamları, kendi özel dini günlerinde ortak kültürel faaliyetler düzenleyerek, bütün dinlerin terörü reddettiğini, terörün tanrı tarafından affedilemeyecek suç olduğunu belirten açıklamalar yapmaktadırlar.³²⁹ Bu diyalog sürecinde Müslümanların özellikle Hıristiyan ve Musevilerle bir araya gelmesi Radikal İslamcı terör gruplarını rahatsız etmekte ve insanları dinlerinden dolayı birbirlerine düşman etmek için eylemlerini sürdürmektedirler.

Türkiye'de son yıllarda ekonomik istikrar ortamı sebebiyle güzel gelişmeler de yaşanmaktadır. İstanbul'da yapılan terör saldırılarıyla, terör eylemlerini yapan örgütler ve bunları destekleyen ülkeler Türkiye'ye 'size ekonomik ve siyasi açıdan istediğimiz anda zarar verebiliriz' mesajı vererek Türkiye'nin iyi yolda gidişini engellemek istenmiş olabilirler. Ayrıca Türkiye 11 Eylül saldırılarından sonra teröre karşı savaş içine girmiş ve bu konuda karar almış bir uluslararası bir örgüt olan NATO üyesi bir ülkedir ve terörle mücadelede El Kaide'nin düşman ilan ettiği Batı Medeniyetleri'nin yanındadır. Bu nedenlerle Türkiye uluslararası teröre açık hedef niteliğindedir.

³²⁸ RADİKAL, "İrak Harekatı Pek Irak Değil", **Radikal**, 30 Ocak 2001

³²⁹ T.C. Başbakanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı WEB Sayfası, "Tarsus'ta Düzenlenen Dinler Arası Diyalog Sempozyumu", 11.05.2000
<<http://www.diyamet.gov.tr/turkish/sureliyayinoku.asp?sayi=114&yid=609&sayfa=6>>, (13.02.2006)

B. Türkiye'nin Uluslararası Teröre Hedef Seçilmesinin Özel Nedenleri

İstanbul Türk ekonomisinin can damarı olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin Gayri Safi Milli Hâsılasının yarısından fazlası burada üretilmekte, vergilerin büyük kısmı da bu şehirden toplanmaktadır.³³⁰ Bunun yanında İstanbul, yabancı sermayenin en fazla mekân seçtiği yerdir ve en fazla yerli ve yabancı turist alan şehirlerin başında gelmektedir. Bu açıdan, İstanbul'da yapılan saldırılarla istikrara kavuşmaya başlayan ve yabancı sermayeyi çekmeye başlayan Türk ekonomisine, turizmine ve huzur ortamına darbe indirilmek istendiği söylenebilir.

Bilindiği gibi terör örgütleri propagandayla doğar ve propagandayla yaşamlarını devam ettirirler. Bu çerçevede, propagandanın terör örgütlerinin hem aracı, hem de amacı olduğu söylenebilir.³³¹ Dünya televizyonlarının İstanbul'da temsilciliklerinin bulunması ve ulusal televizyonların yarısından fazlasının İstanbul'dan yayın yapması, terör örgütlerinin neden İstanbul'da intihar saldırıları gerçekleştirdiğine açıklık getirmektedir. Nitekim terör saldırılarından hemen sonra, televizyon kanalları olay yerinden canlı yayına başlamışlardır. Terör eylemlerinin yarattığı dehşet sahnelerinin canlı olarak sunumuyla, terör örgütünün propagandaları yapılmış oldu. Terör örgütleri bu eylemleriyle, yazılı ve görsel basın aracılığıyla, yalnızca Türk halkına değil, aynı zamanda tüm dünyaya güçlü oldukları mesajını vermeye çalışmışlardır.

İstanbul Batı ve Doğu arasında tarihi, kültürel köprü, bir semboller şehridir. Her kültürden, her dinden insanın yüzyıllardan bu yana büyük bir sevgi, saygı ve hoşgörü içerisinde yaşadığı ender mekânlardan biridir. Yapılan saldırılar, bu değerlere ve sembollere yapılmış saldırılar olarak ifade edilebilir.

İstanbul, Avrupa'daki birçok ülkenin nüfusundan daha büyük bir nüfusa sahip, her milletten insanın yaşadığı metropol bir kenttir. Bu kentte on milyonun

³³⁰ T.C. Türkiye İstatistik Kurumu WEB Sayfası, **İller itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (1987-2001)**

http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=246, (17.10.2005)

³³¹ Necati ALKAN, "Terör Haberlerinin Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu", **Polis Dergisi**, Sayı 36, 2003

üzerinde insan yaşamaktadır ve kullanılan araç sayısı milyonun üzerindedir.³³² Dolayısıyla, böylesi devasa büyüklükteki bir şehirde, güvenlik güçleri açısından suçluları takip etmek alabildiğine zordur. Bundan dolayı yerli ve uluslararası organize suç örgütleriyle terör örgütlerinin en önemli üslerinden birisi İstanbul'dur.

İstanbul, geçmişten günümüze kadar Türkiye'de en fazla göç alan şehirlerden biridir.³³³ Alınan göçler nedeniyle İstanbul'un nüfusu alabildiğine kalabalıklaşmış ve şehrin dış bölgelerinde kontrolden uzak, yoksul insanlardan meydana gelen gecekondu bölgeleri oluşmuştur. Bu bölgelerde yaşayan insanlarımız kültürel açıdan yabancılık duygusu çekmenin yanında, yoksulluktan kaynaklanan nedenlerle kendilerini çaresiz, sahipsiz ve yalnız hissedebilmektedirler.

İnsanlar yapıları gereği kendilerine kucak açan ve onlara değer veren oluşumlara yönelirler. Bu dinsel bir grup, siyasal bir parti veya bir terör örgütü olabilir. Emegın değerinin ucuzlaması, değersizliklerin yüksek boyutlara ulaşması, işsizlik, geçim sıkıntısı ve bazı ailevi sebepler insanları istemeden de olsa terör örgütlerine katılmaya sevk edebilmektedir.³³⁴ Nitekim gecekondularda yaşayan fakir insanlarımız içine düştükleri boşluk nedeniyle, dini duyguları istismar edilerek veya ekonomik vaatlerle kandırılarak terör eylemlerinin içerisine örgütler tarafından rahatlıkla çekilebilmektedirler. Bu çerçevede, uluslararası terör örgütlerinin İstanbul gibi metropol bir şehirde eylemlerini gerçekleştirebilecek kişi veya kişileri bulması oldukça kolaydır.³³⁵

Turizm, ülkeler için bacasız fabrika olarak da bilinen en büyük endüstrilerden birisidir. Dolayısıyla bunu bilen teröristler turist girişini azaltmak maksadıyla eylemlerini yaparlar, böylece ülkeye döviz girişini azaltarak hükümetler üzerinde baskı oluşturmaya çalışırlar.³³⁶ Bunun en belirgin örneklerini İspanya'da ETA ve Türkiye'de PKK uygulamaktadır.

³³² T.C. Türkiye İstatistik Kurumu, **İllere Göre Yıl Ortası Nüfus Projeksiyonları (2000-2010)** <http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=229>, (17.10.2005)

³³³ T.C. Türkiye İstatistik Kurumu, **İllerin Aldığı ve Verdiği Net Göç Hızı (2000)** <http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=187>, (18.10.2005)

³³⁴ Emin DEMİREL, **Terör, IQ Kültür Sanat** Yayıncılık, İstanbul, 2002, s. 29

³³⁵ Necati ALKAN, **Gençlik ve Terörizm**, Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Yayınları, Ankara, 2002, s. 45

³³⁶ Ö. Selçuk EMSEN ve M.Kemal DEĞER, "Turizm Üzerine Terörizmin Etkileri: 1984-2001 Türkiye Deneyimi", **Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı 7, 2004, s. 69

Türkiye büyük miktarlarda dış borç geri ödemesi yapmaktadır. Bunun için gelir kaynaklarından biri olan turizm gelirlerine de güvenmektedir. ABD Dışişleri Bakanlığı 20 Kasım bombalı saldırıları sonrası, Amerikan vatandaşlarına, Türkiye'ye zorunlu olmayan seyahatlerini ertelemelerini tavsiye etmiştir.³³⁷ ABD ve diğer ülkelerin turizm rezervasyon iptalleri nedeniyle, turizm gelirlerinin beklenen düzeye ulaşamayabilecek olması ihtimalinden dolayı, dış borç ödemesinde Türkiye'nin sıkıntı yaşayabileceği bir durum ortaya çıkmıştır. Bu oluşabilecek durum Türkiye'nin ekonomik olarak zor durumda kalmasını isteyen ülkeleri memnun edecektir. Amerikan Vatandaşları'na yapılan bu uyarılar 21 Kasım'da ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından, kaldırılmıştır. Fakat yine de bu terör olayları ekonomimizin can damarlarından birisi olan turizmimizi yaralamıştır.

Türkiye'de zengin bir kültürel miras, muhteşem deniz ve doğa, İstanbul gibi dünyanın tanıdığı ve sevdiği büyük bir şehir ile misafirperver güler yüzlü bir halk bulunmaktadır. Tüm bu güzellikler iki sinagoga, İngiliz Konsoloslukuna ve bir İngiliz bankasına düzenlenen bir dizi terör saldırısının gölgesinde kalmıştır. Bu saldırıların, Türkiye'nin İsrail ve Batı'yla ilişkilerini onaylamayan ve Türkiye'nin tam demokrasi ve Avrupa Birliği üyeliğine giden yoldaki kararlı ilerleyişini saptırmaya hevesli, dini motifli kökten dincilerin ve onları ekonomik olarak destekleyen dış güçlerin işi olduğu düşünülmektedir.

II. Medyanın Dünyada ve Türkiye'de Meydana Gelen Uluslararası Terör Saldırılarına Etkileri

Latince kökenli bir sözcük olan medya, medium, mediae sözcüğünden gelmektedir. Halka, kamuoyuna ait olan anlamında kullanılmakta olup, ayrıca kitlesel iletişim araçlarına verilen genel bir addir.³³⁸ Kamuoyu denildiğinde ise toplum içindeki insanların inanışları, çeşitli toplumsal olay ve konularla ilgili düşünceleri ve kanaatleri ile bireylerin toplum içinde yarattıkları etkin bir yaptırım gücü anlaşılmaktadır.

³³⁷ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü WEB Sayfası, **Dış Basın**; "Türkiye Saldırıların Yan Etkisine Hazırlanıyor", 1 Aralık 2003

<<http://www.byeqm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/DISBASIN/2003/12/01x12x03.HTM>>(02.11.2005)

³³⁸ **Basın Sözlüğü**, Öz Ofset Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 89

Medya veya diğerk ifadeyle basın, yazılı yayınlar (gazeteler, aylık ve haftalık dergiler, sektörel yayınlar), görsel yayınlar (TV kanalları, internet) ve işitsel yayınlardan (radyo) oluşan, kitle iletişim araçlarının tümüne verilen genel addır.³³⁹ Medyanın görevleri arasından en önemlilerinden bir tanesi topluma haber ve bilgi vermektir. Medyanın toplumun gözü kulağı olduğu da söylenebilir. Medya en temel görevi olan haber verme ve bilgilendirmenin dışında toplumu eğitmek ve aydınlatmakla da yükümlüdür.³⁴⁰

Medya, devlete ve özel sektör etkinliklerine etki edebilen, özel çıkarlara da destek sağlama işlerini yerine getiren kuruluşlardır.³⁴¹ Medya araştırır, haber verir, bilgi iletir, insanları bilinçlendirir. Bir şeyin lehinde veya aleyhinde kamuoyu oluşturabilir. Medya içine aldığı basın organları, radyolar ve televizyonlarla toplum içinde büyük bir güce sahiptir. Kitle haberleşmesini sağlayan araçların hepsine birden medya denilmekte olup, bilgi teknolojisindeki gelişmeler de göz önüne alındığında interneti de bu bütün içinde düşünmek gerekmektedir. On dokuzuncu, yüzyıl başlarında yazar Thomas Carlyle, büyük bir güce sahip olduğunu vurgulamak için gazetelerin “Dördüncü Kuvvet” olduğunu belirtmiştir.³⁴² İngiliz devlet adamı Edmund Burke’un bir gün parlamentoda beraber oturduğu gazetecileri göstererek, ‘İşte orada dördüncü kuvvet oturuyor’ demesiyle de medyanın toplumu yönlendiren ‘dördüncü kuvvet’ olması kavramı tekrar vurgulanmıştır.³⁴³ Medya çok sık söylendiği üzere günümüzde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak kabul edilebilmektedir. Uzun vadede ise toplumların oluşup gelişmesinde ve yönlendirilmesinde, yasama, yürütme ve yargı unsurlarının şekillendirilmesinde ve topluma gösterilmesinde geniş anlamda, tek kuvvettir.³⁴⁴

Günümüzde kamuoyunun oluşmasında en etkili unsurlardan birisinin kitle iletişim araçları olduğu genellikle kabul edilmektedir. Çünkü kitle iletişim araçları

³³⁹ Türk Dil Kurumu, a.g.e., s. 1524

³⁴⁰ Güleda YÜCEDOĞAN, **Türkiye ve Fransa’da Gazeteci Kimliği Sorunu**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 7

³⁴¹ Edward HERMAN ve Noam CHOMSKY, **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?**, (Çeviren: Berfu AKYOLDAŞ), Minerva Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 9

³⁴² Christopher BROWNE, **Gazetecinin El Kitabı**, (Çeviren: Öykü COŞKU) Kapital Medya Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 183

³⁴³ RADİKAL, “Yurttaş Gazeteciliği Şart”, **Radikal**, 15.06.2004

³⁴⁴ Cengiz ÖZDİKLER, **Türkiye’de Medya ve Terör, Türkiye’de Terörizm: Dünü, Bugünü ve Alınması Gereken Tedbirler**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000, s. 89

günlük hayatımızda, sanattan politikaya kadar her alanda yaşantımızı, kararlarımızı ve zevklerimizi etkileyebilmektedir. Kitle iletişim araçları etkilemenin, inandırmanın ve yönlendirmenin en etkili vasıtaları haline gelmiştir. Özellikle görsel iletişim araçları inandırma aracı olarak çok büyük etkinliğe sahiptir.³⁴⁵ Geniş halk kitlelerine seslenebilme olanağı ile halkın görüşlerinin oluşmasında ve düzenlenmesinde medya çok etkin bir konumdadır. Kamuoyu oluşturup gündemi belirleyen ve dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medya, olayları tarafsız kalarak veya bir tarafı gizlice veya açıktan tutarak destekler. Medya, haberler ve diğer güncel programlarla dünyada olup bitenler hakkında hemen o anda yargı oluşturma gücüne sahiptir. Geri plan ile de uzun vadeli olarak bireyleri ve toplumları belirli sabit fikirlere götürme, şekillendirme potansiyeline sahiptir. Medya aynı zamanda geniş kitlelerin doğru, hızlı ve tarafsız olarak haber alma ihtiyacına cevap vermek zorundadır. Bu nedenle mutlaka tarafsız olmak zorundadır. Sağlıklı kamuoyu oluşumu geniş ölçüde buna bağlıdır.

Halkın medya ile ilişkisini tek yönlü olarak değerlendirmek eksik olur. Medya aynı zamanda toplumun mesajlarını da doğru, hızlı ve etkili biçimde yansıtmalıdır. Böylece vatandaşlar fikir, istek ve ihtiyaçlarını duyurma şansına sahip olacaklar, yalnız etkilenen değil, aynı zamanda etkileyebilen konumuna geleceklerdir. Medya bu görevi yerine getirirken toplumda bütün fikirlere açık olmak ve toplum yararı gözetilecek şekilde kısmen sansürcü davranmak mecburiyetindedir.

Genel olarak medya, toplumda heyecan uyandıran olayları öğrenme konusundaki büyük istek doğrultusunda sansasyonel nitelikte olaylara daha fazla yer verme eğilimindedir. Bu şekilde medya 'halk tarafından izlenme ve değerlendirme oranı' olarak adlandırılan reytingini³⁴⁶ artıracaktır, böylece programları arasında sunduğu gelir kaynağı reklâmlarını da artıracaktır.

Terör de amaçlanan şey halkın olayları seyretmesidir. Şiddet hareketlerinin şok edici, hızlı dramatik bir şekilde halkın gözü önünde yapılmasının nedeni terör örgütlerinin kendilerini eylemleri aracılığıyla bir güç unsuru olarak göstermek

³⁴⁵ Mustafa MUTLU, **Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2003, s. 52

³⁴⁶ Türk Dil Kurumu, a.g.e., s. 1860

istemeleridir.³⁴⁷ Terör eylemlerinde seçilen hedefler incelendiğinde bunların gerek birey, gerekse kitle iletişim araçları için değişik özellikler taşıdığı görülebilir. Değişik özellik kavramından anlaşılması gereken husus, toplumda belirli ölçüde heyecan ve korku yaratması ve bu heyecan dolayısıyla medya vasıtasıyla olayların izlenmek istenmesidir. Medya da toplumun bu talebini yerine getirmek ve izlenme oranını artırmak için terörü çoğunlukla hiçbir sansür uygulamaksızın topluma sunabilmektedir. Böylece terör ve terör örgütleri her zaman toplumun gözü önünde bulundurulmaktadır.

Terör örgütleri medyanın bu özelliğinden yararlanarak daima propaganda yapmak isterler. Terör eylemleri propagandayla doğar ve propagandayla yaşamlarını devam ettirir. Bu çerçevede, propaganda terör örgütlerinin hem amacı, hem de aracıdır.³⁴⁸ Nitekim, ideolojik alt yapısını oluşturan terör örgütleri PKK terör örgütünün ilçe baskınları gibi sansasyonel eylemlerle varlıklarını duyurmaya çalışmışlardır.

Dünyanın çoğu yerinde çeşitli zamanlarda terör olayları gerçekleşmektedir. Bu olaylar bütün ayrıntılarıyla kitle iletişim araçları yeryüzünün her noktasına iletilebilmektedir. Bu olaylarda gösterilen şiddet bütün toplumları etkilemektedir. Terör örgütleri en büyük desteği kitle iletişim araçlarından beklerler. Gazetelerde ilk haber olarak verilmek, televizyonlarda sürekli isim ve eylemlerinin tekrarlanması terör örgütlerinin en önemli amaçlarındanıdır.³⁴⁹ Terörün gerçek bir stratejisi yoktur. Sadece taktik hedefleri vardır. Ana hedef de duyulmak ve terörün gerekçesini duyurmaktır.³⁵⁰ Ülkemizde yaşanan ve tüm milli güç unsurlarının seferber edildiği terör olayları karşısında, basın ve terör ilişkisini genel anlamda incelediğimizde propagandanın teröristin hem amacı, hem de aracı olduğu görülmektedir. Teröristin sesini duyuracağı ilk ve en etkili aracın yazılı ve görsel basın, daha doğru ifade ile bütün iletişim araçları olduğu söylenebilir. Özellikle televizyonlar teröristlerin eylemlerini en kanlı sahneleriyle defalarca vermektedirler. Bu eylemleri

³⁴⁷ Doug BROWN, **Terörizm ve Terörizmle Mücadele**, (Çev: Lütfi TOMUŞ) Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2004, s. 37

³⁴⁸ İLHAN, a.g.e., s. 66

³⁴⁹ Mehmet FİDAN, 'Kitle İletişim Araçlarında Terör Olayları', **1 nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000, s. 897

³⁵⁰ Yapı ve Kredi Bankası Güncel Kitaplar, a.g.e., s. 27

gerçekleştiren terör örgütünün adını da defalarca kullanarak bu örgütün reklâmını yapmaktadırlar. Böylece medya isteyerek veya istemeyerek teröre alet olmaktadır.³⁵¹ İletişim araçları teröristin ikinci yaşam alanıdır. Medyasız bilgi toplayamaz, tehdit edemez, korku yaratamaz, dolayısıyla terör yapamaz.

Kamuoyuna terör örgütlerinin gerçek amaçları basın tarafından tam olarak aktarılamamaktadır. Türkiye’de terör örgütleri ile ilgili haberler incelenirse, görsel, işitsel ve yazılı basın tarafından teröre kısmen de olsa destek verildiğini söylemek haksızlık olmaz. Çünkü terör örgütleri ile ilgili haberler hiçbir sansüre uğramaksızın, Türk kamu oyununun doğrudan ekran ve gündemine gelmektedir. Bu konuda çok büyük yanlışlıklar yapılmış, bu yanlışlıklara rağmen basın özgürlüğü adına etkin önlemler getirilememiştir.

Terör olaylarının sunumunda, her eylemin haber olma değeri dikkate alındığından, basın organlarının bir kısmında görülen bilinçsiz davranışlar terörü güçlendirmektedir. Bu nedenle mümkün olduğu kadar örgüt ve terörist isimleri kullanılarak propaganda yapmalarına müsaade edilmemeli, bölücü terör örgütü veya sadece terör örgütü tabirleri haberler içinde kullanılmalıdır. Gazetecilerin terör örgütü liderleriyle yaptıkları görüşmelerin basında verilmesine ve böylece terör örgütü liderlerinin güçlü insan görüntüsü vermelerine imkân verilmemelidir. Olaylarda ölü ve yaralı sayısı verilerek terör eylemin büyüklüğü belirtilmemeli, halk dehşetle korkutularak örgütlerin propaganda yapmalarına fırsat verilmemelidir. Terör ve terörizmle ilgili haber ve yayınlarda terörün masum insanlara zarar verdiği ve terörle hedeflenen amaçlara varılamayacağı basın aracılığıyla vurgulanırsa, terörle mücadele daha etkili ve kolay olacaktır.³⁵²

Terörü bütün yön, amaç ve yöntemleri ile tanımak sanıldığından daha zordur. Bu nedenle konuya ayrıntıları ile bilmeyen basın mensuplarının terör konusunda yanlış hareket edebileceğini düşünmek zor olmamaktadır. Terör sadece görünen şiddet unsurundan ibaret değildir. Örneğin daha önce de bahsettiğimiz gibi dini terör, ideolojik terör ve etnik terör, kaynak, eylem, amaç ve toplum üzerinde oluşturduğu etki bakımından birbirinden farklıdır. Toplum bilgilendiren ve yönlendirmeyi görev

³⁵¹ SATILMIŞ, Alişan, **Terör ve Terörizm**, Emre Yayınları, İstanbul, 2001, s. 162

³⁵² KILIÇALP, a.g.e., s. 60

edinen medyanın kendi bilgi eksigi, terör konusunda topluma yönelik en büyük tehlikelerden birisidir.

Terörün kamu üzerinde reklâmı yapılamaz ise eylemin toplum üzerinde yapacağı etki çok sönük olmakta ve kısa süre sonra normal hayat akışı devam etmektedir. Terör örgütleri için kitleler üzerinde oluşturmayı planladığı etkiyi yaratamadıktan sonra yaptığı eylemin kıymeti yoktur. Bu nedenle terör eylemlerinin iletişim araçlarını kullanarak kitleler üzerinde istedikleri etkiyi yapmaya çalışmaları yeni bir şey değildir. Eğer terör bir siyaset aracı olarak kullanılmak istenirse, bu işin kitlelerle iletişimi göz önüne alınmaksızın başarıya ulaşması terörist örgütler açısından mümkün değildir.³⁵³

Terör örgütleri propaganda faaliyetlerini miting, seminer, grup ve ikili temaslar gibi yüz yüze haberleşme araçları, gazete, dergi, afiş, bildiri, pankart, televizyon, internet, radyo, kaset gibi göze ve kulağa hitap eden haberleşme araçları ile bunlar dışındaki ölüm orucu, açlık grevi gibi eylemlerle de yürütmektedirler. Bunun yanında yürüttükleri diğer silahlı faaliyetleri 'silahlı propaganda' olarak ifade edilmektedir.³⁵⁴

Silahlı Propaganda, terör eylemleriyle devleti ele geçirmek ve rejimi değiştirmek isteyen terör örgütlerinin, silahlı güç ve şiddet kullanmak suretiyle toplumu etkilemeye çalışmasıdır. Silahlı propaganda yaparak hareket eden ve bu iş için basını da kullanan örgütlerin çeşitli amaçları vardır.³⁵⁵ Buna göre terör örgütleri şiddet eylemlerini kullanarak varlıklarını duyurmak, güçlerini göstermek ve böylece devletin ve güvenlik güçlerinin halkın gözündeki otoritesini sarsarak toplumu korku içinde yaşatmak isterler. Devleti terör eylemlerine karşı önlem alırken sivil halka karşı da baskı yapmaya ve böylece terörden yana olmayan halkı da terör olaylarına karşı duyarsız hale getirmeye çalışırlar. Silahlı propaganda aynı zamanda terör örgütleri açısından örgüt üyelerini etkilemek için moral kaynağı ve eğitim aracıdır. Toplum içerisinde sürekli bir kargaşa havası yaratmak ve kamuoyunu psikolojik

³⁵³ Ali SAYDAM, "Terörün Arkasında Kim Var?", *New Perspectives Quarterly-Türkiye Dergisi*, Cilt 5, 2003, s. 57

³⁵⁴ Güneri CIVAĞLU, "Tavır", *MİLLİYET*, 17 Temmuz 2005

³⁵⁵ Carlos MERIGHELLA, *Şehir Gerillası El Kitabı*, (Çeviren: Ahmet KOÇTUĞ), Işık Yayınları, İstanbul, 1992, s. 105

olarak çökertmek isteyen terör örgütlerinin, propaganda faaliyetlerini engellemeden terörle mücadele edebilmek hiçbir devlet için tam anlamıyla mümkün olamayacaktır.

Medya demokratik sistemlerde olması gereken önemli bir unsurdur. Bununla birlikte iletişim işinden ekonomik kazanç sağlayan kuruluşlardır. Medya da ekonomik endişeler nedeniyle, kamunun dikkatini çekici haberleri daima gündeme getirmektedir. Toplumun dikkatini bir yöne çeken her türlü terör haberi de medyanın ilgisini çekmektedir. Bundan dolayı terörle medyanın çok yakın bir ilişkisi vardır.³⁵⁶

Medya sansasyonel habercilik yaparak en çok izlenen, dinlenen ve okunan olmak hırsı ve düşüncesiyle, terör haberlerini hiçbir eleme, süzme, yumuşatma ya da kontrol işlemi yapmadan vermektedir.³⁵⁷ Yazılı ve görsel basından eylemin etkilerini izleyen terör örgütlerinin gözünden olaya baktığımızda, karşımıza terör örgütlerinin propagandası çıkmaktadır. Terör örgütleri ses getirecek eylemler yapmak ve eylem sonrası amaç ve isteklerini büyük kitlelere ulaştırabilmek için medyayı kullanmaktadırlar. Bu değerlendirme sonucunda terör-medya ilişkisi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde terör örgütleri bir eylem gerçekleştirip, kitle iletişim araçlarını kullanarak milyonları korkutmaya çalışmaktadırlar. Korkuyu egemen kılmak ve bu yolla amaçlarına ulaşmak isteyen terör örgütleri, yapacakları eylemin daha ses getirici olanını belirleme ve faaliyete geçirme eğilimi göstermektedirler.³⁵⁸ Örnek olarak Amerikan medyası 11 Eylül saldırılarının ardından sosyal sorumluluk ilkesine ve etik kurallara uygun bir yayıncılık izlememiştir. Bu nedenle terörist ayırımı yapamayan Amerikan vatandaşları ve diğer ülke vatandaşları, Arap, Müslüman ya da Müslüman görünümlü kişilere çeşitli zararlar vermişlerdir.³⁵⁹ Medyanın uymakla yükümlü olduğu düşünülen etik sınırlamalar sadece haberin doğru verilmesi, gerçeğe uygunluğu ve tarafsızlığı gibi konuları kapsamamaktadır. Olayların gerçekleştiği şekilde, doğru ve eksiksiz, abartmadan ve eklemekten aktarılmasını da içermektedir. Medyanın etik yükümlülüğü bu hususları içermektedir. ABD medyasında olduğu gibi tüm dünyada terör örgütleri amaç ve hedeflerine ulaşmak ve kamuyu etkilemek

³⁵⁶ ÖRGÜN, a.g.e., s. 96

³⁵⁷ SATILMIŞ, a.g.e., s. 162

³⁵⁸ Zakir AVŞAR, "Medyanın Terör Haberlerini Sunumu ve BBC Örneği", **Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2001, s. 156

³⁵⁹ Nurdan AKINER, **Düşman Değiliz**, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2004, s. 191

için medyayı en iyi şekilde kullanmaktadırlar. En önemli amaçlarından biri 'kamuyu bilgilendirmek'³⁶⁰ olan medya, bazen bilerek veya bilmeyerek, bazen de en çok izlenen olma kaygısıyla terör örgütlerinin propagandasını yapabilmektedir. Bu haberlerin medya aracılığıyla kamu üzerine sunumunun avantaj ve dezavantajları şöyle ifade edilebilir:

A. Terör Haberlerinin Medya Aracılığıyla Sunulmasının Kamuya Olumlu Etkileri

Terör haberlerinin herhangi bir değişikliğe ve sansüre uğramadan olduğu gibi sunulmasının kamu üzerinde oluşturduğu bazı olumlu etkileri vardır. Bu olumlu etkiler şu şekilde ifade edilebilir:

a) En temel insan hak ve özgürlüklerinden biri olan haber alma özgürlüğü³⁶¹ sansürsüz gerçekleşmiş olur.

b) Toplum menfaatini en planda tutması gereken medyanın yasal bir hakkı olan ve Basın Kanunu'nda³⁶² belirtilen özgürlük ilkesi yerine gelmiş olur.

c) Terör eylemleri esnasında veya sonrasında bunlara müdahale eden güvenlik güçleri aleyhinde, olaylara müdahale ve reaksiyon şekliyle ilgili oluşabilecek dedikodu ve propaganda faaliyetleri engellenmiş olur.

d) Terör örgütlerine müdahale eden güvenlik güçlerinin başarı ve azmini gören vatandaşta devlete olan güven ve inanç duygusu artabilir.³⁶³

e) Halkın yoğun olarak bulunduğu mekânlarda çevreye bırakılmış çanta, poşet vb. gibi malzemelerin teröristler tarafından bombalı saldırı amacıyla konulmuş olabileceğini basından duymuş olan vatandaş bilinç kazanmaya ve artık daha dikkatli

³⁶⁰ Türkiye Basın Konseyi WEB Sayfası, **Basın Meslek İlkeleri**, <http://www.basinkonseyi.org.tr/bmi.htm>, (17.12.2005)

³⁶¹ Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi, Bölüm 2, Madde 11 ve T.C. Anayasası, Madde 31

³⁶² Bkz. '9 Haziran 2004 Tarihli 5187 Sayılı Basın Kanunu', **Resmi Gazete**, Sayı 25504, 24.06.2004

³⁶³ Turgut GÖKSU, "Polis Operasyonlarının Televizyonlarda Canlı Yayını ve Muhtemel Sonuçları", **Polis Dergisi**, 2000, Sayı:22, s. 364-368

davranmaya başlayabilir. Günümüzde polise halk tarafından yapılan şüpheli paket ihbarları³⁶⁴ terör haberlerinin bu etkisinden kaynaklanmaktadır.

f) Kamu görevlilerinin dikkatsizliğinden kaynaklanabilecek vahim sonuçlu olayların, basın tarafından tüm topluma duyurulurken eleştirilecek olması güvenlik güçlerini terör olaylarına yaklaşımlarında daha dikkatli davranmaya yöneltebilir.

g) Basının sürekli yayınladığı terör örgütleriyle ilgili fotoğraf ve haberler, bu örgütlere karşı halkın nefretinin artmasına ve halkın terör örgütü mensuplarının yakalanması yönündeki ihbarları vasıtasıyla, güvenlik güçlerine daha çok destek sağlamasına neden olabilmektedir.

B. Terör Haberlerinin Medya Aracılığıyla Sunulmasının Kamuya Olumsuz Etkileri

Medyanın terör haberlerini sorumsuzca ve abartarak verdiği konusunda kamuoyunda yaygın bir kanı vardır. Bu yaygın kanı aşağıda sıralanan ve bu kanaatleri doğrulayabilecek örneklere dayanmaktadır:

a. Terör örgütleri ve onların eylemleri haber yapılırken, terörist unsurlarla ilgili terminolojiye dikkat edilmemektedir.³⁶⁵ Özellikle ‘özgürlük savaşçısı’, ‘gerilla’ tabirlerinin kullanılması örgütlere, kendilerinin muhatap alındıkları ve meşru görüldükleri duygusunu kazandırabilmektedir. Bu nedenle bir medya mensubu terörist ile gerillanın ayrımını çok iyi bilmelidir. Gerilla faaliyeti yürüten gruplar savaş hukukuna tabidirler ve sivil öldürmezler.³⁶⁶ Terör örgütleri ise, şiddeti kuralsız olarak kullanırlar ve çoğunlukla sivil de öldürürler. Nitekim Avrupa ülkeleri, PKK ve DHKP-C terör örgütlerini, sivil vatandaşları da acımasızca öldürmelerine rağmen hala terör örgütü olarak kabul etmekte zorlanmaktadır.

b. Medyada sürekli olarak terör haberlerinin gündeme getirilmesi, teröristleri kamuoyunun gözünde, mücadeleleri için haklı olarak şiddet kullanan, haklarını

³⁶⁴ T.C. Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, “Ankara Esenboğa THY Kargosunda Şüpheli Paket”, **Sivil Savunma Dergisi**, Sayı 179, Mart 2005, s. 2
<http://www.ssgm.gov.tr/dergi/179_%20haberler.html>, (03.07.2006)

³⁶⁵ Ömer ERSOY, “Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarda Yakınlaşma ve İşbirliğinin İncelenmesi”, **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını**
<<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=8>> (21.02.2006)

³⁶⁶ HERMAN ve MERIGHELLA, a.g.e., s. 105

arayan insanlar durumuna getirebilmektedirler. Terör örgütlerine ait haberlerin basında çok sık ve uzun süreli yer alması, aynı zamanda terör örgütlerine ülke gündemine hakim olma ve bunun içinde sürekli eylem yapma³⁶⁷ fikri vermektedir.

c. Habercilik açısından bakıldığında olay yerinden diğer haber kanallarından önce canlı yayımla halka bilgi vermek medya kuruluşları bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Ancak haber veya görüntülerin habercilik adına ve kamu yararına hizmet edip etmediğini de irdelemek gerekir. Diğer bir husus ise olağan dışı anlık durumlarda oto kontrolün ve sansürün o haberi yapan ve görüntüleyen kişiler tarafından kamu yararı gözetilerek ne oranda uygulandığı da çok önemlidir. Kanlar içerisinde acil doktor müdahalesi bekleyen veya kopmuş bir uzvunu enkaz parçaları içinde arayan yaralı bir kişinin görüntülerinin kamu yararı açısından taşıdığı haber değeri sorgulanabilmeli ve böyle haberler sansür uygulanarak verilmelidir.³⁶⁸ Medya terör olaylarını haber olarak verirken, daima abartarak, herhangi bir sansür uygulamaksızın, adeta terör örgütlerinin propagandasını yaparak vermektedir. Terör olayları sonrası şiddetin ve acının büyüklüğünü medyadan gören toplum üzerinde, terör örgütlerine karşı korku oluşmaya başlayabilmektedir. Toplum üzerindeki bu etkiyi fark eden terör örgütleri de, daha çok ses getirebilecek şiddet eylemlerine geçiş yapabilmektedirler.

d. Yazılı ve görsel medyada taktik ve tekniği son derece detaylı olarak anlatılan terör eylemleri nedeniyle, gerçekleştirdikleri eylemlerle ilgili teknik eksikliklerini gören, tecrübe kazanan ve yanlışlarını düzelten terör örgütleri yeni hareket tarzları geliştirmeye başlamaktadırlar.³⁶⁹ Bu durum, örgüt elemanlarının eğitimlerini yeniden gözden geçirmelerine, yeni eylemler için eksikliklerini gidererek motive olmalarına zemin hazırlayabilmektedir.

e. Medyanın bazı haber toplama yöntemleri, güvenlik güçlerinin yürüttüğü operasyonlara zarar verebilmektedir. Özellikle rehine kurtarma operasyonlarında

³⁶⁷ Mehmet Ali KIŞLALI, "Medya Olmadan Terör Olmaz", **RADİKAL**, 07.06.2006

³⁶⁸ Keskin İ. VURAL, "Televizyon Haberciliğinde Görüntü Kullanımına İlişkin Etik Sorunlar; 15 Kasım 2003 Sinagog, 20 Kasım 2003 HSBC Bankası ve İngiliz Konsolosluğu'na Yönelik Terör Eylemlerine İlişkin Görüntülerin Etik Açısından Değerlendirilmesi", **Küresel İletişim Dergisi**, Sayı 2 , Güz 2006, s. 9 <http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/guz2006/Hakemli_Yazilar/Izlem%20Vural.%20TV%20Haberciligi.Onayli.pdf>, (08.12.2006=

³⁶⁹ Gürol KORKMAZ, "Terör Olaylarının Medyaya Yansıması", **Doğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 1998, s. 235-240

canlı yayın yapan haber kanalları örneklerine rastlanılmıştır. Medya canlı yayınla polisin muhtemel taktiksel yaklaşımları hakkında haberler vererek teröristlere istemeden de olsa yardım etmektedir. Örnek olarak 1977 yılında Almanya'dan Somali'ye gitmekte olan Lufthansa uçağını Filistinli teröristler Somali'nin başkenti Mogadishu'ya zorla indirmişlerdir. Alman kurtarma ekibi 3 teröristi vurarak yolcuları kurtarmıştır.³⁷⁰ Bu olayda medyanın yayınları rehinelere bazılarının ölmesine direkt olarak katkıda bulunmuştur. Teröristler, dinlemekte oldukları radyo yayınından uçağın Alman pilotunun yere inerken gizlice havaalanı görevlilerine teröristlerle ilgili bilgi verdiğini duymuşlardır. Teröristler uçağın kaptan pilotuyla birlikte bazı yolcuları da öldürmüşlerdir.

Terör örgütlerine karşı yapılan operasyonların medya aracılığıyla canlı yayında verilmesini de bu açıdan değerlendirilmeliyiz. 17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul'un Beykoz semtinde yapılan Hizbullah operasyonu buna en iyi örneklerden biridir. Saat 14.30'da başlayan polis operasyonu 15.00'da canlı olarak televizyonlarda verilmeye başlanmıştır. Operasyonun bitiş saatinden yarım saat öncesine kadar televizyonlarda canlı yayın devam etmiştir.³⁷¹ Teröristlerin televizyonları açık olsaydı veya dışardan bir örgüt mensubu telefonla operasyonun yapılış şeklini, polislerin eve girmek için ne şekilde hareket ettiklerini haber vermiş olsaydı, operasyon güvenlik güçlerimiz aleyhine başarısızlıkla sonuçlanabilirdi.

f. Medyanın terörist eylemleri provakate edecek haberler ve görüntüler vermesi önlenmelidir. Örnek olarak güvenlik güçlerinin operasyonları sonucu öldürülmüş teröristlerin cesetlerinin ekranlarda gösterilmemesi gerekir. Bunların ekranlarda gösterilmesi onları destekleyen veya sempati duyanların eylem yapma isteklerini arttırabilecektir.³⁷²

g. Medya, terör haberlerini sunarken, ceset, yaralı, korku, dehşet, gözyaşı, yıkım, enkaz gibi toplum üzerinde derin yaralar açabilecek dehşet görüntülerini sansürsüzce yayınlatabilmektedir. Bu haberleri çocukların da izleyebileceği dikkate

³⁷⁰ HÜRRİYET, "En Uzun Uçak Kaçırma Olayı 16 Gün Sürmüştü", **Hürriyet**, 28 Aralık 1999

³⁷¹ Ömer ERSOY, "Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarda Yakınlaşma ve İşbirliğinin İncelenmesi", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayını** < <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=8>>, (21.02.2006)

³⁷² Abdülkadir ÇEVİK, "Etnik Terörizmin İkojisi ve Terörle Mücadeledeki Önemi", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, Aralık 2005, s. 101

alınırsa, bu görüntüler çocukların ruhunda çok derin yaralar açabilir. Toplumun terörle korkutularak eve kapanmasına, umutsuzluğa düşmesine ve gelecekle ilgili çok karamsar düşüncelere kapılmasına neden olabilir.

Bu terör haberleri sansürsüz bir şekilde yurt dışından izlendiğinde de Türkiye'nin yurt dışındaki imajının zarar gördüğü görülebilir. Yabancı milletler Türk insanı hakkındaki kanaatlerini çoğunlukla orada yaşayan vatandaşlarımız ve medyamızdan öğrenmektedirler. Dolayısıyla her gün televizyon haberlerinde patlama, ceset, yaralı, karmaşa, kargaşa, şiddet görüntüleri izleyen yabancı insanlar, Türkiye'deki asayiş hakkında, bizim şu anda medyadan takip ettiğimiz, Irak veya Afrika ülkeleri hakkında düşündüğümüz kötü şeyleri düşünebileceklerdir. Çünkü çoğunlukla Irak veya gelişmemiş Afrika ülkeleri ile ilgili medyadan izlenen haberler de kan, vahşet ve dehşet içermektedir. Her ne kadar bu ülkelerde de güzel şeyler olabiliyorsa da reyting kazanmak isteyen medya sayesinde, bizim aklımızda kalan unsurlar, patlama, ölüm ve gözyaşları olmaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler üzerinde sosyo ekonomik olarak çok yönlü etkilere sahip olan turizm politik istikrarsızlıklardan çok çabuk etkilenir. Bu çerçevede terör turizm gelirleri konusunda istikrarsızlık nedenlerinden biridir.³⁷³ 1993–2003 yılları arasında Türkiye'de terör eylemlerinin artması nedeniyle, dünyanın birçok ülkesinden Türkiye'ye yönelik turizm rezervasyonları ve seyahat biletleri iptal edilmiştir. Terör riski bir ara Türk turizmini iflasın eşiğine getirmiştir. Rezervasyon iptalleri yüzde 70'leri bulup, otellerin doluluk oranı yüzde 30'larda kalmıştır.³⁷⁴ Çünkü o günlerde terör haberleri yazılı ve sözlü basında günlerce haber olarak verilmiş, bu haberler de dünyadaki birçok haber kanalında sürekli olarak yayınlanmıştır. Deniz, kum, güneş, yeşil, huzur ve eğlence görmek isteyen ve gezmek istedikleri ülkelerle ilgili olarak o ülkenin medyasından bilgi almaya çalışan yabancı ülke vatandaşları, dehşet, kan ve patlama görüntüleri sonrasında doğal olarak rezervasyonlarını iptal etmişlerdir. Dolayısıyla dünya basınında çok sık yer bulan bu görüntüler, turistleri kendi ülkelerine çekmek isteyen devletlerin ekmeğine yağ sürmekte ve terörü kendi lehlerine kullanabilmelerine imkân sağlamaktadır.

³⁷³ EMSEN ve DEĞER, a.g.m., s. 68

³⁷⁴ RADİKAL, "Turizm Can Çekişiyor", **Radikal**, 24.05.1999

h. Medyanın terör örgütlerine yönelik operasyonlara katılan devlet görevlileri hakkında, gerek görüntü, gerekse yazılı olarak haberlerinde sansürlü olarak geniş bilgi sunması, görevlerini büyük bir özveriyle yapmaya çalışan emniyet güçlerimize zarar verebilmektedir. Terör örgütleri yazılı basından elde ettikleri bilgilerle, bu tür operasyonlara katılan emniyet güçlerini ve ailelerini kendilerine hedef olarak seçebilmektedirler.³⁷⁵

i. Medya ‘Bir kişi suçu ispatlanana kadar masumdur’ ilkesini³⁷⁶ ihlal etmemelidir. Fakat insanlar mahkeme tarafından yargılanmadan, terörist olarak suçlanarak medya tarafından yargılanmakta yazılı ve görsel basında teşhir edilerek cezaları verilmektedir. Batılı ülkelerde sanığın masumiyeti ilkesi gereği basına görüntü alma yasağı getirilmiştir. Hiçbir basın mensubu, yargılama esnasında, mahkeme içinde ses ve görüntü cihazıyla görüntü alıp bunu haberlerinde kullanamamaktadır. Basında yalnızca özel görevlilerin yaptığı el çizimi resimler yayınlanabilmektedir. Bu uygulamaya 1 Temmuz 2005 tarihinden itibaren Türk mahkemelerinde de başlanmıştır.³⁷⁷

i. Terör haberlerinin sürekli olarak basında yer alması ve özellikle güvenlik güçlerinin eylemleri önlemedeki hata ve yetersizliklerinin abartılarak verilmesi, güvenlik güçlerinin moralini bozmakta ve terör eylemlerini önleme konusunda kendilerini yetersiz görmelerine neden olabilmektedir.

Demokratik ülkelerde bilgi almak vatandaşların en temel haklarından biridir.³⁷⁸ Bundan dolayı medya topluma fayda sağlayabilecek her türlü olayı haber olarak kamuoyuna sunabilir. Önemli olan haberin hangi amaçlara hizmet edebileceğini düşünmek ve onu toplum menfaatlerine uygun şekilde sunabilmektir. En çok izlenme oranı uğruna abartılarak, sansasyonel bir şekilde sunulan haberler topluma fayda yerine çoğunlukla zarar getirmektedir.

³⁷⁵ MİLLİYET, ‘‘Diyarbakır Emniyet Müdürü Öldürüldü’’, **Milliyet**, 24 Ocak 2001

³⁷⁶ Türkiye Basın Konseyi WEB Sayfası, **Basın Meslek İlkeleri**
<<http://www.basinkonseyi.org.tr/bmi.htm>>, (18.12.2005)

³⁷⁷ Kod Adı Medya Sitesi WEB Sayfası, ‘‘Mahkeme Haberleri Artık Fotoğrafsız’’, 2 Temmuz 2005
<<http://www.kodadimedya.com/detay.asp?ID=2870>>, (01.03.2006)

³⁷⁸ Bkz. ‘‘9 Ekim 2003 Tarihli 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’’, **Resmi Gazete**, Sayı 25269, 24.10.2003

Nitekim son yıllarda terörle mücadelede konusunda kamu kurum ve kuruluşlarından vatandaşlarımıza, yazılı ve görsel basına kadar her kesimin bilinçlendiği gözlemlenmektedir. Ülkemizde güvenlik güçleri, akademisyen ve gazeteciler içinden terör uzmanı olarak kendisini yetiştirmiş birçok kişi bulunmaktadır. Bu uzmanların kaleme almış oldukları araştırma, kitap, haber ve makalelerle terörle mücadele konusunda uzun yıllardır yaşanan bilgi eksikliğinin önemli ölçüde giderilebileceği söylenebilir.

C. Medyanın Denetlenmesi

Medya kurum ve kuruluşları özellikle terör olaylarını haber yaparken gerekli itinaı göstermediğinde, kontrol mekanizmaları hemen devreye girmelidir. Medyanın denetimi için üç denetleme mekanizması sürekli devrede bulundurulmalıdır. Bu mekanizmalar şunlardır:

a. Medyanın Kanuni Olarak Denetlenmesi

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda³⁷⁹ devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, devlet otoritesini zaafa uğratmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylem terör suçu sayılmıştır. Aynı kanunun 7'nci maddesinde ve bu kanunun 3'ncü ve 4'ncü maddeleri ile, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220, 304, 313'ncü maddeleriyle terör örgütlerini kuranlar, faaliyetlerini düzenleyenler, yönetenler, örgüt mensuplarına yardım edenler ve örgütlerin propagandasını yapanlar hakkında cezai müeyyideler konulmuştur.³⁸⁰

Medyanın yasal olarak kontrol ve takibini Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) yerine getirmektedir. 3984 Sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 'Yayın İlkeleri' başlıklı 4'ncü maddesinin (a), (c) ve (y) bentlerinde radyo ve televizyonların Türkiye Cumhuriyeti'nin varlık ve

³⁷⁹ Bkz. "12 Nisan 1991 Tarihli 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu", **Resmi Gazete**, Sayı 20843, 12.04.1991

³⁸⁰ Bkz. "26 Eylül 2004 Tarihli 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu", **Resmi Gazete**, Sayı 25611, 12.10.2004

bağımsızlığına, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkân verilmemesi ilkelerine aykırı yayın yapamayacaklarını³⁸¹ hükme bağlanmıştır.

Medya veya diğer ifadeyle basın, çarpıcı haber niteliği taşıyan terör olayları ile toplum sağlığı, kişi ve toplumun güvenliği, sorumluluğu gibi önemli konuların sunumu arasında çelişkiler içerisindedir. Basın, yansız kalabilmelidir.³⁸² İsim yapmak veya satışı arttırmak için terörü kullanmamalı, kullanmak isteyenlere alet olmamalıdır. Toplum ve toplumun geleceğine karşı işlenmiş terör suçlarına istemeden de olsa destek vermemelidir.

3984 Sayılı RTÜK Kanunu'nun 4/b bendinde; 'Toplum şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkân verilmemesi, aynı kanunun 4/z bendinde; 'Çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayın yapılmaması esasına' ilişkin hükümler yer almaktadır.³⁸³ Şiddet unsuru ağırlıklı yapımlar, çocuk ve gençlerin olumsuz yönde etkilenmeleri için, yayın öncesi uygun uyarı ve işaretlerle³⁸⁴ ikaz edilmek şartıyla ancak saat 23.00 ile 05.00 arasında yayınlanabilmektedir. Bu tür programların tanıtım duyurularında şiddet içeren kısımların kullanılması da yasaklanmıştır.

Ancak RTÜK'ün uygulamaları günümüzde tartışılmaktadır. Çünkü RTÜK yanlış bir haber yapıldığında, yayın yapan televizyon kanalını belirli bir süre tümden kapatmaktadır.³⁸⁵ Bu durum televizyon kanalını ekonomik açıdan zayıflatmakta, diğer yandan da özgürlüklerin yasaklarla kısıtlandığı bir ülke imajı verilmektedir. Mutlaka ceza vermek gerekiyorsa televizyon kanalının tümden kapatılması yerine kanalı ekonomik olarak ayakta tutan reklam unsuru kullanılmaksızın, toplumu

³⁸¹ Bkz. "13 Nisan 1994 Tarihli 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun", **Resmi Gazete**, Sayı 21911, 20.04.1994

³⁸² Türkiye Gazeteciler Cemiyeti WEB Sayfası, **Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi** <<http://www.tgc.org.tr/bildirge.html>>, (06.07.2005)

³⁸³ T.C. Radyo Televizyon Üst Kurulu, 3984 Sayılı RTÜK Kanunu, **Yayın İlkeleri**, <http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=5929dd1a-d261-48bf-b707-b123eaa7537f>, (11.05.2006)

³⁸⁴ T.C. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) WEB Sayfası **Akıllı İşaretler** <<http://www.rtukisaretler.gov.tr/RTUK/index.jsp>>, (12.05.2006)

³⁸⁵ RADİKAL, "Küçük Bir Yasakçık !", **Radikal**, 6 Mart 2005

bilgilendirip, eğitebilecek programların en çok izleme saatlerinin olduğu 18–24 saatleri arasında yayınlama cezası verilebilir. Bahsi geçen ceza toplum menfaatleri gözetildiği için yararlı bir yaptırım olacaktır.

b. Medyanın Basın Yayın Kuruluşları Aracılığıyla Kendi Kendini Denetlemesi

Bu görevi Türkiye Basın Konseyi³⁸⁶ ve Gazeteciler Cemiyeti³⁸⁷ yerine getirmelidir. Türkiye'nin de altına imza koyduğu Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi'nde, televizyon programlarının genel ahlak kuralları ve edebe aykırı olmaması, saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerini kışkırtmaması, oğrafi içermemesine dair ilkeler yer almıştır. Sözleşmenin 'Yayıncının Sorumlulukları' başlıklı bölümünde 7'nci madde; 'programlar şiddet eğilimini körükleyecek veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmayacaktır'³⁸⁸ şeklindedir. Basının kendi içindeki öz denetimi, istenilen konuma ulaşmasında tüm önlemlerden ve yasalardan daha etkili olacaktır.

c. Medyadan Etkilenen Toplumun Denetimi

Toplum denetimi ülkemizdeki en zayıf denetim mekanizmalarından biridir. Demokratik toplumlarda kamu adına çalışan kurumların en önemli denetleyicisi vatandaşlardır. Bu nedenle vatandaşımızın haklarını soran, sorgulayan bireyler olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Televizyon Programlarında toplumu olumsuz yönde etkileyebilecek unsurlar bulunduğunu tespit eden vatandaşların RTÜK'e ait 444 1 178 nolu iletişim merkezini³⁸⁹ direkt olarak arayabilip şikâyet mekanizmasını

³⁸⁶ Türkiye Basın Konseyi WEB Sayfası, **Konsey Sözleşmesi** (12 Nisan 2003)
<<http://www.basinkonseyi.org.tr/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=6>>,
(10.11.2005)

³⁸⁷ Türkiye Gazeteciler Cemiyeti WEB Sayfası, **Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Gazetecinin Temel Görevleri Ve İlkeleri**
<<http://www.tgc.org.tr/bildirge.html>>, (06.07.2005)

³⁸⁸ RTÜK, Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu **Değiştirilmiş Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Konvansiyonu Açıklayıcı Raporu**, Strazburg 1998, s. 40
<<http://www.rtuk.org.tr/AvSindirTVSoz.DOC>>, (30.01.2006)

³⁸⁹ Radyo Televizyon Üst Kurulu WEB Sayfası, **RTÜK İletişim Merkezi**,
<http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=bd5af50d-acef-4ee8-a6e9-e43fa6cbd906>, (05.05.2005)

çalıştırmaları gerekmektedir. Basının kendi içindeki öz denetimi, istenilen konuma ulaşmasında tüm önlemlerden ve yasalardan daha etkili olacaktır.³⁹⁰

Bütün basın kuruluşları özellikle yazılı, görsel, işitsel yayın organları öncelikle kamu yararını göz önüne alarak haberlerini yayınlamalıdır. Kamu yararının gözetilmesi sadece Radyo Televizyon Üst Kuruluna (RTÜK) bırakılmamalıdır. Yayıncılık açısından kamu vicdanı ve kamu yararının ilk savunucusu tüm unsurlarıyla kamunun kendisi, ikinci savunucusu da kamu yararını göz önünde bulundurmaya mükellef olan medya olmalıdır.³⁹¹ Yazılı ve görsel basın terörün meydana getirdiği şiddet olaylarını, terör örgütlerinin propagandasına alet olacak şekilde aleni olarak yayınlamaktan ve halkın moralini bozup psikolojik baskı yaratacak olaylara vesile olmaktan kesinlikle kaçınılmalıdır. Toplum adına medyanın üzerine düşen en büyük görev budur.

III. Türkiye'nin Uluslararası Terörle Mücadelesi

Anayasa Hukuku; kişi hak ve özgürlüklerinin çoğunlukla devlet tarafından tehdit ve ihlal edilebileceğini, aslında anayasaların temel fonksiyonunun da bu anlamda güçsüz olan bireyi güçlü olan devlete karşı korumak olduğunu kabul eder.³⁹² Ancak terör de demokratik düzeni tümüyle yok etmeyi amaçlayarak, devletlerin güvenlikleri ile toprak bütünlüklerini tehdit etmektedir. Terörün insan hak ve özgürlüklerini, özellikle de bunların en kutsalı olan yaşama hakkını yok eden bir eylem olduğunun uluslararası alanda kabul edilmesine ihtiyaç vardır.

Ülke bütünlüğünü korumak, halkını her türlü tehdide karşı savunmak bir devletin ana görevi ve varoluş nedenidir. Ülke içerisinde halkın can ve mal güvenliğini terör gibi her türlü unsura karşı korumak da devletin ana görevidir.³⁹³ Halkı korumaya yönelik yapılması gereken terörle mücadelenin demokratik ilke ve

³⁹⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı Web Sayfası, “**Cumhurbaşkanı A. Necdet SEZER’in Basında Sansürün Kaldırılışının Yıldönümü ve Basın Bayramı Mesajı**” 24 Temmuz 2004 <http://www.cankaya.gov.tr/tr_html/ACIKLAMALAR/24.07.2004-2804.html>, (26.11.2005)

³⁹¹ Cengiz ÖZDİKLER, “Türkiye’de Terörizm Haber ve Yorumları”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM)**, Ankara, 2000, s. 181

³⁹² Türk Hukuk Sitesi Web Sayfası, “Hukuk Devleti İlkesi Ve Güçler Ayrılığı İlkesinin Anayasal Demokrasinin Temel Güvencesini Oluşturmasının AB Açısından Değerlendirilmesi” 13.07.2004 <http://www.turkhukuksitesi.com/makale_144.htm>, (11.12.2005)

³⁹³ Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD), “İnsan Hakları: Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi, Tartışma Toplantıları Dizisi-5”, **TÜSİAD Yayınları**, Şubat 1998, s. 21

yöntemler çerçevesinde ve insan haklarına saygılı şekilde yapılması gerekir. Terör saldırılarının ne zaman ve nereden geleceği belli olmadığı için bununla yasal sınırlar içerisinde mücadele etmekte zorlaşmaktadır.

Türkiye'nin onlarca yıllık terörle mücadelesi batı dünyasınca asla tam olarak anlaşılammıştır. Ermeni terörü karşısında sergilenen ön yargılı ve çifte standartlı tavır, bölücü ve radikal dinci terör konusunda da tekrarlanmıştır. Örneğin, aynı zamanda bir NATO üyesi ülke olan Almanya, 1990'lı yıllarda, Alman kaynaklı silâh ve malzemenin terörle mücadelede kullanıldığı gerekçesi ile Türkiye'ye askerî malzeme sevkiyatını durdurmuştur.³⁹⁴ Çünkü Almanya gibi diğer batılı devletler de Türkiye'deki terör sorununu, Türkiye'nin insan hakları ve azınlık merkezli bir sorunu olarak algılamaya devam etmektedirler. Terör olaylarını da halk hareketi olarak gören bu devletler, bu gibi nedenlerle Türkiye'yi terörle haklı mücadelesinde yalnız bırakmaktadırlar.

Bu ülkeler kendilerine yönelik teröre en sert şekilde karşılık vermeyi kendilerine bir hak olarak görürlerken, başka ülkelere yönelik teröre yataklık etmeyi ve terörist gruplara örgütlenme hakkı vermeyi demokrasi anlayışlarının bir gereği olarak görmektedirler. Almanya PKK terör örgütünü Türkiye'nin çeşitli girişimlerinden sonra terör örgütü ilan ederek yasaklamıştır. Fakat diğer adlar altında her türlü faaliyetine devam etmesine göz yummaktadır. Aşırı dinci örgütler Türkiye'ye karşı eylemler için özellikle Almanya, Belçika ve Hollanda'yı üs olarak kullanmaktadırlar. Türkiye'nin uluslararası alanda bütün çabalarına rağmen bu duruma tam anlamıyla engel olunamamaktadır.

Avrupa Birliği terörle mücadelede güvenlik ve vatandaş hakları dengesindeki önemli sorunları göz ardı etmektedir. Türkiye'yi yalnızca istenmeyen göçmenleri, uyuşturucu ve teröristleri durduran engelleyici bir ülke olarak görmekte, Türkiye ile vatandaş olma kültürü oluşturmayı hedefleyecek toplumlar arası ilişkiler kurmaya çalışmamaktadır.³⁹⁵ Aldığı kararlar ve uygulamalarıyla Türkiye'yi içine kapanmaya

³⁹⁴ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü WEB Sayfası, **Ayın Tarihi**, 7 Nisan 1994

< <http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/1994/nisan1994.htm>>, (14.04.2006)

³⁹⁵ Volkan AYTAZ, "Yurttaş Hakları-Güvenlik Dengesinde Türkiye: Ağır Bir Geçmiş ve Umutlu Bir Dalganın Ardından Kasvetli Bir Gelecek mi Bizleri Bekliyor?", **Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)**, s. 15

sevk etmektedir. Bu nedenle hem Türkiye hem de Avrupa'da vatandaş hakları ve güvenlik arasındaki narin denge tam olarak kurulamamaktadır.

Belçika, Hollanda, İtalya ve Yunanistan gibi AB üyesi demokratik ülkeler ise PKK gibi terör örgütlerini yasaklamaya hala yanaşmamaktadırlar. Otuz bin insanımızın ölümünden sorumlu bölücü terör örgütünün elebaşı Abdullah ÖCALAN'ın, bir süre saklandığı İtalya'da gerek medya ve gerekse hükümet tarafından, özgürlük mücadelecisi halk kahramanı olarak görüldüğü ve ağırlandığı gerçeği hafızalarımızda tazeliğini hala korumaktadır. Amaçları ne olursa olsun, terör örgütlerinin uluslararası arenada destek görmeden ayakta kalabilmeleri asla mümkün değildir. Bu nedenle daha öncede belirttiğimiz gibi, teröre karşı uluslararası işbirliğine günümüzde her zamankinden çok daha fazla ihtiyaç vardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin teröre karşı açtığı savaşta onun yanında yer aldığını belirten, ona her konuda destek sağlayan pek çok ülke vardır. Bu ülkelerin bu tavrı samimiyetten tamamen uzak, bu ülkenin ekonomik gücüne duyulan korkudan kaynaklanmaktadır. Türkiye örneğinde olduğu gibi, söz konusu olan Amerika Birleşik Devletleri dışında başka bir ülke, örneğin fakir bir Afrika veya Asya ülkesi olsaydı, böylesi uluslararası bir desteğin verilebileceğini söylemek maalesef doğru olmazdı.

Gerek demokratik ülkelerde meydana gelen terör faaliyetleri, gerekse de demokratik olmayan ülkelerdeki eylemler olsun, terör fiilleri çoğunlukla hiçbir zaman değişmemektedir. Terör en basit tanımıyla 'masum insanların korkutulması, öldürülmesi, mala ve cana zarar verilmesi' şeklinde ortak bir dilde ifade edilmiş olsa bile, bütün devletlerin hukuk kurallarına göre bu eylemler sayılabilirdi. 'Benim ülkemde benim devlet ve vatandaşına karşı terör faaliyeti icra eden terörist kötüdür. Başka ülkede o ülke devlet ve vatandaşına karşı terör faaliyeti yapan iyidir' anlayışı terörizmle mücadele konusunda önümüze büyük engeller çıkarmaktadır.³⁹⁶ Bu nedenle her koşul altında terör her ülkede mutlaka suç sayılmalı, terörist eylemler şiddetle cezalandırılmalı ve terör örgütlerinin her türlü faaliyeti yasaklanmalıdır.

Teröristlerin özel politikaları ve taktikleri olduğu için, terörle mücadele için de ayrı bir politika ve bu politikaya uygun strateji ve taktik belirleme zorunluluğu

³⁹⁶ Tuncer TOPUR, **Milli Güvenlik ve Türkiye**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 167

vardır.³⁹⁷ Bu çerçevede Türkiye, terörle mücadelede izlediği yöntem, taktik ve stratejileri, zaman içerisinde karşılaştığı zorluklar ve geçmişten edindiği tecrübeler çerçevesinde geliştirmektedir.

Günümüzde terör veya herhangi bir organize suçla mücadeleye, suç örgütlerinin eylemleri hangi amaçla işlediğinin tespit edilmesi çalışmalarıyla başlanılmaktadırlar. Böylece çok sayıdaki eylem ve eylem için planlanan faaliyetler anlamlı bir bütün haline getirilerek somutlaştırabilmekte ve bu eylemlere karşı tedbir alabilmek kolaylaşmaktadır.³⁹⁸ Bu çerçevede, ülkemizde bir taraftan terör şiddetinin önlenmesi için, güvenlik güçlerimiz tarafından terör örgütlerine karşı operasyonlar düzenlenirken, diğer taraftan terör bataklığını kurutmak için hızla ekonomik, sosyal, kültürel yatırımlara girişilmiştir.

Terörle mücadelede takip edilmesi gereken iki önemli model bulunmaktadır. Bunlar kolluk modeli ve savaş modelidir. Çoğunlukla polisiye tedbirleri içeren kolluk modelinde iç işleri bakanlığına bağlı birimler, polis ve jandarma teşkilatları güç kullanımı yetkisine sahiptirler. Bu mücadelede bu birimler tarafından kullanılacak gücün minimum düzeyde tutulması kabul edilmiştir. Savaş modelinde ise terörle mücadelede çoğunlukla savaşta kullanılan taktikler kullanılır. Ordu güç kullanımında tam yetkilidir ve mücadelede maksimum güç kullanımı benimsenmektedir.³⁹⁹ Polis ve Jandarma teşkilatlarıyla bitirilemeyecek seviyeye gelen terör faaliyetleri nedeniyle, Türk Silahlı Kuvvetleri Türkiye'nin terörle mücadelesinde aktif görev almaktadır. ABD'nin Afganistan'da El Kaide terör örgütüne karşı yürüttüğü mücadelede de ordu birlikleri tam yetkiyle görev yapmaktadır.

Türkiye, uluslararası toplumun terörle mücadeleyi amaçlayan bütün gayretlerini desteklemiş, katkıda bulunmuş ve terörün her çeşidini kınamıştır. Terör, organize suçlar ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadeleyi öngören ve bu alanda 51 ülke ile 117 ikili ve çok taraflı anlaşmaya taraf olan Türkiye, terörle

³⁹⁷ Ahmet AKSİN, "Dini Söyleme Dayalı Terör Örgütlerinin Propagandaları Üzerine Bazı Tespitler", **1'nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, 2000, s. 249

³⁹⁸ Mehmet Ali BAL, **Modern Devlet ve Güvenlik**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 46

³⁹⁹ İhsan BAL, **Terörizm**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara, 2006, s. 162-163

mücadelede aktif bir ülkedir. Bu çerçevede Türkiye, 1970'li yıllardan günümüze uluslararası alanda terörle mücadelede 12 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve diğer protokolleri imzalayan ve onaylayan ilk ülkelerden birisidir.⁴⁰⁰

Türkiye uzun yıllar boyunca terörün her türlüyle mücadele etmiş, binlerce vatandaşını ve milyar dolarlarla ifade edilen parasal kaynağını kaybetmiş ülkelerden biridir. Bu mücadele esnasında ülkemizin en çok zorlandığı konu, terör örgütlerine destek veren ülkelerin bu desteğini bir türlü önleyememesidir. Türkiye, özellikle NATO'ya üye olan, birçok uluslararası bildiri ve sözleşmeye imza atan ve hala terörü destekleyen bu ülkelerin engellenmesi için çaba harcamaktadır. Bu ülkeler, Türkiye gibi yıllar boyu terörün etkilerine maruz kalmadıklarından dolayı, Türkiye'nin beklediği desteği vermemişlerdir. Ancak, 11 Eylül saldırıları sonrası, terörün vahşet ve dehşeti göz önüne serilince, tamamen yeterli olmamakla birlikte, bu ülkeler tutum değişikliğine girmişlerdir.

11 Eylül terör saldırıları sonrası, 19 Eylül 2001'de Belçika'nın başkenti Brüksel'de olağanüstü toplanan Avrupa Birliği'nin teröre karşı mücadele konusunda vardığı kararlara⁴⁰¹ Türkiye tam desteğini açıklamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de askeri imkânların uluslararası teröre yönelik kullanılabilmesi için karar almıştır.⁴⁰² Türkiye Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu'da istikrar ve güvenliğin artırılması çalışmalarında önemli bir rol oynamakta, Karadeniz Ekonomik İşbirliği çerçevesinde de üye ülkelere ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine uluslararası güvenliğe yönelik destek vermeye devam etmektedir.⁴⁰³

Terör, değişik gerekçelere dayansa da (dini, etnik, ideolojik v.s.) Türkiye'nin son kırk yılına damgasını vuran en önemli güvenlik sorunu olmaya devam etmektedir. Geçen süre içinde gerek terör, gerekse onu kuşatan ve kışkırtan uluslararası ortam ile Türkiye'de de önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Türkiye'deki değişimin yanı sıra terör örgütlerinin de yapıları değişmiştir.

⁴⁰⁰ T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, 'Terörizm' <<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>>, (24.11.2005)

⁴⁰¹ EU, European Commission, Laeken European Council "A European Union Framework Decision on Combating Terrorism" <http://ec.europa.eu/justice_home/news/laecken_council/en/terrorism_en.htm>, (14.04.2006)

⁴⁰² BELGENET, ABD'nin Afganistan Operasyonu , 10 Ekim 2001 <http://www.belgenet.com/teror/izin_tbmm-1.html>, (13.04.2006)

⁴⁰³ AKTEL, a.g.e., s. 258

Türkiye’de ve Türkiye çevresinde terör nedeniyle tehlikeli gelişmelere neden olabilecek ve ortaya çıkabilecek ağır tahribattan ülkemizde etkilenebilmektedir. Bu ağır sonuçlardan daha az etkilenmenin yolu, Türkiye’nin ve bölgenin siyasi, kültürel ve ekonomik bütünlüğüne destek sağlayabilecek faaliyetlere yönelmek ve komşu ülkelerin terör örgütlerinin topraklarında barınmalarına asla müsaade etmemeleridir.⁴⁰⁴ Küreselleşmenin nimetlerinden faydalanan terör örgütlerinin yeteneklerinin, hareket kabiliyetlerinin, örgütlenme modellerinin ve hedeflerinin değiştiğini görmekteyiz. Yeni yüzüyle 11 Eylül sonrası ABD’de ortaya çıkan küresel terörün, Türkiye’de de karşımıza çözmekte zorlanacağımız çok büyük sorunlar çıkaracağı şimdiden görülebilmektedir.

⁴⁰⁴ Fatih GÜVEN, ‘‘PKK/Kongra-Gel Örgütünün Yeni Yılda Türkiye’ye Yönelik Olası Terörizm Tehdidi’’, *Stratejik Analiz Dergisi*, Şubat 2005, s. 73

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde küresel düşünebilen ve örgütlenen, yerel uluslararası hedeflere yönelen, esnek yapıda örgütlenmiş, hızla karar alıp uygulayabilen terör örgütleri ile karşı karşıya bulunmaktayız. Fakat bu örgütlerin özelliklerine uygun davranabilen ve kendini hızla yenileme yeteneğindeki teröristlere karşı mücadele sorumluluğu olan kurum ve kuruluşların da benzer hızla kendilerini terörle savaşa hazırlayabildiklerini söylemek oldukça zordur.

11 Eylül 2001 ABD’de ve 15–20 Kasım 2003 İstanbul’da meydana gelen intihar saldırılarının öncesinde ve sonrasında dünyanın değişik bölgelerinde meydana gelen terör eylemleri, terör tehdidinin daha da artarak devam edeceğinin göstergesidir. Irk, milliyet, din, inanç, kültür ve coğrafi özellik gibi kavramlarla açıklanıp haklı gösterilemeyecek bu tehdide karşı, her şeyden önce farklı siyasi yaklaşımlardan uzak ve kararlı bir tutum sergilenmelidir. Zira değişik siyasi yaklaşımlar, uluslararası alanda ortak hareket etme ve önlemler alabilme gücünü etkisiz hale getirebilmekte ve terör suçlarının cezasız kalmasına yol açabilmektedir.

Terör genelde tüm ülkelere yönelik bir tehdit olarak kabul edilmelidir. Buna karşı ortak bir önlem alınması konusunda her şeyden önce fikri işbirliğine varılmalıdır. Terörist eylemlere karşı mücadelede kararlı bir tutum içinde bulunulmalıdır. Günümüzde dünyanın en büyük ekonomik ve askeri gücü Amerika Birleşik Devletleri’dir. Terör en güçlü korunaklara sahip ABD’yi dahi evinde vurabilmiştir. Terör kimi, nerede, ne zaman, nasıl vuracağı belli olmayan bir olgudur. Bu nedenle hiçbir devlet güçlü olduğu duygusuyla terörü yalnız başına yenebileceğini düşünmemelidir. Çünkü terör kimsenin ummadığı anda ve ummadığı şekilde vurmaktadır. Bu nedenle terörle mücadele evrensel olmalı, devletler teröre karşı dayanışma içinde bulunmalıdır.⁴⁰⁵

Türkiye, Ortadoğu coğrafyasının bir parçasıdır ve aynı zamanda Batı dünyası ile sıkı ekonomik ve kültürel ilişkileri vardır. Türkiye tüm Ortadoğu ülkelerinden daha ileri düzeydeki demokratik ve laik düzeni ile terörist saldırılara karşı daha

⁴⁰⁵ T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, **Anadolu’ya Haberler**, ‘‘Başbakan R. Tayyip ERDOĞAN’ın Dünya Demokrasi Hareketi Kongresi Konuşması’’, 02 Nisan 2006
<http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/anoluyahaberler-yeni/2006/nisan/ah_03_04-06.htm>, (11.04.2006)

hassastır. Nitekim 15 ve 20 Kasım 2003'te İstanbul'daki bombalı saldırılar, ülkemize yönelik PKK terörist saldırıları dışında küresel terör tehdidi ile de karşı karşıya bulunduğumuzu göstermiştir. Bu saldırıların ardından Türkiye'nin terörle mücadelesinde bilgi birikimine rağmen eksikliklerinin olduğu söylenebilir. Terörle mücadelenin bütün vatandaş, kurum ve kuruluşları ilgilendiren topyekün bir savaş olduğunun farkına varılmalıdır. Terörün sadece bir güvenlik sorunu olarak algılanıp, her türlü sorumluluğun güvenlik kuvvetlerine verilmesi, bunun dışındaki bütün kurum ve kuruluşların yardımcı unsurlar gibi algılanıp, kendilerine verilen görev kadar hareket etmelerinin beklenilmesi yanlış bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir.

Terörle mücadele ulusal bir sorun olduğundan, her kesimin konuya sahip çıkması ve üzerine düşeni yapması en doğru yaklaşım olacaktır. Terör sorunu insan unsurundan kaynaklandığı için, çözüm için de insan unsurunun azami kullanılmasına önem verilmelidir. Terörle mücadelede görevlendirilen bütün bireyler çok iyi yetişmiş olmalı ve terörle mücadele yapısı kanunlarla desteklenen, güvenlik güçlerimize yardımcı olabilecek sağlam temellere oturtulmalıdır. Açıkçası bu büyük mücadelede yetki ve sorumluluk kargaşası yaşanabilmekte, kıt kaynaklar, zaman, insan gücü ve çaba israf edilebilmekte ve terörle mücadelenin gerekleri tam olarak yerine getirilememektedir. Çözüm çabaları elimizde bulunan güçle ve araçlarla uyumlu değildir. Bu nedenle terör sorunu masaya yatırılmalı, çözüm üretebilecek kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği oluşturulmalıdır.

Terörle mücadele bir bütündür. Terör karşısında bütün toplum ve bireyler aydınlatılmalı ve bilinçlendirilmelidir. Terörle mücadele konusunda halk okul çağından itibaren eğitilmeli, terör unsurlarına alet olabilecek vatandaşlarımız, devlet tarafından kazanılmaya çalışılmalıdır. Bu nedenle öncelikle ekonomik atılımlarla halkın refah seviyesi yükseltilmelidir. Terörle mücadelede terör örgütlerine halk desteğinin kesilmesi ve örgütün haklarını savunduğunu iddia ettiği insanlarla tezat içerisine düşerek, o topluma yabancılaşması terörün yok edilebilmesi için gereklidir.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan terörle mücadele bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Yurt içinde teröre karşı verilen mücadele, yurt dışındaki mücadeleyle bütünleştiğinde somut bir sonuç almak, her zamankinden daha mümkün

olabilecektir. Bu işbirliğinin önemine ve gerekliliğine inanan ülkemiz güvenlik ve işbirliği alanında, uluslararası 52 anlaşma, 39 protokol, 39 mutabakat zaptı, 124 toplantı tutanağı ve 12 ortak bildiri ve deklarasyona imza atmıştır.⁴⁰⁶

Terörle mücadelenin, kurallar rejimi olan demokrasilerde önemli zorluklar içerdiği doğrudur. Nitekim bu mücadelede güvenlik veya özgürlük ikilemi sonu gelmeyen tartışmalara yol açmaktadır. Üstelik Türkiye gibi özgürlükleri genişletme çabasındaki bir ülkede bu konu daha da ciddi tartışmalara yol açacaktır. Böylesi bir ortamda genel eğilim özgürlüklerden yanadır. Çoğu zaman özgürlükler artırılırken güvenlik göz ardı edilir. Sonuçta güvenlik birimleri iş üretemez, çalışamaz duruma gelebilir. Oysa özgürlüklerin kullanılması ve korunması özgürlük kavramını ve bunun sınırlarını içine sindirebilmiş, duyarlılığı yüksek toplumların başarabileceği konulardır. Özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunmasındaki kararlılıkla terörle mücadelenin her aşamasında hukukun içinde kalma zorunluluğu, teröre karşı sınırlı bir alanda mücadele etmeyi gerektirir. Dolayısıyla terörle mücadele edenlerin teröristler gibi geniş bir hareket alanları yoktur. Aradaki eşitsizliğin giderilmesi ve terörün önlenmesi ancak uygun şekilde organize olmuş, eğitilmiş ve tecrübeli çalışanlarla sorunun ciddiyetine inanmış liderlerle mümkündür.

İstanbul'da gerçekleştirilen küresel terör saldırılarının içerik ve sonuçlarından yola çıkarak Türkiye için acilen bir güvenlik stratejisinin oluşturulması gerekmektedir. Terörle mücadelede kısa, orta ve uzun vadeli tedbirler geliştirilmeli, ekonomik, sosyal, psikolojik ve siyasal faktörler dikkate alınmalıdır. Terör hukuktan, güvenlik bilimlerine, sosyolojiden, tarihe, ilahiyattan, psikolojiye kadar bir dizi alanla ilgilidir. Terörist, terör eylemi ile kurbanlar üzerinden geride kalanlara politik, psikolojik, ekonomik ve siyasi mesaj iletmeyi amaçlar. Korku ve dehşet salarak ilgi çekmeye, amaçlarını herkese duyurmaya çalışır. Teröristlerin hedefi, gücü, yöntemi ve ilişkileri birbirinden farklıdır. Bu nedenle teröristle ve terörle mücadelenin toptan, teke indirgenmiş bir çözüm reçetesi yoktur. Terörle mücadele, değişen durumlar karşısında insan zekâsının, bilginin ve tecrübelerin savaşıdır. Bu nedenle de terörle mücadele sabır ve tecrübe gerektirir. Günümüzde güçlü ülkelerde dahi hala hızlı ve tam başarı sağlayabilen standart bir yöntem bulunamamıştır. Bununla birlikte terörle

⁴⁰⁶ T.C.Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, 'Terörizm' <<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>>, (24.11.2005)

mücadelenin toplumsal ve ruhsal maliyeti, iyi eğitilmiş, sosyal sorumluluk duygusu yüksek, fedakâr insanların çok iyi organize olması ve çözüm konusunda ısrarcı davranmasıyla en aza indirilebilir.

Terörle mücadele, bu yönde kararlılığı olan siyasi irade ve iyi organize olmuş güvenlik örgütleri ile halkın desteği sayesinde yapılabilir. Terörle mücadelenin birinci derecede sorumluluğu siyasi otoriteye aittir. Siyasi otorite bu sorumluluğunu nasıl yerine getireceğini araştırmalı ve terör sorununa odaklanmalıdır. Bu amaçla hukuki ve teknik destek almalıdır. Mücadeleyi mutlaka hukuk sınırları içinde kalarak yürütmeye çalışmalıdır. Uygun aşamada uygun şekilde davranamayan siyasi otorite, bir süre sonra kendi yasal yetki ve sorumluluğunu yıpratacaktır. Terör siyasi otorite tarafından denetim altına alınamadığında, güvenliğin sadece askeri bir sorun olarak algılanma tehlikesi vardır. Bu durum terör örgütlerinin amaçlarından birisidir. Bu nedenle siyasi otorite terörle mücadele kararlılığını sözlerle değil, uygulamalarla göstermelidir. Sorunun çözümünün birinci dereceden sorumlusunun yalnızca siyasi otorite olduğu unutulmamalıdır.

Terörle mücadelenin birinci basamağını teröre karşı iyi bir yönetimin oluşturulması teşkil eder. Bu durumda en kısa zamanda terörle mücadele politikaları oluşturmak ve bu politikaları sürdürmek üzere Emniyet teşkilatındaki ‘Terörle Mücadele Birimleri’ gibi, bakanlar kurulundan bir bakan ‘Terörle Mücadele Bakanı’ olarak görevlendirilmelidir. Terörle mücadele Bakanı, Türkiye’nin bölücü terör ve aynı zamanda uluslararası terörle mücadelesinden de daima sorumlu olmalıdır.

Terörle mücadelede liderliği üslenecek olan bakan, kendisi ile birlikte çalışacak daimi ve fonksiyonel bir takım oluşturmalıdır. Karargâh, terörün toplumsal bir sorun olduğu gerçeğinden yola çıkılarak çeşitli alanlarda çalışmış, tecrübeli, birbiri ile çatışmayan, kariyer peşinde koşmayan, takım çalışmasına uyabilecek personelden oluşturulmalıdır. Gerektiğinde devlet bürokrasisinin dışından da yardım alınmalıdır. Yine bu yapının içinde, terörle mücadelede bilgi verebilecek ilgili kurumların temsilcileri de olmalıdır.

Devlet en kısa zamanda terörist ve terörle mücadele vizyonunu ve ortak dilini oluşturmalıdır. Ancak bu sayede kurumlar arası çekişme, bilgi saklama, anlamsız rekabet ve kaynakların boşa harcanması önlenemez. Bakanın emrinde bulunacak

karargah, terörle mücadele stratejilerini planlamalı ve uygulanmasını takip etmelidir. Bu çerçevede terörle ilgili verilerin istihbarata dönüştürüldüğü, yetenekli terör uzmanlarından oluşan ortak bir 'Terör Analiz Merkezi' oluşturulmalıdır. Bu yapı karar alma sürecini kısaltıp teröristlere karşı etkin bir mücadele ortamı sağlayabilir.

Yine bu bakanlığın öncülüğünde terörle mücadele konusunda uzmanlar yetiştirecek bir 'Terör Güvenlik Akademisi' kurulmalıdır. Böylece farklı kurumlardan gelen asker, polis, hukukçu, istihbaratçı ve dışişleri mensupları bir arada çalışarak, kendi kurumsal kültürlerinden sıyrılıp teröre karşı ortak bir dil geliştirebileceklerdir. Kurumlar ve yetkililer arasındaki karşılıklı güven ve şahsi dostluklar sorunların aşılmasında yararlı olacaktır. Yine aynı yapı içinde, bağımsız çalışabilen dünyadaki gelişmelere açık, çözüm yolu sunabilecek 'Terör Araştırmaları Merkezi' kurulmalıdır.

11 Eylül saldırıları sonrası herkesin söz birliği etmişçesine söylediği gibi artık hiçbir şey eskisi gibi olamayacaktır. Dünya genelinde, dengelerin, stratejilerin, değiştiği ve yeniden yazıldığı bir dönem başlamıştır. Uluslararası kurum ve kuruluşların (NATO, BM, AB, AGİT, İKO) anlayışlarında, bütün dünya dengeleri açısından uluslararası terör sözleşmelerinde ve tariflerinde ciddi değişimler olacaktır. ABD'nin bütün dünyada teröre karşı başlattığı savaş evrensel ve hukuka uygun bir mücadele şeklinde yapılmalıdır. Bu savaşın daha önce eşi görülmemiş bir savaş olması, ulaşılmak istenen hedeflerin açık şekilde belirtilmesini gerektirmektedir.

Geleneksel savaşlarda karşı tarafın topraklarının ele geçirilmesi veya taraflardan birinin teslim olması ile savaşlar sona eriyordu. Yani hedefler askeri anlamda net bir şekilde tanımlanmıştı. Terörün yeryüzünden tamamen silinmesine yönelik hedef, siyasal uzlaşmazlıklar ve çatışan taraflar arasında güç farklılıklarından dolayı uygulanabilir ve gerçekçi bir hedef olarak görünmemektedir. Dünyada tek bir terör örgütü olmadığına ve terörü tümüyle ortadan kaldırma hedefi gerçekçi olmadığına göre, hangi koşullar yerine geldiğinde terörle savaşın amacına erişmiş sayılacağı açıkça ortaya konulmalıdır.

Devletlerin topraklarında yasayan insanların refah, istikrar ve mutluluğu için, kullanabilecekleri kaynaklarından terörle mücadeleye pay aktarmaları da ülkelerin ekonomik ve sosyal kayıplarını oluşturmaktadır. Ayrıca terörle suçlanan ülkelere

karşı uygulanan ekonomik ve siyasi ambargoların negatif etkileri ve teröre maruz kalan ülkeler mahrum kaldıkları her türlü ekonomik değer unutulmamalıdır. Bu nedenle terörün bir bütün olarak ülkelerin ulusal güçlerini zayıflatma ve yok etme amacı olarak kullanıldığı ve kullanılacağı konusu belirginlik kazanmıştır.

Terör dünya gündemini 90'lı yıllar öncesine göre daha çok meşgul eden bir konu haline gelmiştir. Terör bugün artık sadece bir ülkenin sınırları içerisinde kalan ve sadece o ülkede yaşayan insanları etkileyen faaliyetler olmaktan çıkmıştır. İçerik olarak değişime uğrayan terör, her gün biraz daha küçülen dünyada, gittikçe daha çok ülkeyi doğrudan veya dolaylı olmasının yanı sıra, yakından ve derinden etkilemeye devam etmektedir.

Günümüzde bir terör örgütü, uluslararası örgütler veya devletlerce desteklendiği sürece, örgütün faaliyetlerini sona erdirmek mümkün görülmemektedir. Bu çerçevede, terörle mücadelede uluslararası ortak bir işbirliği anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için;

1. Terörün tüm dünyaca kabul gören bir tanımı yapılmalıdır.
2. Uluslararası terörle mücadele birimleri kurularak faaliyete geçirilmelidir.
3. Terörün her türü tüm dünya ülkelerince kınanmalıdır.
4. Terör örgütlerinin uluslararası finansman kaynakları kurutulmalıdır.
5. Teröre destek veren ülkelere ekonomik, siyasi ve askeri her türlü yaptırım uygulanmalıdır.
6. Dinlerin terörü reddettiğine dair tüm ilahi ve ilahi olmayan dinlerin din adamları tarafından ortak kararlı bir deklarasyon yayınlanmalı ve bu çerçevede uluslararası sempozyumlar düzenlenmelidir.
7. Dünyada terör hareketlerinin sürekli görüldüğü Ortadoğu'da bulunan Irak'ta derhal kalıcı demokratik bir yönetim kurularak acilen güvenlik sağlanmalı, Amerikan güçleri de bölgeden çekilmelidir.
8. Dünyadaki terör hareketlerini tetikleyen diğer bir merkez üssü de Filistin-İsrail bölgesidir. Bu bölgede yaşanan terör olaylarını engelleyebilecek kalıcı çözüm yolları üretilerek en kısa sürede hayata geçirilmelidir.

Küresel terörün arka planını oluşturan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi sorunlar en kısa sürede çözümlenmelidir. Terörle mücadelenin yalnızca polis ve asker

problemi olduğu gibi yanlış düşüncelerden vazgeçilmelidir. Terörle mücadele sadece polisiye tedbirlerle sağlanamaz. Bu ancak teröristle mücadeleye imkân verir. Teröre doğrudan darbe vurmaya yönelik alınacak olan polisiye tedbirler çok iyi bir şekilde geliştirilmelidir. Hukukun üstünlüğü prensibinden hareketle, kanunlar net bir şekilde terör ve terörü destekleyici kişi ve faaliyetlere karşı uygulanmalıdır. Askeri operasyonların terör sorununu kökünden çözmekte tek başına yeterli olamayacağı gerçeği, Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'in Irak, Afganistan ve Ortadoğu uygulamalarından anlaşılmalıdır. Küresel terörle mücadele için alınacak tedbirler, Türkiye'de halk desteği tamamen alınarak en iyi şekilde planlanmalı ve kanunlar desteğinde en iyi şekilde uygulanmalıdır.

Yapılacak planlamalar, teröristin çıktığı ortamı değiştirecek ekonomik gelişmeyi, zihinsel dönüşümü ve sosyal değişimi de içermelidir. Demokrasiye güven, hoşgörü, hukukun içinde kalarak hak arama yolları eğitim sisteminin doğal bir parçası haline getirilmelidir. İnsanların haksızlığa uğramışlık inancını yok edecek, siyasal rejime güven sağlayacak, sosyal ve siyasal aitlik duygusunu geliştirecek çözümler üretilmeli ve hayatın her alanında desteklemelidir. Terörle mücadele sadece devlet kurum ve kuruluşlarıyla başarılabilir kolay bir konu da değildir. Medyadan aileye, okuldan kışlaya kadar bütün vatandaşların yapması gerekenler vardır. Sorun bütün çabaları organize edebilmek, tamamen işbirliğine açık olmak ve çözümleri problem çıkmadan önce ortaya koyabilmektir.

KAYNAKÇA:

Kitaplar:

- AKINER, N., **Düşman Değiliz**, Karakutu Yayınları, İstanbul, 2004.
- AKTEL, M., **Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2003.
- ALKAN, N., **Gençlik ve Terörizm**, Emniyet Genel Müdürlüğü, Terörle Mücadele Yayınları, Ankara, 2002.
- _____, **Psikolojik Harekat, Terörizm ve Polis**, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.
- ALTUĞ, Y., **Terörün Anatomisi**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1995.
- ARI, T., **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, ALFA Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003.
- AVRUPA KONSEYİ, **İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Hakkında İlkeler**, Avrupa Konseyi Basımevi, Eylül 2002.
- AYDIN, N., **Yeni Yüzyıl için Ulusal Stratejiler**, Atlas Kitapçılık, Ankara, 2003.
- BAL, İ., **Terörizm**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları, Ankara, 2006.
- BAL, M., **Modern Devlet ve Güvenlik**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- _____, **Savaş Stratejilerinde Terör**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- BASIN SÖZLÜĞÜ, Öz Ofset Yayınevi, İstanbul, 1998.
- BAYRAKTAR, K., **Siyasal Suç**, İstanbul, 1982.
- BROWN, D., **Terörizm ve Terörizmle Mücadele**, (Çev: Lütfi TOMUŞ) Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2004.
- BROWNE, C., **Gazetecinin El Kitabı**, (Çev.: Öykü COŞKU) Kapital Medya Yayıncılık, Ankara, 2004.

- CİVELEK, M., **Küreselleşme ve Terör, II. Kitap, Terörizm, Saldırganlık, Savaş**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2001.
- ÇİTLİOĞLU, E., **Gri Tehdit Terörizm**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005.
- DEMİREL, E., **Terör**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- ERGİL, D., **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980.
- HERMAN, E. ve N. CHOMSKY, **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir?**, (Çev.:Berfu AKYOLDAŞ), Minerva Yayıncılık, İstanbul, 1998.
- HOFFMAN, B., M. ZANINI, and J. ARQUILLA, **Countering The New Terrorism, Project Air Force**, Santa Monica, 1999.
- GÜNDÜZ, A., **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.
- GÜVENİR, O., **Türkiye’de Terör**, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1980.
- İLHAN, S., **Terör Neden Türkiye ?**, NU-DO Yayıncılık, Ankara, 1998.
- KARAYILANOĞLU, T., **Kimyasal ve Biyolojik Terörizm**, Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Yayınları, Ankara, 2003.
- KAYA, A., “Adalete Erişim İçin Sürekli Mesleki Gelişim: İnsan Hakları”, **Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Projesi**, İstanbul, 2006.
- KAYAR, M., **Türk-Amerikan İlişkilerinde IRAK**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2003.
- KELEŞ, R. ve A. ÜNSAL, **Kent ve Siyasal Şiddet**, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1982.
- KILIÇALP, T. B., **Vikingler’den Teröre ve Teröristlere İSVEC**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- KIŞLALI, A. T., **Siyaset Bilimi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1999.
- KOHA, G., **Uluslararası Çatışma Alanları ve Türkiye’nin Güvenliği**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- KONGAR, E., **Küresel Terör ve Türkiye**, Remzi Kitapevi, 2001.

- KONİ, H., **Makro Terörizmin Yayılışı ve Alınacak Önlemler**, (Der.: Emin DEMİREL), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- MERIGHELLA, C., **Şehir Gerillası El Kitabı**, (Çev.: Ahmet KOÇTUĞ), Işık Yayınları, İstanbul, 1992.
- MUTLU, M., **Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2003.
- NATO, **Ortaklık Yoluyla Güvenlik Broşürü**, NATO Yayını, Belçika, 2005.
- ÖRGÜN, F., **Küresel Terör**, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, 2001.
- ÖZDİKLER, C., **Türkiye’de Medya ve Terör, Türkiye’de Terörizm: Dünü, Bugünü ve Alınması Gereken Tedbirler**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000.
- ÖZEY, R., **21nci Asrın Ufkunda Türkiye**, Marifet Yayınları, İstanbul, 1996.
- PİRİM, O. ve S. ÖRTÜLÜ, **PKK’nın 20 Yıllık Öyküsü**, Boyut Kitapları, İstanbul, 1999.
- SATILMIŞ, A., **Terör ve Terörizm**, Emre Yayınları, İstanbul, 2001.
- SOYARSLAN, D., **Ceza Hukuku Genel Hükümleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998.
- ŞEHİRLİ, A., **Türkiye’de Bölücü Terör Hareketleri ve Devletin Aldığı Tedbirler**, Burak Yayınları, İstanbul, 2000.
- TACAR, P., **Terör ve Demokrasi**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1999.
- TOKLU, V. ve B. SÖNMEZ, **Uluslararası İlişkiler**, Kara Harp Okulu Yayınları, Ankara, 1996.
- TOPUR, T., **Milli Güvenlik ve Türkiye**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- TZU, S., **Savaş Sanatı**, (Çev.: Şule KILIÇASLAN), Form Yayıncılık, İstanbul 2000.
- Yabancı Kökenli Kelimelere Türkçe Karşılıklar Sözlüğü**, KKK. Eğitim Doktrin Komutanlığı Yayınları, 2000.
- YARAŞIR, V., **11 Eylül: Gerçeğin Çölüne Hoş Geldiniz**, GENDAŞ Kültür Yayıncılık, İstanbul, 2001.

- YÜCEDOĞAN, G., **Türkiye ve Fransa’da Gazeteci Kimliği Sorunu**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998.
- ZAFER, H., **Milletlerarası Metinler ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında Ceza Hukukunda Terörizm**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1999.
- ZAFER, H., **Sosyolojik Boyutuyla Terör**, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1999.
- ZHUGE, L. ve J. LIUM, **Savaş Sanatında Ustalaşmak**, (Çev: Sibel ÖZBUDUN), Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1997.

Makaleler:

- AKCAN, Ö., “Terör Psikolojiye Saldırıyor”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Online Dergisi**, Ekim 2005.
- ALKAN, N., “Terör Haberlerinin Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu”, **Polis Dergisi**, Sayı 36, s. 14, 2003.
- _____, “Türkiye’nin Terörizmle Mücadelesi”, **Stradigma Dergisi**, Sayı 9, s. 2, Ekim 2003.
- ATEŞ, D., “Küreselleşme Ne Kadar Tek Boyutlu ?”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, S. 25-38, Temmuz 2006.
- AYTAR, V., “Yurttaş Hakları-Güvenlik Dengesinde Türkiye: Ağır Bir Geçmiş ve Umutlu Bir Dalganın Ardından Kasvetli Bir Gelecek mi Bizleri Bekliyor?”, **Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)**, s. 15, 2006.
- BAL, İ., “Terör nedir, Neden terörist olunur ?”, **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları**, s. 14-15, 2006.
- BAŞEREN, S., “Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM)**, s. 3, 2000.
- BEGEÇ, S., “Yönetimde Yeni Küresel Tehdit: Terörizm ve Bombalı İntihar Eylemi”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Genelkurmay Basımevi, s. 2-3 Eylül 2006.

- BENNETT, C., “Terörizmle Savaşmak”, **NATO Dergisi**, İlkbahar 2003.
- BUHARALI, C., “Avrupa Güvenlik Belgesi - AB, Türkiye ile Daha mı Güvenli Olacak?”, **Görüş Dergisi**, s. 18, Haziran, 2004.
- BUKSUR, A., “Ekstreminizm ve Terörizm”, **Global Strateji Dergisi**, Sayı 6, s. 70, 2006.
- ÇEVİK, A., “Etnik Terörizmin İkolojisi ve Terörle Mücadeledeki Önemi”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, s. 94-102, Aralık 2005.
- DEMİR, E., “Biyolojik Ajanların Biyo-Terör Amacıyla Kullanılması”, **Biyoteknoloji Sektör Dergisi (BİYOTEK)**, Sayı 16, 2003.
- DEMİRLER, D., “Zor Zamanlarda İnsan Hakları-Güvenlik Dengesini Kurmak: Türkiye’de Avrupa Değer ve Yargılarını Tartışmak”, **TESEV Çalıştay Raporu**, Ankara, s. 2, 2006.
- EMSEN, Ö.S. ve M.K. DEĞER, “Turizm Üzerine Terörizmin Etkileri: 1984-2001 Türkiye Deneyimi”, **Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı 7, s. 67-83, 2004.
- ERGÜN, M., “İnternet Destekli Eğitim”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 1, 1998.
- ERHAN, Ç., “ABD’nin Orta Asya Politikası ve 11 Eylül Sonrası Yeni Açılımlar”, **Stradigma Dergisi**, Sayı 9, s. 3, Ekim 2003.
- _____, “Küreselleşme Döneminin Tehditleriyle Mücadele”, **Stradigma Dergisi**, Haziran 2003.
- ERKMEN, S., “11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Sayı 18, s. 6, 2001.
- EVANS, G., “Koruma Yükümlülüğü”, **NATO Dergisi**, Nisan 2002.
- Vries G., “Terörizmle Mücadele”, **NATO Dergisi**, Sonbahar 2005
- GÖKSU, T., “Polis Operasyonlarının Televizyonlarda Canlı Yayını ve Muhtemel Sonuçları”, **Polis Dergisi**, Sayı: 22, s. 364-368, 2000.

- GÜN, Ö. R, “Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, s. 80- 85, 2000.
- _____, “Birleşmiş Milletler Örgütü’nün Örgütlenme İlkeleri ve Örgüt Yönetimi Açısından İncelenmesi” **Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, C. 2, Sayı 2, s. 14, 2000.
- GÜRDİLEK, Raşit, “Dördüncü Kuşak”, **Bilim Teknik Dergisi**, s. 13, Ağustos 2004.
- GÜVEN, V. F., “PKK/Kongra-Gel Örgütünün Yeni Yılda Türkiye’ye Yönelik Olası Terörizm Tehdidi”, **Stratejik Analiz Dergisi**, s. 73, Şubat 2005.
- HACIHAFIZOĞLU, D., “Terörist Grupların Örgütlenmesi ve Yönetimi”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları**, s. 29, 2000.
- HAMILTON, D. ve T. GARDEN, “Karşı Karşıya”, **NATO Dergisi**, Sayı: Yaz 2002.
- KANDEMİR, N., “Terör Meşru Olmayan Çıkar Politikalarının Ürünüdür”, **New Perspectives Quarterly–Türkiye Dergisi**, Cilt 5, s. 43, 2003.
- KENAR, L., “Kitle İmha Silahlarına Karşı Savunmanın Tıbbi Boyutu”, **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**, Sayı 3, s. 243-259, 2004.
- MATTHEW R., “Sarkaç Etkisi: Teröre Karşı Demokratik Tepkilerde Görülen Değişiklikleri Açıklamak”, **Toplumsal Konular ve Kamu Politikaları İncelemeleri**, C. 5, s. 232-233, 2005.
- METİN, Y., “Terörle Mücadele ve İnsan Hakları”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, s. 118-132, Aralık 2005.
- ÖZDİKLER, C., “Türkiye’de Terörizm Haber ve Yorumları”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları**, s. 181, 2000.
- ÖZDAĞ, Ü. Ve M. ÖZTÜRK, “Terörizm İncelemeleri”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları**, s. 1, 2000.
- ÖZDAĞ, Ü., “İstanbul Bombaları”, **Stratejik Analiz Dergisi**, s. 33, Ocak 2004.

- ÖZDEMİR, H., “11 Eylül: Post-Modern Savaşın Miladı veya Dış Politika Mücadelelerinin Görünmeyen Boyutu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 7, Sayı 1, s. 153, 2002.
- ÖZTÜRK, M., “11 Eylül’deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizm ve Terörle Mücadele”, **2023 Dergisi Yayınları**, Eylül 2003, s. 39, 2002.
- SAYDAM, A., “Terörün Arkasında Kim Var”, **New Perspectives Quarterly–Türkiye Dergisi**, Cilt 5, s. 57, 2003.
- SEMERCİ, B., “Terörün Sınırlarını ve Nedenlerini Anlamada Psikiyatri”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, s. 85-93, Aralık 2005.
- SEMİZOĞLU, İ., “Siber Terörizm ve Biyolojik Silahlar”, **Emniyet Genel Müdürlüğü, Kriminal Polis laboratuvarları Dergisi**, 2002.
- SEZEN, Y., “Biyolojik Silahlar, Tanımlanmaları ve Korunma Yöntemleri”, **Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Fen Fakültesi Dergisi**, s. 14, 2003.
- SOYASLAN, D., “Şiddet ve Terör”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt 10, s. 424, 1984.
- VURAL, İ. K., “Televizyon Haberciliğinde Görüntü Kullanımına İlişkin Etik Sorunlar, 15 Kasım 2003 Sinagog, 20 Kasım 2003 HSBC Bankası ve İngiliz Konsoloslugu’na Yönelik Terör Eylemlerine İlişkin Görüntülerin Etik Açıdan Değerlendirilmesi”, **Küresel İletişim Dergisi**, Sayı 2 , s. 9, Güz 2006.
- TARHANLI, T., “İnsan Hakları ve Terörizm, Küresel Terör ve Türkiye Sempozyumu”, **Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Daire Başkanlığı (ATASE)**, 2002.
- TAVAS, T., “Terörizmin Psikolojisi ve Hedefleri”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları**, s. 17, 2000.
- TORUN, A., “Siyasal Terörizm, Neden ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, s. 157-166, Ocak 2003.

- TURHAN, F., “Almanya’da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı 5, s. 133-135, Aralık 2005.
- TÜRKKAYA, A., ‘Terörün Arkasında Kim Var?’, **New Perspectives Quarterly–Türkiye Dergisi**, Cilt 5, s.14, s. 14, 2003.
- ÜNAL, Ş., “Terörizm ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, **Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayınları**, s. 88, 2000.
- YALKUT, N., “Son Gelişmeler Işığında Terör ve Anarşi”, **Adalet Dergisi**, Sayı 5, s. 124, 1984.
- YAYLA, A., “Terörizmin Çeşitleri ve Temel Özellikleri”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 45, Sayı 1-4, s. 358, 1990.
- YILMAZ, G., “Değişen Dünya İçin Yeni Bir Anlayış: Hakların Yeniden Tanımlanması ve Yeni Planlama Yaklaşımı”, **Başkent Üniversitesi, İ.İ.B.F. Pivolka Dergisi**, Sayı 11, s. 8-13, Ocak 2004.

Diğer Kaynaklar:

Konferans ve Bildiriler:

- AKSIN, A., “Dini Söyleme Dayalı Terör Örgütlerinin Propagandaları Üzerine Bazı Tespitler”, **İnci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, s. 249, 2000.
- ARIBOĞAN, D. Ü., “Terörizme Karşı Kurumlar arası Koordinasyon”, **Küresel Terörizm ve Uluslar arası İşbirliği Sempozyumu**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, s. 128, 2006.
- AVŞAR, Z., “Medyanın Terör Haberlerini Sunumu ve BBC Örneği”, **Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, s. 156, 2001.

- BAYKAL, N., ‘‘Bilgi Teknolojisinin, Ulusal Güvenlik ve Ulusal Güvenlik Stratejisi İle İlgili Boyutu’’, **Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyumu**, İstanbul, 2004.
- CERRAH, İ., ‘‘PKK Terörünün Sosyoekonomik ve Kültürel Nedenleri’’, **1nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, s. 396, 2000.
- ERSOY, H., ‘‘Ulusal Çıkar Aracı Olarak Uluslararası Politikada Terörizm’’, **1 nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, s. 993, 2000.
- FINJING, F., ‘‘Dini Terörizm Faaliyetleri ve Mücadele Yöntemleri’’, **Küresel Terör ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, s. 153, 2006.
- FİDAN, M., ‘‘Kitle İletişim Araçlarında Terör Olayları’’, **1 nci Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, s. 897, 2000.
- KORKMAZ, G., ‘‘Terör Olaylarının Medyaya Yansıması’’, **Doğu Anadolu’da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu**, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, s. 235-240, 1998.
- Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD), **İnsan Hakları: Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi, Tartışma Toplantıları Dizisi-5**, TÜSİAD Yayınları, şubat 1998.

Diğer:

Büyük Larousse Ansiklopedisi, C.22

Kuran’ı Kerim Türkçe Meali

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), **Türkçe Sözlük**, MEB Yayınları , Ankara, 1996.

Türk Dil Kurumu (TDK), **Türkçe Sözlük**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998.

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası

Yararlanılan Süreli Yayınlar:

HÜRRİYET GAZETESİ

MİLLİYET GAZETESİ

AKŞAM GAZETESİ

RADİKAL GAZETESİ

DÜNDEN BUGÜNE TERCÜMAN GAZETESİ

SABAH GAZETESİ

STRATEJİK ANALİZ DERGİSİ

POLİS DERGİSİ

ADALET DERGİSİ

YARGITAY DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ S.B.F.DERGİSİ

DOKUZ EYLÜL ÜNİ.SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ İ.İ.B.F.DERGİSİ

İSTANBUL HUKUK FAKÜLTESİ DERGİSİ

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ İ.İ.B.F. DERGİSİ

KUZEY ATLANTİK PAKTI (NATO) DERGİSİ

JANE'S INTELLIGENCE REVIEW DERGİSİ

NEW PERSPECTİVES QUARTERLY DERGİSİ

2023 DERGİSİ

Yararlanılan İnternet Kaynakları:

<http://www.milliyet.com>

<http://www.cnnturk.com.tr>

<http://www.hurriyetim.com.tr>
<http://www.ntvmsnbc.com>
<http://www.radikal.com.tr>
<http://www.anadolujansi.com.tr>
<http://www.aksam.com.tr>
<http://www.adalet.gov.tr>
<http://www.guardian.co.uk>
<http://www.independentgazette.com>
<http://www.turkishweekly.net>
<http://www.turksam.org>
<http://www.stradigma.com>
<http://www.belgenet.com>
<http://www.elegans.com.tr>
<http://www.usakgundem.com>
<http://www.showtvnet.com>
<http://www.msb.gov.tr>
<http://www.kpl.gov.tr>
<http://www.gata.edu.tr>
<http://www.istanbul.edu.tr>
<http://www.obiv.org.tr>
<http://www.byegm.gov.tr/>
<http://www.harpak.tsk.mil.tr>
<http://www.mgk.gov.tr>
<http://www.kho.edu.tr>
<http://www.tbmm.gov.tr>

<http://www.tuik.gov.tr>
<http://www.egm.gov.tr>
<http://www.tsk.mil.tr>
<http://www.ibb.gov.tr>
<http://www.emniyet.gov.tr>
<http://www.tbb.org.tr>
<http://www.tdk.org.tr>
<http://www.rtuk.org.tr>
<http://www.nato.int>
<http://www.un.org.tr>
<http://www.un.org>
<http://www.osce.org>
<http://europa.eu.int>
<http://www.oic-un.org>
<http://www.anayasa.gov.tr>
<http://www.masak.gov.tr>
<http://www.oecd.org>
www.acronym.org.uk
<http://untreaty.un.org>
<http://daccessdds.un.org>
<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil>
<http://www.janes.com>
<http://www.cia.gov>
<http://www.state.gov>
<http://www.hukuki.net>

<http://www.medyakronik.com>

<http://www.kodadimedya.com>

<http://www.pkkgercegi.net>

<http://www.terorveguvenlik.net>

<http://www.newsfactor.com>

<http://hightechmagazine.com>

<http://www.turkey.mid.ru>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Enver MURATOĞLU
Doğum Yeri: KIRIKKALE
Doğum Tarihi: 21.08.1975
Medeni Hali: Evli

Eğitim Durumu:

Lise: 1991-1995 Işıklar Askeri Lisesi
Lisans: 1995-1999 Kara Harp Okulu Sistem Mühendisliği

Yabancı Dil Düzeyi:

Almanca: İyi
İngilizce: Orta

İş Deneyimi:

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çeşitli Kademelerinde Takım ve Bölük Komutanlığı

Bilimsel Yayın ve Çalışmalar